T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ MÜZİK BÖLÜMLERİNDE BAĞLAMA DERSİ BAŞLANGIÇ DÜZEYİNE YÖNELİK ÖĞRETİM PROGRAMI ÖNERİSİ

Mehmet KINIK

DOKTORA TEZİ

Danışman
Yrd. Doç Dr. H. Serdar ÇAKIRER

KONYA–2010

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin		
	Adı Soyadı	Mehmet KINIK
	Numarası	075117011008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi/ Müzik Öğretmenliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ■
	Tezin Adı	Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümlerinde Bağlama Dersi Başlangıç Düzeyine Yönelik Öğretim Programı Önerisi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Mehmet KINIK

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Bağlama, geçmişinin derinliği ve yayıldığı alan itibariyle büyük bir coğrafyaya sahip olan, aynı zamanda ulusal kültürümüzün en çok bilinen ve çalınan çalgısıdır. Gerek ozanların türkü yakma aracı gerek sanatçının türkülerinde eşlik sazı gerekse sanat eğitiminde kullanılan bir araç olması nedeniyle birçok alanda hayatın içinde yer alan halk çalgısıdır. Yüzlerce yıllık geçmişine yurt olan orta Asya'dan günümüze gelene dek ana vatanında kalan kardeş türlerin çoğundan gerek aile gerekse kapasite ve fiziksel özellik bakımından özellikle de klasik unsurlarından kısmen sıyrılarak akustik özelliklere sahip olmasından dolayı evrimsel olarak yeni bir yapıya kavuşmuş çalgıdır. Böyle bir çalışmanın yapılma nedeni böylesi köklü bir geçmişe uzanan ve geniş bir alana yayılmış olan bağlama için bir öğretim programı oluşturmak ve hazırlanan öğretim programının, dersi verecek olan öğretim elemanları tarafından yaşama geçirilebilmesi için yeni öneriler sunmaktır. Ayrıca bu çalışmadaki temel amaç, bağlama eğitiminde temel teşkil eden başlangıç eğitimi, bu eğitimin yapıldığı kurum, kuruluş ya da çalgı öğretim merkezlerinin hepsinde ortak olması gereken bağlama öğretiminin belli bir program ve belirlenmiş hedefler doğrultusunda sistemli bir şekilde yapılabilmesini sağlamaktır. Bunların yanında, verimli ve başlangıç eğitiminde ilgili öğretim elemanları tarafından, bütün öğrenciler için uygulanacak ortak bir öğretim programının, öğrenciler açısından eğitim birliğini sağlayarak eğitimin verimini ve kalitesini yükselteceği düşünülmektedir. Çalgı eğitiminde başlangıç aşamasının, öğretimin en önemli kısmını oluşturduğu muhakkaktır. Bu aşamada planlı bir şekilde kazandırılacak müziksel davranışların büyük bir bölümü, öğrenme süreci ve çalışma hayatı boyunca etkisini gösterecektir. Öğrenci üzerinde neredeyse ömür boyu etkili olacak çalışma disiplini alışkanlığının kazandırılması hususu da, yapılan çalışmalar içerisinde dikkat edilmesi gereken önemli konulardan biridir.

Türkiye'deki geleneksel çalgılar arasında bağlama, öğretimi en yaygın olan, öğretimi üzerine en çok metot yazılan halk çalgısı olma özelliğine rağmen bu öğretimde, metodik bir sistem ve ortak uzman görüşleri açısından yeterli düzeye gelinemediği, yapılan ön çalışmalar neticesinde görülmektedir. Asıl hedefi bağlama

öğretimi olan metot çalışmalarının büyük bir bölümü aslında öğrenciye repertuar kazandırma amacına daha yakın olup bilimsel öğretim yöntem ve teknikleri yönünden eksiklikleri görülmektedir. Bu alanda yapılacak olan çalışmalarda tüm bu eksiklikleri gideren bir anlayış içerisinde hareket edilmesine özen gösterilmiştir.

Bu çalışmanın faydalı ve örnek bir çalışma olabilmesi için geçirilen zaman içerisinde emeğini hiçbir zaman esirgemeyerek her konuda destek veren danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Serdar Çakırer'e, yine Tez İzleme Komitemde yer alan ve araştırmanın yöntem açısından bilimsel bir temele oturmasında emeğini hiçbir zaman esirgemeyen ve bilgilerinden derin bir şekilde yararlandığım Sayın Yrd. Doç. Dr. Zeliha Tıraş'a, araştırmanın alanla ilgili boyutunda bilgilerinden yaralandığım Sayın Yrd. Doç. Dr. Sema Sevinç'e, Tez önerisi kurulunda bulunan ve izleyeceğim yol haritası konusunda beni çok iyi bir şekilde aydınlatan Sayın Prof. Dr. Ahmet Saban'a, uygulama süreci esnasında çalışmanın verimini artırmak amacı ile çalgı eğitimi konusunda derin tecrübelere sahip olan, çalıştığım fakültede oluşturduğumuz panel grubunda yer alan Sayın Doç Dr. N. Oya Levendoğlu Öner'e, Öğr. Gör. Zülfikar Özfındık'a, Öğr. Gör. Faruk Yıldırıma, Arş. Gör. Tolga Özdemir'e, çalışmanın en önemli aşamalarından biri olan uzman görüşleri konusunda yararlandığım öğretim elemanlarına, ayrıca çalışmanın bilimsel bir zeminde gerçekleşebilmesi için nitel araştırma yöntemleri konusunda emeğini esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Adnan Karadüz'e ve Sayın Yrd. Doç. Dr Mustafa Öztürk'e, araştırma süresince fikirleri ile desteğini esirgemeyen Arş. Gör. Levent Değirmenci oğlu'na, ayrıca bu çalışma süresince uygulanan programın sistemli ve zamanında bitirilebilmesi için disiplinli bir çalışma sergileyerek ellerinden geleni yapan 1. sınıf bağlama dersi öğrencilerime ve çalışmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen eşime göstermiş oldukları iyi niyet ve saygıdan dolayı teşekkür ederim.

2010
Mehmet KINIK

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	Mehmet KINIK
Numarası	075117011008
Ana Bilim / Bilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi/ Müzik Öğretmenliği
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ■
Tez Danışmanı	Yrd. Doç Dr. H. Serdar ÇAKIRER
Tezin Adı	Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümlerinde Bağlama Dersi Başlangıç Düzeyine Yönelik Öğretim Programı Önerisi

ÖZET

Bu çalışma geleneksel çalgılarımızdan en yaygın öğretimi yapılan, bilinen ve çalınan bağlamanın, üniversitelerin müzikle ilgili bölümlerinde, özellikle de Güzel Sanatlar Fakültelerindeki eğitiminin değerlendirilmesi sonucunda ele alınmıştır. Buradan elde edilen bilgilerden yola çıkılarak, bu eğitimin ülkemiz koşullarına ve gelişen dünya koşullarına göre yeniden ele alınması ile daha düzeyli, bilimsel ve sanatsal temellere dayandırılarak, sistematik bir bütün içerisinde öğretimin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma gurubu yedi farlı üniversitenin Güzel Sanatlar Fakülteleri, Konservatuarları, Eğitim Fakültelerinin müzik bölümlerinde çalışan, bağlama alanında uzman öğretim elemanları, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik bölümündeki çalgı eğitimcisi olarak görev yapan öğretim elemanlarından oluşan Panel (danışman) grubu, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik bölümü 2009–2010 eğitim- öğretim yılında bağlama dersini seçen öğrencilerdir.

Nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması kapsamında sürdürülen araştırmanın veri analiz metodu nitel araştırma kapsamında betimsel analizdir. Veri toplama araçları uzman görüşleri, çalgısal beceriyi gösteren gözlemci raporları, video

kayıtları, araştırmacı günlüğü ve öğrenci günlükleri, panel grubu görüşleri ve toplantı verileridir.

Araştırmanın uygulaması Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik bölümünde 2009–2010 öğretim yılı güz dönemi 1. sınıf bağlama dersini seçen öğrenciler üzerinde 14 haftalık bir sürede gerçekleşmiştir. Bu çalışma içerisinde bağlama öğretimini destekleyen ders içi ve dışı etkinliklere yer verilmiştir. Çalışma sonrasında tespit edilen tüm sorunların çözümüne yönelik öneriler sunulmuştur.

Araştırmanın sonucunda bağlama öğretiminin başlangıç düzeyine yönelik 14 haftalık bir öğretim programı önerisi ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Bağlama Öğretimi, Öğretim Programı Önerisi, Bağlama

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin		
	Adı Soyadı	Mehmet KINIK
	Numarası	075117011008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi/ Müzik Öğretmenliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ■
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç Dr. H. Serdar ÇAKIRER
	Tezin İngilizce Adı	A Curriculum Proposal For Elementary Level Balgama Lessons In The Music Departmans Of Faculty Of Fine Art

SUMMARY

This study has been prepared through the outcomes on evaluation of education of Turkish most common, well known traditional musical instrument "Bağlama" in concerned branches of universities, particularly fine art faculties - music departments. Through the datas derived by this study, it is aimed to develope a revised, higher-level, systmatic and entegrated new education model on this subject as well as being subject to the scientific and artistic based and also considering the current educational circumstance of our country and also advancing global terms.

The operation group of this study consists of the commisioned "Bağlama" instructors from the music departments of fine art faculties, conservatories and music education parts of 7 ifferent Universities, the panel group from Erciyes University-Fine Art Faculty comprising instrument instructors, and the students of Erciyes University having "bağlama" branch in 2009-2010 education year.

The data analysis method of this research executed within the context of action research out of qulitative researching desings is "portrait analysis" as part of qualitative searching. The data-collecting tools are the views of instructers, observer reports predicating instrumental skill, video records, searcher and pupil diaries, thoughts of panel group and datas of conventions.

The execution of this inquiry has been performed out of the fresh students having Bağlama branch in 2009/2010 education phase, first semi-year in Erciyes University Fine Art Faculty Music Department, during a period of 14-week. Some internal and external activities supporting Bağlama teaching have been acted during this study. Also the suggestions of overcoming the problems determined throughout this process.

A proposal of "14-week curriculum" for the elementary level of bağlama teaching has been obtained throughout the relevant research.

Key Words: Music Education, Baglama Training, Curriculum Proposal, Baglama

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI i
DOKTORA TEZİ KABUL FORMU ..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR ii
ÖZET v
SUMMARY vii
İÇİNDEKİLER ix
KISALTMALAR xii
TABLOLAR LİSTESİ xiii
BÖLÜM 1 1
GİRİŞ 1
1.1. Problem 1
1.2. Amaç 3
1.3. Önem 4
1.4. Sayıltılar 6
1.5. Sınırlılıklar 6
BÖLÜM 2 7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE 7
2.1. Eğitim 7
2.1.1. Genel Öğretim İlkeleri ve Bağlama Eğitimi 8
2.2. Öğretme Stratejileri ve Bağlama Eğitimi 10
2.2.1. Sunuş Yoluyla Öğretme Stratejisi 11
2.2.2. Buluş Yoluyla Öğretme Stratejisi 13
2.2.3. Araştırma Yoluyla Öğretme Stratejisi 13
2.2.4. İşbirliğine Dayalı Öğretme Stratejisi 14
2.2.5. Tartışma Yoluyla Öğretme Stratejisi 15
2.3. Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri 15
2.3.1. Anlatma Yöntemi 17
2.3.2. Gösterip Yaptırma Yöntemi 17
2.3.3. Dinleyerek Öğrenme Yöntemi 18
2.3.4. Problem Çözme Yöntemi 18
2.3.5. Bireysel Çalışma Yöntemi 19
2.4. Sanat Eğitimi 20
2.4.1. Müzik ve Müzik Eğitimi 22
2.4.1.1. Müzik Eğitiminin Amacı 24
2.4.2. Çalgı Eğitimi 25
2.4.2.1. Çalgı Müziğinin Gelişiminde Çalgı Eğitiminin Rolü ve Önemi 27
2.4.2.2. Çalgı Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler 28
2.4.2.2.1. Çalgı Eğitiminde Yararlanılan Müzik Eğitimi Yöntemleri 29
2.4.2.2.1.1. Suzuki Yöntemi 30
2.4.2.2.1.2. Orff Yöntemi 31
2.4.2.2.1.3. Kodaly Yöntemi 32
2.4.2.2.1.4. Carabo-Cone Yöntemi 32
2.4.2.2.1.5. Dalcroze Yöntemi 33
2.4.2.2.1.6. Türk Müziği Geleneğinde Kullanılan Meşk Yöntemi 34
2.4.3. Çalgı Eğitiminde Çalışma Disiplini, Etüt ve Alıştırmaların Önemi 37

2.4.4. Çalgı Eğitimine Yönelik Öğretim Programı Geliştirme 39
2.4.5. Çalgı Eğitimcisinde Bulunması Gereken Nitelikler 41
2.4.6. Türkiye'de Çalgı Eğitimi 44
2.4.6.1. Geleneksel Çalgı Eğitimi 46
2.4.6.1.1. Geleneksel Çalgı Eğitiminde Metot İhtiyacı 47
2.4.6.1.2. Geleneksel Çalgı Eğitiminde Mevcut Durum 49
2.5. Bağlama Eğitimi 50
2.5.1. Bağlamayı Diğer Halk Çalgılarından Ayıran Özellikler 51
2.5.2. Bağlama Öğretim Sürecinde Genel Amaçlar 54
2.5.2.1. Bağlama İcrasına Yönelik Temel Amaçlar 54
2.5.2.1.1. Doğru Oturuş, Duruş ve Tutuş 54
2.5.2.1.2. Bağlamanın Kucakta Duruşu 55
2.5.2.1.3. Sağ El ve Bileğin Gövde Üzerine Doğru Yerleştirilmesi 55
2.5.2.1.4. Sapı Kavrayan Elin Doğru Pozisyon İçermesi ve Perdelere Doğru Basması 56
2.5.2.1.5. Tezene Kullanımı 56
2.5.2.1.6. İcrada Birinci Parmağın Önemi ve Kullanımı 56
2.5.2.1.7. Sağ ve Sol El Koordinasyon Becerisi 57
2.5.2.1.8. Deşifre Becerisi 57
2.5.2.1.9. Tekniği Geliştirmeye Dayalı Beceri 57
2.5.2.1.10. Yorumlamaya Dayalı Beceri 58
2.5.3. Bağlamada Öğrenme Alanı 58
2.6. Bağlama- Kültür İlişkisi 59
2.7. Bağlamanın Tarihçesi 61
BÖLÜM 3 66
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR 66
BÖLÜM 4 74
YÖNTEM 74
4.1. Araştırma Modeli 74
4.2. Araştırma Deseni 74
4.2.1. Eylem Araştırma Süreci 77
4.2.2. Çalışma Grubu 83
4.2.3. Eylem Araştırmasında Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması 84
2.2.3.1. Uzman Grubuna Sorulan Yapılandırılmış Sorular 87
4.2.4. Eylem Araştırmasında Araştırmacının Rolü 89
4.2.5. Ortam 90
4.2.6. Katılımcılar 91
4.3. Verilerin Toplanması 92
4.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması 95
BÖLÜM 5 98
BULGULAR ve YORUMLAR 99
5.1. Alt Problemlere Yönelik Bulgu ve Yorumlar 99
5.1.1. Bağlama Öğretiminde Başlangıç, Bağlama Seçimi ve Tanıtımı Nasıl Olmalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar 99
5.1.2. Bağlama Öğretiminin Başlangıcında Kazandırılacak Fiziki ve Teknik Davranışlarda Nasıl Bir Yöntem Uygulanmalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar 100
5.1.3. Bağlama Öğretiminde Yer Alan Materyaller Yöntem Açısından Nasıl Kullanılmalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar 101
5.1.4. Bağlama Çalmada Oluşabilecek Fiziki Problemler Nelerdir? Bu Problemler Nasıl Giderilmelidir? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar 103

5.1.5. Bağlama Öğretiminde Sadece Geleneksel Türkülerin Çalınması Neleri Getirmektedir? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar 104
5.1.6. Öğrencilerin bağlamanın geleneksel ve teknik çalım özelliklerini daha iyi kavrayabilmeleri açısından mahalli ve ulusal sanatçılar öğretim içerisinde nasıl yer almalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar 106
5.1.7 Bağlama Öğretiminde Ne Tür Egzersiz ve Etütler Kullanılmalıdır? Bu Egzersiz ve Etütler Nasıl Kullanılmalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar 107
5.1.8. Lisans Düzeyinde Bağlama Öğretimine Yönelik Haftalık Ders Planlaması Nasıl Yapılmalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar 109
5.2. Uzman Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar 110
5.3. Öğrencilerin Çalgısal Becerilerinin Gelişimini Gösteren Gözlemci Değerlendirme Formlarına Yönelik Bulgular ve Yorumlar 141
5.4. Uygulama /Eylem Planının Ders İşleyiş Sürecine Yansımalarına Yönelik Bulgular ve Yorumlar 149
5.4.1. Araştırmacı Günlüğüne Yönelik Bulgu ve Yorumlar 149
5.4.2. Öğrenci Günlüklerine Yönelik Bulgu ve Yorumlar 156
5.4.3. Panel Grubu Toplantılarına yönelik Bulgu ve Yorumlar 161
5.4.4. Öğrencilerle Yapılan Odak Grup Görüşmesine Yönelik Bulgu ve Yorumlar 164
5.4.5. Öğrencilerle Yapılan Odak Grup Çalışmasına Yönelik Bulgu ve Yorumlar 165
5.4.6. Öğretim Programının Uygulanmasına yönelik Bulgu ve Yorumlar 161
BÖLÜM 6 214
SONUÇLAR, TARTIŞMA ve ÖNERİLER 214
6.1. Sonuçlar 214
6.2. Tartışma 219
6.3. Öneriler 225
6.3.1. Alanda Uygulamaya Yönelik Öneriler 225
6.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler 227
KAYNAKÇA 228
EKLER 236
EK.1 237
Bağlama Dersi İşleyiş Sürecinde Kullanılan Notalar 237
EK.2 279
Öğrenci Kişisel Bilgi Formları: 279

KISALTMALAR

E.Ü. : Erciyes Üniversitesi

G.S. F. : Güzel Sanatlar Fakültesi

Ö : Uygulamanın yapıldığı öğrencilere verilen kod

P : Panel grubunda yer alan çalgı eğitimi alanındaki öğretim elemanlarına verilen kod

TDK : Türk dil kurumu

U1, U2 vb.: Uzman/meslektaşlara verilen kod

G : Gözlemcilere verilen kod

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Katılımcı Uzmanların Unvan ve İş Deneyimleri…….111
Tablo 2 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö1)…….143
Tablo 3 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö1)…….144
Tablo 4 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö2)…….145
Tablo 5 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö2)…….146
Tablo 6 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö3)…….147
Tablo 7 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö3) ……148
Tablo 8 1. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci……..…….167
Tablo 9 2. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci……...172
Tablo 10 2. Hafta Uygulama Tablosu……...174
Tablo 11 3. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci…….176
Tablo 12 3. Hafta Uygulama Tablosu……...178
Tablo 13 4. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci…….179
Tablo 14 4. Hafta Uygulama Tablosu……...182
Tablo 15 5. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci……..183
Tablo 16 5. Hafta Uygulama Tablosu……...185
Tablo 17 6. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci…….186
Tablo 18 6. Hafta Uygulama Tablosu……...188
Tablo 19 7. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci…….192
Tablo 20 7. Hafta Uygulama Tablosu……...193
Tablo 21 8. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci…….196
Tablo 22 9. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci…….197
Tablo 23 9. Hafta Uygulama Tablosu……...198
Tablo 24 10. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci……...199
Tablo 25 10. Hafta Uygulama Tablosu…….200
Tablo 26 11. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci……...201
Tablo 27 11. Hafta Uygulama Tablosu…….203
Tablo 28 12. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci……...204
Tablo 29 12. Hafta Uygulama Tablosu…….206
Tablo 30 13. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci……...208

Tablo 31 13. Hafta Uygulama Tablosu…….209
Tablo 32 14. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci……...211
Tablo 33 14. Hafta Uygulama Tablosu…….212

BÖLÜM I

I.GİRİŞ

1.1. Problem

Türkiye'de bağlama çalımına icra yönüyle genel olarak bakıldığında hemen hemen iyi denilebilecek durumda olduğu görülmektedir. Ancak bu, ağırlıklı olarak salt yeteneğin öne çıkardığı bir icra ve yorum şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine mevcut durum göz önüne alındığında; öne çıkan icracıların ağırlıklı olarak geleneğin içerisinden gelmiş, çoğu her hangi bir yönteme, tekniğe ve disipline dayalı bir eğitim almadan, türküler aracılığı ile kendi becerileri doğrultusunda müziksel gelişim sağlamış kişiler olduğu görülmektedir. Aynı zamanda geleneksel çalgılar içerisinde bağlama, Türkiye coğrafyasında en fazla bilinen, çalınan ve dinlenen çalgı olma özelliğine sahiptir. Bunların tümü göz önüne alındığında Türkiye'de bağlama çalımına olan ilgi ve yatkınlığın ne derece ileri düzeyde olduğu anlaşılabilmektedir. Ancak bağlama çalımında gelinen noktada icrayı besleyen en önemli unsur olan eğitiminin yeterliliği konusunda aynı şeyi söylemek ne yazık ki pek mümkün değildir.

Bu güne kadar bağlama eğitimi adına yapılan metot çalışmaları incelendiğinde ilk ciddi çalışmaların yaklaşık 1970'li yılların başlarında yapıldığı görülmektedir ki bu da batı çalgıları ile kıyaslandığına yaklaşık 200 yıllık bir gecikme anlamına gelmektedir. Bağlama metotlarının sayıları gelişen ve değişen eğitim anlayışı içerisinde günümüze değin giderek artmıştır. Mevcut bağlama metotlarının önemli bir bölümü incelendiğinde her birinin kendine özgü öğretici yönlerinin olduğu görülmektedir. Ancak bunların büyük bir çoğunluğunun hazırlayan kişilerin kendi mesleki birikimi ve anlayışı doğrultusunda yapılan metotlar olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların çoğunda yaklaşık 200 yıllık bir birikime sahip olan, dünya genelinde kabul görmüş ve faydalılığı ispatlanmış batı çalgı metotlarından yöntem, teknik ve anlayış olarak yeteri kadar yaralanılmadığı görülmektedir. Ayrıca incelenen bu çalışmaların büyük bir bölümünün mesleksel tecrübe yolu ile elde edilen bilgilerle hazırlanan çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu tür çalışmaların bilimselliğin temel ilkelerinden; geçerlilik ve güvenilirliğe dayalı, faydalılığı ispatlanmış, öğrenci ilgi ve

ihtiyaçlarını karşılayan ve uygulama süreci içerisinde ortaya çıkmış olmaları pratikte de uygulanabilirliği açısından önemlidir. Ayrıca bu gibi çalışmaların uygulaması esnasında öğrenciden dönüt alınarak, gerektiğinde düzeltmeler yapılması uygulanabilirliği kolaylaştırmaktadır. Aksi takdirde bu metotlar, bu gibi çalışmalarda bulunması gereken en önemli hususlardan olan, uygulanabilirlik ve faydalılık ilkeleri konusunda yetersiz kalabilmektedirler.

Tüm bunlar göz önüne alındığında lisans düzeyi eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. İlk olarak 1973 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik bölümü programına giren bağlama eğitimi daha sonra 1976 yılında İstanbul teknik üniversitesi bünyesinde Türk Müziği Devlet Konservatuarının kurulması ile bağlama eğitimi giderek daha sağlam temellere oturtulmaya başlamıştır. Bu yapılanmalar içerisinde bağlama son olarak Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri programına dâhil edilmiştir. Ancak yapılan ön çalışmalar neticesinde Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümlerinde yer alan bağlama eğitimine yönelik kapsamlı çalışmaların yeteri düzeyde yapılmadığı görülmüştür. Günümüz koşullarında dünyada öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri gelişerek farklı boyutlar kazanmaktadır. Yine, dünyada çalgı eğitimi üzerine geliştirilen ve başarı ile uygulanan, öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerini içeren çok yönlü, yeni yaklaşımları içerisinde, kaliteli bir eğitime ihtiyaç duyulması ve bu eksikliğin giderilmesi amacı ile:

Güzel Sanatlar Fakülteleri bünyesindeki bağlama dersi başlangıç eğitimine yönelik öğretim programı geliştirilmesi, bu öğretim programının çeşitli yöntem, teknik, etkinlik ve yaklaşımlar kullanılarak uygulanması ve içeriğinin nasıl olması gerektiği araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda ve içeriğin belirlenmesi hususunda şu alt problemler yer almaktadır:

Alt Problemler

1. Bağlama öğretiminde başlangıç, bağlama seçimi ve tanıtımı nasıl olmalıdır?
2. Bağlama öğretiminin başlangıcında kazandırılacak duruş, tutuş, oturuş ve çalma tekniği ile ilgili davranışlarda nasıl bir yöntem uygulanmalıdır?
3. Bağlama öğretiminde yer alan materyaller yöntem açısından nasıl kullanılmalıdır?
4. Bağlama çalmada oluşabilecek doğru duruş, tutuş ve oturuş ile ilgili problemler nelerdir? Bu problemler nasıl giderilmelidir?
5. Bağlama öğretiminde sadece geleneksel türkülerin çalınması neleri getirmektedir?
6. Öğrencilerin bağlamanın geleneksel ve teknik çalım özelliklerini daha iyi kavrayabilmeleri açısından mahalli ve ulusal sanatçılar öğretim içerisinde nasıl yer almalıdır?
7. Bağlama öğretiminde ne tür egzersiz ve etütler kullanılmalıdır? Bu egzersiz ve etütler nasıl kullanılmalıdır?
8. Lisans düzeyinde bağlama öğretimine yönelik haftalık ders planlaması nasıl yapılmalıdır?

1.2. Amaç

Türkiye'deki üniversitelerde yapılan bağlama eğitimini bilimsel temel, ilke, etkinlik, yöntem ve teknikler gibi çeşitli bileşenlerle, bağlama icracılığını ve eğitimciliğini mevcut durumdan daha ileri düzeye getirmenin yanında Güzel Sanatlar Fakültelerinde yapılan bağlama dersinin nasıl daha verimli duruma getirilebileceğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

- Bu amaç doğrultusunda bu çalışmada temel olarak öne çıkan şu unsurlar yer almaktadır. Geleneksel çalgı eğitim sistemi içerisindeki çeşitli boşluklardan kaynaklanan usta-çırak ilişkisi içerisinde geçmişten gelen, beklide Türk müziği çalgı eğitiminin en önemli meselelerinden olan çalışma disiplini anlayışının kazandırılması,
- Dünyanın birçok yerinde çalgı müziği ve eğitiminde ileri düzeylere gelmiş toplumların kullandığı, öğrenciler üzerinde uygulaması yapılmış, çeşitli

bilimsel, sanatsal yöntem ve tekniklere dayalı, konunun metodik bir yaklaşımla işlendiği bir anlayış içerisinde ele alınması,

- Başlangıç eğitiminin önemini ortaya çıkaran çeşitli alıştırma, etüt ve eserlerin bir yöntemle kullanıldığı bu alıştırma, etüt ve eserlerin başlangıç aşamasında sadece bir araç olduğu bağlama ile çalınan alıştırma etüt ve eserin doğru, müzikal ve temiz çalınması gerektiği temellerine dayanan bir öğretim programı olması amaçlanmaktadır.
- Süreç odaklı yapılan bu araştırmada geliştirilen öğretim programının içerisinde gözlem, dinleme ve eleştirme, görsel kaynaklardan yararlanma, öğretilecek eseri önceden dinleme, ayna karşısında kendisini görerek çalışma, dinlenen eserin analizi, geleneğin öğretime dâhil edilmesi, odak grup çalışması gibi etkinliklerle öğretim programının desteklenmesi ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Önem

Türkiye'de lisans düzeyi bağlama eğitiminin en son dâhil edildiği Güzel Sanatlar Fakülteleri bünyesindeki müzik ve müzikoloji bölümlerinde çeşitli çalgı dersleri yer almaktadır. Bunlar içerisinde Türk müziği çalgı öğretimi ise daha sonraları bu bölümler içerisinde yer almaya başlamıştır. Güzel Sanatlar Fakülteleri bünyesinde sanat başlığı altında toplanan bölümler arasında kendine yer bulan bağlama dersinin bu fakültenin amacına uygun ve kendi iç dinamikleri doğrultusunda verimli biçimde yapılması ihtiyacı giderek artmıştır. Güzel Sanatlar Fakültelerinin kuruluş amaçlarından biri olan, ülke ihtiyaçları açısından başarılı sanatçılar yetiştirmesi amacı doğrultusunda çalgı sanatçılarının yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Dünyada çalgı eğitiminde nitelikli metotlaşma oranı oldukça yüksek iken Türkiye'de bu oran olması gerekenden düşük seviyelerde kalmaktadır. Bu metotlar içerisinde bağlama öğretimi için yapılmış olanlar sayıca az olmamakla birlikte lisans düzeyine göre planlanmamış olmaları alan için bir eksiklik olarak görülmektedir. Yapılan bu araştırmanın lisans düzeyi başlangıç eğitimine yönelik bir planlama dâhilinde yapılmasından dolayı bağlama eğitiminde görülen eksikliklerin giderilmesi ve eğitimin niteliğinin yükseltilmesi açısından önemlidir.

Türk kültürü içerisinde önemli yeri olan bağlama, geleneksel halk müziği kültürünü gelecek nesillere aktarmada etkili bir çalgıdır. Ancak bilimsel eğitim yöntemleri olarak aktarılan çeşitli deney, gözlem ve analizlerin tek başına ya da birlikte kullanılması ile yapılan öğretim yöntemlerinin eksiklikleri de görülebilmektedir. Özellikle bağlamanın, dayandığı geçmişi ve kültüründen uzak bir anlayışla eğitiminin yapılması, gelenekselliğin aktarılamaması gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu düşünceden hareketle araştırma, uygulamasında Türk halk müziği kültürü içerisindeki geleneksel sanatçıların öğretim programı içerisinde yer verilmesi açısından önemlidir.

Bu çalışma ifade edilen eksikliklerin giderilmesi amacı doğrultusunda Türkiye'de lisans düzeyi bağlama eğitiminin en son dâhil edildiği Güzel Sanatlar Fakülteleri bünyesindeki Müzik Bölümlerinde şu ana kadar uygulama süreci dâhilinde geliştirilmiş başlangıç düzeyi üzerine kapsamlı olarak çalışılmış ilk çalışma olması açısından önemlidir.

Araştırmanın basamakları içerisinde yer alan ilgili literatür taraması, araştırmanın uygulamasında yararlanılan öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerinin kullanılması, mevcut bağlama metotlarının incelenerek faydalı yönlerinden yararlanılması, alanla ilgili dolaylı ve direkt yapılan araştırmalardan yararlanılması, araştırmanın uygulaması sırasında panel (danışman) grubunun, uzman görüşlerinin, uygulamada yer alan öğrencilerin görüşleri ve fikirlerinin programa yansıtılması gibi yaklaşımların araştırma içerisinde yer alması, araştırmanın geçerlik güvenirlik ve aynı zamanda nesnellik boyutuyla bir diğer önemini göstermektedir.

Verimli ve bütün öğrenciler için aynı değerde eğitim sağlama olanağı bulunmaması nedenleri ile oluşturulacak ve bütün öğretim elemanları tarafından uygulanacak ortak bir metodun, öğrenciler için eğitim birliğini sağlayarak ve eğitimin verimini artırarak, kalitesini yükselteceği düşünülmektedir. Araştırma, eğitimin yöneltilen amaca ulaşması bakımından önemlidir.

Araştırmanın verilerinden olan Yapılandırılmış uzman görüşleri, Çalgısal beceriyi gösteren gözlemci değerlendirme formu, Video kayıtları, Araştırmacı günlüğü, Öğrenci günlükleri, Panel grubu toplantı verileri, Doküman incelemesi gibi verilerin belirlenen problemlerin çözümü konusunda sonuca ulaşılmada etkili biçimde kullanılması açısından önemlidir

Tüm bunların yanında geleneksel çalgılar için yapılacak bu tür çalışmaların, geleneğin ve bu konudaki kültürel birikimin sonraki nesillere doğru ve eksiksiz aktarılmasındaki rolü açısından önemlidir.

1.4. Sayıltılar

Uygulamanın yapılacağı öğrencilerin başlangıç düzeyinde kullanılan nota bilgisine sahip oldukları ve bu öğrencilerin diğer bağlama öğrencilerini de temsil edebileceği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- Bu araştırmanın uygulama aşaması için hazırlanan plan, 37–43 cm tekne boyu olan uzun saplı bağlama ve tezeneli çalma şekli ile,
- Araştırmanın eylem/uygulamasının yapıldığı katılımcı öğrenciler ile,
- Haftalık planın ve uygulamasının 14 haftalık bir süre içerisinde haftada iki saat yapılması ile,
- Araştırmanın eylem/uygulama verileri Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümündeki 2009–2010 eğitim-öğretim yılı içerisinde bağlama dersini seçen öğrencilerden elde edilen verilerle,
- Yöntem açısından elde edilen nitel verilerin betimsel analizi ile,
- Birinci sınıf 1. dönem uygulaması ve programı ile sınırlıdır.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Eğitim

Genel Anlamı ile "bir yetiştirici eşliğinde her hangi bir varlığı bir amaca göre geliştirip yetiştirme" (Hançerlioğlu, 1979: 96) olarak tanımlanan eğitimin çeşitli meslek ve bilim dalına göre birçok tanımı yapılmıştır. Bunlardan bazılarına değinecek olursak; "yeni kuşakların toplum yaşamında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları edinmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme"(Püsküllüoğlu, 1994: 347) olarak tanımlanan eğitim her geçen gün gelişen, çağın normlarına göre düşünüldüğünde ise; "bilim, sanat ve teknik olarak adlandırılan üç genel konu alanını belli bir felsefi bütünlük içinde kapsayan bir çerçevede düzenlenip gerçekleştirilmeye çalışılır"(Uçan, 1997: 14). Ayrıca eğitim; "bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlenme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme sürecidir"(Demirel, 2008: 6).

Oğuzkan'a (1974: 61) göre ise: "Eğitim, yeni kuşaklar, toplum yaşayışında yerlerini almak üzere hazırlanırken, gereken bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etmek etkinliğidir." Ayrıca Fidan ve Erden (1993: 18–19) yararlandıkları çeşitli kaynaklardan şu tanımlara ulaşmışlardır:

Eğitim;

- Geniş anlamada, bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir.
- Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği sürecin tümüdür.
- Seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin etkisi altında sosyal yeterlik ve optimum bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreçtir.
- Önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir. Şeklindedir.

"Eğitimin tanımı iki kümede toplanabilir: içerik tanımları ve süreç tanımları. İçerik tanımları; eğitimin kime niçin uygulanacağını ona neler kazandıracağını ad

vererek gösterirler. Eğitimin oluşumunu anlatan tanımlara ise süreç tanımları denir. Eğitimin süreci durumdan duruma, kültürden kültüre değişmediği için bu tür tanımlar daha genel ve soyuttur"(Başaran, 1987: 16–17). Eğitimin tanımlarını incelerken hangi amaca, mesleğe, bilim ya da sanat dalına hitap edeceği önemlidir. Çünkü eğitimin her alana ilişkin tanımı genel tanımından yaralanılarak şekillendirilmiştir. Ayrıca gelişen bilgi çağı içerisinde eğitimin içeriği ve kullandığı yöntemlere yönelik yeni yaklaşımlar her geçen gün gelişerek çoğalmaktadır. Bu yüzden eğitimin yapılacağı her alan, gelişen kendi dinamikleri doğrultusunda yeniden ele alınarak şekillendirilmeli ve geliştirilmelidir.

Küresel yaşam biçimini, kendini sürekli olarak yeniden formüle ettiği bilgi çağının yarattığı ortama ayak uydurabilecek bireylerin yetiştirilmesi, eğitimin en önemli işlevlerinden biridir. Bu durum eğitimin niteliğinin sürekli geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Her çağdaş toplum yeni kuşaklara bir yandan kültürünü aktarmak, bir yandan da yeni kuşakların kendi kültürünü geliştirmesini amaçlamaktadır. Buna koşut olarak çağdaş toplumların yenilikçi bireyler yetiştirme konusunda eğitim hizmetlerinden yararlanması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır"(Türkkan, 2008: 2).

Bütün bu tanım ve yaklaşımlar göze önüne alındığında "eğitimin çağdaş görevi eğitilenlerin sorunlarının çözülmesine yardım etmektir. İnsanlar artık sorunlarına bir çözüm yolu bulmak, daha iyi koşullar içinde yaşamak, bir meslekte başarı göstermek için eğitimi gereksemektedir. Bu gereksinmeyi karşılamak için eğitimin hem nitelikçe değişmesi hem de herkese kapılarını açması gerekmektedir. Bu yüzden çağdaş eğitimin amaçları bir tek amaç içinde özetlenebilir; o da eğitimin, eğitilenin sorun çözme gücünü geliştirmesidir"(Başaran, 1987: 20).

2.1.1. Genel Öğretim İlkeleri ve Bağlama Eğitimi

İlke: Prensip-kural-ölçü olarak ifadelendirilmiştir. Amaca ulaştıran doğruluğu kanıtlanmış, her türlü şüpheden arındırılmış öncül düşünceler, kılavuz fikirlerdir. Her faaliyet için ölçü gibi kullanılan olayların iyi anlaşılmasını sağlayan kılavuz fikirlerdir. Öğretimde muhtevanın öğretilmesi amaçlanır. Bu amaçlar için kullanılacak ilkeler, öğretmenin uygun faaliyetlere yönelmesini sağlayacağı gibi,

öğrenciyi de güdüleyeceği için başarılı olmasını kolaylaştıracaktır (Küçükahmet, 2007: 42).

Demirel'e(2008: 77-78)göre"Genel öğretim ilkeleri, tüm öğretim etkinliklerinde her ders için uygulanacak türden ilkeler olup genel özellikleri aşağıdaki altı madde ile açıklanmaya çalışılmıştır:

1- *Öğrenciye Görelik İlkesi:* Öğretimin düzenlenmesi sürecinde bireysel farklılıkların, öğrencinin fizyolojik ve psikolojik özelliklerinin dikkate alınması söz konusudur. Öğretilecek konular belirlenirken öğrencinin zihinsel ve bedensel gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları öğrenmesinde önemli rol oynar.

2- *Bilinenden Bilinmeyene İlkesi:* öğretimi düzenlerken öğrencinin geçmiş bilgi ve deneyimlerinden yararlanılmalıdır. Öğrencilerin bildiklerinden hareketle bilmedikleri konular üzerinde durulması daha anlamlı olmaktadır. Öğrenci yeni bilgileri ile eski bilgilerini karşılaştırarak, öğrendiğini daha anlamlı hale getirecektir.

3- *Somuttan Soyuta İlkesi:* öğrencilerin zihinsel gelişimi somuttan soyuta doğru gelişmektedir. Öğrenci kişisel somut kavramları daha kolay öğrenir. Bu nedenle öğretme sürecinde öğrencilere öncelikle somut bilgiler verilmeli, daha sonra soyut kavramlar öğretilmelidir.

4- *Yakından Uzağa İlkesi:* öğrenci doğal ve toplumsal bir çevrede yaşar. Öncelikle çevresini öğrenme isteğindedir. Öğrenciye öğretilecek bilgilerin düzenlenmesinde hem doğal hem de sosyal olarak onun en yakın çevresinden hareket edilmelidir.

5- *Açıklık İlkesi:* Öğretimde öğrencilerin ne kadar çok duyu organının öğrenmeye katılımı sağlanırsa öğrenme o kadar güçlü ve kalıcı olur. Öğretim konuları, öğretim yöntem ve teknikleri de ne kadar çok duyu organını etkilerse eğitimde açıklık o derece gerçekleştirilmiş olur.

6- *Ekonomiklik İlkesi:* Öğretimde yapılacaklar en kısa yoldan, en az zaman, emek, para ve enerji ile en yüksek verim elde edilecek şekilde yapılmalıdır. Bunun için de planlamanın en iyi ve ayrıntılı biçimde yapılması büyük önem taşımaktadır"(Demirel, 2008: 77–78).

Öğretimde bu ilkelerin ayrı, ayrı değil, bütün halinde uygulanması önemlidir. Aslında bu ilkeler arasında çok sıkı dinamik bağlantılar vardır (Küçükahmet, 2007: 46)

Bu ilkelerin çalgı eğitimine, dolayısıyla bağlama eğitimine göre düzenlenmesi öğretimde belirlenen hedefe ulaşılması açısından önemlidir.

Öğrenciye görelik ilkesi, çalgı eğitiminin hem zihinsel (bilişsel) hem de bedensel bir eğitim olması nedeni ile belli noktaların öğrenciye göre düzenlenmesinde yarar vardır. Çalgının, öğrencinin fiziksel özelliklerine, zihinsel farklılık ve yeteneklerine uygun olması gibi düzenlemelerin yapılması buna bir örnek teşkil edebilir. Bu faktörler bağlama eğitimi açısından da önemli rol oynamaktadır. Bilinenden bilinmeyene ilkesi ise öğrencinin çalgısı ile ilgili geçmiş tecrübelerinin belirlenmesi ve bunun yeni uygulanacak öğretime yansıtılması ile bilgilerin pekiştirilmesi ve zaman kazanılması açılarından önemlidir.

Soyuttan somuta ilkesi, çalgı eğitiminde zihinsel gelişimin desteklenmesinde uygulanabilir. Müziksel yorumlama gibi sözlü anlatımın zor olduğu soyut durumlarda kullanılabilir. Burada bilginin, öğrencinin anlayabileceği duruma gelebilmesi için, öğrenciye ilgili çalgı alanında usta yorumcuların dinletilmesi sağlanarak soyut bilginin somutlaştırılması sağlanmış olur. Yakından uzağa ilkesine göre ise; öncelikle öğrencinin müziksel çevresinde olup bitenler hakkında bilgilendirilmesi, daha sonra bu bilgilerin çalgı eğitimine göre düzenlenmesi sonucunda, öğrencinin öğretime daha istekli ve etkin katılımı sağlanabilir.

Çalgı eğitimi, hem bilişsel hem duyuşsal hem de devinişsel beceri ve gelişmelerin birlikte kullanılması ile yapılır. Çalgı eğitiminde sadece işitme ya da sadece görme duyularının harekete geçmesi tek başına yeterli olamaz. Bu yüzden ihtiyaç duyulan tüm duyuların birlikte harekete geçmesi sağlanarak öğretimde açıklık ilkesi etkili bir biçimde kullanılmalıdır. Ayrıca yapılacak iyi bir planlama ile öğretimin her yönden ekonomik olması sağlanmalıdır.

2.2. Öğretme Stratejileri ve Bağlama Eğitimi

Öğretimin, bilimsel temellere dayandırılabilmesi, verimli olabilmesi ve beklenen hedefe ulaşabilmesi için çeşitli stratejiler, yöntemler ve teknikleri içine alan, bütüncül bir yaklaşım içerisinde yapılması gerekmektedir.

"Öğretim stratejisi; öğrenme hedeflerine ulaşmak üzere belirlenen konunun sunulması için izlenen yollar bütünü veya hedefe ulaşmak için seçilen genel yoldur" (Okutan vd. 2009: 24).

Bağlama eğitiminde öğrenme, kişinin yeteneklerine, onun biyolojik ve kültürel gelişmişliğine, müziğe ve bağlamaya karşı olan ilgisine, öğrenme ortamının durumuna bağlı olabilmektedir. Her öğrencinin bağlama ve müziğe yatkınlığı farklı olabileceği için bağlama eğitiminde kazandırılmak istenen davranışların, öğrencilerin yeteneklerine göre düzenlenmiş olması gerekmektedir. Her çalgıda olduğu gibi bağlamada da öğrencilerin fiziksel durumu ve bağlamaya uygunluğu önem taşımaktadır.

Fiziksel olarak bağlama çalmaya uygun olamayan bir kişinin bu çalgıda ilerlemesi ve başarı göstermesi zor olacaktır. Bunun yanında öğrenme sürecinde öğrencinin içinde yaşadığı kültürel ortam, öğrencinin neleri, nasıl öğreneceğini de etkilemektedir. Özellikle sanat eğitiminde öğrenciyi destekleyerek yüreklendirmek onun başarısını etkilemektedir. Bunun uygun zaman ve ölçüde yapılması da bir o kadar önemlidir.

Her öğretim alanında olduğu gibi, bağlama eğitiminde de öğretme ortamının yapısı çok önemlidir. Öğrencinin çalıştığı ortamın çalışmaya teşvik edici olması gerekmektedir. Öğrenci kendisini bu ortamla bir bütün olarak görmeli, çalışma süresini verimli bir şekilde değerlendirmelidir. Ayrıca eğitim içerisinde öğrenme-öğretme sürecini etkileyecek yeni yaklaşımlar geliştirilmektedir. Ders içi ve dışı çalışmaları kapsayan bu yaklaşımlar içerisinde öğrenmeyi pekiştirecek etkinlikler, önemli bir araç görevini üslenmektedirler. Söz konusu etkinliklerin dengeli, tutarlı ve planlı biçimde yürütülmesi gerekmektedir. Öğretimde kullanılan bu etkinliklerin mutlaka bağlama çalmayı geliştirecek biçimde düzenlenmesi gerekmektedir.

2.2.1. Sunuş Yoluyla Öğretme Stratejisi

Sunuş yolu ile öğretim, D. Ausubel tarafından, buluş yolu ile öğretime bir alternatif olarak geliştirilen öğretim modelidir. Bu strateji, okullarda çok yaygın bir şekilde bilginin aktarılması, kavram, ilke ve genellemelerin açıklanmasında kullanılmaktadır. Buluş yolu ile öğretimde olduğu gibi bilişsel kuramlara dayandırılarak geliştirilmiştir. "Her ikisinde de ezberleyerek öğrenme yerine, anlamlı

öğrenmeye önem verilmektedir. Bilgiler aşamalılık ilkelerine göre (yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, genelden özele, basitten karmaşığa doğru) çok dikkatli bir biçimde düzenlenmeli ve öğrenci tarafından alınması kolay hale getirilmelidir" (Okutan vd. 2009: 24). Ancak Ausubel'e göre birey bilgileri keşfetmekten çok, hazır olarak alır. Diğer bir deyişle kavramlar, olgular, fikirler, ilkeler bireye sunulur ve o da alır. Bu nedenle geliştirdiği model sunuş yolu ile öğretim olarak adlandırılır.

Sunuş yolu ile öğretim, açıklamanın kullanıldığı her durumda kullanılır. Daha çok olgu ve genellemelerin öğretimine uygundur. Bu nedenle soyut konuların örneklerle, araç gereçlerle ve kavram haritalarının kullanımıyla somutlaştırılması önemli bir yer tutar.

Ausubel'e göre öğrenmenin anlamlı olması için bilginin mutlaka birey tarafından bulunması gerekmez. Birey kendisine sunulan bilgileri de anlamlı olarak öğrenebilir. Ancak anlamlı öğrenmeyi sağlamak için, öğretimin düzenlenmesi sırasında aşağıdaki üç koşulun yerine getirilmesi gerekir:

1- Öğrenciye sunulan materyallerin onun için anlamlı olması sağlanmalıdır. Öğrenci kendi ihtiyaçlarını karşılayan, kendi işine yarayacağını düşündüğü bilgileri anlamlı bulur. Anlamlı öğrenme ortamı ne kadar iyi gerçekleştirilirse gerçekleştirilirsin, materyal öğrenci için anlamlı değilse, anlamlı öğrenme sağlanamaz.

2- Öğrenci, öğrenilecek materyalle ilgili ön bilgilere sahip olmalıdır. Yeni gelen bilgiler bireyin önceden sahip olduğu bilişsel yapılarla ilişkilendirilerek anlamlı hale gelir. Bu nedenle öğrencinin, yeni gelen bilgiyi almaya hazır bilişsel yapıları olması gerekir. Aksi takdirde öğrenci ezberleme yolunu seçecektir.

3- Öğrencinin anlamlı öğrenmeye niyetli olması gerekir. Öğrenme bireyin kendi çabaları ile gerçekleştiği için, öğrencinin anlamlı öğrenmeye niyetli olması, yeni gelen bilgileri olduğu gibi ezberleme yerine, mevcut bilişsel yapıları ile ilişkilendirilerek öğrenmeye çalışması gerekir (Erden ve Akman, 2001: 179)

Bu öğretim stratejisinin bağlamaya yönelik uygulaması ise; öğrenciye ders içi ve dışı, anlamlı etkinliklerin sunulması ile sağlanmalıdır. Öğrencinin konu hakkında daha önceden bilgilendirilmesi ve bu bilgiler ışığında öğrenmeyi kabul etmesi sağlanmalıdır. Ayrıca bağlama öğrencisinin ders içinde kullanacağı materyallerin

faydalılığına inanması da gerekmektedir. Ancak sunuş yolu ile öğretim, bağlama eğitiminin tamamını teşkil etmemeli, öğrencinin derse tam katılımını sağlayacak diğer öğretim şekilleri de etkin biçimde kullanılmalıdır.

2.2.2. Buluş Yoluyla Öğretme Stratejisi

"Bu strateji, öğrenci etkinliğine dayalı, güdüleyici bir öğretme yaklaşımıdır. Öğretmen, öğrencinin öğrenme sürecine etkin katılmasını buluş yolu ile öğretme stratejisini kullanarak sağlayabilir. Burada öğretmenin temel görevi öğrenciyi yönlendirmek ve cevabı ona buldurmaktır" (Demirel, 2005: 71). "S. Bruner tarafından geliştirilmiş olan bu modelin ilk ortaya atıldığı 1960'lı yıllardan günümüze değin dünyanın pek çok ülkesinde uygulanmıştır. Bu yaklaşımın ülkemizdeki etkileri ise 1968 yılında hazırlanan ilköğretim programlarında görülmektedir"(Erden ve Akman, 2001: 175).

Bu stratejide öğretim bir problemle başlar. Öğretmen bu probleme yönelik kaynak önerir, ön bilgiler ve örnekler verir. Daha sonra problemle ilgili bilgileri öğrenci toplar ve analiz ederek soyutlamalara, genellemelere ve kavramlara ulaşır (Okutan vd. 2009: 26). "Böylece öğrenci örneklerdeki benzerlik ve farklılıkları gözleyerek, inceleyerek genel yapıyı keşfeder"(Otacıoğlu, 2005: 26).

Ancak Otacıoğlu'nun Mayer'den (1987) aktardığına göre; bu stratejide öğrenciler kendi buldukları bilgileri daha verimli buldukları için buluş yolu ile öğretimin daha kalıcı olması beklenmekle birlikte, bu yöntemin diğer öğretim yöntemlerinden daha etkili olduğunu gösteren kesin kanıtlar bulunmamaktadır(Otacıoğlu, 2005: 27). Bu strateji özellikler çalgı eğitiminde deşifre çalışmalarında etkili bir biçimde kullanılabilir. Bu aşamada öğrenciye gerekli olan temel bilgiler verildikten sonra bir eserin solfejini yaparak ya da hem solfejini yaparak hem de çalmaya çalışarak eserin ortaya çıkmasını sağlayabilir.

2.2.3. Araştırma Yoluyla Öğretme Stratejisi

"J.Dewey tarafından ortaya atılan bu strateji öğrencinin problem çözme becerisini kullanarak bilimsel yöntemi izlemesini sağlayan bir öğretim yoludur. Bu yaklaşımla öğrenci problemi tanımlar, çözüm için geçici çözüm yolları geliştirir, veri toplar, verileri değerlendirir ve çözüme ulaşır" (Okutan vd. 2009: 27). "Tümüyle

öğrencilerin araştırma ve inceleme yapmalarına ağırlık veren bir öğretim yaklaşımıdır. Öğretmen bu stratejiyi kullanırken yol gösterici, yönlendirici ve rehber konumundadır"(Demirel, 2005: 79).

Araştırma-soruşturma stratejisi kullanılırken, önce dersle ilgili temel kavramlar belirlenmelidir. Öğrencilerin bu kavramla ilgili ön koşul olan bilgilerini ortaya koymaları sağlanmalıdır(Sönmez,1997: 217). "Bu yaklaşıma uygun bir araştırma şu dört aşamalardan oluşur:

1- Problemin hissedilmesi, tanımlanması: Problem ya da problemler konu ile ilgili olmalı.

2- Denencenin kurulması: Bu aşamada problemin çözümü için gerekli nitelikte ve sayıda denence kurulur. Denenceler probleme geçici çözüm yolları önerir ve toplanması gereken veriler için yol gösterir.

3- Verilerin toplanması: Denencelerin sınanmasına yarayacak nitelikte veri toplama aşamasıdır.

4- Verilerin analizi ve denencelerin sınanması"(Bilen, 1999: 62).

Araştırma yoluyla öğretimde, öğrenci tümüyle etkindir. Araştırır, sorgular, problem çözme sürecini kullanarak bilimsel süreci öğrenir. Böylelikle üst düzey davranışlar ve düşünme becerileri kazanır (Okutan vd. 2009: 27).

2.2.4. İşbirliğine Dayalı Öğretme Stratejisi

"Grup biçiminde çalışma şeklidir. Burada grup terimi yüz yüze temas halinde bulunan, birçok insanın birbirini etkilediği ortam anlamında kullanılmaktadır. İşbirliğine dayalı öğretimin en önemli özelliği; öğrencilerin ortak bir amaç doğrultusunda küçük gruplar (takımlar) halinde birbirinin öğrenmesine yardım ederek çalışmalarıdır. Bir grup çalışmasının işbirlikli öğrenme olabilmesi için gruptaki öğrencilerden beklenen hem kendilerinin hem de diğerlerinin öğrenmesini en üst düzeye çıkarmaya çalışmasıdır. Bir başka deyişle; gruptaki her üye, gruptaki diğer üyeler başaramadan kendisinin de başaramayacağını bilir ve bu nedenle diğer arkadaşlarının öğrenmesine yardımcı olur. Sonunda elde edilen başarı tek, tek bireylerin katkısıyla elde edilmiş grup başarısıdır" (www.universite-toplum.org).

Bu yaklaşımın yararları ve etkileri, aynı dersi alan çalgı öğrencilerinin aynı eseri birlikte çalmaları sonucunda görülebilir. Bu öğrencilerin eseri birlikte uyumlu

bir biçimde icra edebilmeleri için kendilerinden kaynaklanan problemleri giderme çabası göstermelerini gerektirir. Aynı zamanda arkadaşının hatalarını fark ederek onun da düzeltilmesi için çaba göstermelerini gerektirir. Sonuç olarak bu yaklaşımla grupsal öğrenme, dolayısıyla grup içindeki her bireyin öğrenmesi sağlanmış olur. Çalgılarla yapılan odak grup çalışmaları bu yaklaşıma örnek teşkil etmektedir.

2.2.5. Tartışma Yoluyla Öğretme Stratejisi

"Bir önderin öncülüğünde (ki genellikle bu öğretmen olur) 6–20 kişilik bir grupta, katılanların hepsinin ilgilendiği bir konu üzerinde, katılanların görüşlerini açıklamaları, birbirlerine soru sormaları ve bunları cevaplamaları esasına dayalıdır. Jacobsen ve arkadaşlarına göre tartışma yaklaşımı diğer stratejilerin kazandıramadığı katkılar sağlar"(www. Universite-toplum.org). Bunlar:

1- "Liderlik becerisini geliştirir.
2- Grubun katkılarını özetlemeyi sağlar.
3- Fikir birliğine ulaşmayı kolaylaştırır.
4- Çelişkileri uzlaştırır.
5- Yorumlama becerisini, geliştirir.
6- Dinleyicilik özelliğini geliştirir.
7- Bireysel öğrenme gücünü geliştirir.
8- Analiz, sentez ve değerlendirme gücü kazandırır."(www.universite-toplum.org)

Bilgilerini, fikirlerini ve düşüncelerini açıkça ortaya koyma imkânına kavuştukları bu yöntemde öğrenciler sorunları daha iyi anlar, tanımlar ve çözüm yolları önerirler. Ancak anlamlı bir tartışma için gerekli bilgi ve olgunluğa sahip olmayan öğrencilerle bu yöntem uygulanamaz. Ayrıca bu yöntem küçük gruplarda daha etkili olan bir yöntemdir (Küçükahmet, 2007: 57).

2.3. Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri

Öğrenme insanı toplumsal bir varlık yapan ve onu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biri öğrenme yeteneğidir. Doğduğu zaman bilinçli bir davranış

gösteremeyen insanoğlu, yaşaması için gerekli tüm davranışları çevre etkisi ve doğuştan sahip olduğu güçlerin yardımı ile öğrenir. Öğrenme değişik biçimlerde tanımlanmakla beraber, psikologların çoğu öğrenmenin, bireyin çevresi ile etkileşim kurması sonucu oluştuğu ve bireyin davranışlarında değişiklik meydana getirdiği görüşünde birleşmektedirler (Fidan ve Erden, 1993: 22). Demirel'e (2008: 10) göre öğrenme kavramı yaşantı ürünü ve az çok kalıcı izli davranış değişikliğidir.

Öğretme en geniş anlamı ile öğrenmeyi sağlama etkinlikleridir. Öğretme bilinçli ve amaçlı bir etkinliktir. Öğretme faaliyetleri bireyde davranış değişikliği meydana getirmek amacı ile bir kişi ya da grup tarafından düzenlenebileceği gibi, bilgisayar, televizyon, kitap gibi çeşitli materyallerde yer alan görsel ve yazılı sembollerle de sağlanabilir(Fidan ve Erden, 1993: 22). Başka bir deyişle öğretme "eğitim yolu ile kazanılan davranış değişikliğinin okulda planlı ve programlı bir şekilde yapılması sürecidir"(Demirel, 2008: 9).

"Bilimde belli bir sonuca erişmek için bir plana göre izlenen yol, metot"(www.tdkterim.gov.tr) olarak tanımlanan yöntem, eğitimde; "hedefe ulaşmak için önceden belirlenmiş en kısa yol"(Demirel, 2005: 72) olarak da tanımlanmıştır. Ancak yöntemin uygulanacak alana göre şekillendirilmesi önemlidir. Bu, çalgı eğitimi için düşünüldüğünde ise; özel eğitim alanına germesinden dolayı ayrı bir önem taşımaktadır. Çalgı eğitiminde kullanılacak olan öğretim yöntemi ise sanatı içeren bilimsel bir sisteme dayandığı takdirde başarıya ulaşacaktır.

Genel anlamı ile teknik "bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepsi"(www.tdkterim.gov.tr) olarak tanımlanabilir. Ancak bu tanım kullanılacağı alana göre geliştirilebilir. Bu bağlamda "Öğretim tekniği; hedefe ulaşmak için seçilen yöntemi uygulamaya koyma biçimi ya da hedefe ulaşmak için seçilen yöntemin uygulanmasında başvurulan yardımcı yollardır" (Okutan, 2009: 23). Çalgısal anlamada teknik ise; "bilhassa icrada, müzikalite dışındaki virtüözlük kabiliyetleri hakkında istimal edilir"(Öztuna, 2006: 385). Çalgı eğitiminde ise teknik; çalgıyı çalan kişiden beklenen başarıyı sağlayacak, icra ve yorumu etkileyecek, temel ilke ve esasları da kapsayan, tezeneyi, (mızrabı, yayı) telleri ve bileği etkili ve doğru biçimde kullanma anlamlarına gelmektedir.

Bu tanımlar ışığında araştırmada kullanılan öğrenme- öğretme strateji, yöntem ve teknikleri içerisinde şunlardan yaralanılmıştır:

2.3.1. Anlatma Yöntemi

Öğretmenin olgu, bilgi ve ilkeleri sözel olarak sunması ile gerçekleşen bir yöntemdir. Öğretenden öğrenene doğru tek yönlü aktarım söz konusudur. Öğrenci dinleyici ve seyircidir, öğretim sürecinde pasiftir(Okutan vd., 2009: 27). "Anlatma yöntemi sözlü anlatıma ağırlık verdiği için anlatmayı gerektiren her türlü derste kullanılır"(Demirel, 2005: 72). "Çok sık kullanımı, kötüye kullanımı ve yanlış kullanımı nedeni ile etkisiz olarak bilinse de in iyi kullanım için şu ilkelere dikkat edildiğinde yaraları görülür:

1- Anlatımı planlarken özel amacı ve genel amacı saptama.

2- Dinleyicileri tanıma, tanıma özel ilgi ve ihtiyaçlarını bilme.

3- İyi organize etme.

4- Resimler, modeller ve diğer görsel-işitsel araçlarla anlatımı zenginleştirme.

5- Sesi iyi kullanarak anlatımı tek düzelikten kurtarma" (Küçükahmet, 2007: 57).

Çalgı eğitiminde anlatma yöntemi etkili ve dikkatli biçimde kullanılmalıdır. Dersin ana teması olan çalgı aynı zamanda anlatarak öğretmede en iyi araçtır. Çalgı icracılarının birçoğu icra esasında ifadeyi güçlendirmek için çoğu zaman bedensel hareketlerle vücut dilini de kullanırlar.

2.3.2. Gösterip Yaptırma Yöntemi

Öğrenmede şüphesiz beş duyunun da ayrı, işlevleri vardır. Müzik eğitiminde, bunlar içerisinde en önemlisi dinleyerek öğrenme olduğu gibi, çalgı eğitiminde bazı durumlarda öğrencinin çalınanı-yapılanı görmesi konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu nedenle gösteri yönteminin etkili biçimde kullanılması gerekmektedir. "Gösteri, öğretmenin öğrencilerin önünde bir şeyi nasıl yapılacağını göstermek ya da bir prensibi açıklamak için yaptığı işlemlerdir. Gösteride hem görsel hem de işitsel iletişim kullanılır. Gösterinin en önemli faydası her hangi bir şeyin en uygun biçimde ya da ustaca nasıl başarılacağını göstermedir. Bu nedenle gösteri en uygun biçimde hazırlanmalı ve uygulanmalıdır (Küçükahmet, 2007: 63).

Bu yöntem bir konuya ilişkin bilgilerin beceriye dönüşmesi için gerekli uygulamaların yapılması aşamasında uygulama düzeyindeki davranışların ve

psikomotor becerilerin kazandırılmasında kullanılır. Bu yöntemde kazandırılacak beceriler öncelikle öğretmen tarafından gösterip açıklanır. Bu aşamadan sonra öğrenciye yeterli zaman ve tekrar olanağı verilmelidir (Okutan vd., 2009: 27).

Gösterinin sunulması sırasında öğretmenin, öğretmede birincil derecede algıyı sağlayan, öğrencinin duyularını etkili biçimde uyarabilmesi önemlidir. Küçükahmet'in(2007: 46) belirttiğine göre "beş duyunun öğrenmeye etkisini gösteren oranlar şu şekildedir:

Görme duyusu % 75
İşitme duyusu % 13
Dokunma duyusu % 6
Koklanma duyusu % 3
Tat alma duyusu % 3

Bu oranlardan da görüldüğü üzere gösterip yaptırma yönteminin, çalgı eğitiminde etkili biçimde kullanılması, öğretimin verimini artıracaktadır.

2.3.3. Dinleyerek Öğrenme Yöntemi

Müziğin kendisinin büyük bir bölümü işitsel unsurlardan oluşmaktadır. Müziği öğrenmek, icra etmek ya da bir çalgı çalmak için iyi bir müzik kulağının yanında çok iyi dinleyici olmak gerekmektedir. Dinlemek, müziği neredeyse her yönü ile öğrenmenin koşullarındandır. Bu bağlamda dinleyerek öğrenme yöntemi, müzik eğitiminin en önemli ögelerinden biridir. Dinleyerek öğrenmenin verimli bir şekilde gerçekleşmesi için sağlıklı bir ortamda yapılması gerekmektedir. Genel öğretim yöntemleri içerisinde müzik öğretimi, dolayısıyla çalgı eğitimi için en uygun olanlardan biri de dinleyerek öğrenme yöntemidir. Tüm bunlar göz önüne alındığında bu yöntemin etkili bir biçimde gerçekleşebilmesi için öğretimin, çeşitli etkinlik ve alana uygun tekniklerle zenginleştirilerek, düzenlenmesi ve sunulması gerekmektedir. Dinleyerek öğrenme Türk müziği geleneğinde yer alan meşk sisteminde en önemli unsurdur.

2.3.4. Problem Çözme Yöntemi

Problem çözme yöntemi, kuramsal bilgilerin uygulanmasını gerektirir ve öğrencilerde problem çözme becerilerinin gelişmesini sağlar. Öğrencinin araştırma sorgulama becerilerini kullanmasını gerektiren öğrenci merkezli bir yöntemdir (Burden and Byrd, 1994: 92). "Problem çözmeye dayalı öğrenme modeli, bireylerin problemleri tanımlamak ve çözmek için gerekli olan analiz, sentez ve değerlendirme gibi yüksek düzey bilişsel ve düşünme becerilerinin geliştirilmesine yardım etmektir. Bir öğretim stratejisi olarak problem çözmeye dayalı öğrenme, en az üç temel karakteristik özelliğe ve işleve sahiptir:

1.Öğrencileri sorumluluk sahibi bireyler olarak bir problem durumuna sokar.

2.Uygulanmakta olan öğretim programını bütüncül ve karmaşık yapılı bir problem etrafında organize eder.

3.Sınıfta öğrencilerin öğretmenler tarafından düşünmeye yönlendirildiği, araştırmalarında rehberlik edildiği ve derin anlayışlar geliştirmelerine yardım edildiği bir öğrenme çevresi meydana getirir"(Saban, 2005: 209).

Bu yöntemin doğru anlaşılması ve etkili biçimde kullanılması her alanda olduğu gibi çalgı eğitiminde de önemlidir. Ancak öğrencinin bu yöntemi uygulayabilmesi için problemi çözmede kullanacağı, konuyla ilgili çeşitli kuramları bilmesi gerekir. Özellikle çalgı eğitimi sürecinde oluşan, performansa, yeteneğe ve anlamaya ilişkin sorunların giderilmesinde etkilidir. Problem çözme yönteminin öğrenci tarafından doğru kavranması, öğretimin hızlı biçimde gerçekleşmesi sonucunda zaman tasarrufu sağlayacak, müzikalite yönünden de verimi artıracaktır. Bu yöntemin öğretmen tarafından doğru uygulanması ile birlikte öğretmenin, öğrenciye sorunun kaynağını bulabilme yöntemini de öğretmesi gerekmektedir.

2.3.5. Bireysel Çalışma Yöntemi

"Bireysel çalışma, bir öğrencinin bir konuyu yaparak, yaşayarak öğrenme yoludur. Bu yöntem bir öğrencinin bir konuyu kendi başına öğrenmek istediği ya da kendi başına çalışmak istediği zaman kullanılır. Özellikleri:

1- Öğrenci merkezlidir.
2- Öğrenci yaparak ve yaşayarak öğrenir.
3- Her öğrenci öğrenme durumunu kendine göre ayarlar.

4- Öğrenme, öğrencinin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarına uygun olarak yapılır"(Demirel, 2005: 79).

Bu yöntemi çalgı eğitiminde kullanırken, amacın iyi belirlenmesi, çalışma disiplinine dikkat edilerek zamanın iyi değerlendirilmesi, çalışmada, eserde ya da etütte önemli ve zor bölümlerin belirlenip çözüme yönelik odaklanılması gibi hususlara dikkat edilmelidir.

2.4. Sanat Eğitimi

Çağdaş insanın yetiştirilmesinde sanat eğitiminin önemli bir rolü vardır. Bireylerin ve toplumların eğitilmelerinin, kendi iç dinamikleri doğrultusunda doğal olarak gerçekleşmesinin yanında planlı uygulamalar ile de gerçekleştiği görülmektedir. Eğitimin her alanda olduğu gibi, sanat alanında gerçekleştiğinde de toplumları yücelten kültürü beslediği görülmektedir. "Sanat eğitimi aracılığıyla eğitim, beceri ve kültür aktarımının yanı sıra yapıcı, yaratıcı ve üretici bireylerin yetiştirilmesi işlevlerine yönelir. Dolayısıyla eğitim, öğretim boyutundan öte insanı insan yapan değerlerin kazandırılmasına yönelik bir anlam kazanır. Sanat eğitimi yoluyla birey bakmayı değil, görmeyi öğrenir; olaylara çok yönlü bakarak düşünen eleştiren sorgulayan ve en önemlisi çözümler üreten, dolayısıyla kendisi ile barışık, mutlu ve sağlıklı bir kişiliğe erişir"(Türkan, 2008: 3). Sanat ise insana ait en yüce değerleri içerisinde barındıran bir değerler bütünüdür. "Yalın ve özlü anlamı ile sanat, duygu, düşünce izlenim ve tasarımları, belli yaşantı, durum, olgu ve olayları, belirli amaç, yöntem ve gereçlerle, belirli özgünlük ve güzellik anlayışlarına göre işleyip anlatan estetik bir bütündür"(Uçan, 1996: 180).

İnsanların Gördükleri, işittikleri, his ve tasavvur ettikleri olayları ve güzellikleri, insanlarda estetik bir heyecan uyandıracak tarzda ifade etmesi (Çam, 1999: 2) olarak ta ifade edilen sanat eğitimi; "sanatın yaşamdaki yerini ve önemini kavratacak şekilde düzenlenmiş belli programlar aracılığı ile çeşitli dallarında beceri de kazandırabilecek uygulama çalışmaları ve sanatsal yaratma olgusunu tanıtmaya yönelik bir eğitim süresidir"(San, 1958: 5). Başka bir ifade ile "sanat eğitimi bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatmada yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırabilmek için yapılan eğitim çabasıdır"(Türkdoğan, 1984: 14). Şeklinde tanımlanabilir.

Neredeyse insan yaşamının her evresinde var olan sanat, kendisini var eden insanın yaşamını etkilemiş, değiştirmiş ve geliştirmiştir. Ürettiği sanatsal eserleri sergileyeceği mekânları oluştururken ise sanat'a yakışır türde estetik mekânlar olmasını yeğlemiştir. Bunun yansımaları da günlük yaşamda kullanılan birçok mekânda görülmeye başlanmıştır. Sadece sergilendiği mekânlara bakıldığında bile sanatın bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel işlevleri görülebilmektedir. Sanatın gelişiminde ise sanat eğitiminin rolü ayrı bir öneme sahiptir. Bu bağlamda "yalın ve özlü anlamı ile sanat eğitimi; bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belli sanatsal davranışlar kazanma, ya da bireyin sanatsal davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma süreci"(Uçan, 1996: 125) olarak tanımlanmaktadır.

Türkkan'ın (2008: 4) Artut ve diğerlerinden aktardığına göre sanat eğitiminin yararları şu şekilde sıralanabilir:

"1. Sanat aracılığı ile iletişim kurma olanağı verir.

2. Görsel okuryazarlık kazandırarak kültürel bir bakış açısı edinilmesini sağlar.

3. Eleştirel ve analitik düşünme becerilerinin gelişimine katkıda bulunur.

4. Algılama ve ayırt etme yeteneklerini geliştirir.

5. Sanat eserlerine karşı ilgi ve duyarlılıkların geliştirilerek sanat eserlerinden haz alınmasını sağlar.

6. sanatın çeşitli yöntem ve tekniklerinin kullanılması ile kendini ifade edebilme yollarını keşfetmesini sağlar

7.Kedi kültürünü olduğu kadar öteki kültürleri öğrenme ve değerlendirme olanağı veriri.

8. Sanat etkinliklerinin ve yaratıcılığın doğasının tanınmasını ve benimsenmesini sağlar.

9. Araştırıcı, izleyici ve sorgulayıcı bir kimlik kazandırır.

10. Kazandığı özgün ve yaratıcı anlayışın yaşamının tüm alanlarına transfer edilerek sağlıklı ve özgün bir kişilik oluşturulmasına yardımcı olur.

11. Sanata ilişkin teknik bilgi ve beceri kazanmasını sağlar.

12. Kendini ifade edebilmede sanatsal dilin kullanılabilmesini sağlar.

13. Duygu, düşünce ve imgeleri bir ürüne dönüştürmede yaratıcı davranış kazandırır.

14 Sanatsal yaratmanın hazzını tattırarak bireye bir değer olduğunun bilincini ve güvenini yaşatır.

15 Kendini dışa vurarak var olma bilincinin duyumsanmasına yardımcı olur.

14. Dış evrendeki nesneler arasındaki ilişkilerin düzeniyle ilgili yasaların gizinin keşfedilerek yaşam hazzının duyumsanmasını sağlar.

15. Çok ve gerçek sanat yapıtı görmek, bu yapıtlardaki değerlerin özümsenmesini ve bir değer birikimine sahip olmaya olanak verir. Bu birikim yeni yapıtlar olarak yaratıcı bireylerce geleceğe aktarılır.

16. Kültürel ve toplumsal gelişmede katılımcı birey olunmasına olanak verir.(Aktaran: Türkkan, 2008:4)

Sanat eğitiminin bu amaçlarının gerçekleştirilmesinde benimsenen yol, disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımını gerekli kılmaktadır. Bu yaklaşım sanat eğitiminde sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik alanlarını bir arada öğretmeyi amaçlayan bir anlayışı içerir. Bu alanlar, kendi disiplinleri içinde yer alan ilkeleri kazandıracak biçimde sanat uygulamaları yoluyla işlerlik kazanır (Türkan, 2008: 5–6). "Öğrencilerin bir bütün olarak, farklı sanat disiplinlerinin nasıl bir kültürlerarası tarihsel gelişim geçirdiğini anlayacak duruma gelmeleri gerekir. Bu, sanatsal yaratmada ve o sanat yapıtının tarihsel-kültürel yapısına ilişkin sanatla ilgili yeterlik, anlayışları karşılaştırma ve birleştirmeyi içerir"(Çakır İlhan, 1999: 347).

Sonuç olarak "sanat eğitimi bir zevk ve duygu eğitimi olmanın ve güzel biçimler yaratmanın yanı sıra yeni, özgün, atak çağdaş düşünceler üretmeyi öngören bir yaratıcı zihinsel etkinlikler süreci olarak görülmektedir. Sanat eğitiminde amaç; kendine güvenli, bağımsız ve özgür düşünebilen, kendisini gerçekleştirmeyi becerebilen, yeti ve yeteneklerini sonuna dek kullanabilen; kendisini yalnız bu güne değil, yarına da hazırlayabilen; kendisiyle birlikte çevresini de biçimlendirebilen; dış dünyaya, birlikte yaşadıklarına, tüm insanlara açık; hem kendisine hem de çevresine saygılı; topluma ve çevresine karşı sorumluluk duyan, üretken, coşkulu ama dengeli, akıllı ve duyarlı insanlar kazanmaktır"(San, 1984: 6).

2.4.1. Müzik ve Müzik Eğitimi

Müziğin bilinen tarihi neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. Bazı kaynaklarda özelliklede kültürel geçmişi çok eskilere dayanan Çin ve Hint kaynaklarında sınırlı da olsa bazı bilgiler mevcuttur. " Mısır'da MÖ 2800 yıllarında, tarih öncesi çağlarda el çırpma, ayak tepme, çalpara, zil, ibrik düdükler, yanal flüt gibi araçlarla yapılan müzik konusunda çok az bilgi edinilebilmektedir."(Akkaş,1996: 19). "Yaşamımız esnasında müziğin kapsadığı alan şüphesiz oldukça fazladır. Müzikle karşılaşmamız

ise çoğu zaman isteğimiz dışındadır. Bunlar genellikle radyo ve televizyonlarda, çevremizde gelişen şartlara bağlı olanlar ki bu çoğu zaman taşıtlarda bulunan müzik tertibatları yoluyla, bazı mağaza ve dükkânlarda fon olarak, tele sekreter sistemlerinde, cep telefonlarında, kapı zillerinde, okul zillerinde ezan seslerinde, sokak müzisyenleri v.b. yollarla" (Kınık, 2009: Basım aşamasında).

Günümüzde müzik, yaşamı düzenleyen etkenler açısından da önemli bir yere sahiptir. Güzel Sanatların en önemli dallarından biri olan müziğin, bu bağlamda en geçerli tanımlarından biri şu şekildedir: "Sanat olarak müzik; duygu, düşünce tasarım ve izlenimleri veya başka gereçlerin de katkısıyla belli durum, olgu ve olayları, belli durum ve amaç ve yöntemle, belli bir güzellik anlayışı ile birleştirilip düzenlenmiş uyuşumlu seslerle, estetik bir yapıda işleyip anlatan bir bütündür"(Uçan, 1996: 16). "Duygu, düşünce ve imgeleri, tek ya da çok sesli olarak türlü biçimlerde anlatma sanatı"(http://www.tdkterim.gov.tr). Olarak ta tanımlanan müziğin çeşitli yönleri ile fonksiyonlarının anlaşılması açısından daha kısa tanımları da şu şekilde sıralanabilir:

"1. Müzik duygusal ifadedir.
2. Estetik hazdır**.**
3. Eğlencedir.
4. İletişimdir.
5. Sembolik temsildir.
6. Fiziksel tepkidir.
7.Toplumsal ve kültürel aidiyettir.
8. Törensel coşkudur.
9. Kültürel benlik ve devamlılıktır.
10. Toplumsallaşmanın ve ulusallaşmanın çimentosudur." (Merriam, 1964: 209)

Yaşamı etkileyen bir takım faktörleri içinde barındırması açısından müzik, bireysel toplumsal, ekonomik, kültürel ve eğitimsel işlevlere sahiptir. Bunlar içerisinde müzik sanatının geliştirilmesinde eğitimsel işlevin yer aldığı eğitim boyutu önemli role sahiptir. Bu işlev; "bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik işlevlerin düzenli sağlıklı, etkili verimli ve yararlı olmasını sağlamaya yönelik müziksel öğrenme-öğretme etkinliklerini ve bunlara ilişkin düzenlemeleri kapsar" (Uçan, 1996: 30). "Müziğin yeterince etkili ve verimli olabilmesi için, insanın bu bakımlardan yetiştirilmesi-geliştirilmesi, insana bir takım davranışların

kazandırılması, insanda bir takım davranış değişikliği oluşturulması gerekir. Modern insan bunu ancak eğitimle sağlamaktadır"(Uçan, 1996: 31).

Müzik hem sanattır hem de bilim dalıdır. Dolayısıyla hem duygusal olarak algılanabilmeli, hem de akıl ile kavranabilmelidir. Her hangi bir sanat ya da bilim dalındaki gibi müzikte de bilgiye ya da ustalığa giden yolda kestirmeler yoktur (Karolyi, 1996: 7). Müzikte estetiği yakalamak çoğu zaman besteci ya da yorumcunun kabiliyetleri doğrultusunda olduğu gibi bazen bu, çeşitli uğraş ve alınan eğitimin kalitesine paralel olarak gerçekleşmektedir. Müziğin varlığından beri müzisyen, ustalığa giden yolda başarıyı çoğu zaman çeşitli uğraşlar vererek yakalamaktadır. Bu uğraşların başında ise alınan müzik eğitimi gelmektedir. Dolayısı ile her çağda müzik eğitimine ihtiyaç duyulmuştur.

Yalın ve özlü anlamı ile müzik eğitimi; bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma, bireyin müziksel davranışını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme ya da bireyin müziksel davranışında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma ve geliştirme sürecidir (Uçan, 1997: 8). Müzik öğretimi ise; "belli bir amaç doğrultusunda müziksel öğrenme ve öğretmeyi planlama, başlatma, yönlendirme, kolaylaştırma, gerçekleştirme ve denetleme süreci olarak tanımlanabilir"(Uçan vd., 1993: 116).

2.4.1.1. Müzik Eğitiminin Amacı

Müzik eğitiminin ilke ve amaçları kuşkusuz eğitimin türüne, düzeyine, süresine ve içeriğine bağlı olarak değişiklikler gösterir. Ancak niteliği ne olursa olsun, her tür ve düzeydeki müzik eğitiminde önemli ölçüde geçerliliği olan bir takım temel ilke ve amaçlar vardır. Bilindiği gibi, müzik ve onunla ilgili insan davranışları son yıllarda önemli bir değişim içindedir. Müziğin değişik türlerinde çalışan besteciler ve yorumcular, hem kendilerine hem de bebek, çocuk, genç, yetişkin ve yaşlılarda yeni duyuşların oluşmasına yol açan yeni yaratma işleme yorumlama olanakları keşfetmektedirler. Toplumsal ve kültürel değişikliklerle birlikte oluşan bu süreç, toplumun her kemsini etkiliyor. Baş döndürücü bir hızla gelişen iletişim araçları ile sağlanıp sunulan müzikler, bireysel ve toplumsal müzik yaşamında şu ya da bu yönde köklü değişikliklere yol açıyor. Böyle bir durumda müzik eğitimi bireyin içinde yaşadığı, her gün yüz yüze olduğu müziksel çevresi ile sağlıklı bir iletişimde

bulunabilmesini, müziğin yaratım, üretim, yorum, kullanım ya da tüketimine doğrudan ya da dolaylı olarak bilinçli ve bilgili biçimde katılabilmesini, giderek müziksel yaşamın gelişmesine katkıda bulunabilmesi için gerekli davranışlarla donatılmasını amaçlamalıdır (Uçan, 1997: 15).

İster örgün ister yaygın eğitim yolu ile olsun, müziksel davranışları edinebilen birey, kendisini tanır ve tanımlayabilir. Sorun çözme gibi beceriler, yaşamı ile ilgili bireysel yetenekler, estetik ve kültürel kimlik kazanabilir. Bireyleri bu şekilde yetişmiş toplumlarda, kişiler ve gruplar arası iletişim kolayca kurulabilir ve bunun sonucu sosyal- estetik değerler birliği oluşur. Toplum, gelişmesi için gerekli olan amaç, duygu ve davranış bütünlüğüne ve estetik duyarlılığa kavuşur. Toplumun kendi kültürünü pekiştirir ve geliştirir(Otacıoğlu, 2005: 1).

Kendi kültürünün müziğine duyarlı bireyler kazanma, bu müziğin gelişimine ve yaygınlaşmasına ışık tutacak fikir, amaç, yöntem, yaklaşım ve tekniklerin kazandırılması ve geliştirilmesine yardımcı olacak eğitimcilerin yetişmesini amaçlayan anlayışla eğitim yapılması da müzik eğitiminin amaçları içerisinde yer almalıdır. Aksi takdirde kendi kültürüne mesafeli duran ya da yabancı olan bir müzik eğitimi anlayışı, geçmişten gelen bir kültür birikiminin beslediği toplumun kendi köklerinden kopmasına ve kültürünün yok olmasına neden olabilir, hatta toplumun yok olmasına kadar gidebilir. Dolayısıyla müzik eğitiminin amaçları belirlenirken ya da uygulanırken tüm bunlar göz önünde tutulmalıdır.

2.4.2. Çalgı Eğitimi

"Çalgı eğitimi temelde bir çalgıyı çalabilmeyi öğrenebilme, geliştirebilme ve en etkili biçimde kullanabilme gibi amaçları kapsamaktadır. Bilgiyi işleme sürecinin ve bilgiyi işleme modelinin doğru ve etkin kullanılması, bu amaçlara ulaşmada önemli bir yere sahiptir"(Kurtuldu, 2005: 261). "Günümüzde iyi bir çalgı eğitimi; en iyi bilimsel temellere oturtulan eğitimdir. Verilecek eğitim için amaç ve yöntemler çok iyi belirlenmeli, eğitim, bütün imkânlar seferber edilerek gerekli her tür araç ve gereç sağlanarak yapılmalıdır" (Tura,1988: 61).

Çalgı eğitimi insanın kendisini yakından tanıyabilmesi, var olan yeteneklerini anlayabilmesi, eğitim arcılığı ile mevcut becerilerini geliştirip yeni beceriler elde

edebilmesi ve bu sayede kendisini gerçekleştirebilme şansı veren bir uğraş olmasından dolayı müzik eğitiminin önemli bir koludur (Uslu, 1996:1).

Çalgı eğitiminde hedef öğrenciyi çalgısında daha nitelikli düzeye getirmektir. Dolayısıyla öğrenci birinci düzeyde etkilenendir. Bu durumda öğrencinin, öğretmenin kontrolü dâhilinde, eğitimin merkezinde yer alması gerekmektedir. "Öğrenci profilindeki değişim eğitim, öğretim sürecinde okula da yeni anlamlar yüklemektedir. *Öğrenci Merkezli Eğitim*, *Öğrenci Merkezli Okul* kavramları bu değişim ve gelişimin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Öğrenci merkezli eğitimin temel hedefi öğrenciyi merkeze alarak, birey olarak kendisinin ve sistemin ihtiyaç duyduğu değişim ürecini başlatmaktır. Günümüzde bireylerden, doğru kararlar alıp uygulamaya geçmesi, yaratıcı düşünmesi, problem çözme yeterliğine sahip olması, öğrenmeyi öğrenmesi, ekip çalışmasına yatkın olması ve kendi kendini yönetebilmesi beklenmektedir. Öğrenci merkezli eğitim, öğrenmeyi öğrenmenin esas olduğu, her öğrencinin farklı zaman, tür ve hızda öğrenebileceğini benimseyen, düşünme becerilerini geliştirmenin yaratıcı düşünceyi geliştirdiğini kabul eden bir yaklaşımdır" (Akdağ ve Tuncer, 2006: 10).

Kaliteli bir çalgı eğitiminin, çağın gerisinde kalmayan, gelişen dünyaya koşut, çağdaş eğitimin gereklerini taşıyan, yeniliklere açık, teknolojik gelişmelerden en üst düzeyde yararlanılan, araç-gereç ve programların bu eğitimi gerçekleştirmeye uygun durumda olmasıyla ilgili ve orantılı olduğu söylenebilir. Ayrıca eğitici, geliştirici, yetiştirici, birleştirici, kaynaştırıcı, paylaştırıcı, duyguları ve becerileri arttırıcı, özendirici, yarıştırıcı, sabırlı ve disiplinli olmayı öğretici ve güdüleyici yönleriyle oldukça önemli bir eğitim biçimidir (Uslu, 1996: 1).

Çalgı eğitimi konusunda metot ve öğretim materyalleri üzerine dünyada çok çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Özellikle batı çalgıları üzerine birkaç yüzyıl öncesinde başlayan, çeşitli metotlar yazılmış ve yöntemler geliştirilmiştir. Genel öğretim yöntemlerinin müzik alanına ve çalgı öğretimine göre düzenlenmesi sonucunda daha etkili çalgı öğretimi yapılmaktadır. Bunun yanında sadece müzik eğitimi ve çalgı eğitimi için geliştirilmiş, dünyanın birçok yerinde hala uygulanan ve geçerliliğini koruyan öğretim yöntemleri mevcuttur. Bunlar içerisinde en bilinenleri Suzuki, Orff, Kodaly, Carabo-Cone ve Dalcroze yöntemleridir.

Çalgı kültürünün ve seviyesinin gelişmiş olduğu toplumlarda çalgı eğitimi, günlük hayatın bir parçası olarak görülmektedir. Bu sayede çalgı, sadece okulda ve evde çalınan- çalışılan bir araç olmaktan çıkartılıp farklı ortamlarda da kullanılarak pratik yapılan bir konumdadır.

Dünyada, özellikle batı kökenli çalgılar için geliştirilen çok çeşitli yöntem ve tekniklerin yanında her çalgı için ayrı ayrı geliştirilen alıştırma, etüt ve çalgı eğitimine yönelik hazırlanmış özel eserler, eğitimin niteliğinin belirlenmesinde oldukça etkili olmaktadır. Ayrıca ders içi ve dışı disiplini içeren etkili kontrol mekanizmaları da işe koşulmaktadır. Bunların yanında öğrencilerin çalışma isteğini artıracak, çeşitli öğrenci konserleri ve etkinlikleri düzenlenmektedir.

2.4.2.1. Çalgı Müziğinin Gelişiminde Çalgı Eğitiminin Rolü ve Önemi

Çalgı müziği; insan sesi olmadan, sadece çalgılarla yapılan, çalgıların kendine has karakter, yapı ve tekniklerinin sergilendiği, icra açısından birçok özelliği içinde barındıran bir müziktir. Çalgı eğitimi ise; bireye kendi çalgısı yoluyla müziksel davranış değişikliği kazandırmaktır. Çalgı müziği ve eğitimi birbirine sıkı bağlarla bağlı, gelişim ve eğitimlerinde birbirlerinden etkili biçimde yararlanan iki unsurdur.

Çalgı müziğinin gelişmişliği o toplumun müzik kültürü ve kabiliyetinin ne seviyede olduğunu gösteren önemli bir ölçüttür. Çalgı eğitiminde kullanılan alıştırma ve etütlerin yanında çoğu zaman çalgının yapısına uygun çalgısal eserlerden yararlanılır. Çalgı öğrencisinin bu eserleri doğru teknikle ve doyurucu bir seviyede çalmaları amaçlanır. Bu durum öğrencinin çalgı müziğini daha yakından tanımasına, icra şeklini öğrenmesine, bu müziğe katkıda bulunmasına ve çalgı müziği topluluklarında yer almasına yardımcı olur.

Çalgı eğitiminde kullanılan etütler öğrencinin ve eğitimin düzeyine göre özeliklere sahiptir. Bunlar içerisinde temel düzeyi geliştirenlerin yanında öğrenciyi ileri seviyelere taşıma özelliğine sahip olanlar da vardır. Bu etütlerin üretilmesi ya da bestelenmesi aynı zamanda çalgı müziğine katkı anlamına gelmektedir. Çünkü bu tür etütlerin birçoğu icrası zor aynı zamanda bir o kadar zevkle çalınan ve dinlenebilen eser niteliğindedir. Kimi zaman konserlerde ya da dinletilerde bu gibi etütler eser niteliğinde icra edilmektedir.

Batı müziği kültürü incelendiğinde çalgı müziğinin ne derece ileri seviyede olduğu görülmektedir. "Batıda çalgı müziğinin bu denli gelişmiş olmasının nedenlerinden biride, her çalgı için ayrı eğitim kitapları, metotlar ve etütsel çalışmalar geliştirilmiş olmasıdır. Bu çalışmaların sistemli ve disiplinli bir şekilde uygulamaya geçirilmesi sonucunda çalgı müziğinde ciddi ilerlemeler kaydedilmiş hatta bu çalışmalar büyük müzik yapıtlarının oluşumuna ışık tutmuştur" (Kınık, 2005: 334). Bu durum çalgı eğitiminin, içeriği aracılığı ile çalgı müziğine yansımasının bir kanıtıdır. Dolayısıyla çalgı eğitimine yönelik çalışmalar yapılırken çalgı müziğinin gelişimine de ışık tutacak biçimde düzenlenmesine dikkat edilmelidir.

2.4.2.2. Çalgı Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Çalgı eğitiminin verimli bir şekilde yapılabilmesi için o çalgı için geliştirilmiş çeşitli yöntem ve tekniklerin dikkatli ve başarılı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Bunun yanında bazı yeteneklerin öğrencide bulunması gerekmektedir. Özellikle " Bir müzik aletini başarı ile çalabilmek ve o alet üzerinde duygularımızı ifade edebilmek için, iki yeteneğimizin gelişmesi gerekir: Ruhsal yetenek, Bedensel yetenek. Ruhsal yeteneğimiz. Beğeni, duygu, düşünce, hayal gücü yani ifadede büyük rol oynayan "stil kaynağı" içimizde gizli bulunan yaratıcılık özelliğidir. Zekâmız kültürümüz ne kadar gelişirse, ruhsal yeteneğimizde o derece genişlemiş ve incelmiş olur. Bedensel yeteneğimiz ise; aletin çalınışı sırasında tüm vücudun rahatlıkla görevini yapabilmesi, vücudun sağlıklı olabilmesi gibi "maddi" olmakla beraber, müzik aletini çalmada büyük önemi bulunan özelliklerin toplamıdır. Bedensel yeteneğin başında, her hangi bir aleti öğrenmek için o aleti çalabilecek uzuvlarımızın yeter derecede elverişli olmaları özelliği gelir" (Fenmen, 1991: 25).

İyi bir teknik eğer bilgiye dayanmıyorsa, sonuçsuz kaldığı gibi, güçlü bir tekniğe sahip olmayan en derin bilgiler de ürünlerini veremez (Fenmen, 1991: 25). Fenmen'in de belirttiği gibi bilgi ile tekniğin beraber kullanıldığı bir eğitim anlayışı çalgı eğitiminde belirlenen hedefe ulaşmada ayrı bir öneme sahiptir.

Müziği hissetmek, belirli ses kümelerini beynimizde ifadeli bir biçimde tasarlamak demektir. Böylece tasarlanan sesleri çalgımızda ifade etmek için,

beynimiz belirli kaslara hareket komutları verir. Bu komutlara refleks denir (Fenmen, 1991: 25).

Çalgı öğrenmede hazır oluş alıştırma ve etki gibi öğrenmenin genel ilkelerinin büyük oranda geçerli olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu süreçte; bilişsel, devinişsel ve duyuşsal alanlardaki çalgı öğrenme davranışlarının kazandırılması; bunların bir bütünlük içerisinde geliştirilmesi gerekmektedir (Ercan, 1998: 151).

Üniversiteler Müzik Ana Bilim Dallarında devam eden toplam sekiz yarıyıllık çalgı eğitimi süreci içerisindeki basamakların her öğrenci için çok iyi planlanıp değerlendirilmesi, çalgı çalma disiplininin öğrencilere sabırla, hiçbir basamak atlanmadan verilmesi büyük önem taşımaktadır. Aksi halde çalgı çalma, bir disiplin olmaktan çıkarak öğrencinin teknik sorunlarla boğuştuğu ve giderek dağ gibi büyüyen sorunlar silsilesi olmaya başlamaktadır. Çalgı eğitimi verdiğiniz öğrenciyi teknik olarak nasıl yönlendirirseniz o doğrultuda şekillenecektir. Doğru bir teknikle etkili çalgı çalmayı öğrenmek her öğrencinin en doğal hakkı olmalıdır(Çilden, 2003: 297).

2.4.2.2.1. Çalgı Eğitiminde Yararlanılan Müzik Eğitimi Yöntemleri

Yaşam boyu öğrenen, çağdaş ve yaratıcı bireylerin yetiştirilememesinin bir nedeni de öğretim yöntemleridir. Çağın gerektirdiği hedefler belirlense bile bu hedefleri geleneksel yöntemlerle gerçekleştirmek olanaksızdır. Geleneksel yöntemler öğrenciye "kendi öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıyamayacağı" mesajını vermektedir. Bu durum öğrencinin özgüvenini, güdüsünü ve yaratıcılığını yok etmektedir (Açıkgöz, 2003: 33).

Müzik eğitiminin bir boyutu olan çalgı eğitimi sayesinde öğrencilerin müzik bilgileri arttırılmakta ve çalgı çalma yoluyla müzik yapmaları hedeflenmektedir. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmeleri için geliştirilmiş ve dünyanın birçok yerinde geçerlilikleri kanıtlanmış olan müzik öğretim yöntemleri vardır. Bunlar içerisinde Suzuki, Orff, Kodaly, Carabo-Cone ve Dalcroze yöntemleri en sık kullanılan yöntemlerdir(Özen, 2004: 60). Günümüzde çoğunlukla müzik eğitiminin başlangıcında kullanılan bu yöntemler ağırlıklı olarak çocuklar üzerinde uygulanmaktadırlar. Bu yöntemlerin uygulanması ile çocukların çalgı çalmaya hazır duruma gelmeleri amaçlanmaktadır. Bu yöntemler genel hatları ile şu şekildedir:

2.4.2.2.1.1. Suzuki Yöntemi

Çalgı eğitiminde dünyanın birçok yerinde benimsenmiş olan bir yöntem olan Suzuki yöntemi Japonya'da Schinicki Suzuki tarafından keman için geliştirilmiş bir öğretim yöntemidir. Bu yöntemde çocuğun doğuştan itibaren müzik dinlemesi sağlanarak kulağı eğitilmektedir. Müzik dinleyerek büyüyen çocuk çalgı çalmaya başladığında birçok kavramı zaten bilir durumdadır. Bu yöntem yineleme ve öykülemeye dayalıdır. Bu sisteme göre çocuk haftalık dersinin dışında ve diğer uğraşlarının yanı sıra her gün annesinin gözetiminde o hafta çalacağı eseri annesinin gözetiminde kasetten dinler, daha sonra bu parçayı çalar ya da çalışır. Bu yöntemle aynı yaş grubundan binlerce çocuk aynı parçayı kusursuz çalabilecek duruma getirilmektedir (Ali, 1987: 110).

Suzuki yöntemi kullanılarak eğitilen bir çocuk hiç bilmesine rağmen çalgıyı kulaktan ezbere çalabilmektedir. Suzuki bu yöntemi, küçük çocukların dili ustalıkla öğrenmelerinden yola çıkıp, müzik alanına uyarlayarak ortaya çıkarmıştır. Çalgı öğrenimine erken yaşta başlamanın kolaylıklarını vurgulayan bu yöntemle eğitim veren kurumlar hâlen Japonya, İngiltere, Almanya ve Amerika'da bulunmaktadır. Eğitim, öğretmen ve ailenin, özellikle annenin çocukla etkileşimi ile sürdürülmektedir (Çimen, 1995: 23).

"Suzuki metodunun ana amacı, çocukların müzik yoluyla bir bütün olarak yetiştirilmesidir. Dr. Suzuki bütün hayatı boyunca çocukların müzikal algılama yolu ile güzelliğin farkına varmalarını ve onların insanlara saygı duymalarını sağlamayı hedeflemiştir. Suzuki'nin felsefesine göre, çocuklar gelişim süreci içerisinde kendine güvenen, inanan, zor şeyleri denemeye kararlı, disiplinli, konsantre olabilen, müzikten her zaman hoşlanan, yetenekli ve müziğe karşı duyarlı bireyler olabileceklerdir. Ancak, bu hedeflerin yanı sıra pek çok Suzuki öğrencisi verilen eğitim sonucunda çok iyi düzeyde profesyonel müzisyenler olmuşlardır" (Tecimer, 2005: 117–118).

Suzuki metodunun amaçları genel olarak şöyle özetlenebilir:

1. "Çocuklara 3 veya 4 yaşlarında başlamak üzere çalgı eğitimi vermek,
2. Sürekli olarak, mümkünse doğumdan itibaren çocuklara müzik dinletmek,
3. Çalgı eğitimine başladıktan sonra nota eğitimine geçmek,

4. Verilen aktiviteleri her gün sürekli olarak tekrarlatmak (Suzuki çocuklara "sadece yemek yediğiniz günler çalışın" diye tavsiyede bulunmuştur),

5. Doğal bir yolla başkaları ile ve başkalarının önünde müzik yapmak,

6. Diğer öğrencilerin derslerini izlemek ve haftada bir kez grup dersi yapmak,

7. Aile işbirliğini sağlamak,

8. Pozitif bir öğrenme ortamı hazırlamak,

9. Çocukların, evlerde küçük, konser salonlarında ise büyük boyutlarda konserler vermelerine olanak sağlamak,

10. Eğitilmiş öğretmenlerin vereceği yüksek standartlarda eğitim sağlamak,

11. Dünyanın dört bir tarafındaki Suzuki öğrencileri ile müzik dili aracılığı ile sosyal bir iletişim kurabilmek" (Tecimer, 2005: 117–118).

2.4.2.2.1.2. Orff Yöntemi

Alman besteci ve müzik eğitimcisi Carl Orff (1895–1982) tarafından geliştirilmiş olan Orff öğretisinin temelinde yaşayarak öğrenme vardır. Hareket eden, dans eden, müzik yapan insanın iç dinamizmini, yaratıcı kişiliğini, bireysel anlatım biçimlerini ortaya çıkaran, tüm duyular tarafından algılanan etkinlikleri içermektedir. Carl Orff, bu öğretiyi konuşma ve dramayı da içine alan sahne sanatlarını birleştiren bir "fikir" olarak tanımlamıştır. Aynı zamanda bu öğretiyi, fazla müdahale olmadan doğal ortamında yetişen yabani bir çiçeğe benzetmiştir. Bu bakımdan birçok Orff öğretmeni bu yaklaşımı dikkatli ve titizce hazırlanmış bir yıllık plandan daha heyecan verici bulmaktadırlar (Gürgen, 2006: 87).

Orff yaklaşımı, öğrenim deneyimlerinin bir araya getirildiği bir model olarak da açıklanabilir. Asıl amacı müziksel öğrenmedir fakat kültürel ve sosyal öğrenmede de birleştirilerek söylenmesine dayanır (Yiğit, 2000: 41). "Orff'un okullar için hazırladığı çalışmaların kökeninin, dansa olan sevgisinden kaynaklandığı söylenebilir. Gençken tanıma fırsatı bulabildiği usta dansçıların farklı anlayışlarla ortaya koyduğu dans biçimleri Orff'u etkilemiştir. Orff, dansçıların kendilerini ifade edebilmeleri için kullandıkları, özellikle alışılmamış teknikler ve stiller sayesinde kompozisyonların kendileri ile ilişkili olduğunun gördü. Orff, sahnede dans eden ve onlara orkestra ile eşlik eden dans tiyatrolarındaki mevcut düzeni taklit etmekten çok

kendi ilhamını halk geleneklerinden aldı ve çalgılarını dansçılarla birlikte sahneye koydu"(Koç, 2000: 102).

2.4.2.2.1.3. Kodaly Yöntemi

Bugün tüm dünyada aynı adla anılan Kodaly Yöntemi, Macaristan'da 1940–1950 yılları arasında besteci Zoltan Kodaly (1882–1967), meslektaşları ve öğrencileri tarafından geliştirilen geniş kapsamlı bir müzik eğitimi sistemidir. Hedefler, felsefe ve prensipler Kodaly'ye aittir. Ancak yöntemi gerçekleştirmede kullanılan öğrenme araçları ona ait değildir. Kodaly yönteminin tekniği, kendinden önce ortaya çıkmış farklı yöntemleri tutarlı bir bütün olarak bu yöntemde toparlamış olmasından kaynaklanır.

Macar besteci, müzik eğitimcisi ve müzikolog Zoltan Kodaly (1882–1967) tarafından geliştirilen bu yöntemin temeli dikkatlice düzenlenmiş şarkılar düzeninin oyun ve etkinliklerle birleştirilerek söylenmesine dayanır (Yiğit, 2000: 41). Kodaly yönteminin tekniği, kendinden önce ortaya çıkmış farklı yöntemleri tutarlı bir bütün olarak bu yöntemde toparlamış olmasından kaynaklanır.

Kodaly Yönteminde başlangıçta araç olarak halk müziği ezgileri kullanılır. Kodaly bunun gerekçesi olarak çocuğun önce anadilini öğrendiğini öne sürmekte, halk müziğini de müzik eğitiminde ana dil olarak görmektedir. Sonraki aşamalarda halk müziği tarzında bestelenmiş, çocuk ezgilerine ve diğer ulusların halk ezgilerine geçilebilir. Zoltan Kodaly; Bela Bartok'la birlikte bu amaçla binlerce Macar Halk Müziği'nin derlenmesini sağlamıştır. (Yiğit, 2000: 41).

2.4.2.2.1.4. Carabo- Cone Yöntemi

Madaleine Carabo- Cone tarafından geliştirilen bu yöntem, okul öncesindeki çocuklara müzik terimlerinin somut ve görünür biçimde kavratılması gerçeğine dayanır. İsviçreli psikolog Jean Piaget'in gözlemlerinden yola çıkılarak hazırlanan bu yöntemde, çocuklar öğretilen konuların bir parçası haline getirilerek müzik çalışmalarını sürdürürler. Örneğin Do Majör akorunu seslendirmek için bir çocuk do, diğer çocuk, mi ve diğer çocuk ise sol notasını söyler. Bu yönteme göre bir dizi oyunla müziği yaşayarak öğrenmektedirler (Tufan, 1997: 36).

2.4.2.2.1.5. Dalcroze Yöntemi

İsviçreli bestesi ve eğitimci Emile Dalcroze (1865–1950) geliştirdiği ritmik jimnastik yöntemi ile, beyinle beden arasındaki hızlı ve düzenli ritmik akımı sağlamış, insan bedeninin ritmik vurguları algılaması ve yorumlamasıyla müzik eğitiminde yeni ufuklar açmıştır. “Dalcroze Eurhythmics” adı ile de bilinen Dalcroze müzik eğitim metodunun temel olarak dayandığı fikir, müzikte birincil element olarak alınması gereken kavramın ritm olduğudur. Çünkü tüm müzikal ifadelerin kaynaklarında rastlanılan ritmik yapıların kaynağının insan bedeni olduğu savunulmaktadır. Metodun temel olarak ele aldığı üç ana kavram ritm, solfej ve doğaçlamadır (Koç, 2000: 98).

Toksoy’un Campbell ve diğerlerinden (1995) aktardığına göre;"Sorumlu Hareket" Dalcroze yaklaşımının bir açıklamasıdır. Dalcroze'un müzikle hareket tarzı, "dans" olarak adlandırılmıştır. Bu hata piyano müziği ile hareket eden genç dansçıların görüntülerinden türetilmiş bir önyargıdır. Dalcroze yaklaşımının üç yönü vardır. Bunlar; Müzikle Hareket, Kulak Eğitimi (Solfej ve Ritmik Solfej) ve Doğaçlamadır. Bu üç dalda başarıya bağlı olan anahtar özellikler; ″yaratıcılık, dinleyebilme yeteneği ve müzikal etkiye anında tepki verebilmektir" (Toksoy, 2005).

Bu üç müzik öğretim yaklaşımlarından Dalcroze, Kodaly ve Orff yöntemi amaç, kullandıkları müzikal materyaller, süreç içinde sundukları temel yaşantılar, işitsel yetenekleri geliştirmede kullandıkları araçlar, notasyon bilgisine yaklaşımları, öğretim süreci açısından karşılaştırılabilir.

“Dalcroze bedenin doğal ritmik hareketi ile işitsel yetenekleri geliştirmeyi amaçlarken, Kodaly' e göre müzik yazısının öğrenilmesi ve içsel duyumun sağlanması en önde gelen hedeftir. Orff ise müzikal deneyim kazanarak, müzik yoluyla ifadeyi savunur. Dalcroze hedeflerine varmak için ağırlıklı olarak piyano ile yapılan doğaçlama müziği kullanır. Kodaly, geleneksel halk müziği ve sanat müziğinden faydalanır. Orff'ta halk ve çocuk şarkıları ön plandadır. Dalcroze'da temel yaşantılar Eurhythmics, solfej ve doğaçlama üzerine iken Kodaly'de eşliksiz şarkı söyleme (acapella), yönlendirilmiş dinleme, halk şarkıları, şarkılı oyunlar, halk dansları yer alır. Orff ritmik konuşma parçaları, hareket, şarkı söyleme, çalgı icrası ve doğaçlama gibi müziksel öğeleri kullanır. Dalcroze işitsel yeteneklerin

geliştirilmesinde; "sabit do" (fixed do), akorlar, hareketle birleştirilmiş solfejden yararlanırken Kodaly "hareketli do" (movable) ve ritmik hatırlatma heceleri kullanır. Orff ise ezgisel-ritmik modellerin taklidi ve araştırılması çözümünü sunmaktadır. Dalcroze'da başlangıçta kullanılan iki çizgili porteden beş çizgili tam porteye doğru gelişim sağlanır. Kodaly'de duyulan, söylenilen ve ritmi çalışılan şarkı örnekleri daha sonra nota yazısı ile çalışılır. Orff müzik yazısının öğretilmesinde özel bir öneri getirmez. Önce müzikal deneyim kazanılır. Nota yazısı bu müzikal deneyimi kâğıda dökmeye yarar. Dalcroze'da süreç, en küçük ritmik müzik cümlesinden yola çıkarak tamamlanmış müzik parçasına doğru gelişen bir yapı kurmak şeklinde gelişir. Kodaly, ritmik/ezgisel dağarın ardışık gelişimini, Orff ise taklit-araştırma-doğaçlama süreçlerini içerir" **(**Toksoy, 2005). "Carabo- Cone yönteminde ise çocuklar öğretilecek konunun bir parçasıdırlar. Bu yönteme göre çocuklar bir dizi oyunla müziği öğrenmektedirler. Suzuki ise çocuğun doğuştan itibaren müzik dinlemesi sağlanarak kulağı eğitilmektedir. Müzik dinleyerek büyüyen çocuk çalgı çalmaya başladığında birçok kavramı zaten bilir durumda olduğu savunulur. Suzuki yöntemi yineleme ve öykülemeye dayalıdır" **(**Toksoy, 2005).

Tüm bu yaklaşımlar kullandıkları yöntem, teknik ve eğitim materyalleri farklılık gösterse de müziği çocuklara en etkili bir biçimde öğretmeyi hedeflemektedir. Bu yaklaşımlar ortak noktaları ise tümünün öğrenci merkezli, öğrencinin birebir katılımcı olduğu, yaratıcı ve üretkenliği teşvik edici, çağdaş bir eğitim anlayışını benimsemiş olmalarıdır.

2.4.2.2.1.6. Türk Müziği Geleneğinde Kullanılan Meşk Yöntemi

Genel anlamı ile: "Bir öğretmenin, aynısını yazmaları için öğrencilerine verdiği yazı örneği, yazı veya müzikte alışmak ve öğrenmek için yapılan çalışma, el alıştırması, usta âşıkların yeni yetişen ozanlara ders vermesi, saz ve koşuk çalışmaları"(www.tdkterim.gov.tr). Olarak tanımlanan meşk, " bir üstat tarafından musiki parçasının tedricen çalınması ve okunması suretiyle talebeye öğretilmesi ve talebe tarafından öğrenilmesi demektir"(Öztuna, 2006: 45). "Hat sanatından ödünç alınmış bir tanımlama olan meşk, bir harfin ya da bir yazının bir hoca denetiminde çok defa tekrar edilerek öğrenilmesini ifade eder" (Beşiroğlu,1998: 137).

Türk müzik eğitimi sistemi içinde sıkça çağdaş eğitim ve öğretimden bahsedilmektedir. Bu anlayışta ise çağdaş eğitim olarak; daha çok batı müziği eğitim yöntem ve metotlarından bahsedilmekte ve örnek gösterilmektedir. Hatta Türk müziği eğitim sisteminin neredeyse temelini oluşturan meşk sistemi çok defa çağ dışı olarak nitelendirilmiştir. Bu durumu Behar şu şekilde yorumlamaktadır: "Yüzyıllar boyunca çağdaş olmayan bir eğitim sistemi uygulayan, bu eğitim ve aktarım sistemiyle bir repertuar oluşturan, öğreten, yaşayıp gelişebilen bir musiki geleneği vardı karşımızda. Bu saatten sonra bu geleneğin kalıntıları üzerine monte edilecek "çağdaş" bir eğitimin nasıl olacağı konusunda ahkâm yürütmek yerine, bu geleneğin esasının nasıl oluştuğuna, geleneğin içinde nasıl bir eğitim yöntemi uygulandığına ve "çağdaş olmayan" eğitim sistemine rağmen geleneğin kendini nasıl yenilediğine bakılmalıydı bence"(Behar, 1998: 9).

Türk müziğindeki birçok eser günümüze meşk yöntemi ile gelmiştir. Özellikle Osmanlı coğrafyasında batı nota sisteminin yaygınlaşmasına kadar kullanılan en etkili müzik öğretim yöntemi olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda usta-çırak eğitimi olarak bilinen bu sistem modern eğitimde aslında bazı yönleri ile "gösterip yaptırma yöntemi" olarak da bilinmekte ve kullanılmaktadır. Ancak Türk müziği geleneği içerisinde bu yöntemin birden fazla işlevi vardır. Bunların en başında eseri hafızaya alma gelmektedir. Daha sonra eseri tavrına göre icra etme ve bunun üzerine kendi yorumunu ekleme gelmektedir ki yerinde ve tadında yapılan bu yorum icracının ileri düzey bir yeteneği olduğunun göstergesidir. Sanatçıyı geliştirmede önemli bir yere sahip olan yorum batı müziğinde tamamıyla sanatçının özgürlüğüne bırakılmayıp bestecinin nota üzerinde belirttiği ile sınırlıdır. Ağırlıklı olarak nüans işaretlerine dayalı yapılan bu icrada, yorumlama çoğu zaman kendisini notaya bağımlı kalmak zorunda hisseden icracının kendi yorumunu katma seçeneğini neredeyse ortadan kaldırmaktadır. Bu da sanatçının kişisel yorum yeteneğinin gelişmesinin önünde bir engeldir. "Sözlü kültür/gelenek bağlamında müzik öğretme-öğrenme söz konusu olduğunda, akla ilk gelen halk şarkıları gibi vokal türler olmaktadır. Fakat sözlü kültürde müzik öğrenme sadece sözel unsurları kapsamamakta, yazının kullanılmadığı, belleğin esas taşıyıcı olduğu çalgı öğretim sürecini ve buna ilişkin davranış biçimlerini de içerisine almaktadır. Bu kültürlerdeki müzik öğretimi, genellikle sosyal öğrenmenin başlıca örneklerinden birisi olan usta-çırak ilişkisinde

gerçekleşmektedir. Yetişmekte olan birey, belli bir çalgıyı çalmayı, belli söyleme tekniklerini veya müzisyenlik mesleğini vb. kendisinden yaşça büyük olan müzisyenleri model alarak, onların davranışlarını gözlemleyip içselleştirerek ve taklit ederek öğrenir"(Kalyoncu ve Özata, 2007; 5)

Klasik Türk musikisi geleneğinde hafızanın büyük önemi vardır. Hafızaya alınmış, yani ezberlenmiş eser sayısı bir sanatkârın değerini ve seviyesini ortaya koyabilmek üzere bir ölçü olarak ta kullanılmıştır. Çünkü hafızaya alınmadan bir eserin özümsenmesi ve müzisyenin bir parçası haline gelmesi, o eser üzerine yorum ve tavır eklemesi mümkün olmayacaktır. Hafızaya verilen bu önem meşk olarak tanımlanan eğitim sisteminin temelini oluşturmuştur. Mevcut nota yazılarından yararlanmadan sadece hafızaya dayanarak yapılan bu eğitim şeklinde bir hocadan istifade etmenin önemi çok büyüktü. Hocadan meşk sırasında alınacak ilk unsur; eseri hafızaya kaydetmek ikinci unsur ise eseri yorumlamaktır"(Beşeroğlu, 1998: 137).

"Bundan yetmiş seksen yıl öncesine kadar geleneksel Osmanlı/Türk musikisinin öğretimi ve aktarımı bütünü ile meşk yöntemine dayanırdı. Hem ses veya saz öğrenimi hem de öğrencilerin bir eser dağarcığı edinmeleri, meşk etmekle gerçekleşirdi. Meşk ederek müzik öğretmenin ve öğrenmenin basit bir araç, her hangi bir pedagojik yöntem olarak görülmesi eksik ve yanlış olur. Dört buçuk yüzyıllık Osmanlı/Türk musikisi geleneğinde meşk, sayısız müzisyen kuşakları tarafından bir öğretim yöntemi olarak benimsenmekle kalmamış, aynı zamanda ses ve saz eseri repertuarının da yüzyıllar boyu kuşaktan kuşağa intikalini sağlamıştır. Meşk ederek müzik öğrenmenin etkisi bununla da kalmamış, geleneksel musiki meşki ve doğurduğu ilişkiler birçoğu geçerliğini koruyan bazı temel ahlaki ve estetik değer yargılarının taşıyıcısı olmuştur. Meşk zincirlerinin devamlılığı sayesinde de bu yargılar Türk müziği dünyasına iyice yerleşmiş, bu dünyanın yazılmamış fütüvvet namesi, anayasası olmuştur. Meşk aslında bütün bir müzik geleneğinin ortak zemini haline gelmiş, kuşakları, bestecileri, icracıları ve icra üsluplarını bir arada tutan ortak bir aidiyet duygusu oluşturmuş, yani bu sanat alanının tümü için hem estetik hem de toplumsal bir harç görevini yerine getirmiştir" (Behar, 1998: 10).

"Türk müziğinde ta eskiden beri süre gelen usta-çırak öğrenimi bu gün de devam etmekte ve edecektir; ancak bu çalışma öğrenilmesi istene her hangi bir sazın

bütün niteliklerini, özelliklerini göz önüne alarak hazırlanmış bir metot ve hoca gözetiminde sistematik bir çalışma niteliğinde yapıldığı zaman çok daha başarılı olacaktır" (Aksüt, 1998: 415).

2.4.3. Çalgı Eğitiminde Çalışma Disiplini, Etüt ve Alıştırmaların Önemi

"Etütler, çalgı ya da seste tekniği ilerletmek amacıyla yazılmış müzik parçalarıdır. Müzik bilgisinin ve becerisinin gelişmesinde, icrada ustalık kazanılmasında etütlerin büyük katkısı vardır. Teknik bir takım zorlukları içermekle birlikte etütler bunu icracıya hissettirmeyen müzik parçalarıdır. Ayrıca bir çalgıda virtüözlük düzeyine ulaşmış besteciler, kendi çalışmaları sırasında doğan müzikleri sonradan notaya geçirerek onlara birer etüt niteliği kazandırmışlardır. Örneğin, Chopin'in piyano için op.10 ve op.25 etütleri, Schumann'ın op.13 senfonik etütleri, Saint Saens'in piyanoda sol el için 6 etüdü gibi."(Sözer, 1996: 198)

Bedensel yeteneğin gelişimi, ancak alet üzerinde yapılacak gündelik alıştırmalarla sağlanabilir (Fenmen, 1991: 25). Bu bağlamada çalgı ile belli bir plan dâhilinde yapılacak günlük çalışmalar ve bu çalışmaların içeriği hayati önem taşımaktadır. "Çalgı tekniğini refleks haline getirmek için, bilinçli ve sürekli bir çalışmaya gerek vardır. Şu unutulmamalıdır ki çalgı tekniğinin temeli " bilinçli bir otomatizm"dir. Reflekslerin düzenli işlemesi ancak disiplinli bir çalışma yöntemi ile elde edilebilir. Çalışmanın amacı tüm hareketleri otomatik hale getirmek ve onları en kolay, vücudu en az yoracak biçimde yapabilmek gücüne erişmektir (Fenmen, 1991: 25.)

Her çalgıda olduğu gibi bağlama için de disiplinli bir çalışma olanağı sağlayacak çalışma materyalleri geliştirilmelidir. "Bağlama, çalım tekniği ve ses kapasitesi açısından virtüoziteye imkân tanıyan bir çalgıdır. Bu yüzden bağlamada hem genel hem de geleneksel ezgi yapılarını yansıtan hemen her ton, makam ve usulde etütsel çalışmalar oluşturulmasının yanında farklı ton ve ritimleri de içeren virtüoziteye yönelik çalışmalar, besteler ve etüdüler geliştirilmelidir" (Kınık, 2005: 334). Çalışma esnasında icraya dayalı oluşan sorunları gidermek için ise çok çalışma yerine bilinçli çalışma anlayışı hâkim olmalıdır. "Bir güçlüğü yenmek için onu gözü kapalı olarak saatlerce yinelemekten hiçbir sonuç elde edilemez. Güçlüğün neden ileri geldiğini kavramalı ve o noktayı yenmelidir" (Fenmen, 1991: 30).

Çalışma disiplininin oluşmasında öğrencinin sorumluluklarının farkında olması gerekmektedir. Karşılaşacağı problemleri çözebilmek için çaba sarf edilmesi gerektiğini bilerek işe koşulmalıdır. Bu bağlamda çalgı öğrencisinin çalgısal gelişim sağlaması için sorunlarını giderebilmeyi öğrenmesi gerekmektedir. Bunda ise problem çözerek öğrenme yöntemi etkili bir araç olarak kullanılabilir. Bu yöntem öğrenciye disiplin ve anlayış kazandırır. "Bir öğretim stratejisi olarak problem çözmeye dayalı öğrenme, en az üç temel karakteristik özelliğe ve işleve sahiptir.

1. Öğrencileri sorumluluk sahibi bireyler olarak bir problem durumuna sokar.

2. Uygulanmakta olan öğretim programını bütüncül ve karmaşık yapılı bir problem etrafında organize eder.

3. Sınıfta öğrencilerin öğretmenler tarafından düşünmeye yönlendirildiği, araştırmalarında rehberlik edildiği ve derin anlayışlar geliştirmelerine yardım edildiği bir öğrenme çevresi meydana getirir" (Saban, 2005: 209).

Öğrenci üzerinde çalışma disiplini oluştururken konuyu kavrama yeteneği öğrenciye göre farklılık gösterebilmektedir. Burada öğretmenin, öğrencinin kavrama yönünü iyi bilmesi gerekmektedir. "İyi bir özel öğretici, belli bir ögenin öğretilebilmesi için gerekli olan katılma ya da deneme süresinin bir öğrenciden diğerine değişme göstereceğini bilir. Bazı öğrenciler bir ögeyi çok az denemeyle öğrenebilirken, diğerlerinin bu ögeyi tam olarak öğrenebilmeleri için daha fazla deneme yapmaları gerekebilir. Bazı öğrenciler bir işlemin tümünü birkaç denemeyle öğrenebilirken diğerlerinin ilk önce bu işlemin basamaklarını ayrı ayrı deneyerek öğrenmeleri ve bundan sonra bu işlemin tümünü birden denemeye başlamaları gerekebilir" (Bloom, 1995:135).

Fenmen'e (1991:309 göre "günlük çalışma süresi yorgunluk ve bıkkınlık verebileceği için beş saati aşmamalıdır. Bu beş saatlik sürenin ise üç saati öğleden önce iki saati ise öğleden sonra fakat hemen yemeğin ardından olmalı, günün değişik zamanlarına bölünmelidir. Çalışmanın genel amacı az zamanda büyük sonuçlar elde etmektir. Bunun için öğrenci çalışırken her hareketini denetim altında tutmalı ve tüm dikkatini çalıştığı şeyler üzerinde toplayarak kendisinin öğretmeni olmalıdır. Gündelik çalışma dört bölüme ayrılabilir:

1. Tekniğe çalışmak: Öğrencinin çalgı tekniğini tüm boyutlarıyla kavrayarak çalışma
2. Yeni eserler üzerinde çalışmak: Yeni bir eseri çalışmadan önce o eser hakkında bazı bilgileri edinmeli ve ona göre çalışılmalıdır.
3. Çalışılmış bir eseri geliştirmek: Eser iyice öğrenildikten sonra, sindirilmek üzere öğrenci en küçük, en ince ayrıntılarla uğraşmalıdır.
4. Müzik edebiyatını tanımak amacıyla deşifre yapmak: Hızlı okumak her öğrenciye gereklidir. Böylece yepyeni eserler okuyarak müzik edebiyatını daha fazla tanımış oluruz" (Fenmen, 1991: 30).

2.4.4. Çalgı Eğitimine Yönelik Öğretim Programı Geliştirme

Her hangi bir alanda öğretim programı geliştirmek ya da l önermek mutlaka o alanda araştırma yapmayı gerektirir. "Araştırma yapabilmek, belli düzeyde bir uzmanlığı; yapılan araştırmalardan yararlanabilmek, ondan etkilenebilmek, ona yardımcı olabilmek ise genel bir araştırma kültürünü gerektirir. Genel kültür ile uzmanlık düzeyi bu etkinliklerin kazanılabilmesi için düzenlenen eğitime araştırma eğitimi denir. Araştırma eğitiminin temelinde bilimsel yöntem ve onun gerektirdiği tüm teknik bilgi, beceri ve tutumları bilip sergileyebilmek ve onun bireysel ve toplumsal yaşamdaki yerini kavramak vardır"(Karasar, 2009: 46). Araştırma eğitimi alan bir kişi, en azından iyi bir araştırma tüketicisi olurken, alınacak eğitimin düzeyine bağlı olarak, belli ölçülerde araştırma üreticiliği yeterlikleri de kazanır. Bu durum toplumsal gelişme açısında son derece önemlidir. Araştırma eğitimi çerçevesinde geliştirilen bilimsel tutum ve davranışlar "problem çözmeyi, bilim üretmeyi, kısaca, araştırma teknik yeterliklerini uygulamaya aktarmayı kolaylaştıran araştırıcı düşünce ve davranışlardır. Bu tutum ve davranışlar yalnız araştırma ya da öğrenme için değil, aynı zamanda, demokratik yaşam için de vazgeçilmez özelliklerdir"(Karasar, 2009: 47–48).

Çağımızda bilgideki değişim ve gelişim bağlama eğitiminin daha verimli, çağın gereğine uygun biçimde yapılmasını ve programlandırılmasını gerektirmektedir. Bilgideki değişim ve gelişim, öğrenci profilinin de eğitim sürecinde değişime uğramasına etki etmektedir. "Günümüz öğrenci profili, bilimsel ve akılcı düşünme becerisine sahip, araştırmacı ve sorgulayıcı, bilgiyi ezberleyen

değil bilgiye ulaşabilen, bu bilgiyi kullanıp paylaşabilen, iletişim kurma becerilerine sahip, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilen, kendini gerçekleştirmiş ve bunun yanı sıra insanlığın ortak değerlerini de sahiplenmiş, yaratıcı, üretken, takım çalışmasına yatkın, öğrenmeyi öğrenmiş ve yaşam boyu öğrenmeyi benimsemiş bireyler olarak tanımlanabilir" (Akdağ ve Tuncer, 2006: 10).

Çalgı eğitimi üzerine geliştirilmesi planlanan öğretim programının içeriği ne olursa olsun yapılan uygulamanın sonucunda önceden belirlenen ihtiyaç ve amaca yönelik olmasının yanında mutlaka sistematik bütünü içeren program dâhilinde olmalıdır. "Bir eğitim programında amaçlara erişmek için, ne öğretelim sorusuna cevabı veren boyut ise "muhteva"dır. Muhteva seçiminde; kavramsal çerçevelerin, temel konular ve fikirlerin, alternatif ve örneklerin verilmesine dikkat edilmesi gerekir. Ancak muhteva verilmek istenenlerin peş peşe sıralanması değildir. Muhteva seçiminde her şeyden önce belli ölçütler aranmalıdır" "(Küçükahmet, 2007: 20).

Bu ölçütler:

- "Geçerlilik ve güvenirlik
- Bilimsellik
- Öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılama
- Faydalılık
- Öğrenilebilirlik
- Sosyal gerçeklerle tutarlılıktır"(Küçükahmet, 2007: 20).

Geliştirilecek öğretim programı, metot ya da yöntem ele alınırken dikkat edilmesi gereken önemli hususlar vardır. "Türk müziği çalgı eğitiminde yazılacak metotlar genel hatlarıyla Türk müziği karakterine ve sistemine uygun yazılmalıdır. Ayrıca sazların, karakteristik özellikleri de göz önünde bulundurulmalıdır"(Aksüt, 1998: 415). Ayrıca "çalgı eğitiminin insan yaşamındaki ve eğitim ortamlarındaki değerinin yanı sıra bireyi ve toplumu önemli derecede etkileme özelliği göz önünde bulundurulduğunda, bu eğitime ciddi, geçerli ve tutarlı bir yaklaşımın gösterilmesi gerekmektedir. Bunun yanında kalitenin ön koşul olduğu bir çalgı eğitiminin hedeflenmesi önemsenmelidir"(Uslu, 1996: 2).

Çalgı Eğitiminde "çalgı çalmayı öğretecek iyi bir öğretmen, öğrenmeye hazır, istekli ve yetenekli bir öğrencinin yanı sıra, iyi düzenlenmiş bir öğretim programının titizlikle uygulanması da büyük önem taşımaktadır" (Çilden,2003: 298).

2.4.5. Çalgı Eğitimcisinde Bulunması Gereken Nitelikler

Müzik öğretiminde başarı sağlamak, öğretmenin kendini öğrencisine sevdirmesi ile başlar. Bir işe yeni başlayanların ruh hali göz önünde tutulmalıdır. Müziğe yeni başlayan bir öğrenci, öğretmenini hep memnun etmek ve ondan cesaret verici sözler duymak ister. Sarf ettiği çabanın armağanı budur. Müziğe yeni başlayan öğrenci, çalgıyla ilk karşılaşmasının uyandıracağı yadırgama ve güçlükler karşısında beklide cesaretini yitirecektir. Müziğin karmaşık kuralları, can sıkıcı alıştırmaları onu usandırabilir. Öğretmenin vereceği güzel örnekler ve karşılaştırmalar sayesinde öğrenci işin iç yüzünü kavrayabilir. (Fenmen, 97: 26). Bazı öğrenciler ortama hemen ayak uyduramayabilmektedirler. Her işte olduğu gibi çalgı öğretiminde de bu iş zaman alabilmekte ve öğretimi sınırlandırabilmektedir. Ama bu, öğrencinin hiçbir zaman ortama, dolayısıyla dersine adapte olamayacağı anlamına gelemez. Bu gibi öğrenciler çevreye ve ortama uyum sağlamaya başladıklarında eksikliklerini giderebilir, hatta diğer arkadaşlarının ilerisine geçebilirler. Bu yüzden bu gibi öğrencileri sorunlu zamanlarında desteklemek, başarısını artırmak için de yüreklendirmek gerekmektedir.

Müzik öğretiminde temel olan, öğrencinin müzikal gelişimin sağlamaktır. Müziğin amacı güzeli ifade etmek olduğuna göre, öğrenciden önce bunu beklemek gerekir. Ön planda teknik yeteneğin değil ifade zenginliğinin ve öğrencinin içinde kaynayan müzik duygusunun fışkırması olmalıdır. Öğretmenin asıl başarısı, öğrencisini işte bu yolda yürütmeye başlamasıyla belirecektir (Fenmen, 97: 26).

Öğretmenler, öğrencilerinin eğitim programında belirtilen amaçlara ulaşmalarını sağlamak üzere görevlendirilmiş kişilerdir. Dolayısıyla eğitimde ulaşılan sonuçlarda öğretmenlerin büyük ölçüde etkisi bulunmaktadır. Öğrencilerin amaçlara ulaşma derecelerinde öğretmenin niteliği ve sınıf ortamında yaptığı davranışlar önem kazanmaktadır. Dolayısıyla etkili öğretmen, eğitim programında ulaşılması istenen amaçları başarmak için kendisinde olan yeterlilikleri sınıfta etkin bir şekilde uygulayan öğretmendir (Yüksel, 2003: 312–313).

Öğretmenler bütün öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmak için gerekli koşulları oluşturmalıdır. Nitekim öğretmenin oluşturduğu sınıf ortamının öğrencinin öğrenmeye karşı tutumunda ve güdülenmesinde etkisi büyüktür (Akdağ ve Tuncer, 2006: 12).

Çalgı öğrencisinde konuyu ve olayları kavramaya yönelik algısal farklılıklar olabilmektedir. Buna göre öğretimde uygulanacak yöntemin bazen öğrenciden öğrenciye farklılıklar göstermesi gerekebilir. Bu yüzden çalgı eğitimcisinin, öğrencinin algısal özelliklerini iyi bilmesi gerekmektedir. Hatta "denilebilir ki, bir öğretmen ne kadar çok alanına hâkim, öğretmek için motivasyonu yüksek ve öğrenciyi seven bir yapıya sahip olursa olsun, eğer öğrencisinin doğal öğrenme stillerini dikkate almazsa, o öğretmenin öğretim işinde başarılı olması güçtür"(Saban, 2005: 1).

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda çalgı eğitimi veren öğretim elemanlarının, çalgı çalmada teknik ve müzikal olarak belli sorunları aşmış olmaları, müzik öğretmeni adaylarının gelişmelerini sağlayacak temel teknik ve müzikal doğruları onlara aktarabilecek yetenek, kapasite ve donanımda olmaları, gelecekte çalgı eğitimcisi de olabilecek bu öğrencilerin çalgılarında yetkin olmalarını sağlamaya yardımcı olacak önemli bir koşul olarak karşımıza çıkmaktadır (Çilden, 2003: 301).

Eğitimciler, çalgı eğitiminde çalgı derslerinin büyük bir kısmını teknik becerileri öğretmeye ayırmaktadırlar. Bu beceriler çalgı eğitiminde büyük önem taşımakla birlikte buna paralel olarak yaratıcılığa da önem verilmesi, çalgı eğitim sürecine dâhil edilmesi gerekmektedir. Çalgı çalmanın niteliğini, teknik beceriler kadar parçayı çalan kişinin esere kattığı yorumlar da belli etmektedir. Örneğin bir konsere gittiğimizde ya da bir eserin kaydını dinlediğimizde çalan kişinin birçok özelliklerinin yanında yorumundaki yaratıcılığa da dikkat ederiz. Özmenteş'in Graham'dan (1998) aktardığına göre; çalgı eğitimcileri yaratıcılık konusunu gözden kaçırmaktadırlar. Çalgı derslerinde çalgı öğretmenleri genellikle öğrencilere yorum adına kendi istediklerini yapmalarını söyleyip hiçbir yaratıcı düşünceyi göz önüne almamaktadırlar. Çalgı derslerinde öğrenciler ve öğretmenler eserin gerektirdiği yorumu derste tartışmalı ve uygulamaya koymalıdırlar. Bu uygulamanın sonunda öğrenciler çalgıdaki yaratıcılığı daha iyi keşfedebilirler. Ancak bu hedefi başarıyla

yerine getirebilmek için çalgı eğitiminde teknik eğitimin ve yaratıcılığın iyi değerlendirilmesi gerekmektedir (Özmenteş, 2005: 96).

Çalgı eğitiminde önemli noktalardan bir diğeri ise öğrencinin sınıfı ne olursa olsun seviyesine ve yeteneğine uygun bir programla eğitilmesidir. Çalgı eğitimcisi hiçbir zaman öğrencinin kendisinden kaynaklanan başarısızlığı kendi üzerine almamalıdır. Aksi takdirde diğer çalgı eğitimcileri ve onların öğrencileri ile yarış içinde olma gibi bir hataya düşerek, uygulanacak öğretim programının özümsenmeden geçilmesine neden olacaktır. "İşin bir başka önemli yanı da nitelikle ilgilidir. Genellikle öğrencinin, bir etüt ya da eseri baştan sona bazı önemli ayrıntıları dikkate almadan çalıyor olması, bulunduğu teknik düzeyin üstünde etüt ve eserleri diğer yaşıtlarının ilerisinde çalabiliyor görünme güdüsüyle yetiştirilmesi yerine, öğrencinin teknik düzeyine uygun etüt ve eserlerin amaçlarına uygun bir biçimde titizlikle ve her türlü teknik ve müzikal ayrıntı sindirilerek öğrencinin gerçek anlamda öğrenmesi sağlanmalıdır. Çalınan etüt ve eserlerin daha nitelikli sesler elde edilerek daha etkili hale getirilmesi ve doğru çalışma alışkanlıklarının kazanılması konusunda öğrenciyi bilinçlenmeye yöneltecek yaklaşımlarda bulunulması son derece önemlidir. Daha basit anlamda ne çaldığından çok çaldığı eser ya da etüdü nasıl çaldığının çok daha önemli olduğunun, çalgı eğitiminin her aşamasında öğrenciye hissettirilmesi, öğrencinin çalgı çalmada nicelikten çok niteliğe yönelmesi açısından büyük önem taşımaktadır" (Çilden, 2003: 302).

Sonuç olarak çalgı eğitimcisinin kaliteli bir çalgı eğitimi gerçekleştirebilmesi için şunlara dikkat etmesi gerekmektedir; "Çağın gerisinde kalmayan, gelişen dünyaya koşut, çağdaş eğitimin gereklerini taşıyan, yeniliklere açık, teknolojik gelişmelerden en üst düzeyde yararlanılan, araç- gereç ve programların bu eğitimi gerçekleştirmeye uygun durumda olmasıyla ilgili ve orantılı olduğu söylenebilir" (Uslu, 1996: 2). Ayrıca öğretilecek çalgının ait olduğu kültürel yapı içerisinde neyi ifade ettiği bilinmeli, o toplumun kültüründen kopmadan öğretimi yapılmalıdır. Çalgı eğitimcisinin alanında sadece yeterli olmakla kalmayıp ileri düzeyde müziksel ve çalgısal performansa sahip olması ve çalgı öğrencisinin hocasından bir şeyler öğreneceğine inanması gerekmektedir.

2.4.6. Türkiye'de Çalgı Eğitimi

Türkiye'de çalgı eğitiminin kökü oldukça eskiye dayanır. Buna en somut örnek Osmanlı döneminde etkili biçimde kullanılan "meşk" yöntemidir ki etkileri günümüzde de hala görülmektedir. Usta-çırak ilişkisine dayanan meşk yöntemi aslında günümüzde etkili biçimde kullanılan, evrensel boyuta ve düzeye ulaşarak kabul görmüş birçok çalgı eğitimi yöntemi içerisinde kısmen görülmektedir. Ancak Osmanlı döneminde meşk ile çalgı öğretim yöntemi tüm etkililiğiyle kullanılmış, sadece bu yöntemle yetişmiş birçok üstadın ürettiği eserler hala ve neredeyse tek başına günümüz Türk Klasik Müziği kültürünü beslemektedir.

"Türkiye'de çalgı eğitimciliğinin gelişme yolunun, Osmanlı dönemine uzanarak 1826'da Yeniçeri ocağının kaldırılması ile açıldığını söylemek yanlış olmaz. Bu tarihten sonra uluslar arası sanat müziği Türkiye'de tutunup belirli çevrelerde yaygınlaşmaya başlamıştır. Kurulan Muzika-i Hümayun aynı zamanda çalgı öğretimindeki işlevini de yerine getirmiştir"(Uz, 2002: 147). "Şehzadeler, hanım sultanlar, devlet ileri gelenleri ve zenginlerin çocukları, çoğu İtalyan olan ustalardan ders alarak piyano, keman, viyolonsel gibi çalgılara eğildiler"(Oransay, 1978: 40). Osmanlı topraklarında yapılan bu çalgıların eğitimi ise o dönemlerde geçerli olan meşk yöntemi ile değil batı kökenli hocaların kendi kültürlerine has geliştirdikleri yöntemlerle gerçekleşmiştir. "Bu döneme kadar sayısız batı sazının ülkede tanınmasına karşın, bunlardan ancak birkaçının ilgi gördüğü söylenebilir"(Aksoy, 1985: 1214).

Türkiye'de batı çalgıları 1900'lü yılların başında daha sık görülmeye başlanmıştır. Ancak bu çalgıların birçoğunun henüz Türkiye'de üretilmiyor oluşu bu çalgılarının yaygınlaşamaması gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Dolayısı ile metot ve yöntem olarak yararlanılabilecek örneklere de ulaşmakta zorlanılmakta idi. Uz'un Oransay'dan aktardığına göre bu tarihlerde "devletin, değil halkın müzik eğitimi konusunda, alt yapı oluşturma şöyle dursun halka sadece çalgı sağlama konusunda gerekeni yapmaması nedeniyle çalgı eğitimi yeterince yaygınlaşamamıştır"(Aktaran:Uz, 2002: 148).

"Çalgı eğitimi ile ilgili olarak 20. yy'a kadar sistemli bir tarzda öğrenci yetiştirme, çalgılara özgü teknik beceri kazandırma, aynı zamanda da çalgının teknik

özelliklerini geliştirmeye yönelik bir çalışma yapılmadığı gibi, çalgılar için yazılmış özel repertuar da oluşmamış, öğrenim amacı ile yazılmış egzersizler yazılmamıştır. Türk musikisi tarihinde tespit edebildiğim ilk matbu çalgı metodu Ali Salahi Bey'in ud metodudur. Bu metot 1910 yılında yazılmıştır" (Beşiroğlu, 1999: 59). "Oysa batı'da piyano metotlarının tarihi günümüze göre yaklaşık 200 yıl öncesine uzanır" (Çimen, 1995: 27–28).

Cumhuriyetin ilk yıllarından sonra çalgı eğitimi örgün eğitim sistemi kapsamına alınmış, bu kapsamda ise ağırlıklı olarak batı kökenli çalgılar kullanılmaya başlamıştır. Bunların başında ise mandolin gelmektedir. Dolayısıyla bu tarihlerde yapılan metotlaşma çalışmaları da mandolin üzerinedir. "1945 yılında Ankara'da sistemli metot yazma çalışmaları başladı. Ülkemizde uzun zamandan beri yabancı kaynaklı metotlar kullanılırken, 1950 ders yılında Türkiye'de çok sesliliğe dayalı ilk çalgı metodu olarak "Yeni Mandolin Metodu" adlı kitap yayınlandı"(Saydam, 1988: 422).

Çalgı müziğinin gelişimi ile ilgili olarak verebildiğimiz örnekler çok sınırlı olmakla beraber bu konunun öncülerinden olan Şerif Muhiddin Targan'dan başka Cinuçen Tanrıkorur ve Mutlu torun gibi Hem icracı hem de bestekâr olan sanatçılar, çalgıları için özel eserler besteleme ve bu teknikleri geliştirecek metotlar yazma konusunda Türk musikisi repertuarına kazandırdıkları saz eserleri ve metotlarla çalgı icrası konusunu geliştirmek hususunda önemli adımlar atmışlar ve ud çalgısını metot ile çalışılabilen bir çalgı haline getirebilmişlerdir (Beşiroğlu, 1999: 61).

Değişen ve gelişen dünyaya paralele olarak sanat alanında dolayısıyla müzik alanında bazı değişmeler ve gelişmeler olmaktadır. Bu gelişmelere uyum sağlayabilmek, bir çağdaşlaşma ölçütüdür. Günümüzde çeşitli sebeplerde ve biçimlerde oluşan ya da oluşturulan yenilik hareketlerine katılımda bulunabilmek ve çağın gerisinde kalmamak, ülkemiz ve bu ülkenin bireyleri olarak bizim açımızdan da oldukça önemlidir(Uslu, 1996: 1).

"Günümüz Türkiye'sinde çalgı eğitimi göz ardı edemeyecek düzeyde yaygınlaşmıştır. Çalgı eğitimi her düzeydeki genel eğitimde; Konservatuar, Müzik Öğretmenliği, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi gibi kuruluşlarda, Mesleksel eğitim içinde; daha çok amatör amaçlı olarak, belediye konservatuarları, müzik dershaneleri, müzik okulları vb. adlar altında ya da öğretmenin bireysel olarak

yaptığı özel dersler gibi yaygın sayılabilecek biçimde verilmektedir" (Uz, 2002: 149). Bunların yanında üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakülteleri'nde de çalgı eğitimi yaygın olarak yapılmaktadır. Özellikle batı çalgılarının eğitiminde yine batı tarzı öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri başarı ile kullanılmaktadır. Ancak bunu geleneksel çalgılar için söylemek pek mümkün değildir. Bunun giderilmesi için her şeyden önce dünyada başarı ile uygulanan çalgı eğitim yöntem ve tekniklerinin titizlikle incelenerek uygun şekilde geleneksel çalgı eğitimine adapte edilmesi gerekmektedir. "Türkiye'de müzik eğitim kurumlarında verilen çalgı dersleri kurumların amaçlarına bağlı, aşamalı olarak teknik alıştırma ve etütleri, Türk ve dünya bestecilerinin eserlerinden örnekleri, bireysel amaca ve gelişime uygun olarak, çalgıya özgü literatür, repertuar ve okul müzik eğitiminde öğrenme-öğretme tekniklerini kapsamaktadır"(Derin, 2007: 5).

2.4.6.1. Geleneksel Çalgı Eğitimi

Türkiye'de geleneksel çalgı icrasına bakıldığında yayıldığı alan itibariyle aslında hiçte küçümsenmeyecek boyutlardadır. Özellikle geleneğin içinden gelen icracılar daha ön plandadırlar. Bunun nedenlerinin en başında bu icracıların daha çok küçük yaşlarda çalgı çalmaya başlamaları gelmektedir. Buna mukabil üniversitelerin müzik bölümleri ve konservatuarlarında çalgı eğitimi alan kişilerin önemli bir bölümü buralara geldikten sonra çalgı eğitimine başmaktadırlar. Bu da genç yaşlarda kolayca kazandırılacak müziksel davranışların bu yaşlarda çoğu zaman çok zor yerleşmesine neden olmaktadır. Geleneğin içinden gelen icracılar ise müzik bölümü öğrencisinin eğitime başlama yaşına geldiğinde çok yol kat etmiş olmaktadırlar. Bu durum aslında üniversitelerde yapılan çalgı eğitimi açısından bir sorun teşkil etmektedir.

Geleneksel çalgı eğitiminde bu alanda eğitim veren özel dershane, halk eğitim merkezleri ve belediye konservatuarları gibi birçok kurum ve kuruluşta Türk müziği geleneğinin öğretim yöntemi olan meşk, halen etkili ve başarılı bir şekilde kullanılmaktadır. Bunun yanında belli bir program dâhilinde hazırlanmış batı sistemine benzer metotlar eşliğinde de dersler sürdürülmektedir. Ancak bu metotların bazıları sistematik bir bütünü içeren yapıdan uzak, birçoğu repertuar kitabı olmanın ötesine geçememiştir. Ayrıca dünyanın birçok ülkesinde etkili ve başarılı bir şekilde

uygulanan çalgı öğretim yöntemlerinden yeteri kadar yararlanılmadığı da görülmektedir.

Geleneksel çalgılar yaşadığı coğrafyanın kültürünü temsil ettikleri için eğitiminin de bu eksenden uzaklaşmadan yapılması gerekmektedir. Bunun yanında geleneksel çalgı eğitiminin geliştirilmesi için geleneğin yanında bilimsel öğretim yöntem ve tekniklerinin de kullanılması gerekmektedir. Tüm bunlara rağmen Türkiye'de geleneksel çalgı icrasının iyi bir durumda olduğu söylenebilir. Ancak eğitimine yapılacak katkılarla daha iyi duruma getirmek mümkündür.

Türkiye'de halk müziği bünyesindeki geleneksel çalgı eğitimi ait olduğu yöreye göre çeşitlilik göstermektedir. Ege ve Trakya bölgesinde davul, zurna ve klarnet, iç egede kabak kemane, doğu Karadeniz bölgesinde kemençe ve tulum, doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde davul ve zurna en çok bilinenlerdir. Bunların yanında Urfa, Kerkük ve Elazığ'da ise bazı klasik Türk müziği çalgıları geleneksel halk müziği çalgıları olarak görülmekte ve kullanılmaktadır. Bağlama ise orta Anadolu'ya has bir çalgı olarak görülse de hemen Türkiye'nin her yerinde bilinen, çalınan ve eğitimi yapılan bir çalgıdır.

2.4.6.1.1. Geleneksel Çalgı Eğitiminde Metot İhtiyacı

Bilimsel Açıdan metot, bir işi meydana getirirken, ya da bir bilim, teknik ve folklor dalında incelemelerde, araştırmalarda bulunurken gidilen yolun saptanması yöntemidir. Sık sık kullanılan metodik terimi ise, rasgele ve karışık olmayan, metotlu bir düzen, tertip içinde olan demektir (Saydam, 1988: 421). Ayrıca "eğitimin verimli olabilmesi ve istenilen amaca ulaşabilmesi, sistemli ve metotlu bir şekilde devamlı olması ile mümkündür (Kamacıoğlu,1993: 128).

"Çalgı eğitiminde metot; öğrenilecek olan sazın bütün niteliklerini, vüsatını, icra tekniğini mükemmel şekilde değerlendirme ve kullanma yolunda gerekli bir unsurdur. Her şeyden evvel şu bilinmelidir ki, metotlu çalışma bilimsel çalışmadır."(Aksüt, 1988: 415) Başka bir tanımda çalgı metodu; "çalgı çalma sanatının teknik ve müzikalite yönlerini bilimsel bir yöntemle öğretebilmek için her çalgının kendi özelliklerine göre hazırlanmış çalgı eğitim kitabıdır. Bilindiği gibi her çalgının yapısı başkadır. Ses çıkarma sistemi, perde sistemi, teknik imkânları, yapısı ve diğer

özelliklerine göre değişir. Her çalgı metodu sesin nasıl çıkarılacağından başlayarak virtuoziteye kadar uzanır"(Sun, 1969: 198). Şeklindedir.

"Türkiye, çeşitli çalgı metotlarında ileri gitmiş ülkelerin düzeyine ulaşmak istiyorsa, evrensel gelişimden yararlanarak ihtiyacı olan her türdeki çalgı metotlarını meydan getirmek ve eğitimde uygulamak zorundadır; çünkü metot çalgı kültürünün oluşmasında ve yayılmasında en önemli faktörlerdendir"(Saydam,1988: 421).

"Batıda çalgı müziğinin bu denli gelişmiş olmasının nedenlerinden biride, her çalgı için ayrı eğitim kitapları, metotlar ve etütsel çalışmalar geliştirilmiş olmasıdır. Bu çalışmaların sistemli ve disiplinli bir şekilde uygulamaya geçirilmesi sonucunda çalgı müziğinde ciddi ilerlemeler kaydedilmiş hatta bu çalışmalar büyük müzik yapıtlarının oluşumuna ışık tutmuştur"(Kınık, 2005: 334).

Klasik Türk Müziği çalgılarına yönelik ilk ciddi metot çalışmaları ud üzerinedir. **"**Özel bir çalgı için eser bestelemek, o çalgı ile uyum sağlayan teknikler ve egzersizler geliştirerek bir metot izlemek anlayışı 20. Yüzyılda Şerif Muhiddin Bey'in yapmış olduğu çalışmalar ile başlamış olup günümüzde de devam etmektedir" (Beşiroğlu, 1999: 61).

Türkiye'de ilk bağlama metodu çalışmaları ise yaklaşık olarak 1950'li yıllardan sonra başlamıştır. Bunlardan "notasız bağlama metodu hazırlayanlardan Şevki Boz, Veli Asan, Durmuş Özaltay vb. akla ilk gelenlerdendir. Şemsi Yastıman'ın "Sazdan Bilgiler" ve "Sazdan Düzenler" adlı kitapları da bir metot niteliği taşımaktadır. Nota ile pratğiği bir arada veren bağlama metodu yazarları arasında Yılmaz İpek, Ahmet Günday ve Güray Taptık gibi isimler sayabiliriz. Nota ile bağlama öğretimi konusunda ilk metot hazırlığı Dr. Şener Önaldı tarafından yapılmış olup, ardından Şinasi Özel ve İbrahim Çiftçi birer bağlama metodu yayınlamışlardır (Yener, 2003:1).

Ülkemizin her köşesinde yıllarca yaygın olarak kullanılan bağlamanın bu gün özellikle müzik eğitiminde bir araç olarak kullanılması artık kaçınılmaz hale gelmiştir. Fakat usta çırak ilişkisi içerisinde eğitim verilerek günümüze kadar gelen bağlama, müzik okullarının açılmasına rağmen yeterli metot çalışmaları yapılmadığından bu gün bu ilişkiden yeterince kurtarılamamıştır. Bağlama öğretimi ile ilgili metot çalışmalarının büyük bir bölümü usta çırak ilişkisi içerisinde sadece icra yönü ile kendini yetiştirmiş kişiler tarafından yapıldığından, sanattan çok ticari

ve ekonomik kaygılar ön planda tutulmuştur. Metot adı altındaki söz konusu olan bu çalışmalar incelendiğinde, ciddi yaklaşımlar da olmakla birlikte büyük bir çoğunluğu türkü kitabı olmaktan öteye gidememiştir(Ekici, 2006: 4).

2.4.6.1.2. Geleneksel Çalgı Eğitiminde Mevcut Durum

Türkiye'de geleneksel çalgı eğitimi halen çeşitli müzik dershaneleri, belediye konservatuarları, halk eğitim merkezleri, Güzel Sanatlar liseleri, üniversitelerin müzik bölümleri, devlet konservatuarları ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde sürdürülmektedir. Eğitim materyali olarak ise ağırlıklı olarak geleneksel türkülerden yaralanılmaktadır. Bununla birlikte bazı çalgılar için yazılmış metotlarda küçük çaplı alıştırma ve etütler kullanılmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlarda görev yapan çalgı eğitimcilerinin birçoğu hala öğretmen merkezli öğretim yöntemini kullanmaktadırlar. Bunlar içerisinde bazı bağlama eğitimcileri ise derslerde sadece türküleri kullanarak eğitimi sürdürmektedirler. Bu yöntemle eğitilen öğrenciler ise farklı icra şekilleri ve yaklaşımlardan uzak kalmaktadırlar. Neticede bu öğretim şekli ile eğitilen birçok öğrenci, gelişmiş bir öğretim programı ve yöntemi ile eğitilen öğrencilere kıyasla dengeli ve düzeyli bir seviyeye gelememektedirler.

Çalgıların kullanım alanları ve şekilleri gelişimleri açısından çok önemlidir. Özellikle birey olarak öne çıkmaları bunda etkilidir. Geleneksel çalgılar ise genellikle toplu icralarda kullanılmakta, bu çalgılar grup içerisinde ya da dışında nadiren birey olarak kendini gösterebilmektedir. Bu çalgılara bireysel kişilik kazandıracak çalışmaların henüz çok yeni ve yetersiz olduğu görülmektedir.

"Her biri kendi içerisinde zengin ses rengine, ses aralığına ve teknik özelliğe sahip Türk halk çalgılarından oluşan mevcut icra şekli incelediğinde, genellikle tek sesli toplu çalma şekliyle karşılaşılmakta, hatta bu çalgılar sadece türkülerin sözlerine eşlik etme gibi dar bir işlevle sınırlandırılmışlardır. Bu gelenek çoğu zaman halk çalgılarımızın birey olarak kendilerini ifade etmelerinin önüne geçmiş, buda çalgılarımızın kişiselleşmesine ve kendine özgü karakterlerini sergilemelerine engel olmuştur. TRT kaynaklı Türk halk müziği repertuarı incelendiğinde beş yüz civarında çalgısal eser bulunduğu, ancak bu eserlerin büyük bir bölümünün Türk halk oyunlarının icrasına yönelik olduğu bilinmelidir. Oysaki geleneksel çalgılarımızın her biri ferdi (resital düzeyinde) ya da bir orkestra önünde çok başarılı

performans sergileyebilecek özelliklere sahiptir. Dolayısıyla geleneksel Türk halk müziği repertuarı içerisinde her bir çalgının kendini ifade edebileceği, karakterine uygun eserlerin azlığı da bu sorunu ortaya çıkaran nedenlerden biridir" (Kınık, 2008: 365).

Geleneksel çalgı eğitimi, disiplin, öğretim yöntemi ve modeli, derste kullanılan materyaller, öğretimi destekleyen ders içi ve dışı etkinlikler yönüyle kapsamlı olarak uzman görüşleri ve çalışmaları ile yeniden ele alınarak çağa uygun biçimde sürdürülmelidir. Bunu yaparken ise geleneksel kültür ile olan bağların zedelenmemesine dikkat edilmelidir.

2.5. Bağlama Eğitimi

Bağlama eğitimi, Türkiye'de geleneksel çalgılar içersinde en yaygın biçimde ve uzun zamandır sürdürülen eğitim alanıdır. Bunun en temel nedeni ise bağlamanın geleneksel çalgılar içerisinde en çok sevilen, bilinen ve çalınan bir çalgı olmasıdır. Bağlama, çalış tekniklerindeki incelik, yöresel unsurları içermesi, virtüoziteye uygun bir çalgı olması ve kendine özgü ifade biçimleri ile zengin bir çalışma sahasına sahiptir. Bağlamaya özgü tavırlar düzenler ve çalış biçimlerinin yanı sıra diğer geleneksel çalgılardan farklı olarak şelpe adı verilen elle çalış şekli ve tezeneli olmak üzere iki temel çalış tekniğine sahiptir. Bu iki çalış tekniği içerisinde gerek repertuarı gerekse çalıma uygunluğu açılarından tezene ile çalma tekniği Türkiye genelinde en yaygın çalış biçimidir. Bunun yanında zengin bir yöresel tezene tavrına sahip olması ve bu tavırların çalıma uygunluğunun gereği dolayısıyla, uzun saplı bağlama, daha geniş bir kullanım alanına sahiptir.

Her eğitimde olduğu gibi bağlama eğitiminde de belli aşamalar vardır. Örneğin kursa yeni başlayan öğrenci, ilkokula yeni başlamış bir öğrenci konumundadır. Haftalar ve aylar geçtikçe öğrencinin seviyesi değişir ve gelişir. Bu değişim ve gelişim sınıf atlama olarak değerlendirilmeli, öğrencinin bilgi ve birikimi oranında dersler yoğunlaştırılıp geliştirilmelidir. Nasıl ki ilköğretimden sonra lise, sonra üniversite gelmektedir. Bağlama eğitiminde de bu mantık uygulanmalıdır. Bu aşamalar öğrenciye yeri ve zamanı geldikçe anlatılmalı, neyin ne zaman öğretileceği konusunda fikir verilmelidir (Sönmez, 2009: Önsöz).

Bağlama, geleneksel kültürü de içeren müzik anlayışının şekillenmesinde önemli görevler üstlenecek kişilerin yetiştirildiği Güzel Sanatlar Liseleri, üniversitelerin müzik bölümleri, konservatuarları ve Güzel Sanatlar Fakülteleri içerisinde yer alması ve sosyal yaşamda önemli bir yer tutuyor olmasının da getirdiği avantajla müzik eğitim sistemimizde önemli bir yeri vardır.

Bağlama eğitimi çeşitli nedenlerden dolayı diğer halk çalgıları içerisinde ayrı bir öneme sahiptir.

2.5.1. Bağlamayı Diğer Halk Çalgılarından Ayıran Özellikler

- *THM çalgıları içerisinde ilk akla geliyor olması*: Yurt genelinde en çok bilinen, çalınan beklide en çok sevilen çalgı olması gibi nedenlerden dolayı Türk Halk Müziği çalgıları arasında ilk akla gelen çalgıdır.
- *Yapısal durumundan kaynaklanan farklılıklar*: Ahşap malzemeden yapılan çalgılar arasında yer alan diğer akustik çalgılar içerisinde gövdesine oranla daha uzun bir sapı oluşu fiziksel açıdan da çeşitli güçlükleri beraberinde getirmektedir.
- *İcrasal özellikleri*: Bağlama, perde sistemi, yöresel tezene tavırlarını gösteriyor olması, ses alanı, tel sayısı ve bunların geniş kullanım imkânı, aceliteye müsait bir çalgı olması gibi nedenlerden dolayı geniş ve renkli bir icra özelliğine sahiptir. Ayarıca üç telin aynı anda kullanılması, Türk ve batı müziği armonisindeki bazı akorların verilmesine imkân sağlamakta olup, bazı durumlarda farklı bir çalgıya ya da başka bir bağlamaya eşlik sazı amacıylada kullanılmasına imkân vermektedir.
- *Ses alanı*: Sadece alt terlinde bir buçuk oktavlık ses alanına sahip olan bağlamanın orta teli de icraya dâhil edildiğinde iki oktavlık bir ses alanı oluşmaktadır. Orta telden geriye gidilerek ve pestleşme düşünülerek hareket edildiğinde ise iki buçuk oktavlık bir ses alanı elde edilmektedir. Bu da, bağlamanın, Türk halk çalgıları arasında en geniş ses alanına sahip çalgı olma ünvanını elde etmesini sağlamaktadır.
- *Yöresel tezene tavırların birçoğunda bağlamanın esas alınması*: bağlama eğitiminde seviyeye göre program geliştirmede yöresel tezene tavırları önemli ölçütlerden biridir. Halk müziği icrasında ise bu tavırlar, yöresel

unsurların ifadesinde belirleyici bir role sahiptir. Çalgısal icra açısından yöresel tavır denince kastedilen ise; yalnızca bağlama icrasına yönelik oluşturulmuş ya da belirlenmiş tezene tavırlarıdır. . "Tüm yörelerimizin kendine has tavırlarını en güzel biçimde aksettirebilmek gibi teknik bir özelliğe sahip olan bir çalgıdır bağlama"(Yener, 2003: 1).

- *Hem bireysel hem de toplu çalımda daha sık kullanılan bir halk çalgısı olması***:** Türk müziği çalgıları tını, yapısal çeşitlilik ve tür gibi özellikleri başta olmak üzere her biri kendi içerisinde farklılık göstermektedir. Buna rağmen bu çalgılara kişilik kazandırmak amacıyla bireysel olarak, ileri icra teknikleri de kullanılarak kendilerini gösterebilme zeminine ne yazık ki hala tam olarak kavuşamamışlardır. Türk Halk çalgılarında ise bu durum ile daha sık karşılaşılmaktadır. Ne var ki bağlama diğer halk çalgılarına nispeten bu konuda bir adım öndedir. Konserlerde ara sıra solo olarak öne çıkan bağlama günümüzde, yeterli olamasa da solist kimliği ile giderek öne çıkmakta, bireysel icrada boy gösterebilmekte hatta bağlama resitalleri verilebilmektedir.
- *Halk çalgıları topluluğunda başak rolde ve sürükleyen çalgı olması***:** Türk Halk çalgıları içerisinde bağlama gerek icrasal yönü ile gerek sayısal çokluğu ile gerekse halk ezgilerinin tamamını tek başına icra edebilme özelliği ile her zaman ön planda yer almaktadır. Bu özellikleriyle de topluluğu sürükleyen bir yapıya sahiptir. Sadece bir bağlama ile ya da bağlama grubu ile çok rahat konser verilebilmektedir. Bu halk çalgıları içerisinde nerdeyse sadece bağlamaya has bir özelliktir.
- *Üzerine en çok metot yazılan Türk halk çalgısı olması:* Bağlama Türkiye'de en çok çalınan bilinen ve sevilen çalgı olma özelliği ve hitap ettiği kitlenin genişliğinden dolayı üzerine ilk ve en çok metot yazılan halk çalgısıdır. Aynı zamanda tarihi, yapımı ve çeşitli yönleri ile geliştirilmesi üzerine en çok çalışma yapılan halk çalgısıdır.
- *Derlemelerde çeşitli cihazların yanında çalgı olarak genellikle bağlamanın kullanılması***:** Türk halk çalgıları içerisinde bağlama, sahip olduğu teknik, fiziksel ve müzikal özellikleri ile referans alınan bir çalgıdır. Aynı zamanda

bu bölümdeki üst başlıklardan da anlaşıldığı gibi Türk Halk Müziğinin temel çalgısıdır. Bu özelliklerin tümü birden, derleme esnasında bir eşlik çalgısı gerektiğinde bağlamanın tercih edilmesini sağlamaktadır.

- *Halk müziği nota yazım şekillerinin çoğunda bağlamada çalınan tartımların esas alınması*: Derlemlerde genellikle bağlama kullanılmasından dolayı, derlemeciler çoğu zaman derledikleri eserleri notalandırırken bağlama icrasındaki ritimsel tartımları esas almaktadırlar. Bunun yanında söz ezgisine göre yazılanlar da vardır.
- *İmalatından satışına ve eğitimine kadar bir ekonomisi olması*: Bağlama tüketicisinin alım gücünün ve kendisine ilginin her geçen gün artmasından dolayı imalatı son yıllarda oldukça artarak sektör haline gelmiştir. Özellikle İzmir'de bu sektörde çalışanların sayısı yüzlerle ifade edilmektedir. Bu da bağlama imalatının ülke ekonomisi içerisinde küçümsenmeyecek bir yeri olduğunu göstermektedir. Bu ekonomi içerisinde bağlamanın diğer bir tedarikçisi olarak sadece satış yapan mağazalar, hem satış hem de eğitim veren müzik evleri de bu sektör içerisinde yer almaktadır. Tüm bunlar bağlamanın bir ekonomisi olduğunu göstermektedir.
- *Türkiye coğrafyasının bir sentezi olan Orta Anadolu yöresini temsil etmesi*: Bilindiği gibi Türk halk çalgıları yurt genelinde tanınmakla birlikte kendi yörelerinde çok daha iyi bilinir ve kullanılırlar. Örneğin; bunlardan Karadeniz kemençesi Karadeniz bölgesinde çalındığı ve bilindiği için daha çok o yöreyi temsil eder. Kabak kemane ve sipsi Teke yöresini, tulum doğu Karadeniz'i temsil eder. Bağlama ise tüm yörelerde çalınmakla ve bilinmekle beraber orta Anadolu'da daha çok kullanılan çalgıdır. Orta Anadolu bölgesi ise özellikle Ankara'nın başkent olmasından dolayı birçok kültürü içerisinde barındırmakta, kültürler arası sentezi temsil etmektedir. Bunun yanında orta Anadolu bölgesi tek başına, yurt genelinde on civarında olan bağlama tezene tavırlarının beş tanesini içerisinde barındırmaktadır. Bunlar: Ankara, Kırşehir, Kayseri, Yozgat ve Konya tavırlarıdır.
- *Türkülerin yakılış ve oluşum sürecinde halk ozanlarının en sık tercih ettikleri çalgı olması*: Halk müziği eserlerinin üretilmesinde halk ozanları şüphesiz

önemli role sahiptirler. Yaptıkları icralarda da kullanım amaçlarına uygunluğundan ve geleneğin getirdiği alışkanlıklardan dolayı daha çok bağlamayı tercih etmektedirler. Bu tercih türküleri yakarken de görülmektedir.

2.5.2. Bağlama Öğretim Sürecinde Genel Amaçlar

- Bağlamanın Türk kültürü içerisindeki yeri ve ilişkisini kavrayabilme,
- Bağlamanın tarihçesi hakkında bilgi edinme,
- Bağlamanın fiziksel özellikleri hakkında bilgi edinme, (Malzeme ve yapılış yönü ile)
- Bağlamanın çalgısal yönü ile sınıflandırılması hakkında bilgi edinme, (Telli, tezeneli ve tahta kapaklı oluşu)
- Bağlamanın Türk Halk Müziği çalgıları içerisindeki yeri hakkında bilgi edinme,
- Bağlama çalımında gerekli olan temel ilke ve esaslar hakkında bilgi edinme,
- Bağlamanın icrasal yönü hakkında bilgi edinme, (Yöresel çalış ve serbest çalış şekilleri)
- İleri düzey bağlama çalabilme ve yorumlama hakkında bilgi edinme.

2.5.2.1. Bağlama İcrasına Yönelik Temel Amaçlar

Bağlama öğretiminin başlangıcında icraya yönelik kazandırılmak istenen temel beceriler ve amaçlar yer almaktadır. Bu beceriler ve amaçlar başlangıç düzeyi eğitim için önemli olduğu gibi bağlama icrasının her aşamasında önemli becerilerdir. Bu beceriler genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

2.5.2.1.1. Doğru Oturuş, Duruş ve Tutuş

Her çalgıda olduğu gibi doğru oturuş, duruş ve tutuş bağlama için de önemlidir. Bir çalgıda doğru bir icra ve tekniğin olması için öncelikle bu koşulların doğru olarak yerine getirilmesi gereklidir. Özellikle bağlamanın çoğu çalgıya göre daha uzun saplı bir çalgı olması bu önemi daha da artırmaktadır. Bu yüzden oturuşta, duruşta ve tutuştaki açılar önemli olduğu gibi çalışma esnasında daha az yorulmayı sağlayacak becerilerdir. “Bağlamanın tutulabilmesi, genel hedefinin istendik şekilde

gerçekleştirilmesi, bedensel kuruluş adı altında nitelenen; ayakta duruş, oturuş, gövdenin, omuzların, kolların, dirseklerin, bileklerin, el ve parmakların durumları ve tuşe üzerinde konumlandırılmaları; tezenenin tutulması, bacakların durumu ve gövde ile açıları gibi işlem basamaklarının belli kıstaslar kapsamında ardışımlanabilmesi ile ilintilidir"(Karahan, 2010: 15).

2.5.2.1.2. Bağlamanın Kucakta Duruşu

Bağlamanın kucakta duruşu birçok çalgıya göre daha zordur. Bu bakımdan öğrencilerin bağlama öğrenimlerinin başında ilk karşılaştıkları problem budur. Sağ kol ve sağ diz üzerinde belirlenecek yer ve açının doğru belirlenmesi bu sorunu daha kısa sürede çözmeyi sağlayacaktır. Bu sorun ne kadar kısa sürede çözülürse sol el ve parmakların adaptasyonu o kadar hızlı olacaktır. Bağlamanın kucakta dengeli bir şekilde durabilmesi için "tekne uyluğun, sapın ise sol elin üzerine konularak ağırlık taşınmalıdır. Sonraki adım sağ kolun, bağlamanın ağırlığının dengelenmesi ve tezenenin tellere rahatlıkla ulaşabilmesi açısından tekne üzerinde hangi açılarda konumlanacağı belirlenmelidir(Karahan, 2010: 16). "Bu açının doğru belirlenmesi çalmayı kolaylaştıran en önemli etkendir. "Beden ve ona bağlı uzuvların duruşu ve bağlamayı tutmada ve seslemede kullanılışı doğal olarak beden bağlama ilişkisinde somutlanmaktadır. Bağlamayı tutma ve sesleme edimlerini gerçekleştirmede başlangıç aşaması olan bedensel kuruluşu oluşturan tüm edimler beden ile ilişki içerisindedir"(Karahan: 2010: 15).

2.5.2.1.3. Sağ El ve Bileğin Gövde Üzerine Doğru Yerleştirilmesi

Bu aşama tutuşla ilgili sorunların çözümü sonrasında gelişen ve en önemli aşamalardan biridir. Çalgı tekniğinin hemen her aşamasını etkileyecek aşamadır. Burada ölçüt, doğala en yakın şekilde bileğin duruşu ve ellerin yerleşmesidir. Eğer burada öğrencinin kazanması gereken davranışlar doğru biçimde gelişmezse bağlama öğretim süreci kesinlikle aksayarak devam edeceğinden dolayı bu aşamada ayrı bir titizlik gösterilmelidir.

2.5.2.1.4. Sapı Kavrayan Elin Doğru Pozisyonu İçermesi ve Perdelere Doğru Basma

Bu aşama da bir öncekinde olduğu gibi önemlidir. Sol el bileğinin pozisyonu, parmakların dik olarak perdelere basışı, özellikle 1. 2. ve 3. parmak eklemlerinde oluşması gereken köşeli duruş ve açılarının yanında perdenin hemen dibine basış bu aşamada gerçekleşir ki bunların hepside temiz çalım açısından önemlidir.

2.5.2.1.5. Tezene Kullanımı

Tezene kullanımı bağlama ile doğru ses çıkarmada temel olan iki ana unsurdan biridir. Bunlardan ilki perdelere doğru basma, ikincisi ise tezenenin teller üzerinde doğru noktada ve açıda oluşunun yanında tezenenin uygun şiddette ve dengeli bir dokunuşla hareket ettirilmesidir. Özellikle ilerleyen aşamalarda gerekli olacak ve kişisel yorumlamalarda sıkça kullanılacak olan bir beceridir. Tezenenin tutulması ise belli kaideler içerisinde yapılmalıdır. "Tekne tarafındaki kol omuzdan itibaren, cansız bir şekilde yere doğru salındıktan sonra parmakların birbirine, avuç içine, bileğe, dirseğe ve tüm kola göre doğal durumları, tezenenin tutulması ile ilişkilendirilmek üzere gözlenmelidir. Tezene elin ve parmakların doğal durumları bozulmaksızın, işaret ve başparmağı birbirlerine yaklaştırarak tutulmalıdır"(Karahan, 2010: 19)

2.5.2.1.6. İcrada Birinci Parmağın Önemi ve Kullanımı

Bağlamada sol el hâkimiyetinin kontrol altında tutan en önemli parmak birinci parmak olan işaret parmağıdır. Bu yüzden bu parmağa çoğu zaman kılavuz parmakta denir. Bu parmağın önemi ise ezgilerin yatay seyirleri esnasındaki gidiş gelişleri sağlayan parmak olmasıdır. Ezgilerdeki kalıp baskının (örneğin alt telde re mi fa perdelerine basarken re perdesine 1. parmakla, mi perdesine 3. parmakla ve fa perdesine 4. yani serçe parmakla basmak gibi) dışındaki tüm yatay (tek tel üzerinde) seyir bu parmakla kontrol altına alınır. Zaten bu parmak çoğu çalgıda olduğu gibi bağlamada da en çok kullanılan parmaktır. Ancak unutulmamalıdır ki profesyonel bir icrada her parmak olabildiğince etkili biçimde kullanılmalıdır.

2.5.2.1.7. Sağ ve Sol El Koordinasyon Becerisi

Bağlama performansı sırasında sağ el ve sol el birlikte, ancak tamamen birbirlerinden bağımsız olarak hareket ederler. Böylece, öğrenciler farklı koordinasyon becerisini elde etmiş olurlar. Bağlama literatüründeki tüm eserler sağ ve sol el koordinasyon becerisinin geliştirilmesi ile seslendirilebilir. Öğrenciler bu beceriyi ne kadar fazla geliştirirlerse eser seviyelerindeki düzeysel artış da o kadar büyük olur. Bu beceriyi tam anlamıyla geliştirebilen öğrencilerin gelebilecekleri en üst seviye virtiözitedir. (Akdağ ve Tuncer, 2006: 14)

2.5.2.1.8. Deşifre Becerisi

Deşifre becerisi, bağlama literatüründeki ve repertuarındaki eserlerin seslendirilebilmesi için gerekli olan notasyonu doğru okumak ve perdelere doğru aktarabilme becerisidir. Öğrenciler derslere, ödev aldıkları eserleri deşifre etmiş olarak gelebilecekleri gibi yeni bir eser, öğretmen ile birlikte ders esnasında deşifre edilerek öğrenme daha sık kullanılır. "Henüz çalışılmamış bir eseri ilk görüşte iyi ve yanlışsız çalabilmek hemen hemen imkânsızdır. Ancak kültürlü bir müzikçi, ilk gördüğü bir eseri anlayarak iyiye yakın bir derecede çalabilir. İki tür deşifre vardır; birincisi, ilk defa ele alınan bir eseri yavaş yavaş ve her notasını inceleyerek okumak; ikincisi, eseri temposuna yakın bir hızda ve temiz çalmaya dikkatten çok, eserin karakter ve anlatımına dikkat göstererek okumak" (Fenmen 1991). Genel bir anlatımla müzik dilinin şifrelerini çözümleme yöntemi olarak kabul edilen deşifre becerisi, öğrencilerin bağlamada çalacakları eserleri çözümleyebilmeleri için gereklidir (Akdağ ve Tuncer, 2006: 14).

2.5.2.1.9. Tekniği Geliştirmeye Dayalı Beceri

Öğrencinin çalgı tekniğini tüm boyutlarıyla kavraması için gereken çalışma ve beceridir. Her çalgıda olduğu gibi bağlama için de tekniği geliştirmeye dayalı çalışma, hâkimiyeti sağlamak için önemlidir. Teknik, bazı kişiler için ileri düzeylere gelindiğinde ihtiyaç duyulan bir kavram olarak bilinmektedir. Ancak bilinmelidir ki teknik; bağlama öğretiminin başlangıcından sonuna kadar gerekli olan ve kazanılması gereken alışkanlıklardandır. Sadece ileri düzey eserleri çalabilmede ya

da yorumlamada değil, çoğu zaman en basit eserde bile gereklidir(Akdağ ve Tuncer, 2006: 14).

Bağlamada teknik temel olarak sağ el ve sol el olmak üzere iki yönden ele alınmalıdır. Her ikisi de birbirinden tamamen farklı yapı ve kullanış özelliklerine sahiptir. Bu yüzden ikisi de öncelikle tamamen ayrı olarak değerlendirilmeli, daha sonra eş zaman ve koordinasyona yönelik ele alınmalı ve değerlendirilmelidir. Bu iki ele yönelik alıştırma ve etütler her biri kendisine münhasır olacağı gibi daha sonra ikisini birden geliştiren alıştırma ve etütler kullanılmalıdır.

2.5.2.1.10. Yorumlamaya Dayalı Beceri

Yorum ya da bir eseri yorumlama, bir çalgıda profesyonelleşmenin en önemli göstergelerinden biridir. Dinleme, sistemli ve bilinçli çalışmalar sonrasında, ağırlıklı olarak birikime dayalı kazanılan becerilerdendir. Aynı zamanda yorumlama becerisi, "çalışılan eserin müziğini hissetmek, belirli ses kümelerini beynimizde ifadeli bir biçimde tasarlayarak çalgı üzerinde uygulayabilme becerisidir"(Akdağ ve Tuncer, 2006: 14). "Bir müzik yapıtının anlam, üslûp ve niteliklerini bestecinin düşündüğüne en yakın biçimde ya da tümüyle bağlı kalarak, dinleyenlere aktarabilmek"(Eke, 2003: 352)

2.5.3. Bağlamada Öğrenme Alanı

"Öğrenme alanı; birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır. Bağlama öğretim programı "öğrenme alanı" adı altında organize edilmiş yapılardan oluşmaktadır. Öğrenme alanları, öğretim programı içerisinde öngörülen bilgi, beceri, kavram, değerler ve tutumların sistematik bir şekilde ilişkilendirildiği konu alanlarından oluşmaktadır"(Akdağ ve Tuncer, 2006: 14).

Bağlama öğretimi dört öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır.

1. "Tanımlama
2. Çözümleme
3. Performans
2. Bağlama çalım teknikleri" (Akdağ ve Tuncer, 2006: 16)

2.6. Bağlama- Kültür İlişkisi

Kültür; doğanın yarattıklarına karşılık insanoğlunun ortaya koyduğu maddi, manevi her şeydir. Bu tanım içinde örf, adet, gelenek ve göreneklerle, yemek yeme alışkanlığı, giyinme diğer bir deyişle insanla ilgili her şey kültürü oluşturmaktadır (Demirel, 2008: 7). "Toplumları millet yapan en önemli unsurun "kültür" olduğu ve ses birliğinin de millet hayatında çok büyük bir öneme sahip bulunduğu, günümüzde kabul edilen bir gerçektir. Kültür değerlerine sahip çıkmayan, onun yozlaşmasına engel olmayan, yabancı kültürleri milli zevk ve akıl süzgecinden geçirmeksizin kayıtsız şartsız kabul eden toplumlar ise millet olma özelliklerini kaybetme tehlikesiyle karşılaşmaktadırlar" (Yener, 2003: Önsöz).

Bir çalgının öğretilmesi o çalgının öğrenciye sadece teknik ve müzikal özelliklerinin kazandırılması olmamalıdır. Bunun yanında o çalgının geçmişten gelen özellikleri ile birlikte ona sahip olan toplum için neyi ifade ettiği, kültüründeki yeri gibi önemli özellikleri de vurgulanmalıdır. Fenmen'in (1991: 25) de belirttiği gibi; her hangi bir alet üzerinde başarı sağlayabilmek için iki yetenek el ele yürümelidir. Bedensel yeteneğimiz gelişirken kültürümüz de gelişme göstermelidir.

Çalgı eğitimi, bireyin dış dünya ile bağlantılar kurarak içinde bulunduğu toplum ile bağ kurmasına yardımcı olur. Bu bağlamda sanat eğitiminin eğitim sistemi içinde disiplinler arası bir yaklaşım ile içinde bulunduğu toplumun birikimlerine ve kültürel ögelerine katkıda bulunduğu gibi, bu kaynaklardan beslendiği bir gerçektir. Böylece geleneksel çalgı eğitimi alan bireylerin içinde yaşadığı toplumun kültürel ögelerine ilişkin algı ve gözlemleri ile birikimlerinin uygulanan sanat etkinliklerine yansıması beklenmelidir.

Toplumlara kimlik ve kişilik kazandıracak olan milli sanatın geliştirilip yaygınlaştırılmasında halk kaynaklarından yararlanmak bugün için yaygın bir yöntemdir (Yener, 2003: Önsöz).

Kültür belleği olmayan toplum, kendinceliğini, kişiliğini yitirmiş toplum demektir. Artık o toplumda özgün bilim-düşünce-kültür ve sanat yaratması olamaz (Sun ve Katoğlu, 1993: 34). Bunun yanında birey olarak toplumsal gelişimi sağlayabilmek ve farklı kültürlere karşı hoş görülü olabilmek için "başka kültürleri tanımak, o kültüre karşı anlayış geliştirmek gerekir. Ayrıca o kültürleri olduğu gibi

kabul etmekle birey, hayatı boyunca içinde yaşadığı ve birçok ilişkilerle bağlı bulunduğu kendi kültürünü, geniş bir düşünce çerçevesinde anlamak, açıklamak fırsatını elde etmiş olur" (Tatar,1993:121).

Geleneksel müziklerimizin ve çalgılarımızın eğitiminde Türk müzik kültüründen yeteri kadar yaralanıldığı söylenebilir. Ancak bunu batı çalgıları için ne yazık ki söylemek pek mümkün değildir. Şöyle ki: Yaklaşık bin yıldan fazla bir geçmişe sahip olan, Türk müziğinin kendi yaratmış olduğu; teori, repertuar, yöntem ve teknik gibi birikimlerinin faydaları şüphesizdir. İşte Türk müziğinin bu günlere gelmesinde etkili olan bu birikimlerden batı çalgılarının eğitiminde mutlaka yararlanılmalıdır. Bu çalgıları çalan bireylerin kendi müzik kültürünü tanıyan ve müzik yaşamında bu kültüre yer veren kişiler olarak yetişmeleri, sadece kendi müzik kültürüne duyarlı kişiler olmalarıyla kalmayıp aynı zamanda batı çalgıları ile kendi kültürlerinin müziklerini dünyaya tanıtmalarında oldukça etkili olacaktır. Olgun'un Sun'dan (1969: 6) aktardığı ve Kemal ilericiye ait olan şu sözler konunun anlaşılması açısından önemlidir: "Yenidünyamız durmadan ilerlemeye, yaratıcılığa özgürlüğe ve kişiselliğe büyük önem vermektedir. Her çağda yöresine öncülük etmiş yüce Türklüğün yeni inanç dünyamızda da günün birinde gücünü bütün parlaklığıyla göstereceğine kuşku yoktur. Bunun için kendi müziksel varlığımızı, bütün değerleri ile iyi bilmemiz ve bize bu gücü kazandıracak unsurların neler olduğunu ortaya çıkarıp ilerleme gücü taşıyanlardan da en iyi biçimde yaralanmamız gerekmektedir (Olgun, 1993: 124).

Kültürün tanımı içinde yer alan yaşama dair unsurların hemen hepsi bağlamanın icrasının büyük bir bölümünü kapsayan türkülerde konu edilmektedir. Bu da, bağlamayı direkt olarak kültürle ilişkili hale getirmektedir. Kültürü oluşturan konuların hemen hepsinin yer aldığı türkülerin, geleneksel çalgıların en başında yer alan bağlama ile çalınıyor olması, bağlamayı kültür konusunda daha sorumlu ve özel bir konuma taşımaktadır. Bağlama ile ilgili eğitim, öğretim, icra, yapım, gelişim vb. konulardaki tüm etkinliklerin planlanması, düzenlenmesi ve uygulanmasının, muhakkak ait olduğu kültür için neyi ifade ettiği bilinerek yapılması gerekmektedir.

Merriam'ın (1965: 209) da belirttiği gibi toplum ve kültür yönleriyle müzik için denilebilir ki:

- "Kültürel benlik ve devamlılıktır.

- Toplumsal ve kültürel aidiyettir.
- Toplumsallaşmanın ve ulusallaşmanın çimentosudur."

Türk halk müziğinin önemli ve vazgeçilmez dalını oluşturan, Türk halk çalgılarının milli kültürümüz içerisinde ayrı ve önemli bir yeri vardır. Tür, biçim ve renk bakımından çok zengin çeşitlilik gösteren halk çalgılarımızın gelişim ve yayılma alanlarının incelenmesi, Türk toplumunun müzik zevki, yaratıcılığı ile güzellik, estetik ve sanat anlayışı konularında sağlam ipuçları vermektedir(Gedikli, 1999: 69–70).

Toplusal kültürlerin tanıtılmasında müzik önemli araçlardan biridir. Bu araçların içerisinde de çalgıların rolü küçümsenmemelidir. Bu anlamda bir tanıtımın yapılmasında ise geleneksel çalgıların, bunların başında da bağlamanın önemi büyüktür.

2.7. Bağlamanın Tarihçesi

"Çalgıların tarihinin de müziğin tarih kadar eski olduğu şüphesizdir. Buna mukabil bağlamanın günümüze gelişine dek geçirdiği evreleri öğrenmek maksadıyla ilk çağda saplı tel sazlarını incelemek gerekir. 'Iklığ'ın başlangıcı orta çağın açılması sonrasına düştüğü için konusu tarihin nispeten yeni bir hareketiydi. Hâlbuki ön Asya'nın pek derin medeniyet merhalelerinde saplı sazlar yaysız çeşitleriyle vardı; kıdem derinliği nispetinde konu sorumluydu. Firavunlar Mısır ile Mezopotamya ve Eti medeniyetlerinin taş üzerine kabartma meclis resimlerinde bu tip sazlardan vardır. Onlarda ud hacminde olanlar görülmemesine karşılık uzunca saplıları çoktur; bazısında bu uzunluk müba: lağa edilecek kadar fazladır; çalanın takriben üçte ikisi boyundadır. O çağlarda yakın doğuda madeni tel şöyle dursun, ipek ve kiriş tel yapımı bile bilinmediği için, dayanıklı bazı mahalli bitkilerden enikonu uzun teller bükülüp pest düzenle gerilmek şartıyla uzun saplı sazlarda ancak bunların iş görebildiği anlaşılıyor"(Gazimihal,1975, 9).

Bağlamanın kökeni konusunda son zamanlarda birden fazla bilgi görülmektedir. Bunlar içerisinde Hitit kökenli bir çalgı olabileceği iddiaları yer almaktadır. Ancak Celasin ve Beşiroğlu'nun da belirttiği gibi bağlama benzeri çalgılar bulunmakla birlikte bu uzak bir benzerliktir. Zaten bu çalgı uluslar arası bazı kaynaklarda başka bir isimle ifade edilmiştir. "lavta, ud, saz, bağlama gibi terimlerle

ifade edilmiş çalgılarda çeviri ve terminoloji hataları yapılmaktadır. Hitit tasvirlerinde görülen bu tip çalgılar için Chordopones-Kordofonlar (Telli Çalgılar) genel başlığı altında yer alan Lute- Lut sınıflamasını da alt başlığı altında yer alan Saplı Lut (Neck Lute) terimini kullanmak çalgıların yapı özelliklerini belirtmesi açısından da daha doğrudur"(Celasin ve Beşiroğlu, 2006: 38) denilmekte olup bağlamaya benzeyen bu çalgının aslında bağlamaya çokta benzemeyen Lut olduğu anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere bağlamanın Orta Asya kökenli bir çalgı olma ihtimali daha kuvvetli olmakla birlikte daha somut delilleri görülebilmektedir. Bu görüşlerden bir diğeri de şu şekildedir: "Bağlamanın kökeni kopuza dayanır. Kopuz Orta Asya'dan Çin'e ve Kıpçaklara oradan da Avrupa'ya yayılmış, Hunlulardan Bizans'a geçmiş Oğuzlarla Anadolu'ya girmiş Selçuklularla da yerleşmiştir. Kaşgarlı Mahmut'un eseri olan Divan-ı Lügat-u Türk'te kopuz sözcüğüne rastlanmakta ve övülmektedir. (Demirsipahi, 1975: 164)

Bağlama ve benzeri çalgılara ilk kez Anadolu'da yapılan arkeolojik kazılar sonucunda milattan önceki dönemlere ait Yunan, Hitit ve Sümer kabartmalarında rastlanılmış, ancak bu verilerin kesin olarak son dönemlerde bağlama olarak adlandırılan enstrümanı işaret ettiği kanıtlanamamıştır. Bağlamanın Orta Asya kökenli bir çalgı olduğu ise birçok kaynak tarafından doğrulanmış ve Orta Asya'da kullanılan yaklaşık 2000 yıllık bir geçmişe sahip olan kopuz denilen çalgının bağlamanın atası olduğu yapılan araştırmalar neticesinde ortaya çıkmıştır (Koç, 2000: 5).

İlkçağ uzun saplı saz resimleri incelendiğinde sapın ucunda düzen burguları henüz olmadığı görülmektedir. Tahmine göre, sazcı teli sapın yukarısına doğru alışkanlıkla dilediği kadar elle gerdikten sonra baştaki özel çentikli yere sıkıca dolatıp ilmik yapar ve artan tel uçlarını püskül gibi sarkıtırdı. Şu halde henüz düzen hassaslığı ve çeşitleri yoktu. Böylesine prototip bir sapta seyrek ve kalın sesli üç beş perdeden şarkıyı tartımla desteklemek ancak mümkün olabilirdi. Tartım, ezgiden eskidir (Gazimihal,1975,15.) "Türkler XI. Yüzyılda Anadolu'ya akın ettikleri zaman Türkistan'dan müzik kültürü ile ilgili, kendi öz çalgıları ve bundan türeyen Saz, Bağlama, Cura, Kemençe, Kemane ve mehter takımında kullanılan vurmalı çalgıları birlikte getirdiler"(Saydam, 1988:421).

Orta Asya'da yüzyıllardır kullanılan kopuz Anadolu'daki telli sazların atasıdır. Uzun saplı kopuza kolca kopuz denmiş ki; bağlamanın uzunluğu ile kolca kopuzun boy ölçüleri birbirine yakındır. Daha önce at kılı, kiriş, ipek ve ağaçtan teller yapılarak çalınan kopuz, Anadolu'ya geldiğinde tel burgularının ve perdelerinin olması özellikle dikkati çekmiştir. Sap boyunun uzaması, madeni tellerin takılması, kopuzun tekâmül etmesini sağladığı gibi, daha çok ses elde edilmesine de vesile olmuştur. Çocukluğumda Çukurova'da bağlamaya dambra denilirdi. İcracıya da dambracı. Dombra Asya Türklerinde de kullanılmaktadır. Dombra da kopuzun torunlarındandır. Doğu ve Batı Türkistan'da yaşayan Türklerde, Kazak ve Kırgızlarda dombra kullanılmaktadır. Anadolu'da bağlama ailesinin birinin adı da tambura'dır. Asya dombrası Anadolu'da tambura olmuştur. Yakın zamana kadar Anadolu'daki bağlamaların göğsü üç delikliydi. Sonra bağlamaların göğsündeki bu delikler kapatıldı, tekne arkasından yuvarlak bir delik açıldı. Bağlamalarda arkadan açılan deliklerin daha iyi ses vermesini sağlamak amacıyla kullanıldığı, sonradan da mikrofon konulduğu bir gerçektir. Anadolu'ya çeşitli vesilelerle giren telli kopuz, zaman içerisinde gelişerek neslinin devam etmesini sağlamış, çağur, ırızva, bulgarı ve bağlama gibi halk sazlarımızın türemesine vesile olmuş, türeyen bu sazlar kopuzun torunları olarak da günümüze kadar gelmiştir. Bu sazlar bağlama ailesini meydana getirmiş, halk müziğimizin de ana sazı olmuştur. (http://kanalkultur.com/de/content/view/449/1/)

Zamanın kopuz olarak bilinen çalgısı Türkmenlere dütar Kazaklara ise dombra olarak geçmiştir. Anadolu'ya yaklaştıkça özellikle İran civarlarında dombra ismi giderek tambura'ya dönüşmüştür. "Kopuz ile *tanbur*, daha çok kitaplarda geçen çalgı adlarıdır. 16. yüzyıl Osmanlı ve eski Anadolu kitapları, *tanbur* sözünü, kopuz sözü ve anlayışı ile karşılarlar. *Tanbura* ise *Tanbur* veya *tunbur* sözünün bir küçültmesidir. Bu küçültme tanbura'dan dombra'ya kadar değişerek Anadolu'da, bütün Orta Asya'da yayılmış, Türklerden'de Moğollara geçmiştir. (Ögel,1987: 149–150)

Tambura ismi günümüzde hâlâ Bağlama ailesinde 38–40 cm tekne boyu olan çeşidi için kullanılmaktadır. Anadolu'da da *Tambura* olarak bilinen, kopuz köklü bu saz, ismi itibariyle 17. yüzyıla doğru geldiğimizde adını giderek Bağlamaya bırakmaya başladı. " Bizde Bağlama vadesi kesinlikle kestirilemeyen bir dönemeçten

sonra orta boy saplı mızrap sazının sıfatı olmuştu. Bağlama nispeti sazın kendisinden önce perdelere mi, yoksa gerili deriye sonunda tercih edilen tahta göğüs kapağına mı verilmişti istifhamı keza şimdilik çözülememiştir. Çünkü Anadolu'nun 14. yüzyıl metinlerine doğru inildikçe bağlamak fiili kapamak anlamıyla kapıyı kapatmakta kullanılmış görünüp buna göre göğüs kapağı bilhassa kastedilmiş olabilirdi ve artık 18. yüzyılda sazın kendisine bağlama denildiği biliniyor. Yok, eğer Farsça "*perde*"nin Türkçe olarak "*bağlama*" kıdemle mevzubahisse, o takdirde zamanının bütün perdeli Türk emsal sazlarının Türkçe adı şartıyla *kopuzgiller* anlamında kelime olmuştu. İlave eldim ki tel takmaya Anadolu'da bağlama denir. *Kopuz*'dan *dombra*'ya yahut *Çigör*'den *Çöğür*'e veya *Kopuzdan Bağlama*'ya istihale denildiği zaman bu ifadelerin hepsi ayrı kapıya çıkıyor."(Gazimihal,1975: 106)

Bağlama sözcüğü bundan 200 yılı aşkın bir geçmişte önce Türkmen ve Yörüklerde kullanılmıştır. Buna ait ilgili kaydın bursa müzesinde olduğu bilinmektedir. 1780 yılı civarında De Laborde adlı bir Fransız'ın yaptığı araştırma sonucunda bağlamanın ilk tanımı yapılmıştır. Bu tanım bu günkü tanımın aynısıdır. Adlandırılışı üzerine de çeşitli düşünceler vardır. bir görüşe göre perdelerin bağlanışından gelir. Başka bir görüşe göre destan sözcüğünün varyantı olduğu ileri sürülür. Bir başka görüşe göre bağlama beste yapmaktır (Demirsipahi, 1975: 164).

Bağlamanın atası en muhtemel çalgı olan kopuzun ana vatanı olarak bilinen Orta Asya'da incelemek gayet yerinde olacaktır. Vambery iptidai Türk cemiyetinin ilk mûsiki aleti olarak '*sipuzga'* yı kabulle Kopuzu daha gelişmiş bir cemiyete mahsus saymıştır. *Iklığ kopuz yaysız kopuz*dan sonraki merhale olduğu için, genel tarihinde bir prensip faraziyesi var: nefesli sazlar her ülkede tellilerden daha eskidir. Kopuz kelimesi Türk diyeleklerinde ufak söyleniş ve yazılış farklılıklarına uğramış, Moğolca Çince gibi Asya'dan kopmuş dillerde daha da çetrefilleşmiştir. Buna rağmen türlü alfabelerde imlası yinede yüzde doksan sarih kalmıştır. Kelime morfoloji bakımından halis Türkçe olduğu gibi kendi yardımcı fiilleri de yalnız eski Türkçede vardır. Türkolog Prof. Dr. A.N. Samayloviç Çin'de '*Kovzı*' kelimesinin ağızla çalınan anlamıyla bilindiğini ilave etmiştir. Bazı Çin dilcilerinin kendisine dediğine göre *Kovzı*'nın etimolojisi Çince değil Türkçedir. Ancak isim benzerliğinden dolayı kopuz kelimesinin başlangıçta bir ağız çalgısı olmuşluğu manası çıkarılmamalıdır. Kaşgarlı Mahmut'un Türkçe lügatler divanındaki kopuz

kelimesi çeşitleriyle birlikte değişik anlamlara da gelmekte idi bunlardan *Kopzalmak, Kopzamak*; kopuz çalmak, *Kobzaşmak*; kopuz çalmada yarışmak anlamına geliyordu (Gazimihal,1975: 24).

Türkler 11. yüzyılda Anadolu'ya akın ettikleri zaman Türkistan'dan müzik kültürü ile ilgili, kendi öz çalgıları olan kopuz ve bundan türeyen saz, bağlama, cura, kemençe, kabak kemane ve mehter takımında kullanılan vurmalı çalgıları birlikte getirdiler. Türk toplumunun müziği Türk Halk Müziği olduğuna göre, Türklerin topluca yaşadığı Türkistan, Anadolu, Trakya gibi topraklarda yukarıda saydığımız çalgıları kullandılar (Saydam, 1988: 421).

"Osmanlı klasik ve halk musikisinde kullanılan bütün telli/saplı çalgıların atası olan kopuzun ömrü XVIII. Yüzyıla kadar devam edebilmiştir" (Tanrıkorur, 2003: 56). Bu tarihten sonra yavaş bir seyirde Anadolu Tamburaları görülmeye başlanmaktadır. Kopuz Anadolu'ya girdikten sonra yapısal değişim sürecine girmiş, bu süreçte "bu günkü" bağlamanın oluşum sürecinin başlangıcı olmuştur. "Kopuz türü çalgıların gerek perde gerekse tel sayılarının günümüze doğru geldikçe arttığı da görülmektedir. Geçmişte dut, sedir ve ceviz gibi sert ağaçlar kopuz yapımında kullanılırken, günümüzde bağlamaların teknelerinde başta dut olmak üzere yine bu gibi ağaçlar tercih edilmektedir" (Ekici, 2006: 18).

BÖLÜM 3

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Çalgı eğitimi ve öğretimi kavramlarının giderek yaygınlaştığı ve kullanıldığı günümüzde ilgili literatürde bu kavramlarla ve bağlama eğitimi kavramıyla ilgili farklı disiplinlerin konu olarak ele alındığı çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma bağlama eğitiminde yeni bir öğretim programı oluşturmayı kapsadığından bu bölümde çalgı eğitimi ve bağlama eğitimi ile yapılan çalışmalara ve araştırmalara yer verilmektedir.

Koç, (2000), "Bağlama Eğitiminde Görülen Problemler ve Bunların Çözüm Yolları" adlı araştırmasında bağlamanın tarihçesi, morfolojik yapısı ile eğitim, öğretim, metot, metodoloji, yöntem bilim, bilimin normları, bilimsel metot, standardizasyon gibi konulara yer vermiştir. Bunun yanına çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bağlama eğitiminde karşılaşılan problemlerin çözümüne dair sorunların kökenine inip, Türk müziği ses sistemi başta olmak üzere, ses sisteminden kaynaklanan nota yazısı, geleneksel çalgı yapımından kaynaklanan problemler, insan faktöründen kaynaklanan hususlarla beraber öğretimde esas teşkil eden yazılı kaynaklarla ilgili problemleri incelemiştir. Bağlama eğitiminde eksiklik ya da problem olarak gördüğü dünyada kullanılan müzik eğitim metotlarına genel bir bakışla bağlama eğitiminde görülen problemleri değerlendirerek diğer çözüm yollarından biri olan metot şeması içerisinde olması gereken unsurları ortaya koymuştur.

Türkoğlu, (2005), "Bağlama Eğitiminde Etüt ve Egzersizlerin Gerekliliği Üzerine Bir Çalışma" adlı araştırmasında etüt ve egzersizlerin çalgı eğitimin her aşamasında çok çeşitli faydalarının olduğunu belirtmektedir. Bunlardan bazılarını şu şekilde ifade etmektedir: Etüt ve egzersizlerin tartımsal bozuklukları gidermede, icra edilecek eseri çalmada hazırlık niteliğinde ellerin ve parmakların ısınmasını sağlamada, disiplinli çalışmanın öğrenciye kazandırılmasını sağlamada, deşifre alışkanlığının kazandırılmasında ve geliştirilmesinde, klavye üzerindeki perdeleri daha iyi tanımada, sağ ve sol el koordinasyonunda oluşabilecek sorunları gidermede, klavye üzerinde ellerin doğru konumlanmasında, doğru parmak basma, çekme ve glisando gibi tekniklerin öğrenilmesinde etüt ve egzersizlerin gerekliliğini ortaya

koymuştur. Ayrıca çalışmasının sonunda bu kazanımları destekler nitelikte çeşitli etüt ve egzersizlere yer vermiştir.

Kaptan, (2007), "Ülkemizde Bağlama ve Klasik Gitarın Sanatsal ve Öğretsel Süreçler Açısından Karşılaştırılması ve İncelenmesi" adlı araştırmasında öncelikle bağlama ve klasik gitarın sanatsal gelişim evrelerini tarihsel bir bakış açısıyla irdelemiş, öğretsel süreçleri ise eğitim disiplini ile bir ilişki oluşturabilecek şekilde ele almıştır. Kaptan (2007) araştırmasının sonucunda bu süreçlerin belirlenmesiyle bir farkındalık oluşturmaya çalışmış, bu farkındalık ile çalgı öğretimi alanına yönelik farklı bakış açıları ve yeni fikirler oluşturmayı amaçlamıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile elde edilen veriler betimsel çözümleme yöntemleri uygulanarak değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen diğer verilerde ise nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kullanılarak uzman kişilerin konuyla ilgili görüşleri alınmıştır. Bununla birlikte yerli ve yabancı kaynaklar incelenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda bağlama ve klasik gitarın ülkemizdeki sanatsal ve öğretsel süreçlerinin farklılaştığı ve her iki çalgının da kendilerine özgü bir öğretim şeklinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda çalgıların öğretim süreçlerine ilişkin bazı öneriler getirilmiştir.

Karahan, (2009). "Bağlama Öğretiminde Başlangıç Aşamasına Dair Yeni Bir Yöntem" adlı araştırmasında öncelikle bedensel kuruluşla ilgili olarak bağlamayı sesleme işi, bağlamanın tutulması, tezenenin belli yönlerde tellere vurulmasıyla eşgüdümlü olarak, parmakların tuşe (klavye, sap) üzerinde hareket ittirilmesi ile ilgili genel işlem basamakları ile çerçevelenebileceğini ifade etmektedir. Bu işlem basamaklarını ise oturuş, kolların durumu, parmakların durumu ve tuşede konumlandırılması, tezenenin tutulması, dizlerin durumu ve gövde ile açıları olarak belirtmektedir. Permütasyon ve parmak hareketlerinin öbeklendirilmesinde de parmakların tuşede hareket ettirilmesi ve tezenenin tellere vurularak ses çıkarılması temeline oturan basitten karmaşığa tüm hedef davranışların ilişkilendirilecekleri davranış örüntülerinin belirlenmesinde Permütasyon olgusunu odak olarak almıştır. Parmak baskıları için oluşturulan bu permütasyon sisteminde birbirini ardışıklık bakımından yinelemeyen ve birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü parmak başlangıçlı hareketler olarak sınıflandırarak dörder parmak hareketi ile öbeklendirilmiş yirmi dört kalıp oluşturmuştur. Yirmi dört kalıp veya parmak hareketlerinin yirmi dört

farklı kullanımı; bir öbek içerisindeki her biri bir parmağı imleyen dört rakam büyükten küçüğe doğru sıralandıktan sonra son iki rakamın yerleri değiştirilerek oluşturulan bir sistematik çerçevesinde geliştirilmiştir. Karahan (2009) araştırmasının parmak hareketlerinin durumlandırılması bölümünde ise bu durumlandırmayı ses, konum ve tel gibi unsurlar üzerine temellendirmektedir. Tezene hareketlerinin durumlandırılmasında da temel olarak tezene hareketlerinin oluşturacağı kalıpların düzenlenmesinde bölünme ve geleneksel tezene kullanım tarzlarına çekirdek hareket oluşturan ritmik kalıpların belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Parmak ve tezene hareketlerinin ayrı ayrı yerleşmesinden sonra bu ikisini bir araya getirerek bu ikisinin harmanlanması aşamasının gerektiği düşüncesini savunmaktadır. Bu aşamada ise tezene kullanımlı veya sesli olarak nitelendirilen durumun, bilinen yirmi dört kalıp ile ilişkilendirilmesi temeline oturtmaktadır. Araştırmanın yöntemi tamamıyla deneysel yaklaşım içerisinde uygulamaya dayanmaktadır. Karahan araştırmasında karşılaşılan güçlüklere etkili çözümleri olası en kısa sürede üretebilen ve doğallığa kök salmış alışkanlıklardan beslenen iyi bir başlangıç yapabilmeyi bu yöntemin özü olarak ifade etmektedir.

Durak, (2007). "Piyano Öğretim Programı Model Önerisi ve Uygulamadaki Görünümü"adlı araştırmasında Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği anabilim dalı piyano dersi için kullanılmakta olan mevcut öğretim programlarının durumunu değerlendirmiş ve buradan yola çıkarak sekiz yarıyıllık kapsamlı bir öğretim programı hazırlamıştır. Bu programı Abant İzzet Baykal Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı 1. sınıf 1. yarıyıl piyano öğrencilerine uygulamış ve ulaşılan sonuçları piyano eğitimi açısından değerlendirmiştir. Mevcut piyano öğretim programının durumunu ortaya koyabilmek için farklı kurum ve deneyim gruplarından 26 piyano öğretim elemanına yapılandırılmış görüşme uygulamasının yanında literatür taraması yapmıştır. Elde edilen verilere göre hazırlanan piyano öğretim programının 1. sınıf 1. yarıyıllık bölümünü 40 öğrenciye uygulayarak gözlemlemiştir. Uygulama sırasında ikisi bilişsel test niteliğinde üç ayrı gözlem yapılmış ve sonuçları uzman gözlemci tarafından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonrasında modelin piyano eğitiminin hedeflerine ulaşmada olumlu yönde etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Yener,(1987). “Bağlama Öğretim Metodu” adlı üç kitaptan oluşan çalışmasında temelde iki konunun öğretilmesini amaçlamıştır. Bunlardan ilki; nota ile bağlama çalmayı öğretmek ikincisi; bağlama öğrenmek için gerekli olan Türk Halk Müziği usullerini ve dizilerini tanıtmak olarak belirtmektedir. Birinci kitabın başlangıcında notalama sistemi, bağlamanın tanıtılması, bakımı ve korunması, temel müzik bilgileri verilmiştir. Uygulama bölümünde ise işe sekizlik notalarla birinci tel sol perdesi ile alıştırmalara başlamış, daha sonra aralığı genişleterek re perdesi üzerinde gelişen küçük çaplı egzersiz ve halk türkülerinden örneklere yer vermiştir. Başlangıçta arızasız perdelerden oluşan 2/4’lük usulde ezgilere yer verirken daha sonra hüseyni, kürdi ve uşşak dizilerindeki türkülerle öğretimi sürdürmektedir. Türküler arasında sıklıkla alıştırmalara yer verilmiş olup parmak numaraları üzerinde dikkatle durulmuştur. İlerleme mantığı olarak birinci kitabın sonuna kadar basit usullerdeki ezgilerle hareket edilmiştir. İlerleme aşamasında sekizlik ve onaltılık nota değerlerindeki tartım kalıpları basitten zora doğru işe koşulmuştur. Kitabın son bölümlerinde birinci tel (açık) la perdesine kadar genişleme sağlanarak karcığar ve hicaz dizilerinde örneklere de yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci kitabında usul kavramından hareketle devam edilmiş olup bunların başlangıcında basit usulün üçerlileri ile birlikte bileşik usullere geçilerek bunların mertebelerine de yer verilmiştir. Bu bölümün tamamlanmasından sonra karma usullerdeki örneklere yer verilmiştir. İkinci kitabın son bölümünde Türk Halk Müziğinde usuller başlığında bölüm de yer almaktadır. Çalışmanın üçüncü kitabında Yener (1987) makamsal çeşitliliğin yanı sıra bağlama çalmada orta ve ileri düzey çalışmalara yer vermiş olup ağırlıklı olarak yöresel tavırlarla metot çalışmasını tamamlamıştır.

Atalay ve Alim, (2004). “Bağlama Metodu–1” adlı çalışmalarında başlangıç olarak tezene ve tartım kalıplarının oturması, müzik dilinin öğrenilmesi, rahat çalım ve belirli bir aşama programının gerçekleştirilmesi için özellikle 2/4 ve 4/4 lük usuller yer almış bundan dolayı da kullanılan ezgilerde bu usullere uygun yörelerden seçilmiştir. Bilinen ezgilerin kulaktan çalımını engellemek ve görerek, deşifre ederek çalma alışkanlığının kazandırmak amacı ile alıştırmaların üzerine ait olduğu türkünün ismi yazılmamıştır. Çalışmada diğer birçok bağlama metodunda görülmeyen “pozisyon” kavramı yer almaktadır. Yine çalışmanın başlangıcında bağlama ve ailesinin tanıtımına, bağlama çalmada gerekli olan temel ilkelere de yer

verilmektedir. Çalışmanın uygulamasına ise ilk olarak sekizlik notalarla birinci tel (açık) la perdesinde ritim çalışması niteliğinde alıştırmalarla başlanmaktadır. Neden birinci tel açık la perdesinden başlandığına dair herhangi bir bilgi bulunmamakla birlikte direkt olarak hüseyni dizisi bünyesindeki iki komalık si bemol perdesi de yer almaktadır. Çalışmada parmak ve pozisyon numaralarının belirtilmesinin yanında tezene yönleri ok işareti ile belirtilmektedir. İlerleyen aşamalarda sekizlik notaların yanında onaltılık nota değerleri de verilerek bunların kombinasyonlarından oluşan ritim kalıplarına yer verilmiştir. Çalışmadaki alıştırmaların büyük bir bölümü geleneksel türkülerden alınan pasajlardan oluşmaktadır. bir tür ünite mantığı ile kısımlandırılmış olan kitapta ders numaraları adı altında bölümlere yer verilmiştir.

Akdağ ve Tuncer, (2006). "Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Türk ve Batı Müziği Çalgıları Dersi (Bağlama) Öğretim Programı" adlı çalışmalarının başlangıcında programın uygulanmansa ilişkin ilke ve açıklamalara yer verilmiş olup bu kapsamda bağlama öğretim programında belirlenmiş kazanımların ön gördüğü bir içerik sınırlaması yapılmıştır. Programda eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma ve sorgulama, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik ve Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi gibi ortak becerilerin yanı sıra, bağlama öğretimine yönelik sağ ve sol el koordinasyon becerisi, deşifre becerisi, yorumlama becerisi, sahne ve performans becerileri yer almaktadır. Programda yer alan ödev ya da proje kapsamındaki dinleme ve araştırma çalışmaları, müziği anlamak ve müziği okumak adına yapılan etkinlikler olarak belirtilmektedir. Programın uygulama bölümünde ise 9. sınıflar için başlangıç niteliğinde kolay çalınabilen türkülere yer verilmiş olup bu türkülerin başlangıç ilke ve esasları açısından hangi yaklaşım doğrultusunda ele alınacağı konusunda herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. 10. sınıflar için seçilen eserler ise orta ve ortanın altında bir seviyeyi içermektedir. 11. sınıflar için ayrılan bölümde hemen hemen her yöreye ait eserlere yer verilmiş olup ağırlıklı olarak yöresel tavırlar üzerinde durulmuştur. 12. sınıflar için ise ortanın üzeri bir seviye hedef alınmış olup bağlama için çok sesli ve grup halinde çalınabilen eserlere de yer verilmektedir. Bu bölümde bağlamada düzenlere de yer verilmesinin yanında Klasik Türk Müziği saz eserlerinden bazıları da yer almaktadır. Programın temel yaklaşımı ise; Bilgideki değişim ve gelişim, öğrenci profilinin de eğitim sürecinde değişime uğramasına etki

ettiği belirtilmektedir. Günümüz öğrenci profili, bilimsel ve akılcı düşünme becerisine sahip, araştırmacı ve sorgulayıcı, bilgiyi ezberleyen değil bilgiye ulaşabilen, bu bilgiyi kullanıp paylaşabilen, iletişim kurma becerilerine sahip, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilen, kendini gerçekleştirmiş ve bunun yanı sıra insanlığın ortak değerlerini de sahiplenmiş, yaratıcı, üretken, takım çalışmasına yatkın, öğrenmeyi öğrenmiş ve yaşam boyu öğrenmeyi benimsemiş bireyler yetiştirme olarak belirtilmektedir

Altuğ, (2005). "Uygulamalı Temel Bağlama Eğitimi- Dağar I" adlı metot çalışması başlangıç düzeyine göre hazırlanmıştır. Bir yandan nota ve temel müzik konuları hakkında bilgilendirmeyi, bir yandan da öğretilen nota ve bilgileri bağlamada uygulama becerisi kazandırmayı amaçlamaktadır. Metot çalışmasında düzümsel (ritmik) çalış biçimi başlangıç ve temel olarak alınmış, her bir ders ve bölüm kendini izleyen bir sonraki derse ya da bölüme hazırlayıcı nitelik taşımaktadır. Kolaydan zora doğru ilerleme mantığı ile hazırlanan metot çalışmasında örmeklerin tümü TRT THM dağarından seçilmiştir. Metodun içerisindeki bölümler sırası ile teknik bağlama eğitimi, usuller, düzenler, yöresel çalış biçimleri, bağlamada ileri düzey olduğu belirtilen etütler ve THM çalgı bilgisidir. Metodun bağlama çalmaya yönelik başlangıcında direkt halk türküleri ile başlamış olup öncesinde her hangi bir hazırlık çalışması bulunmamaktadır. Başlangıç için her hangi bir perde belirlenmemiş direkt olarak Hüseyni dizisinde 1. tel orta re perdesi üzerinde halk ezgileri ile başlanmıştır. Başlangıç nota değeri olarak ise 8'lik ve 16'lık notaların aynı vuruş içerisinde bulunduğu tartımlarla başlanmıştır. Parmak numaralarının belirtildiği türkü notalarında tezene yönleri ise ok işaretleri ile gösterilmektedir. Başlangıçta basit usullerdeki halk ezgileri kullanılmış olup bileşik usullere daha sonra geçilmiştir. Metot çalışmasında makam dizisi olarak Hüseyni, Çargâh, Segâh, Hicaz ve Nihavent dizilerindeki halk ezgileri kullanılmıştır.

Kalender ve Keskin, (2003). "Temel Bağlama Eğitimi" adlı metot çalışmalarının 1. bölümünde bağlamanın tarihçesi, ailesi, bağlamada aranacak özellikler, akort, bakım onarım ve koruma gibi bilgiler verilmiş olup 2. ve 3. bölümler nota öğrenmeye yönelik temel bilgi ve alıştırmaları içermektedir. 4. bölümde bağlama çalmaya yönelik fiziksel pozisyonlar verilmiş olup tezene çalışmalarına 5. bölümde geçilmektedir. 6. bölümde perde yerleri ve parmak

çalışmaları bulunmaktadır. 7. bölümde basit usullerin üçerli şekillerinden oluşan türküler bulunmakta, 8. bölümde ise birleşik usullerin konu edildiği türkülere yer verilmektedir. 9. bölümde ise karışık türkülerden oluşan bir repertuar bulunmaktadır. Başlangıç perdesi 1. tel açık la perdesi olmakla birlikte uygulamaya alıştırmalarla başlanmış, nota değeri olarak ise 4'lük, 8'lik ve 16'lık notalardan oluşan tartımlar karışık olarak verilmektedir. Eserlerde parmak numaraları, tel numaraları ve tezene yönleri belirtilmekte olup natürel seslerden oluşan alıştırmalardan sonra Hüseyni dizisinde halk ezgilerine geçilmektedir. Çalışmada ilerleme mantığı olarak ritimsel tartımların hâkim olduğu ezgiler ve alıştırmalar kullanılmaktadır. Çalışmada yer alan örneklerde makam dizisi olarak Hüseyni, Hicaz, Segâh, Kürdi ve Çargâh dizileri kullanılmaktadır.

Kurt, (2009). "Bağlama Düzeni Metodu" adlı metot çalışmasının başlangıç düzeyine yönelik 1. cildinde ilk olarak müzik teorisi üzerine bilgiler verildikten sonra uygulama bölümüne geçilmektedir. Bu bölümde "bağlama düzeni" perde sistemine göre geliştirilen pozisyon kavramı içerisinde 1. pozisyon kapsamında başlangıç perdesi olarak 2. telin 2. ana perdesi olan la perdesi belirlenmiş ve bu perde üzerinden Hüseyni makam dizisinde alıştırmalara geçilmektedir. Ağırlıklı olarak ritimsel tartım kalıpları içerisinde tezene vuruşlarına yönelik alıştırmalardan sonra basit usullerdeki halk ezgilerine geçilmiş, başlangıç nota değeri olarak ise 4'lük ve 8'lik notalar aynı ölçü içerisinde verilmektedir. Türkü notaları ses ve saz için ayrı ayrı iki parti olarak yazılmış olup üzerlerinde tezene yönlerini gösteren işaret ve parmak numaralarını gösteren rakamlar bulunmaktadır. Bu işaret ve rakamlara sadece alıştırmalarda yer verilmektedir. Çalışmada basit usullerdeki birçok örneğin ardından üçerliler ve birleşik usullere geçilmektedir. Metot çalışmasında makam dizisi olarak Hüseyni, Kürdi ve Hicaz dizilerine yer verilmekte olup alıştırmaların tamamı Kurt'a (2009) aittir.

Sönmez, (2009). "Bağlama Düzeni Metodu" adlı metot çalışmasını bölümler halinde ele almakta olup "bağlama düzeni"ne yönelik çalışmanın 1. bölümünde temel müzik bilgisine yer vermektedir. Bu bölümün sonunda bağlama ile ilgili bilgilere geçilmektedir. Alıştırmalar kapsamında uygulamaya da geçilen bu bölümde bağlama düzeninde re perdesi olan 1. telden başlayan 4'lük nota değerlerinde alıştırma ile başlanmakta olup aynı alıştırma içerisinde karar perdesi olan 2. tel la perdesine kadar

gelinmektedir. Alıştırmanın ses aralığı parmakların sabit pozisyonda ulaşabildiği karar sesi olan la perdesinden yedinci ses olan sol perdesine kadar olan bölümü içermektedir. Alıştırmalarda yalnızca parmak numaraları yazılmakta, türkülerde ve diğer eserlerde parmak numarası ve tezene yönleri belirtilmemektedir. Başlangıçtaki alıştırmalarda perdelere rakamlar verilmiş, bu numaralandırma ana ve ara seslerden ziyade her perdeye bir rakam verilmesi şeklindedir. Çalışmada çeşitli alıştırmalardan sonra basit usullerdeki türkülere geçilmektedir. Hüseyni, Karcığar, Saba, Segâh, Hicaz, Buselik, Kürdi, Çargâh, Mahur, Hicazkâr ve Nihavent makam dizilerinin yer aldığı çalışmada türküler karar seslerine göre tasnif edilmektedir. Bölümler arası geçişlerde ise her bir bölüme ait temel davranışın kazandırılması için alıştırmalara yer verilmektedir. Çalışmanın bir bölümünde THM'nin günümüze gelmesinde emeği geçen bazı âşıklar, ozanlar ve araştırmacılarla ilgili bilgiler yer almaktadır.

Turan, (1997). "Çöğür Metodu-Kısa sap Bağlama Düzeni" adlı metot çalışmasının başlangıcında Çöğürün tarihçesi ve fiziki yapısı hakkında bilgi vermektedir. Daha sonra bağlamanın tutuş şekli ve çalma tekniği hakkında bilgi verdikten sonra Hüseyni dizisi ve perde yerlerini tanıtmaktadır. Daha sonra Hüseyni dizisinde bir repertuara yer vermekte ve basit usullerden oluşan Hüseyni dizisi repertuarının ardından birleşik usullerden oluşan repertuara geçilmektedir. Çalışmada karma usullerdeki eserlere de yer verilmesinin yanında seviye olarak orta ve üzeri seviyedeki eserlere de yer verilmektedir. Başlangıç perdesi 1. tel açık la perdesi olup 8'lik notalarla alıştırmalara başlanmakta ve ses genişliği olarak ta 1. tel açık la perdesi üzerine kurulmuş bir oktavlık alandan yararlanılmaktadır. Alıştırma ve eserlerin notalarının üzerinde tezene yönleri ve parmak numaraları belirtilmekte olup tel değişimlerinde tel numarası belirtilmemektedir. Çalışmanın bağlama çalımına yönelik bölümünün başlarında 4'lük ve 8'lik notalardan oluşan birkaç alıştırma ve eserin hemen ardından 8'lik ve 16'lık notalardan ve bunların noktalı tartımlarından oluşan karışık tartımlı alıştırma ve eser çalışmalarına geçilmektedir. Çalışmada bazı eserlerin tartım yönünden dikkat edilmesi gereken bölümlerinde ayrıca tezene yönleri daha koyu renkte yazılarak belirtilmektedir. Beste türü örneklere de yer verilen çalışmada Hüseyni, Kürdi, Karcığar ve Hicaz makam dizileri görülmektedir.

BÖLÜM 4

YÖNTEM

4.1. Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma modeline uygun olarak görüşme ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada bağlama alanında uzman öğretim elemanları ile yapılan görüşme ve bu görüşmelerde elde edilen bilgiler ışığında oluşturulan eylem palanının uygulanması, araştırmanın iki ana modelini oluşturmaktadır.

Araştırma yöntem ve teknikleri, problemin tanımlanmasından çözümüne kadar olan zihinsel çabaların tümünü ve yöntemi somutlaştıran teknikleri içerir(Karasar, 2009: 49).

Ayrıca bu araştırma, Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik bölümü bağlama dersi 1. sınıf güz dönemi başlangıç eğitimi alan öğrenciler için hazırlanan eylem planını içeren öğretim programı çalışmasıdır.

4.2. Araştırma Deseni

Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik bölümü bağlama dersine yönelik uzman görüşleri, ders içi ve dışı etkinliklerle desteklenen uygulama planının yansımalarının belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmada, "eylem araştırması" deseni kullanılmıştır.

Okul ve sınıf gibi ortamlarda değişimin ve buna bağlı olarak da gelişimin oluşturulmasında en güçlü araştırma desenlerinden biri olarak görülen eylem araştırması (Ekiz, 2003: 55) literatürde farklı biçimde tanımlanmaktadır. Türkkan'ın Johnson'dan (2005: 13) aktardığına göre "Eylem araştırması önceden planlanmış düzenlenmiş ve başkaları ile paylaşılan bir sorgulama türüdür"(Aktaran: Türkkan, 2007: 60). Hansen'a göre (1996: 54) eylem araştırması, eylemlerin ve öğretimin kalitesini artırmak için okul ve sınıf gibi gerçek ortamlarda araştırma yapma sürecidir.

Eylem araştırmasında uygulayıcılar da kendi eğitim uygulamalarını ve eğitimlerinin kalitesini geliştirmek için bilimsel araştırma yapabilirler, eylem araştırması sürecine aktif katılarak bu süreçler üzerinde söz söyleyebilirler, çünkü öğretmenler kendi uygulamaları, öğrencileri ve sınıfları hakkında bu olay ve olgulara

dışarıdan bakan kişilere göre daha çok bilgiye sahiptirler. Araştırma planlayan ve uygulayan öğretmenler süreç içerisinde kendi eğitim uygulamaları ile ilgili durumları daha iyi anlayabilir ve geliştirebilirler(Kuzu, 2009: 426–427)

Şimşek ve Yıldırıma göre (2008: 295) eylem araştırması "bir okulda çalışan yönetici, öğretmen, eğitim uzmanı veya diğer tür kuruluşlarda çalışan mühendis, yönetici, Planlamacı, insan kaynakları uzmanı gibi bizzat uygulamanın içinde olan bir uygulayıcının doğrudan kendisinin ya da bir araştırmacı ile birlikte gerçekleştirdiği ve uygulama sürecine ilişkin sorunların ortaya çıkarılması ya da hâlihazırda ortaya çıkmış bir sorunu anlama ve çözmeye yönelik sistematik veri toplamayı ve analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımıdır".

Bodgan ve Biklen (2003) ise eylem araştırmasını "sosyal değişimi sağlamak amacı ile sistematik bilgi toplama süreci" olarak tanımlamakta ve eylem araştırmasını "katılımcı eylem araştırması" ve "politik eylem araştırması" olarak iki bölümde ele almaktadır. Katılımcı eylem araştırmasını, bir kurum ya da program içerisinde çalışan katılımcıların değişimin uygulanması için önerilerde bulunmak amacıyla bir araştırma tasarlamak ve uygulamak; politik eylem araştırmasını ise kişilerin sosyal değişimini sağlamak amacı ile yapılan araştırmalar olarak göstermektedir. Kısacası birinci türde katılımcılar değişimi sağlamak için öneriler elde etmeyi, ikincisinde ise araştırmacı doğrudan değişimi sağlamayı amaçlamaktadır (Aktaran: Kuzu, 2005: 30).

"Büyüköztürk vd.nin Altrichter, Posch ve Somekh'den aktardığına göre (1998) "Eylem araştırması, bir sosyal bağlamın içinde yer alan eylemlerin niteliğini geliştirme çalışmasıdır." Ayrıca Dicck'e göre (2004) "Bu sosyal bağlam; eğitim, sağlık askeri vb. kurumların eğitim, araştırma geliştirme ve uygulama gibi çalışmalarından birinin (bazı durumlarda bir kaçının) gerçekleştiği ortam, kişiler ve eylemlerden oluşmaktadır. Eylemlerin niteliğinin gelişmesiyle birlikte, sosyal bağlamın niteliği de gelişecektir. (Aktaran: Büyüköztürk vd. 1998:271).

Eylem araştırması diğer araştırma türlerinden genel olarak iki temel farkla ayrılmaktadır. Birincisi; eylem araştırmacıları, sağlam genellemeler aramaktansa kendilerinin de kişisel olarak dâhil oldukları, belirli bir durumun koşullarını değiştirmelerini sağlayacak bilgiyi elde etmeye yoğunlaşır. İkinci fark; çalışmanın sonuçlarından etkilenebileceklerin yanı sıra deneklerin de(hakkında veri toplanalar)

çalışmaya aktif katılımlarına önem verilmektedir. Dolayısıyla eylem araştırmasında yaygın olarak kullanılan terimler katılımcılar ya da taraflardır ve onları "araştırma ekibinin" bir parçası olarak araştırma sürecine doğrudan dâhil etme amacını yansıtmaktadır(Büyüköztürk vd., 2008: 19)

Eylem araştırmasının temel özelliklerini bilmek, araştırmacılara araştırma süreci içerisinde hangi konulara odaklanmaları ve özen göstermeleri gerektiği konusunda yol gösterici olacaktır (Duban, 2008: 64). Yine Duban'ın Johnson'dan (2005: ss 22–24) aktardığına göre eylem araştırmasının temel özellikleri şu şekilde ifade edilmektedir:

- *Eylem araştırması sistematiktir:* Verilerin toplanması, analizi ve sunumunda belli bir özgünlüğün bulunmasına karşın sistematik bir bakışın oluşması gerekir. Eylem araştırması başıboş bir yöntem değildir.
- *Eylem araştırması yanıtı bilinen bir soru ile başlamaz:* Araştırmacı araştırma sürecinin başlangıcında tarafsız bir gözlemci durumundadır.
- *Eylem araştırmasında veri toplamaya başlamadan plan yapılmalıdır:* Sistematik bir araştırma için veri toplamadan önce bir plana ve bir takvime sahip olunmalıdır. Şu da unutulmamalıdır ki araştırma sürecinde planlar ve veri toplama süreci değişebilir.
- *Eylem araştırmalarının süresi değişebilir:* Yapılan bir eylem araştırmasının süresi araştırma sorusuna, araştırmanın doğasına, araştırma çevresine ve toplanan verilerdeki ölçütlere göre değişebilir.
- *Gözlemler düzenli olmalıdır:* Gözlemlerin süresi 1 dakikadan 1 saate ya da daha fazlasına dek uzanabilir. Yapılan gözlemlerin bir kısmı çok kısa ve yalnızca bir zaman ya da tarih yazılarak yapılan kısa notlar biçiminde olurken, bir kısmı daha uzun ve daha resmi olabilir.
- *Eylem araştırmaları basit ve informal boyutlardan, daha ayrıntılı ve formal boyutlara uzanabilir:* Eylem araştırmalarında araştırmacılara önce basit olan araştırmalar yaptırılıp, daha sonra ayrıntılı çalışmalara yönlendirilebilirler.
- *Eylem araştırmaları bazen bir kuram üzerine oluşturulabilir:* Sorular, bulgular ve sonuçlarla ilişki kurmak üzere bir kuramsal boyutun olması için genellikle araştırmacılar önce bir alanyazın taraması yaparlar. Eylem

araştırması sonunda elde edilen sonuçlar, aynı konuda daha farklı biçimlerde, değişik yöntemlerle yapılmış çalışmalarla ilişkiler kurularak sunulabilir.

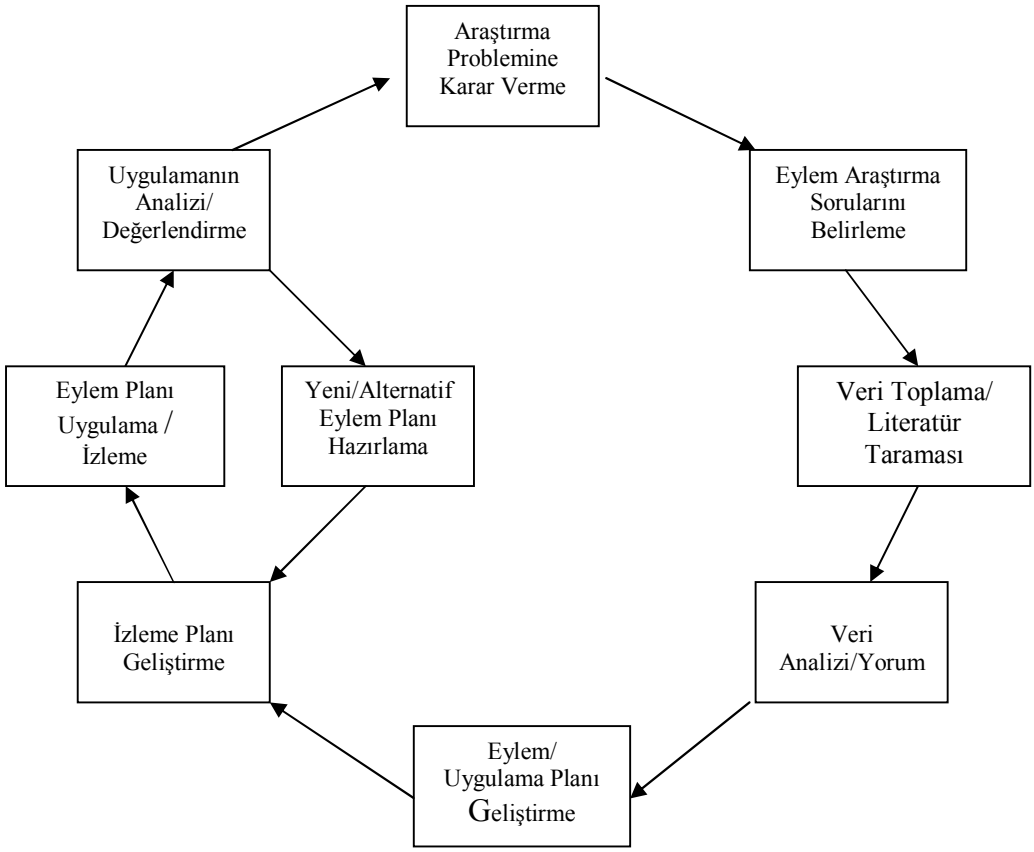
- *Eylem araştırmalarında bir şeyleri ispat etmeye çalışmak söz konusu değildir:* Bir şey, başka bir şeyle karşılaştırılmaya çalışılmaz. Bu çalışmalarda deney ve kontrol grupları, bağımlı ya da bağımsız değişkenler ya da ortaya atılmış denenceler söz konusu değildir. Bir eylem araştırmacısı, farklı biçimlerde bir dizi fotoğraf yaratır ve bulunduğu ortamda "Neler olduğunun" başkaları tarafından tam olarak anlaşılmasını sağlar.
- *Eylem araştırması nicel bir araştırma değildir:* Bu araştırma türünde herhangi bir şeyi kanıtlamaya gerek yoktur. Kontrol grubu, denenceler, bağımlı ve bağımsız değişkenler olmadığı için eylem araştırması nicel araştırma özelliklerini göstermez(Duban, 2008: 64–65).

Eylem araştırmasının eğitim alanındaki en önemli amacı, eğitim alanında ortaya çıkan gerçekleri sistematik olarak anlamak ve onu değiştirerek geliştirmeye çalışmaktır. Genel olarak nitel araştırma şemsiyesi altında görülen eylem araştırması, bu amacına ulaşmak için aslında hem nitel hem de nicel araştırma içerisinde bulunan veri toplama yöntem ve tekniklerinden de yararlanabilmektedir(Kuzu, 2005: 32).

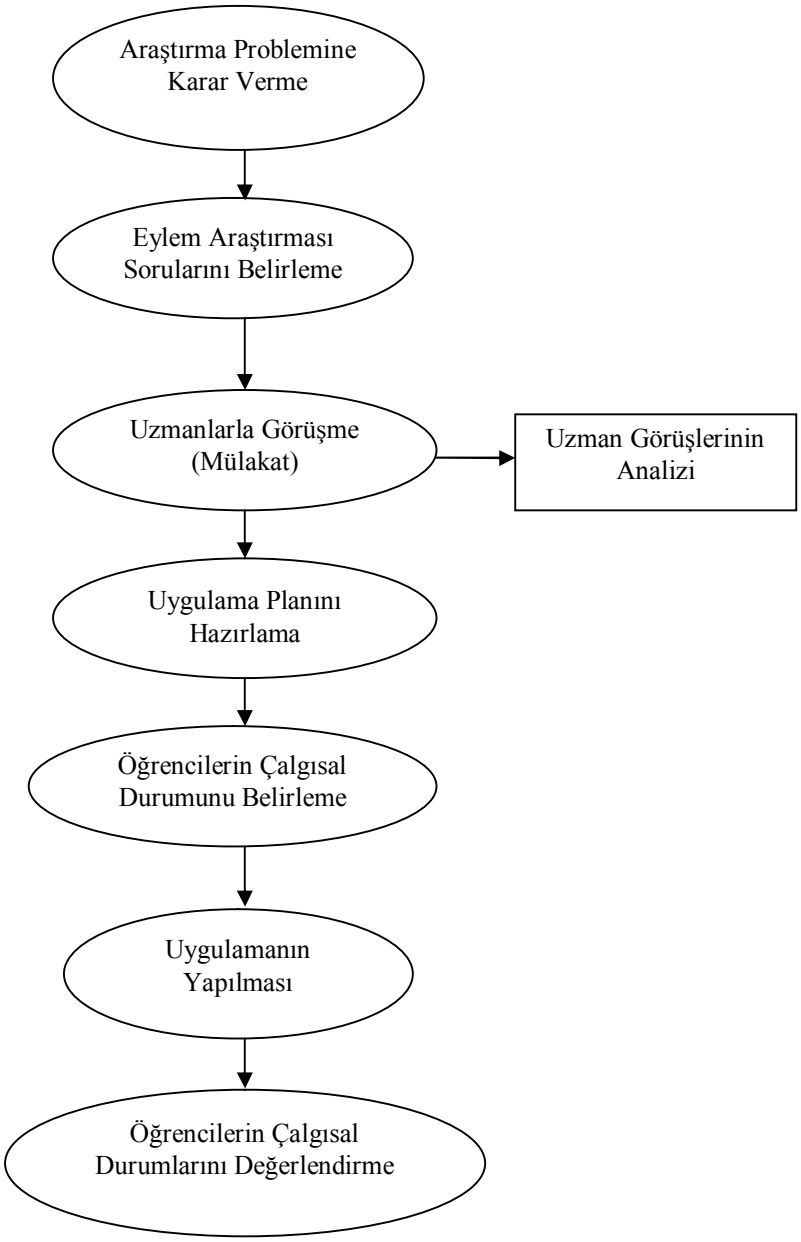
Özetle eylem araştırması, gerek akademisyenler gerekse de süreç içerisinde araştırmacı rolü üstlenen öğretmenler tarafından aktif olarak kullanılan ve eğitimin çeşitli konularında sistematik ve bilimsel olarak bilgi elde etme ve uygulamaları geliştirme amacıyla yararlanılan bir yöntem olarak görülmektedir. Eylem araştırmasının eğitim alanındaki en önemli amacı ise, eğitim dünyasında ortaya çıkan gerçekleri sistematik olarak anlamak ve değiştirerek geliştirmeye çalışmaktır(Kuzu, 2009: 427)

4.2.1. Eylem Araştırma Süreci

Eylem araştırması problem çözmeye yönelik ve süreklilik gösteren bir süreçtir. Bu süreç problemi belirleme, araştırma sorularını belirleme, veri toplama, veri analizi, eylem planı belirleme, eylemi gerçekleştirme ve alternatif ya da yeni bir eyleme karar verme aşamalarından oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 297).

Şekil 1. Eylem Araştırması Diyalektik Döngüsü

Şekil 2. Araştırmanın Eylem Araştırması Sürecine Göre Yapılandırılması

Yıldırım ve şimşek(2008: 298) eylem araştırması sürecini 6 aşamada ifade etmektedir. Bu aşamada oluşan diyalektik döngü şekil 1'de verilmiştir. Buna göre eylem araştırması sürecinin aşamaları şunlardır:

- **"1a. Araştırma problemine karar verme:** eylem araştırması bir problem durumu ya da uygulama sürecinde irdelenmesi gereken bir boyutun belirlenmesi ile başlar. Uygulama ortamında geliştirilmesi gereken bir süreç

ya da yeni bir yaklaşımı deneme; eylem araştırmalarının olası konu kaynakları arasındadır.

- **1b**. **Eylem araştırma sorularını belirleme:** Bu aşamada eylem araştırması problemi soru ya da sorular biçiminde ifade edilir. Burada amaç sorular yoluyla araştırma probleminin daha belirgin ve araştırmaya yön verecek hale getirilmesidir. İyi ifade edilmiş araştırma soruları, toplanacak veriler ve bu verilerin analizi aşamalarında araştırmacının araştırma problemine odaklanmasına yardımcı olur.
- **2a**. **Veri toplama:** Belirlenen araştırma soruları dikkate alınarak, eylem araştırmacısı problemi daha ayrıntılı tanımlamak ve problemin çözümüne yönelik öneriler elde etmek amacıyla ilgili alanda veri toplar. Toplanan verilerin niteliğini artırmak için çeşitli veri kaynaklarından veri toplama ve bunlar arasında karşılaştırmalar yaparak verilerin geçerliğini ve güvenirliğini teyit etmekte yarar vardır. Bu arada sınav sonuçları, öğrenci kayıt bilgileri gibi hazır veriler de araştırma sorularına yanıt vermek amacıyla kullanılabilir.
    - Araştırmacı notları: araştırmacının kendi gözlemlerini yansıtan notlardır. Bu notların yoruma açık bir biçimde tutulmamasına ve olabildiğince betimsel olmasına dikkat edilmelidir.
    - Günlükler: araştırma sürecinde öğretmen, öğrenciler ya da araştırmaya katılan diğer bireylerden bir uygulama ya da sorunla ilgili günlük tutmaları istenebilir. Günlükleri bireysel gözlemlere, duygular, tepkilere, yorumlara ve açıklamalara ulaşmada yararlı olabilirler.
    - Bireysel ya da odak grup görüşmesi: gözlem ve doküman verilerini teyit etme ve araştırmaya katılan bireylerin algılarını, tepkilerini ve deneyimlerini öğrenme konusunda bireysel ya da grup halinde yapılabilir.
- **2b. Alanyazın taraması:** Araştırmaya kavramsal çerçeve oluşturma, araştırma sorularını netleştirme ve veri toplama araçlarının hazırlanmasında önemli bir rolü olan alanyazın taramasının, toplanan verilerin analizi ve anlamlandırılmasında da önemli bir katkısı vardır. Bu nedenle veri toplama

aşaması ile eş zamanlı olarak araştırmacının ilgili alanyazını taraması ve değerlendirmesi gerekir.

- **3. Veri analizi ve yorumlama:** Veri analizi, verilerin düzenlenmesi, araştırma soruları çerçevesinde betimlenmesi ve yorumlanması aşamalarından oluşur. Eylem araştırmalarında analiz genellikle süreklilik gösterir; yani veri toplama ile eş zamanlı yürütülür ve toplanacak ek verilerin türü ve niteliğine ışık tutar. Toplanan verilerin analizi araştırmaya konu olan uygulamanın ve sürecin anlaşılmasını sağlar. Verilerin betimlenmesi ve alanyazın değerlendirmesi çerçevesinde araştırmacı birtakım yorumlara ulaşır ve araştırma problemine ilişkin öneriler ortaya koyar.
- **4. Eylem /uygulama planı geliştirme:** Bu aşama toplanan verilerin analizi ve yorumu çerçevesinde araştırmacının ilgili uygulama ya da sürece ilişkin bir çözüm planı ya da alternatif bir uygulama geliştirmesine ilişkindir. Bu anlamda eylem ya da uygulama planı geliştirme, eylem araştırmasının vazgeçilmez bir parçasıdır. Yani diğer bilimsel araştırmalardan farklı olarak araştırmacı bir problemin çözümüne yönelik olarak bulduklarını uygulamaya aktarma konusunda adım atar.
- **5. Eylem planının uygulanması:** Geliştirilen plan çerçevesinde yeni uygulama işe koşulur. Uygulama sürecinde plana sadık kalınmalı ancak uygulamada görülen problemlerin çözümüne veya yeni ortaya çıkabilecek durumların özelliklerine yönelik gerekli olan değişiklikler de yapılmalıdır. Bu tür değişiklikler eylem planına yansıtılmalıdır.
- **6. Uygulamanın analizi ve değerlendirme:** Bu aşamada uygulama sonuçları analiz edilir ve problemin ne derece çözüldüğüne yönelik değerlendirme yapılır. Bu değerlendirmede uygulamada ortaya çıkan sorular, bu soruların kaynakları, plan etkililiği, benzer problemler için çıkarımlar ve aynı probleme yönelik olarak atılabilecek yeni adımlar ele alınır.(Yıldırım ve Şimşek, 2008: 298–305)

Duban'ın Johnson'dan (2005, 49–51) aktardığına göre ise eylem araştırması 9 aşamadan oluşmaktadır:

- Problemin ya da araştırma konusunun tanımlanması

- Problemin ya da araştırma konusunun kavramsal bir bağlamda ele alınması
- Veri toplama sürecinin planlanması
- Verilerin toplanması ve analizine başlanması
- Veri toplama süreci sırasında gerekirse araştırma sorusunun değiştirilmesi
- Verilerin analizi ve düzenlenmesi
- Verilerin raporlaştırılması
- Sonuçların ve önerilerin çıkarılması
- Eylem planının oluşturulması

Birinci basamakta araştırmacı neyi araştıracağına karar verir. Merak ettiği konu ya da ilgi duyduğu alana uygun bir soru sorar ya da bir problem tanımlar. Bu problem kendisinin gerçekten derinlemesine incelemek istediği bir sorudur.

İkinci basamakta araştırmacı alanyazın taraması gerçekleştirir. Akademik dergiler, kitaplar ve Web kaynaklarını inceler. Diğer araştırmacıların konuyla ilgili bulduklarını belirleyerek gerek araştırması için kuramsal bir temel oluşturmaya çalışır gerekse gerçekleştireceği uygulama ile kuram arasında bir bağ oluşturur.

Üçüncü basamakta verilerin toplanması ile ilgili planlama aşamasıdır. Araştırmacı eylem araştırmasının sistematik oluşu nedeniyle, araştırmaya başlamadan önce ne tür verilerin, nasıl ve ne sıklıkta toplanacağına karar verir.

Dördüncü basamak verilerin toplanması ve analiz edilmeye başlanması aşamasıdır. Araştırmacı veri toplarken ve analiz ederken ortaya çıkan temaları ve kategorileri belirler.

Beşinci basamak toplanan ve analiz edilen verilere göre araştırma problemini ya da sorusunu gözden geçirme aşamasıdır. Eylem araştırması her an değişebilen dinamik bir süreçtir. Toplanan veriler uygulanan bir öğretim stratejisinin değişmesine, yeni veri kaynaklarının eklenmesine ya da araştırmanın odağının değişmesine neden olabilir.

Altıncı basamakta araştırmacı verileri analiz eder ve düzenler. Verilerin analizinde toplam ne kadar kayıt tutulduğu, kaç tema ve kategori oluşturulduğu ve her bir kategoride kaç adet tema bulunduğu belirtilir. Böylece, analitik tümevarımsal bir bakış elde edilmiş olur.

Yedinci basamak bulguların ve gerçeklerin raporlaştırılması aşamasıdır. Araştırmacı, araştırma sürecindeki önemli olayları ve etkinlikleri ayrıntılı bir biçimde tanımlar ve her biri ile ilgili örnekler verir. Raporlaştırmada elde edilen tanımların ve kategorilerin türü ile sayısını belirtir.

Sekizinci basamak verilerin yorumlanma ve okuyucuya sunulma aşamasıdır. Araştırmacı, elde edilen sonuçları ve bunlara ilişkin önerileri belirtir. Alanyazın taramasındaki sonuçlarla gerekli bağlantıları kurar.

Son basamak eylem planının oluşturulma aşamasıdır. Araştırmacı elde edilen sonuç ve önerilere dayalı olarak ne yapılacağına ilişkin bir eylem planı hazırlar. Hazırlanan eylem planı uygulanırken ne olduğu ve ne kadar etkili olduğu konusunda değerlendirmelerde bulunulur"(Aktaran: Duban, 2007: 67–68).

4.2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada üç farklı çalışma grubu yer almaktadır. Bunlardan birinci grup; araştırma sorularına cevap kapsamında görüşmelerin yapıldığı, farklı üniversitelerden olmak üzere 3 Güzel Sanatlar Fakültesi'nde, 2 Devlet Konservatuarında ve 3 Eğitim Fakültesi Müzik Bölümlerinde olmak üzere toplam 7 farklı üniversitede bağlama eğitimi alanında çalışan 11 meslektaş/ uzman öğretim elemanından oluşmaktadır.

İkinci grup; uygulama sırasında uygulamanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacı ile Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi müzik bölümünde çalgı eğitimi alanında çalışan öğretim elemanlarından oluşan gruptur. Bu grup uygulama sürecinde farklı zamanlarda bir araya gelmek suretiyle süreci takip eden ve çeşitli önerilerde bulunan aynı zamanda uygulamaya katkı sağlamak üzere oluşturulan panel grubudur.

Üçüncü grup; uygulamanın yapıldığı eylem/uygulama planının uygulandığı, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi müzik bölümünde bağlama dersini seçen öğrencilerden oluşmaktadır. Bu grup araştırmada aynı zamanda katılımcı olarak yer almaktadır.

4.2.3. Eylem Araştırmasında Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliğin sağlanması amacıyla bir takım stratejilerden yararlanılmalıdır. Bunlar inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık, onaylanabilirliktir(Yıldırım ve Şimşek, 2005: 265). Geçerlik ve güvenirliğin sağlanması için araştırmada bu stratejilerin nasıl kullanıldığı aşağıda açıklanmıştır:

İnandırıcılık: Araştırmada elde edilen bulguların gerçekliğine, sonuçların benzer ortamdaki geçerliğine, süreçlerin birbiriyle tutarlı olmasına, verilerin toplanması ve sonuçların ortaya konmasında nesnel olunmasına bağlıdır. Bu araştırmanın inandırıcılık boyutu aşağıdaki belirlemelerle sağlanmaya çalışılmıştır:

- Araştırma verilerinde araştırmanın alt problemlerine cevap niteliği de taşıyan meslektaş/ uzman görüşleri 08.05.2009- 16.06.2009 tarihleri arasında, eylem planının uygulandığı uygulama verileri 05.10 2009–18.01.2010 tarihleri arasında 14 haftalık bir süreç içerisinde toplanmıştır.
- Araştırma sürecinde verilerin analizleri düzenli olarak yapılmıştır. Bunlardan meslektaş/ uzman görüşlerine yönelik veriler uygulama öncesi ve uygulamaya hazırlık aşamasında yapılmıştır. Uygulama sırasındaki veriler ise her haftanın sonunda ve bir sonraki haftanın başında yapılmıştır. Böylece her hafta toplanan verilerin kontrolü yapılmış, birbirleriyle olan ilişkileri kapsamında irdelenerek olası çözüm öneriler oluşturulmaktadır.
- Araştırmanın planlanması, uygulanması ve sonuçlandırılması aşamalarında gerek alan bilgisi gerekse nitel araştırma konularında uzman görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma verilerinin analizleri ve sonuçlar panel grubuyla paylaşılarak onların görüş ve önerilerinin alınması yoluna gidilmiştir. Ayrıca uygulamada kullanılan alıştırmalar seçilirken alanda uzman kişilerin kaynaklarından yararlanılmış, etütler ise araştırmacının 1998–2007 yılları arasında oluşturduğu ve mesleksel uygulamaları esnasında kullanarak ve deneyerek üzerinde çalıştığı etütlerden oluşmaktadır. Bu etütlerin uygunluğu konusunda yine alanda uzman kişilerin görüşlerine başvurulmuş gerekli görülen yerlerde düzeltmeler yapılmıştır.
- Araştırma verileri eylem araştırmasının farklı veri toplama araçlarına dayandırılarak toplanmış ve birbirleriyle ilişkileri göz önünde tutulmuştur.

Aktarılabilirlik: Araştırma sonuçlarının okuyan bireyler tarafından benzer anlamlarla anlaşılmasını gerektirir. Bu nedenle araştırma sürecine ilişkin aktarımların kolay anlaşılabilir biçimde betimlenmesi ve okuyanların zihninde ortamı ve süreci canlandırabilmesi sağlanacak biçimde yazılmasına özen gösterilmiştir.

Tutarlılık: Araştırma sürecinin değişkenlerinin tutarlı biçimde ele alınmasına yöneliktir. Araştırmada tutarlığın sağlanması için anlam ve kavramlar ortak biçimde ele alınmaya çalışılmış ve gerekli görüldüğünde alanda uzman görüşlerine başvurulmuştur.

Onaylanabilirlik: Araştırmada varılan sonuçları veriler ile sürekli olarak birbirini destekleyecek biçimde onaylamasını sağlamaktır. Bu araştırmanın sonuçları tamamıyla elde edilen verilere dayandırılarak sunulmuştur.

Eylem araştırmasının sistematik bir süreç olması ve yapılan uygulamaların sürekli olarak denetim altında tutulması gerekmektedir. Araştırmada geçerlik çalışmasına yönelik olarak nitel araştırma konusunda deneyimli Eğitim Fakültesi öğretim üyeleri ve çalgı eğitimi alnında uzman öğretim elemanlarından geçerlilik ve güvenirlik grubu oluşturulmuştur. Çalgı eğitimi alanındaki uzmanlar dört kişilik Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü öğretim elemanlarıdır.

Belirli aralıklarla toplanan, (bu toplantılar dört farklı tarihte toplu olarak yapılmış, yine bu üyelerle gerekli görüldüğü zamanlarda bireysel olarak ta görüşülerek fikirlerinden yararlanılmıştır) gruptaki öğretim elemanlarına o süreye kadar yapılan uygulama ve çalışmalar sunulmuş, üzerinde tartışılmıştır. Gerekli görülen yerlerde düzeltmeler yapılarak ortaya çıkan sonuçlar bir sonraki hafta/ haftalara yönelik eylem/ uygulama planına yansıtılmıştır. Buraya kadar yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışması araştırmanın direkt içeriği ile ilgili olup iç geçerliğe yöneliktir. Araştırmanın bu bölümünde Dış güvenirliğe yönelik verilerde sunulmaktadır.

Dış güvenirliğin sağlanmasına yönelik olarak araştırmacının öncelikle araştırma sürecinde kendi konumunu (katılımcı, gözlemci, çalışılan durumla ilgili ön deneyimler gibi) açık hale getirmesi gerekmektedir. Dış güvenirlik konusunda araştırmacının alabileceği ikinci önlem ise araştırmada veri kaynağı olan bireylerin açık bir biçimde tanımlanmasıdır(Yıldırım ve Şimşek, 2008: ss. 260–261). Buna göre dış güvenirliğin sağlanabilmesi için gerekli bilgi ve veriler aşağıda belirtilmektedir.

Araştırmacının konumu ve deneyimleri hakkındaki bilgiler: Araştırmacı bu araştırmada süreci gözlemleyen kişi olması nedeni ile hem gözlemci, alandaki meslektaş/ uzman görüşlerine ek olarak eylem planını oluşturmada alanla ilgili kaynaklardan yararlanmasının yanında alıştırma ve etütlerle ilgili olarak kendi çalışmalarını uygulamaya dâhil etmesi nedeni ile katılımcı durumundadır. Araştırmacı 1998 yılında Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümünde Türk Halk Müziği ve Bağlama öğretimi alanında okutman olarak göreve başlamıştır. Bağlama öğretiminde kullanılan materyallerle ilgili yeni alternatifler üzerine çalışmalar yapan araştırmacının bu alanda "Bağlama Eğitiminde Etütsel Çalışmaların Önemi, Bu Çalışmaların Çalgı Müziğinin Gelişimine ve Toplu İcralarda Uyuma Olan Etkisi" ve "Türk Halk Çalgılarının Birey Olarak Öne Çıkarılması, Kendi İçerisindeki Orkestral Yapılanmasındaki Mevcut Durumu ve Geleceği" konulu yayınlanmış iki farklı sempozyum bildirisi bulunmaktadır.

Araştırmada veri kaynağı olan kişilerin tanımlanması: Bu çalışma neticesinde oluşturulacak öğretim programının güvenilirliği ve sağlıklı olması bakımından, görüşülen kişiler, alandaki yeterlilikleri gözetilerek belirlenmiştir. Bu kişilerin hepsi bağlama eğitimcisi olup en az beş yıllık mesleki deneyime sahip olmaları kriteri esas alınmıştır. Araştırmada bu kişilerin gerçek isimleri kullanılmayıp belirli bir kod sistemi kullanılmıştır. Katılımcılar içerisinde yer alan bu grup, alanda uzman oldukları düşüncesiyle "U" harfi ile kodlanarak mesleki deneyim ve akademik unvana göre sıralanmışlardır. (Bkz. s. 111, Tablo 1)

Araştırmanın bu bölümündeki katılımcılar üç farklı fakülte ve yüksek okul kökenlidirler. Bunun nedeni ise; araştırmanın bağlama öğretimi başlangıç düzeyine yönelik olması ve başlangıç düzeyinde verilen eğitimin üniversiteler bünyesindeki fakülte ve yüksek okula göre farklılık göstermemesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca üç farklı fakülte ve yüksek okulun tercih edilmesinde, eğitim ve öğretim anlayışının homojen bir dağılım göstermesi esası göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmada yer alan diğer katılımcılar Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesin Müzik Bölümü öğretim elemanlarından olup, çalgı eğitimi alanında çalışan ve araştırmada panel grubu olarak yer alan dört öğretim elemanıdır. Bu öğretim elemanları aynı zamanda araştırmanın geçerlik ve güvenirliğinin sağlanabilmesi için danışman grubu olarak yer almışlar, bu amaçla bilgi ve

tecrübelerinden yararlanılmıştır. Bu grupta yer alan ve isimleri "P" harfi ile kodlanan öğretim elemanlarından P1; 19 yıllık eğitimci ve Doç. Dr. unvanına sahiptir. P2; 11 yıllık eğitimci ve Öğr. Gör. Unvanına sahiptir. P3; 10 yıllık eğitimci ve Öğr. Gör. unvanına sahiptir. P4 ise 15 yıllık eğitimci ve Arş. Gör. unvanına sahiptir.

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliğin sağlanmasında önemli stratejilerden biri de "veri çeşitlemesi" dir. Çeşitleme araştırma sonucu elde edilen sonuçların farklı boyutlardan değerlendirilmesine ve anlamlandırılmasına yardımcı olabilir. Böylece, araştırma sonuçlarının geçerliği ve genellenebilirliği konusunda okuyucu daha iyi düşünce elde edebilir(Yıldırım ve Şimşek, 2005: 94).

Bu araştırmada çeşitleme bağlamında; farklı veri kaynakları ve veri toplama araçları kullanılmış, veriler farklı zamanlarda toplanmıştır. Böylece araştırmada geçerlik ve güvenirliğin sağlanması için gerekli önlemler alınmaya çalışılmıştır.

4.2.3.1. Uzman Grubuna Sorulan Yapılandırılmış Sorular

1. Bağlama öğretiminde deneyim ve programın rolü nedir?

1a- Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Araştırmacı bu soruya verilen cevaplar içerisinden katılımcıların sadece unvan ve akademik tecrübelerini alarak Tablo 12'de göstermiştir.)

1b- Daha önceden hazırlanmış öğretim programınız var mı? Var ise yazılı mı yoksa hafızanızda mı tutuyorsunuz?

2. Bağlama öğretiminde başlangıç, bağlama seçimi ve tanıtımı nasıl olmalıdır?

2a-Yeni başlayan öğrenciler için tekne ölçüsü nasıl olmalıdır?

2b- Bağlama öğretimine başlamadan önce öğrencinin seviyesi nasıl belirlenmelidir?

2c- İlk derste ya da derslerde öğrenciye bağlamanın ayrıntılı olarak tanıtılması gerekir mi? Neden?

3. Bağlama öğretiminin başlangıcında kazandırılacak duruş, tutuş, oturuş ve çalma tekniği ile ilgili davranışlar nelerdir?

3a- Bağlama öğretiminin başlangıcında doğru duruş, doğru oturuş ve doğru tutuş nasıl olmalıdır? Bunun önemi nedir?

3b- Sol el parmak numaralandırması nasıl olmalıdır? (sağ tutuş için)

3c- Bağlama öğretiminin başlangıcında hangi perde başlangıç olarak belirlenmelidir? Neden?

4. Bağlama öğretiminde yer alan materyaller yöntem açısından nasıl kullanılmalıdır?

4a- Başlangıç seviyesinde olanlar için temel tezene vuruşlarına ne zaman geçilmelidir? Neden?

4b- Başlangıçta öğretilecek basit türkü ya da egzersizlerde hangi nota değerleri kullanılmalıdır?

4c- Öğretimde direkt olarak türkü mü çaldırılmalı yoksa farklı bir yöntem mi uygulanmalı? Neden?

4d- Öğretilecek alıştırma, etüt ya da eserde makam dizisine, ayağa ya da usul'e göre mi yoksa performansa yönelik bir öğretim modeli mi uygulanmalıdır? Neden?

5. Bağlama çalmada oluşan fiziki problemler nelerdir? Bu problemler nasıl giderilmelidir?

5a- Parmaklar ve bileğin rahat kullanılmasına yönelik öneri ve uygulamalarınız nelerdir?

5b- Sağ ve sol el koordinasyonunda sorun çıktığında bu sorun daha çok hangisinden kaynaklanmaktadır ve nasıl giderilmelidir?

5c- Bağlama öğretiminin ilerleyen safhalarında belli bir konuda oluşan sorunun giderilmesine yönelik lokal egzersizler uygulanmalı mı? Neden?

6. Bağlama öğretiminde sadece geleneksel türkülerin çalınması neleri getirmektedir?

6a- Türkiye'de bu güne kadar uygulanan geleneksel türkülerin çalınması ile yapılagelen öğretim modeli tek başına yeterlimidir? Bu model ile bağlama çalımında hedeflenen seviyeye gelinebilmekte midir?

6b- Türkü notalarının yazım şekli bağlama öğretimi için uygun mu? Bağlamanın çalım özelliklerine göre yeniden yazılması gerekir mi? Neden?

6c- Öğretimde geleneksel türkülerin çalınması sizce öğrencinin çalgısından beklentilerini karşılayabilmekte midir? Neden?

7. Bağlama öğretiminde egzersiz ve etütlerin rolü nelerdir?

7a- Bağlama öğretiminde egzersiz ve etütler kullanıyor musunuz? Bunlar ne tür egzersiz ve etütlerdir?

7b- Bağlamanın müzikal özelliklerine göre, tekniği de öne çıkaran etütler hazırlanmalı mı? Yoksa diğer çalgılar için hazırlanmış etütlerin bağlamaya adapte edilerek kullanılması yeterli midir? Neden?

7c- Türkü çaldırılarak yapılan öğretim modeli bağlama için bestelenmiş ya da hazırlanmış etütlerle desteklenirse bu durum öğrencinin başarısını nasıl etkiler? Neden?

7d- Öğrencinin teknik düzeyini geliştirebilmek için ne tür etütler hazırlanmalıdır? Bu etütleri hazırlarken / bestelerken hangi hususlara dikkat edilmelidir?

7e- Öğrencinin etüt çalıştıktan sonra türkü ya da eser çalması, türkünün yorum/icra kalitesini ne yönde etkiler? Neden?

8. Bağlama öğretimine yönelik ders planlaması nasıl olmalıdır?

8a- Genel hatları ile bağlama öğretim şekli ve programı Güzel Sanatlar Fakültelerinde nasıl olmalıdır?

8b- Lisans düzeyi bağlama öğretimi bireysel olarak haftada iki saat düşünüldüğünde bu iki saat nasıl planlanmalıdır? (geçmiş konu tekrarı, egzersiz, etüt çalışması, eser deşifre, yöresel tavırlar, performans, ilgili müzikleri dinleme üzerinde tartışma ve eleştiri yapma v.b. konularda)

8c- Ders ya da konu sonunda değerlendirme yapılmalı mı? Nasıl?

9. Bağlamanın geleneksel ve teknik çalım özelliklerinin daha iyi kavranabilmesi açısından mahalli ve ulusal sanatçılar öğretim içerisinde dinletilmeli mi? Neden?

4.2.4. Eylem Araştırmasında Araştırmacının Rolü

Araştırmada eylem araştırmasının uygulama yönü araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Bu nedenle araştırma sürecinde araştırmacının konumu, yeterlikleri, araştırma konusundaki deneyimleri ve eğilimleri araştırmanın planlama, uygulama ve sonuçlandırma aşamalarında önemli bir belirleyici olarak görülebilir.

Araştırmanın başlangıcında konuya ilişkin ilgili literatür taranmış ve kapsamlı bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Çalgı eğitimine yönelik çok sayıda çalışma olmasına karşın bağlama öğretimi ile ilgili öğretim programı geliştirme çalışmalarının araştırma boyutunda sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Dolayısıyla böyle bir çalışmanın yapılmasına ihtiyaç olduğu da düşünülerek ve ilgi duyularak bu alanda

çalışma yapılması gerektiği düşünülmüştür. Bu araştırmada uygulayıcı olma kararını ise araştırmacı üniversitede 10 yıllık deneyime sahip öğretim elemanı olarak çalışmasına dayanarak vermiştir. Ayrıca eylem araştırması sürecinde uygulamanın yapıldığı öğrencilerle sürekli etkileşim içinde olmaya ve öğrencilerin güveni kazanılmaya çalışılmıştır.

4.2.5. Ortam

Nitel araştırmalarda araştırmanın gerçekleştirildiği ortam, ortamın özellikleri araştırmanın uygulama sürecini ve sonuçlarını etkileyecek bir etken olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle araştırmanın gerçekleştirildiği ortamın betimlenmesi gereği duyulmuştur. Araştırmanın veri toplama araçlarından olan görüşmenin yapıldığı ortam Türkiye'nin dört farklı coğrafik bölgesi olan Ege, Karadeniz, İç Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde olmak üzere yedi farklı ilde bulunan üniversitelerin iki Devlet Konservatuarı, iki Eğitim Fakültesinin Müzik Bölümü ve üç Güzel Sanatlar Fakültesinde gerçekleştirilmiştir. Görüşme ortamı olarak görüşmenin kesintiye uğramaması ve dış etkenlerden etkilenmemesi düşüncesi ile bağlama alanında uzman/ meslektaşların kendi odaları kullanılmıştır.

Araştırmanın uygulaması araştırmacının bu üniversitede çalışıyor olması ve uygulamanın yapılacağı katılımcı öğrencilere daha kolay ulaşılabilmesi açısından Kayseri Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesin Müzik Bölümü binasında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırmanın Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümlerindeki bağlama dersine yönelik olması da bu fakültenin seçilmesinde direkt etkili olmuştur. Uygulamanın yapıldığı oda, araştırmada fiziksel olarak yeterli olduğu düşünülen, bilgisayar, yazıcı, video kamera, müzik seti ve ses sistemi gibi teknolojik araçların yeterli düzeyde olduğu, bu araçların gerektiğinde rahatça kullanıldığı 3x5 m ebatlarında bir odadır. Bu odada ayrıca 3 adet kitaplık ve çeşitli kaynaklar, etkinlikte kullanılmak üzere edinilmiş ayna, CD ve video CD'ler, araştırmacının ve katılımcı öğrencilerin gerektiğinde birlikte rahatça kullanabileceği 5 adet sandalye, 4 adet nota sehpası, bilgisayar masası ve büro masası bulunmaktadır. Bu durum araştırmanın yapılmasında bu odanın seçilmesinde önemli rol oynamıştır.

4.2.6. Katılımcılar

Bu araştırmada katılımcıların belirlenmesinde zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen, durumların derinlemesine incelenmesine olanak veren amaçlı örneklem yöntemlerinden "tipik durum örneklemesi" kullanılmıştır. "Tipik durum örneklemesi yeni bir uygulamayı tanıtmada ya da bir yeniliğin olduğu bir dizi durum arasından en tipik olanların saptanarak çalışılmasına olanak verir(Yıldırım ve Şimşek, 2005: 85). Bu nedenle araştırma sonuçlarının etkileyeceği düzey itibariyle Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü birinci sınıf öğrencilerinden bağlama dersini seçen ve bu dersten en az iki yıl boyunca sorumlu olan öğrenciler uygulamanın yapıldığı katılımcılar olarak belirlenmiştir. Ayrıca öğrenciler bağlama dersini yoğun bir isteklilik üzerine seçmişlerdir. Bunun da süreci olumlu etkileyeceği düşünülmektedir.

Öğrencilere uygulamanın başlangıcında ve ilerleyen safhalarında çalışmanın, doğru sonuçlandırıldığı takdirde başkalarına sağlayacağı yarardan, alandaki boşluğun giderilmesi yönündeki öneminden, uygulama sürecinde sonuçları doğrudan etkilemeleri yönüyle kendi katılımcı rollerinin öneminden bahsedilmiş, uygulamaya fedakârlık göstererek ve belli bir disiplin anlayışıyla yaklaşmaları konusunda samimi bir görüşme yapılmıştır.

Araştırmanın veri toplama araçlarından olan alanda uzman kişilerin belirlenmesinde iç örneklemden yararlanılmıştır. Bu amaçla araştırma verileri için önemli olabilecek bireylerin seçimi yoluna gidilmiştir. Duban'ın McMillan'dan (2004: 273) aktardığına göre "İç örneklemede araştırmacı araştırma verisi için önemli bilgilerin miktarını artıracak dokümanları, zamanı ve bireyleri belirler. Ortamdaki anahtar bilgiler tanımlanır ve o grup içinde kullanılır. Böylece ortamdaki herkesle çalışılmış olur"(Aktaran: Duban, 2008: 76). İç örneklemeyi belirlemede ise ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. "Ölçüt örneklemede önceden hazırlanmış bir dizi ölçüt kullanılabileceği gibi ölçütler araştırmacı tarafından da geliştirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 87).

Araştırmadaki diğer katılımcılar araştırmanın uygulama aşamasının gelişimine doğrudan katkısı olan Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesin Müzik bölümü öğretim elemanları arasından belirlenen, çalgı eğitimi alanında çalışan dört öğretim

elemanından oluşturulan panel grubudur. Bu grup araştırmanın uygulama sürecini takip etmeleri dolayısıyla hem gözlemci, hem de eylem planının geliştirilmesi ve düzenlenmesinde önerileri bulunmasından dolayı katılımcıdırlar.

4.3. Verilerin Toplanması

Eylem araştırmasında sistematik veri toplama süreci gerçekleştirildiği için araştırmacı, araştırmaya başlamadan önce ne tür verilerin, nasıl ve ne sıklıkla toplanacağına karar verir (Kuzu, 2005: 36). Araştırmanın kuramsal temelinin oluşturulması için alanla dolaylı ve doğrudan ilgili kaynakların taranması sonucu ulaşılan bilgiler yanında farklı veri kaynaklarından bilgi toplama yoluna gidilmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan veri toplama araçları şunlardır:

- Yapılandırılmış uzman/meslektaş görüşmesi
- Öğrencilerin çalgısal becerilerinin gelişimini gösteren gözlemci raporları
- Video kayıtları
- Araştırmacı günlüğü
- Öğrenci günlükleri
- Panel grubu toplantı verileri

Yapılandırılmış uzman/meslektaş görüşmesi: "Görüşme beceri, duyarlık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutlu kapsamı açılarından, hem sanat hem de bilimdir"(Yıldırım ve Şimşek, 2008: 119). "Yapılandırılmış görüşme daha çok, önceden yapılan ve ne tür soruların ne şekilde sorulup, hangi verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptayan, görüşme planını aynen uygulandığı bir görüşmedir(Karasar, 2009: 167).

Görüşmede dikkat edilmesi gereken hususların başında iyi soru yazılması gelmektedir. "Görüşme sorusu yazma basit ve doğrusal bir süreç değildir. İyi soru yazmak için araştırmacının ilgili alanyazın ile araştırma soruları arasında etkili bir etkileşim kurması ve hazırladığı soruları sürekli olarak geliştirmesi gerekir. Bu amaçla bu soruların bir grup birey ile denenmesi ve bu denemeye göre gerekli ifade değişikliklerinin yapılması ve gerekirse yeni soruların yazılması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 137). Bu amaç doğrultusunda araştırma soruları nitel araştırma ile

ilgili literatürden yararlanmanın yanında bu konuda deneyimli kişilerin görüşlerinden de yararlanarak hazırlanmış ve pilot çalışma niteliğinde iki üniversite öğretim elemanı üzerinde denenerek gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra esas görüşmecilere uygulanmıştır. Araştırmanın alt problemlerine cevap niteliğinde sorulan bu sorular açık uçlu olup alanla ilgili bireylerin derinlemesine bilgi ve görüşlerinin ortaya çıkarılmasında etkili olmuştur. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilerek daha sonra transkriptleri çıkarılmıştır. Daha sonra bu transkriptlerin analizleri yapılarak uygulamanın yapılacağı eylem planının şekillendirilmesi için listelenmiştir.

Öğrencilerin Çalgısal becerilerini gösteren gözlemci değerlendirme formları: Araştırmanın uygulama aşamasının başında uygulamanın yapılacağı öğrencilerin müziksel çalma becerilerine yönelik durumlarının belirlenmesi amacı ile video kaydı yapılmıştır. Diğer video kaydı ise 14 haftalık eylem planının/hazırlanan modelin uygulanması sonrasında öğrencinin gelişim düzeyinin ve öğretim programının faydalılığının tespit edildiği çalışmadır. Daha sonra bu kayıtlar incelenerek üç uzman gözlemcinin de katılımlarıyla birbirinden bağımsız olarak değerlendirmesi yapılmıştır. Bu değerlendirmede uygulanan programa göre araştırmanın uygulama aşamasının başında yine aynı uzman gözlemcilerle birlikte belirlenen, kazandırılması planlanan hedef davranışların ne kadarının kazanıldığının değerlendirmesi yapılmıştır.

Video kayıtları: Araştırmanın uzman/ meslektaş görüşleri, etkinliklerden odak grup görüşmesi ve odak grup çalışmaları, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesin Müzik bölümü çalgı eğitimi öğretim elemanlarından belirlenen panel grubu toplantılarının tamamı, öğrencilerle yapılan sınavlar ve belirlenen bazı derslerin video kaydı yapılmıştır. Video kayıtları araştırmacının aynı zamanda uygulayıcı olması nedeni ile yapılan uygulama ve etkinliklerin daha sonra gözlenebilmesini sağlamıştır. Ayrıca video kayıtları aracılığı ile uygulayıcı ve öğrencilerin performansı ile öğretim sürecinde gerçekleşen çeşitli olaylar panel grubuna izletilmiştir. Uygulama ve öğretim sürecini yansıtan video kayıtları araştırmacının sınıf uygulamalarını nesnel bir biçimde ele almasına ve komite üyelerinin sürece ilişkin görüşlerini somut bir biçimde dile getirebilmelerine katkı sağlamıştır.

Araştırmacı günlüğü: araştırmacı günlüğü araştırmanın her aşaması ile ilgili görüş ve gözlemlerin kaydedildiği bir defterdir. Araştırma sürecinin her adımının araştırmacı tarafından betimlenmesi amacıyla kullanılan araştırmacı günlüğü; gözlemler, analizler, diyagramlar, kısa notlar, doğrudan alıntılar, öğrenci yorumları, puanlar, görüşler ve izlenimler gibi çeşitli verileri kapsayabilir(Johnson, 2005: 63). Bu notların yoruma açık biçimde tutulmamasına ve olabildiğince betimsel olmasına dikkat edilmelidir(Yıldırım ve Şimşek, 2008: 301).

Araştırmada her öğretim etkinliği ve uygulamanın ardından süreçte karşılaşılan çeşitli durum ya da sorunları yansıtan bir araştırma günlüğü tutulmuştur. Bu sayede eylem araştırması sürecinde izlenen tüm süreçleri araştırmacının bakış açısıyla yansıtıldığı ve çeşitli değerlendirmelerde bulunulduğu bir veri kaynağı elde edilmiştir. Bunlar içerisinde panel grubu tarafından öne sürülen görüşlerin de yer aldığı günlükten, uygulama planına alıntılar yapılarak araştırmada yer verilmiştir.

Öğrenci günlükleri: Türkkan'ın Jewell ve Tichenor'dan (1994: 6) aktardığına göre "öğrenci günlükleri öğrencilerin öğrenme deneyimlerine ilişkin düşüncelerini Samimi bir biçimde ve korkusuzca ifade ederek diğerleri ile paylaştıkları veri kaynağıdır. Öğrencinin ilgi ve gereksinimlerine bir pencere açan öğrenci günlükleri, öğretmenini öğrencisinin öğrenmelerindeki gelişim sürecini izleyip anlamasına yardım eder; böylece onun öğretimle ilgili kararlarını vermesine katkıda bulunur"(Aktaran: Türkkan, 2008: 81). "Öğrenci günlükleri bireysel gözlemlere, duygulara, tepkilere, yorumlara ve açıklamalara ulaşmada yararlı olabilir"(Yıldırım ve Şimşek, 2008: 301). Bu nedenle öğrenci günlükleri yapılan uygulama ve etkinliklerin öğrencilerin bakış açısıyla değerlendirilmesi bakımından önemli bir veri kaynağı olarak gösterilebilir.

Araştırmada öğrencilere birer defter verilerek uygulama ile ilgili süreci değerlendirmeleri ve aktarmaları istenmiştir. Bunun doğal bir süreç içerisinde gerçekleşebilmesi ve gerçeği yansıtması açısından öğrencilerin hiçbir şekilde yazdıklarından sorumlu tutulmayacakları ifade edilmiştir. Bu günlükler her haftanın sonunda toplanarak okunmuş, gerekli notlar araştırmacı günlüğüne aktarılmıştır. Dönüt niteliği de taşıyan bu notların değerlendirmesi yapılarak gerekli görülen konular uygulama sürecine ve planına dâhil edilmiştir.

Panel grubu toplantı verileri: Araştırmanın alanla ilgili değerlendirmesinin yapıldığı panel grubu toplantılarında yer alan üyeler Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesin Müzik bölümü çalgı eğitimi öğretim elemanlarından oluşturulmuştur. Bu toplantılar 4 farklı zamanda 20.10.2009, 08.11.2009, 06.12.2009 ve 21.12.2009 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Toplantılarda o tarihe kadar olan uygulama ve gelişmelerin aktarılmasının yanında değerlendirilmeler de yapılmıştır. Grup üyelerinin görüş ve önerileri sürece dâhil edilerek gerekli görülen kısımlarda uygulama planına yönelik düzeltmeler ve eklemeler yapılmıştır. Sürecin geçerliliği açısından da değerlendirilebilecek panel grubu toplantıları ve bu toplantılarda ortaya çıkan bilgiler bu yönüyle önemli sayılabilecek veri kaynağı olarak gösterilebilir.

Doküman incelemesi: Eylem araştırmasında farklı türdeki dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılabilir. Ders planları, öğretim programları, öğrenci kayıtları, eğitim raporları, ödevler gibi yazılı kaynaklar veri kaynağı olarak kullanılabilir(Yıldırım ve Şimşek, 2008: 302). Araştırmada veri toplama araçlarının yanında doküman olarak ele alınan diğer kaynaklar arasında bağlama öğretimi üzerine yazılan metotlar, uzman/ meslektaş görüşlerine ilişkin notlar, öğrenci kişisel bilgi formları, araştırmacının uygulamalar üzerine tuttuğu günlükleri ve öğrenci günlükleri doküman incelemesi kapsamındaki veri kaynaklarıdır.

4.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Veri analizi verilerin düzenlenmesi, araştırma soruları çerçevesinde betimlenmesi ve yorumlanması aşamalarından oluşur. Eylem araştırmalarında analiz genellikle süreklilik gösterir; yani veri toplama ile eş zamanlı yürütülür ve toplanacak ek verilerin türü ve niteliğine ışık tutar. Toplanan verilerin analizi araştırmaya konu olan uygulamanın ya da sürecin anlaşılmasını sağlar. Verilerin betimlenmesi ve alanyazın değerlendirmesi çerçevesinde araştırmacı bir takım yorumlara ulaşır ve araştırma problemine ilişkin öneriler ortaya koyar (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 303).

Araştırma verilerinin, nitel araştırma kapsamında betimsel analizi yapılmıştır. "Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da

boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara çok sık yer verilir. Bu tür analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224).

Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları sistematik ve açık bir biçimde ortaya koymaktır. Verilerin bir düzen içerisinde açıklanmasından sonra yorumlanması, neden-sonuç ilişkilerinin irdelenmesi ve sonuçlara ulaşılması aşamaları gerçekleşir (Türkkan, 2008: 84). Araştırmanın görüşme ile ilgili bölümünde görüşme verileri çeşitli temalar altında düzenlenmiş ve tanımlanmıştır. "Böyle bir yaklaşımda okuyucunun elde edilen bilgilerle betimsel bir yaklaşımla tanıştırılması ve ortaya çıkan temalar altında bulguların düzenlenmesi söz konusudur. Bu betimlemelerden yola çıkarak, daha sonra araştırmacının kendi yorumlarını yapması ve bazı çıkarımlarda bulunması mümkündür(Yıldırım ve Şimşek, 2008: 225).

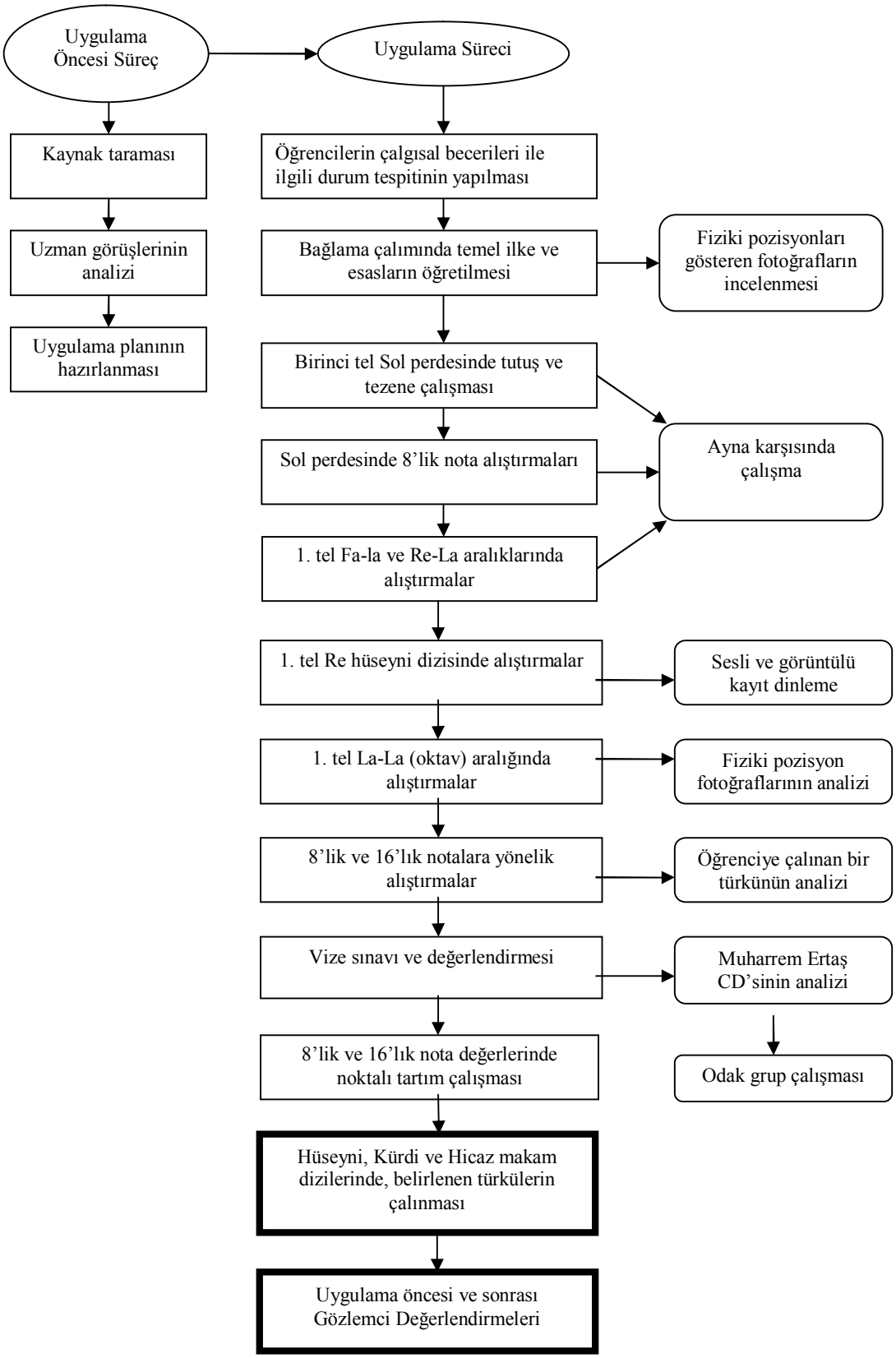
Yıldırım ve Şimşek'e göre(2008: 224) betimsel analiz dört aşamadan oluşur.

- "Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma: araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve/veya gözlemde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur. Bu çerçeveye göre verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenir.
- Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi: Bu aşamada daha önceden oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunur ve düzenlenir. Bu aşamada verilerin tanımlama amacıyla seçilmesi, anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi söz konusudur. Oluşturulan çerçeveye göre bazı veriler dışarıda kalabilir ya da önemli olmayabilir. Ayrıca bu aşamada daha sonra sonuçlar yazılırken kullanılacak doğrudan alıntılar da seçilir.
- Bulguların tanımlanması: son aşamada düzenlenen veriler tanımlanır ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenir.
- Bulguların yorumlanması: Toplanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması bu aşamada yapılır. Bulgular

> arasındaki neden- sonuç ilişkilerinin açıklanması ve gerekirse farklı olgular arasında karşılaştırma yapılması, araştırmacı tarafından yapılan yorumun daha nitelikli olmasına yardımcı olur"(Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224).

Araştırmanın probleminin çözümünü desteklemek amacı ile hazırlanan görüşme sorularına cevap niteliğindeki veriler betimsel analizi yapılarak yansıtılmıştır. "Bu tür araştırmalarda araştırmacı, verileri satır satır okur ve araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutları saptamaya çalışır. Ortaya çıkan anlama göre araştırmacı, belirli kodlar üretir ya da doğrudan verilerden yola çıkarak kodlar oluşturur"(Yıldırım ve Şimşek, 2008: 232). Araştırma verilerinden olan öğrenci günlükleri ve araştırmacı günlüğünde yer alan öğrenci görüşlerinin de betimsel olarak analizi yapılarak doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Bu verilerin, araştırmanın çeşitli aşamaları ile ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması bağlamında açıklamaları yapılarak yorumlanması yoluna gidilmiştir.

Aşağıdaki tabloda, araştırmanın uygulamasındaki temel basamaklar yer almaktadır. Bu tablonun orta sütununda uygulama süreci içerisinde öğrenciye kazandırılması hedeflenen temel davranışlara yönelik aşamalar yer almaktadır. Bu sütunun sağ tarafında ise bu uygulamaları destekleyen etkilikler yer almaktadır. Uygulama süreci içerisindeki her bir kutu haftalara yönelik olmayıp uygulamanın ana hatlarını belirtmektedir.

Şekil 3. Araştırmanın Uygulama Süreci

BÖLÜM 5

BULGULAR ve YORUMLAR

5.1. Alt Problemlere Yönelik Bulgu ve Yorumlar

5.1.1. Bağlama Öğretiminde Başlangıç, Bağlama Seçimi ve Tanıtımı Nasıl Olmalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Bu alt problem, öğretimde kullanılacak bağlamanın tekne ölçüsü, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesi ve çalgının tanıtılması konuları kapsamında ele alınmaktadır. Buna göre: tekne boyunun belirlenmesine yönelik uzman görüşlerine bakıldığında 11 kişinin hemen hepsi 38–40 cm civarında olmasının uygun olacağı görüşünde birleşmektedirler. Ancak bunlar içerisinde bazıları bayanlar için 38 cm, erkekler için 39, 40 cm'nin uygun olacağı konusunda ayrıntı belirtmektedirler. Bu ölçüde bağlamalar mevcut piyasa ortamı içerisinde daha çok tercih edildiğinden dolayı kolay bulunabilmektedir. Bunun sebeplerinin başında ise arz talep dengesinin bu yönde gerçekleşmesi gelmektedir.

Bağlama öğretimine başlamadan önce öğrencinin seviyesinin, hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesiyle ilgili görüşmeye katılan uzmanlar; *onlardan herhangi bir şey çalmalarını istiyoruz, en iyi çaldığı eseri çalmasını istiyoruz, ne çalmak istiyorsan onu çal diyerek dinliyoruz* gibi cevaplar vermektedirler. Bu uygulamaların doğru olduğu düşüncesi ile uygulamanın yapıladığı öğrencilerle yapılan ilk derste kendilerini ifade edebilecekleri ve onları anlayabilecek eser ya da eserleri çalmaları istenmiş bunun neticesinde öğrencinin çalgısal becerilerine yönelik çeşitli notlar da tutularak seviyeleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu noktadan hareketle öğrenciye öğretim içerisinde nasıl bir yaklaşım sergilenmesi gerektiği belirlenmiştir.

Öğrenciye ilk derslerde çalgının tanıtılmasına ilişkin ne yapılması gerektiği konusunda görüşülen uzmanların verdiği cevaplar ağırlıklı olarak; çok ayrıntıya girmeden yeri geldikçe anlatılmalı / tanıtılmalı şeklindedir. Ancak öğrencinin, çalgısının fiziksel, kültürel ve müziksel açılardan ne gibi özelliklere sahip olduğunu bilmesi, çalgısını daha iyi muhafaza etmesi, doğru kaynaklardan yararlanmayı öğrenmesi, çalgısının ait olduğu müzik türünün muhafaza edilmesi ve geliştirilmesinde önemlidir. Bununla birlikte ait olduğu kültür içerisinde nasıl yer

alması gerektiğini anlaması, yaptığı işin aynı zamanda bir kültür elçiliği olduğunun farkına varması açılarından son derece önemlidir. Ayrıca bunların yapılması öğrencinin çalgısına bağlılığını da artıracaktır. Bu sebeplerden dolayı ilk derslerde ve yeri geldikçe çalgının çeşitli yönleri ile tanıtılması gerekmektedir.

5.1.2. Bağlama Öğretiminin Başlangıcında Kazandırılacak Duruş, Tutuş, Oturuş ve Çalma Tekniği İle İlgili Davranışlarda Nasıl Bir Yöntem Uygulanmalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Bu alt problemde, doğru duruş, oturuş ve tutuş konusunda araştırmaya katılan uzmanlar; konunun çok önemli olduğunu belirterek bu davranışların sonraki aşamaları doğrudan etkileyeceğine dolayısıyla kişinin çalgı yaşamının doğrudan etkileneceğine vurgu yaparak bu konudaki sorunların başlangıç eğitimi kapsamında çözülmesi gerektiği konusunda fikir belirtmektedirler. Çalgı eğitiminde bu davranışların doğru kazandırılması öğretimin ilk aşamasının sağlam temeller üzerine oturtulması anlamına gelmektedir. Sağlıklı bir bağlama eğitimi için bu koşul mutlaka sağlanmalıdır. Çünkü çalgıda sağ ve sol el tekniğinin doğru bir şekilde yerleşmesi için bu tür fiziki pozisyonların doğru bir şekilde kazandırılması kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Duruş, tutuş, oturuş ve çalma tekniği ile ilgili davranışlar çerçevesinde sol elde parmak numaralarının belirlenmesi ve tekniğe uygun kullanılmasına yönelik bölümüyle ilgili ilk olarak bu konunun icrada akıcılığın ve gelişimin sağlanabilmesi için önemli olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Bu konuda uzmanlar arasında birbirine yakın olmakla birlikte farklı görüşler de yer almaktadır. Bu fark ise başparmağa verilen numaradan kaynaklanmakta olup uzmanlar bu parmağa artı işareti ve beş rakamı ile belirtilmesi konusunda eşit görüşe sahiptirler. Ancak başparmak hem işlevi, kullanılış şekli ve duruş pozisyonu açısından hem de sadece üçüncü telde kullanılması açısından diğer parmaklardan belirgin biçimde ayrılır. Ayrıca sol el parmakları numaralandırılırken işaret parmağına bir rakamı verilerek başlayan sıralamada dördüncü sırada serçe parmak yer almakta olup bu parmak rakamsal sıralama ve fiziksel yapıya göre son parmak durumundadır. Bu da başparmağa rakamsal bir değerle belirtmekten ziyade farklı bir işaret olan artı işaretiyle belirtilmesini mantıklı kılmaktadır. Bu konu hakkında uygulamanın

yapıldığı öğrenciler artı işaretinin üçüncü teli daha çok çağrıştırdığını ve üçüncü tele geçişle ilgili daha çabuk karar verme imkânını sağladığını belirtmektedirler.

Bu alt problem kapsamında ele alınan ve diğer bir konu olan başlangıç perdesinin belirlenmesi konusunda araştırmaya katılan uzmanlar farklı görüşler belirtmektedirler. Bunlar içerisinde başlangıç perdesi olarak birinci tel açık la perdesinden öğretime başlayanların yanında daha ince perdelerden özellikle birinci telde yedinci ana ses olan sol perdesi ya da civarından başlayanlar ve nedenini doğala en yakın fiziksel pozisyon sağladığı görüşüne dayandırmaktadırlar. Bu konuda bazı uzmanların doğallığı işaret ederek belirttiği gibi, bağlamada başlangıçta perdelere temiz basamama sorunuyla sık karşılaşılmaktadır. Bu sorunun temeline inildiğinde ise öğretimin başlangıç aşamasında zamanından önce pest bölgelerden öğretime başlanması şeklindeki sakıncalı durum görülmektedir. Bu sakıncanın nedeni ise doğala aykırı, bir başka deyişle belli düzeyde tecrübe gerektiren perdelerden başlanmasının fiziksel tutuş açısından daha zor oluşudur. Bu durumla ilgili doğru davranışı, araştırmaya katılan bazı uzmanlarında belirttiği gibi şu şekilde açıklamak mümkündür; öncelikle doğru bir oturuş, duruş ve tutuşun ardından gelinen bu aşamada başlangıç perdesi doğala en yakın bir şekilde yapılmalıdır. Bu noktada ise doğal bir fiziksel oturuş ve duruş sonrasında, sağ tutuşta sol kolun dirsekten kırılıp yukarı doğru kaldırılmasıyla yapılan basit bir doğal hareketle işaret parmağının 38–40 cm. civarında tekne ölçüsüne sahip olan uzun saplı bir bağlamanın sol perdesi civarına denk geldiği görülmektedir. Buda bize başlangıç perdesi olarak sol perdesi ve civarının başlangıç için uygun olacağını göstermektedir. Bunun pratiği uygulama esnasında gerçekleştirilmiş ve olumlu sonuç alınmıştır.

5.1.3. Bağlama Öğretiminde Yer Alan Materyaller Yöntem Açısından Nasıl Kullanılmalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Bu alt problem, başlangıçta kullanılacak nota değerinin belirlenmesi, temel tezene vuruşlarının zamanı, yine başlangıçta çalınacak ezgilerin nasıl ve neye göre belirlenmesi gerektiği çerçevesinde ele alınmaktadır. Bunlardan ilki olan başlangıçta kullanılacak olan nota değerinin belirlenmesine ilişkin uzman görüşleri benzer şekilde görülmektedir. Bunlar içerisinde 4'lük, 8'lik ve 16'lık nota değerlerinin uygun olacağı belirtilmekle birlikte 8'lik nota değerinin kullanılmasının uygun

olacağı görüşü daha hâkimdir. Aslında bağlama öğretimi için basit gibi görülen bu ayrıntı sağ el tekniğinin doğru yerleşmesi ve rahat kullanılması yönünden oldukça önemlidir. Şöyle ki; bağlamada sağ ve sol el koordinasyonu ile ilgili sorunlara sık rastlanılmaktadır. Bu sorunun temeline inildiğinde ise bunun daha çok sağ elin kasılması ya da sol el karşısında zayıf kalması şeklinde görülmektedir. Bu gibi sorunların oluşumunda ise daha çok başlangıçta sağ el çalışmalarına yeteri kadar önem verilmediği sebep olarak gösterilebilir. Sağ el için başlangıçta alt ve üst tezene vuruşlarının dengeli bir şekilde oturması gerekmektedir. Bunun içi ise özellikle 8'lik notalardan oluşan tartım çalışmalarının yeterli düzeyde yapılması gerekmektedir.

Öğretimin ilk haftalarında sağ el dengesinin sağlanmasının ardından temel tezene vuruş şekillerine geçilebilmektedir. Bunun ne zaman yapılacağı ise sağlıklı bir gelişim sürecinin oluşmasında önemlidir. Bu sürenin belirlenmesi ile ilgili uzman görüşlerinde belirtildiği üzere daha çok öğrencilerin buna hazır oluşlarının bunu belirlediğini ifade etmektedirler. Bu görüşlerin yanında hemen ilk derslerde bu konuya geçilebileceğini belirtenlerde olmuştur. Ancak bazen temel tezene vuruşlarına erken geçilmesi sağ el tekniğinin bozulmasına yol açabilmektedir. Bunun gözden kaçırılmaması, dikkatli bir gözlem neticesinde kontrol altında tutulması gerekmektedir.

Bağlama başlangıç eğitiminde üzerinde durulması gereken konuların bir diğeri ise başlangıç ezgilerinde hangi mantıkla hareket edilmesi gerektiğidir. Bu konu ile ilgili uzman görüşleri; öğretimde kullanılacak ezgi ya da eserlerde temel mantığı dizi, usul ve performans olarak belirtmektedirler. Bunlar içerisinde ezgilerin dizi yönü ile ele alınması, bu dizinin de hüseyni dizisi olması gerektiğini belirtmektedirler. Buna sebep olarak ta Türk Halk Müziği repertuarındaki kolay çalınabilecek eserlerin ağırlıklı olarak hüseyni dizisinde olmasını göstermektedirler. Bu görüşlerin yanında uzmanlardan bazıları herhangi bir dizi ya da usulü ölçüt almadan sadece amaca uygun ses ya da ses kümelerini kullanmanın yeterli olduğu görüşünü belirtmektedirler. Başlangıç eğitiminde kullanılan ezgilerin çalgı öğretimi için sadece bir araç olduğu unutulmamalıdır. Çünkü başlangıçta amaç öğrenciye repertuar öğretmek değildir. Aksine çalgıyı öğretme amacı taşıyan bir öğretim sistemi içerisinde bu ezgi ya da eserlerin çalgıyı öğrenmek için kullanılan bir materyal olduğu unutulmamalıdır. Öğrenciye bir repertuar kazandırma aşaması daha

ileri aşamalarda düşünülebilir. Şu da unutulmamalıdır ki öğretimde kullanılacak olan bu materyallerin Türk Halk Müziği ve bağlamanın karakterine çok aykırı örnekler de olmamalıdır. Çünkü öğrencinin hangi tür müziğin içinde yer aldığını da bilmesi gerekmektedir.

Öğretimde kullanılan materyaller arasında yer alan türkülerin direk olarak başlangıçta verilmesi ile ilgili çeşitli uzman görüşleri yer almaktadır. Bunlar içerisinde ağırlıklı görüş ise türkülerden önce hazırlık niteliğindeki ezgi, alıştırma ve etütlerin çalınmasının daha doğru olduğudur. Akademisyen olan kişilerin bu görüşüne karşın piyasada kolaylıkla bulunabilen bağlama metotlarının incelenmesi sonucunda birçoğunda diret olarak türkülerden başlandığı görülmektedir.

5.1.4. Bağlama Çalmada Oluşabilecek Doğru Duruş, Oturuş ve Tutuş İle İlgili Problemler Nelerdir? Bu Problemler Nasıl Giderilmelidir? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Bağlama çalmada oluşabilecek duruş tutuş ve oturuşa yönelik problemler ve bunların çözümüne yönelik önerilerden oluşan bu alt problemin içeriğinde yer alan, parmaklar ve bileğin rahat kullanımına yönelik uygulamaların nasıl olması gerektiğine ilişkin uzman görüşlerinde öncelikle başlangıcın dikkatli ve doğru yerden yapılması gerektiği, bunların yanında doğal tutuşun ve duruşun gerektiği belirtilmektedir. Bunlara ek olarak sağ elde kasma ve sıkma olmamasına dikkat edilmesi gerektiğinin altı çizilmekte ve uygulama içerisine bunların doğru bir şekilde yerleşmesi için etüt ve egzersizlerle çalışmalar yapılmasının faydalı olacağı belirtilmektedir. Bağlama çalmada sık karşılaşılan bu tür problemlerin oluşum nedenlerinden biri de öğrencinin kendisini çaldığı esere kaptırarak uyması gerektiği kuralları istemeyerekte olsa unutmasıdır. Araştırmanın uygulamasında öğrencilerden Ö2'de duruş ve tutuşla ilgili sorunlarının el pozisyonlarına direkt yansıdığı görülmüş, duruş ve tutuşla ilgili ek çalışmalar yapılmıştır. Bu gibi sorunların oluşmaması için öğrenciyi derslerde her zaman kontrol altında tutmalı, özellikle bu tür sorunların başlangıç aşamasında oluşmasına engel olunmalıdır.

Fiziksel pozisyonlar kapsamında oluşan problemler arasında iki elin koordinasyonu ile ilgili sorunlar sıkça görülmektedir. Bununla ilgili uzmanlar her iki elde de sorun olabildiğini belirtmekle birlikte bu sorunun kaynağı olarak daha çok

sağ eli ve bileği işaret etmektedirler. Hatta sağ ele ve bileğe çoğu zaman gereken önemin verilmediğini de belirtmektedirler. İki el koordinasyon sorunlarının en başında; sağ elin tek bir tezene hareketine sahip olması ve buna beş parmakla karşılık veren sol elin bulunması gelmektedir. Yani sağ el ve tezene tek başına beş parmakla işini yapan sol ele karşı mücadele etmektedir. Bunların yanında öğrencilerin bir an önce hızlı çalabilme tutkusu da koordinasyonla ilgili sorunlarını doğurabilmektedir. Araştırmanın uygulamasında bu sorunla karşılaşılmıştır. Buna sebep olan sorunun hızlı çalma tutkusu ve sağ elde egzersizlerin yetersiz olduğu görülmüş, bu yönde gerekli uyarılar yapılarak ve önlemler alınarak çalışmalar yapılmıştır.

Bağlama öğretiminin ilerleyen aşamalarında uygulama içerisinde icraya yönelik küçük sorunlar görülebilmektedir. Ezginin temiz çalınamaması, bütünlüğün sağlanamaması, metronomu dengede tutamama gibi sorunlar küçük olmakla birlikte icrayı ve gelişimi olumsuz etkilemektedirler. Bu tür sorunların giderilmesi konusunda görüşülen uzmanlar; sorunlu kısmın daha yavaş ve dikkatli bir şekilde yapılan tekrarlarla egzersiz haline dönüştürülerek çözülebileceği gibi o soruna yönelik bir egzersiz ve etüt çalışmasının faydalı olacağını da belirtmektedirler. Buna ek olarak o sorunun nedenini anlayarak o anda üretilebilecek alıştırma ve etütler de sorunu çözmede etkili olabilmektedir.

5.1.5. Bağlama Öğretiminde Sadece Geleneksel Türkülerin Çalınması Neleri Getirmektedir? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Sadece geleneksel türkülerle yapılan öğretimin yeterli olup olmamasının yanında daha ideal bir öğretim şeklinin nasıl olacağı bu alt problemde ele alınan konulardan biridir. Bununla ilgili görüşülen uzmanlar türkülerin bağlama öğretiminde belli noktalarda faydalı olabileceğini ancak bu tür bir öğretim şeklinin eksik olacağını belirtmektedirler. Hatta bunların yanında sadece türkülerle yapılan öğretimin ilerleyen aşamalarında tıkanmaların yaşandığını da belirtmektedirler. Türküler geleneğin öğretilmesinde vazgeçilemez materyallerdir. Ancak tekniğin iyi bir seviyeye gelebilmesi için tek başına yeterli olamamaktadırlar. Çünkü türküler bağlamanın tüm özelliklerini yansıtabilecek bir içeriğe sahip değildirler ve böyle bir amaç için üretilmemişlerdir. Bundan dolayı etüt ve egzersiz gibi ek öğretim materyallerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu alt problem içerisinde türkü notalarının yazım şekli bağlama öğretim süreci bağlamında ele alınmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak uzmanların hemen hepsi türkü notalarını şu anki yazım şekli ile bağlama öğretiminde kullanılabilmesi açısından yetersiz görmektedirler. Bunların yeniden nasıl yazılması gerektiği ile ilgili olarak ise; bunu yapacak kişilerin mutlaka alanda uzman kişiler olması gerektiğini belirtmektedirler. Bu işin ise kolay bir iş olmadığını ancak mutlaka yapılması gerektiğini belirtmektedirler. Bu görüşler göz önüne alınarak araştırmanın uygulama bölümünde kullanılan türküler, bağlama öğretim ve çalım özelliklerine göre yeniden yazılarak kullanılmışlardır.

Geleneksel türküler yazım itibariyle incelendiğinde öğretimi kolaylaştıracak ve icrayı güçlendirecek bir terminolojiye sahip olmadıkları görülebilmektedir. Dolayısıyla öğretimde kullanılacak türkü notalarının orijinallerinde tel ve parmak numaraları, tezene yönlerini gösteren işaretler, hız ve nüans işaretleri bulunmamaktadır. Bunların yanında nota değerleri ve tartımların aynı anda hem söze hem de saza göre yazıldığı görülmekte, bu yönleri ile de yeniden yazılması gerekmektedir.

Bağlama öğrenimi içerisinde yer alan öğrencilerin büyük bir bölümü çalgısal gelişimleri ile ilgili beklenti içerisinde olmaktadırlar. Bu beklenti daha çok ileri seviyelere gelebilme adaklı olmaktadır. Bununla ilgili uzmanlara yöneltilen, geleneksel türkülerin öğrencilerin çalgılarından beklentilerini karşılaması ile ilgili sorulan soruya cevap olarak, türkülerin belli düzeylere kadar yeterli olabileceği ancak ileri seviyelere gelmede yetersiz kaldığı şeklindeki görüşleri öne çıkmaktadır. Bundan dolayı da farklı materyal ve kaynaklar kullandıklarını belirtmektedirler. Özellikle ileri düzeylere gelebilme potansiyeline sahip öğrenciler için sadece türküler yeterli olmamaktadır. Türkülere ek olarak bu eksikliği giderecek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde icrayı geliştirme açısından geniş kapsamlı etütler ilk sıralarda yer almaktadır.

5.1.6. Öğrencilerin bağlamanın geleneksel ve teknik çalım özelliklerini daha iyi kavrayabilmeleri açısından mahalli ve ulusal sanatçılar öğretim içerisinde nasıl yer almalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Bu alt problem ile ilgili uzmanlar; geleneksel ve mahalli sanatçıların öğrencilere mutlaka dinletilmesi gerektiği konusunda görüş birliği içerisindedirler. Bağlamanın geleneğe dayalı özelliklerini kazanabilmenin en iyi ve en doğru yolunun kaynağından direkt beslenme olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca gelenekselin mahalli unsurlarının da belirlenerek öğretime yansıtılmasının gereği belirtilmektedir. Türkiye genelinde bağlama çalışıyla tanınan, bağlamaya hâkim ve iyi yorumlayan kişilere bakıldığında bunların genellikle mahalli, geleneğin içinde yetişmiş kişiler olduğu görülmektedir. Ancak bu kişilerin büyük bir bölümü ulusal özellikleri yansıtan bir icraya sahiptirler.

Araştırmanın uygulama sürecinde yapılan panel grubu ile 9 Kasım 2009 Pazartesi günü yapılan toplantıda öne çıkan; geleneksel çalgı eğitimi ve kültür ilişkisinin öğrencilere anlatılması, buna yönelik etkinlikler düzenlenmesi gerektiği fikri üzerine Türk Halk Müziğinde önemli yere sahip sanatçıların tanıtılması görüşü ağarlık kazanmıştır. Bunun üzerine ders içi etkinlik kapsamında geleneksel sanatçılardan konu için uygun olacağı düşünülen Muharrem Ertaş'ın CD'sinden ilk 3 eser dinletilmiştir. Muharrem Ertaş'ın türkülerinde ve icrasında geleneksel halk kültürüne, ustanın kendi yöresel kültürüne ve Türk kültürüne has felsefesi bulunduğundan bahsedilmiş ayrıca geleneksel türkülerin sözlerinde gerçek hayattan kesitler olduğu, müziğin genel karakterinin sözlerin ifade ettiği anlamla uyumlu olduğu gibi konulara da dinleti sırasında değinilmiştir. Dolayısıyla eğitimi yapılan bu çalgının nasıl bir değer üzerine kurulu olduğunun daha iyi anlaşılması ve derslerin yeni yöntem ve tekniklere dayalı çalgı eğitim sisteminin yanında geleneksel değerler doğrultusunda anlamlandırılması gerektiği ifade edilmiştir. Bunların yanında Muharrem Ertaş'ın çok iyi bir bozlak ustası ve icracısı olmasından bahsedilip bozlaklar hakkında da kısa bilgi verilmiştir.

Giderek çok kültürlü bir kimliğe sahip olan dünyada bağlamanın uluslar arası düzeyde çalınması ve tanıtılmasına da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tanıtım içerisinde geleneksel unsurların olması gerektiği gibi uluslar arası nitelikte özelliklere sahip

çalım tekniğini de içerecek eserlere ihtiyaç duyulmaktadır ki bunların yine bağlamaya has özellikler içermesinin önemi büyüktür. Bu konuda görüşülen uzmanlardan U1'inde belirttiği gibi uluslararası da bağlama sanatçısı olunmalıdır.

5.1.7 Bağlama Öğretiminde Ne Tür Egzersiz ve Etütler Kullanılmalıdır? Bu Egzersiz ve Etütler Nasıl Kullanılmalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Bağlama öğretiminde etüt ve egzersizlerin rolü ve işlevi, bunların hangi özelliklere sahip olmaları gerektiği ve öğretim içerisinde nasıl kullanılmaları gerektiği yönündeki bulgu ve yorumların yer aldığı bu alt problemin çözümüne yönelik uzmanların etüt ve egzersiz kullanmaları ile ilgili görüşlerinde hemen hepsi etüt ve egzersizleri kullandıklarını belirtmekte olup bunların amaca uygun etütler olması gerektiğinin altını çizmektedirler. Bu etütlerin ne türde olduğu ile ilgili olarak ise kendi yazdıkları etütleri kullananlar ağırlıkta olup halk müziğinin yapısına uygun herhangi türden etüt ve egzersizi de kullandıklarını belirtmektedirler. Başlangıçta egzersizleri ileride ise etütlerin kullanılabileceği görüşüne ek olarak etütlerin her safhada kullanılabileceği belirtilmektedir. Ortaya çıkan bu görüşler doğrultusunda araştırmanın uygulaması içerisinde başlangıçta egzersizlerden oluşan süreç sonrasında etüt ve eserlerden oluşan diğer sürece geçilerek uygulama sürdürülmüş, bu iki sürecinde öğretime olumlu yansımaları görülmüştür. Oldukça gelişmiş olan batı müziği çalgı öğretim sistemi içerisinde egzersiz ve etütlerin sürecin en önemli parçaları olarak uygulandığı da araştırma kapsamında ve uygulama süreci öncesinde incelemeler neticesinde görülmüştür.

Bu alt problem kapsamında bağlamanın yapısına uygun etütlerin oluşturulması ile ilgili uzman görüşlerinde; başka çalgılar için yapılmış etütlerden yararlanılabileceği gibi Türk Sanat Müziği örnekleri içerisinde özellikle saz eserlerinden yararlanılabileceği belirtilmektedir. Bu görüşlerin yanı sıra, asıl alanın bağlamanın teknik ve müzikal özelliklerine göre yapılmış/ bestelenmiş etüt ve egzersizlerin kullanılmasının amaca daha uygun olacağı görüşü hâkimdir. Ayrıca başka çalgılar için yapılan etüt ve egzersizlerin, o çalgının müzikal ve teknik özelliklerini içerdiğini, bu yüzden bağlama için tam olarak fayda sağlayamayacağı görüşü de belirtilmektedir. Bu bağlamda araştırmanın uygulama bölümünde bağlama

başlangıç düzeyine uygun olacağı düşünülen egzersiz ve etütler hazırlanarak kullanılmıştır. Bu süreçte yapılan gözlem sonucunda ve dönüt niteliğindeki öğrenci günlükleri içerisindeki öğrenci görüşlerinin analizi sonucunda öğretime olumlu yansımalarının olduğu görülmüştür.

Türkülerle yapılan bağlama öğretimine ek olarak etüt ve egzersizler kullanılarak öğretim modelinin desteklenmesi konusunda uzman görüşlerine bakıldığında; geleneksel türkülerin tek başına yeterli olmadığı, dolayısıyla bunların etüt ve egzersizlerle desteklenmesi gerektiği, ancak bunların amaca uygun doğru yazılmış çalışmalar olması gerektiği belirtilmektedir. Bunlara ek olarak bazı batı müziği çalgıları için yazılmış etütlerin de kullanılabileceği belirtilmektedir. Araştırmanın uygulama bölümünde bu görüşler doğrultusunda türkülere ek olarak egzersiz ve etütler kullanılmıştır.

Öğrencilerin teknik düzeyini geliştirmede kullanılacak etüt ve egzersizlerin ne türde olması gerektiği ile ilgili uzman görüşlerinde ise; yine etütlerin amaca uygun olması gerektiği, ağırlıklı bir görüş olarak belirtilmektedir. Çalışmaların halk müziğinin ve bağlamanın yapısına uygun olması gerektiği de belirtilmekle birlikte görüşülen uzmanlardan U3'ün bu konuda çarpıcı olan şu görüşü dikkate değerdir: "*Geleneksel çaldırmak için hiç etüt çaldırmıyorum. Daha çok alıştırma kullanıyorum. Deneysel çalışma ve çok seslilik için etütler kullanıyorum. Aslında türküyü doğru çalmak teknik bir meseleden çok duyuşsal bir şeydir. Alıştırma pozisyonu doğru çalmak içindir"* Araştırmanın ilgili araştırmalar bölümünde de yer alan çalışmalarda görüldüğü üzere aynı zamanda çalgı öğretim süreci içerisinde önemli bir ihtiyacı giderecek olan, çalgı öğrencisini ve icracısını ileri düzeylere taşıyabilecek ileri düzey etütlere pek rastlanmamaktadır. Konunun önemini ortaya koymak açısından görüşülen uzmanlardan U4'ün "*Halk müziğinin çeşitli ögelerini içeren makamsal ve ritimsel unsurları içeren şeyler yapılmıyor. Genelde başlangıç için etütler yapılıyor. Ama devamı yok. İleriye yönelik etütler de yapılmalı, makam ve ritim çeşitliliği içeren"* şeklindeki görüşü önemli ve dikkate değerdir. Öğretimde kullanılacak etütlerin konu bütünlüğü içerisinde hazırlanmış ve sunulmuş etütler olmasının, amaca daha çok hizmet edeceği dolayısıyla daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

Öğrencinin etüt çalıştıktan sonra türkü ya da eser çalması, türkünün yorum/icra kalitesini ne yönde etkileyeceğine yönelik uzman görüşleri; etütlerin türkü ya da eserlere hazırlık niteliği taşıması açısından olumlu yönde etkileyeceği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Aynı zamanda etütlerin hazırlık niteliğinde olabilmesi için sonraki konuyla ilintili ve amaca uygun olması gerektiği de belirtilmektedir. Etütlerin bir başka olumlu yönü ise çalışma disiplininin oluşmasında görülmektedir. Şöyle ki; öğrenciler planlı bir çalışma ortamı içerisine girmekte genellikle önceden disiplinli bir çalışma alışkanlığına sahip olmadıkları için zorlandıkları görülmektedir. Öğrencinin özellikle ders dışında devamlı olarak sadece eser çalışması sıkıcı olabilmektedir. Bu yüzden verimli ve disiplinli bir çalışma düzeninin oluşmasında etütler ve eserleri peş peşe çalışmaları etkili olabilmektedir.

5.1.8. Lisans Düzeyinde Bağlama Öğretimine Yönelik Haftalık Ders Planlaması Nasıl Yapılmalıdır? Alt Problemine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Lisans düzeyinde bağlama öğretimine yönelik program kapsamında Güzel Sanatlar Fakültelerinde uygulanması gereken ideal plan ve programla ilgili olarak görüşülen uzmanlar; daha çok müzik bilimi ile ilgili, bilimsel ağırlıklı konuların Güzel Sanatlar Fakültelerine has çalışma anlayışı geliştirmek suretiyle ele alınmasının daha doğru olacağını belirtmektedirler. Bunların yanında konservatuarlar ve eğitim fakültelerinin ortasında bir eğitim-öğretim şeklinin uygun olabileceği de belirtilmektedir. Güzel Sanatlar Fakültelerindeki bağlama öğretiminin özellikle eğitim fakültelerinden daha kapsamlı olması gerektiği, teorisinin yanında pratik, icrasal içeriğinin tüm yönleriyle bilinmesi ve uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Bunların yanında bağlama icrasını geliştirici çalışmaların da yapılması gerektiği ancak geleneksel ve eğitim yönlerinin geri planda kalmaması gerektiği belirtilmektedir. Yani Güzel Sanatlar Fakültelerindeki bağlama eğretimi icra, araştırma, geliştirme ve eğitim yönlerini birlikte ele alan bir yaklaşım içerisinde yapılmalıdır.

Güzel Sanatlar Fakültelerinde bağlama öğretimi haftada iki saat olarak düşünüldüğünde bu iki saatin nasıl planlanması ve bu planın uygulanması, uygulama kapsamında geçmiş konuların tekrarı, egzersiz, etüt çalışması, eser deşifre, yöresel tavırlar, performans, ilgili müzikleri dinleme üzerinde tartışma ve eleştiri yapma v.b.

konularda neler yapılabileceği ile ilgili uzman görüşleri ağırlıklı olarak şu şekildedir. Bunların ders içerisinde yapılabilmesi durumunda muhakkak faydalı olacağı belirtilmektedir. Bu görüşler içerisinde uzmanlardan U4'ün "*Bunların hepsi bir arada olabilir. Bütün bunların hepsi dersin içinde olmalıdır. An geldiğinde hepsi dersin içinde yapılmalıdır. Çünkü bunların hepsi dersle iç içe. Tek başına notadan halk müziği siyah beyaz resim gibidir. Dolayısıyla halk müziği bilmek demek dil bilmek, yöre bilmek, stil bilmek, ağız, tarih bilmek demektir. Tek başına halk müziği notadan anlatılmaz. Birde o günkü konunun odağına göre de gidiş belirlenebilir"* şeklindeki görüşü konunun özetlenmesi açısından dikkate alınabilir. Bununla birlikte tüm bunların haftada iki saat içinde yetişmesi konusunda endişe edildiği görüşü de yer almaktadır. Türkiye'deki bağlama öğretimi her boyutta incelendiğinde derslerin birçoğunda ağırlıklı olara türkü çalmakla geçtiği bazen bunlara etüt çalışmalarının eklendiği görülebilir. Bu da derslerin öğrenci açısından sıkıcı olmasına neden olmaktadır. Oysaki derslerde öğretimi zenginleştirecek çeşitli etkinliklerin yer alması bu gibi sorunların çözebilmekte ve derslerin daha verimli geçmesini sağlayabilmektedir. Araştırmanın uygulamasında bu tür etkinlikler gerçekleştirilmiş ve sonucunun öğretime olumlu yansımaları görülmüştür.

Derslerin verimliliğinin artırılması ve kontrol altında tutulmasının sağlanabilmesi için ders ya da konu sonunda değerlendirme yapılmasına uzmanların çoğunluğu faydalı ve gerekli olduğu konusunda görüş belirtmektedirler. Bu, ayrıca bir sonraki dersin planlanması açısından da gerekli bir yaklaşımdır. Ayrıca öğrencinin ders sonunda kontrol edileceğini bilmesi ders içi disiplinin sağlanması açısından da önemlidir. Değerlendirmeler öğretmenin kendi uygulamalarını, yöntemini ve başarısını da test edebilmesi açısından yayarlı olabilir.

5.2. Uzman Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bağlama eğitimi alanında uzman kişilerle yapılan görüşmeler ve bu esnada yapılandırılmış sorulara verilen cevaplar neticesinde bu kişilerin bağlama eğitimine yönelik tecrübeleri, uygulamaları, kullandıkları yöntem, amaçlar, teknikler ve önerilerin yanında çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır. Görüşmede aynı soruya verilen cevaplar ve görüşler katılımcıların unvan ve mesleksel tecrübeleri yönünden yukardan aşağıya doğru sıralanmaktadır. Görüşme soruları içerisinde aynı ve benzer

konuları içeren sorular alt boyutları yönünden aynı grup içerisinde ele alınmakta olup her bir katılımcının sorulara verdiği cevap ve görüşleri şu şekildedir:

1. Bağlama öğretiminde deneyim ve programın rolü nedir?

1a- Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

Bu soruya verilen cevaplar içerisinden araştırmacı, katılımcıların sadece unvan ve akademik hayatta geçirdikleri süreyi özetleyerek belirtmektedir.

Tablo 1 Katılımcı Uzmanların Unvan ve İş Deneyimleri

Öğretim Elemanı Kodu	***Akademik Ünvanı***	***İş Deneyimi (Yıl)***
U1	Pofesor	36
U2	Doçent	26
U3	Yrd. Doçent	23
U4	Yrd. Doçent	23
U5	Yrd. Doç. Dr.	17
U6	Öğr. Görevlisi Dr.	10
U7	Öğr. Görevlisi	10
U8	Sanatçı Öğr. Görevlisi	16
U9	Öğr. Görevlisi	15
U10	Öğr. Görevlisi	11
U11	Öğr. Görevlisi	5

1b- Daha önceden hazırlanmış öğretim programınız var mı? Var ise yazılı mı yoksa hafızanızda mı tutuyorsunuz?

U1:*Var. Daha önce yazmış olduğum bağlama metoduna göre ders yapıyorum.*

U2: *Bir plan dâhilinde kendime göre bir çalışma modeli uyguluyorum. Yazılı değil.*

U3: *Öyle çok ayrıntılı program yok. Her öğrenciye ayrı program uyguluyorum.*

U4: *Tabiî ki yazılı değil ama biz dört yıllık uygulayacağımız programı panoya asar, öğrencilerimizin daha önceden bilgi sahibi olmalarını sağlardık. Dönem başlarında da kendileri ile dört aylık yapacağımız çalışmalarla ilgili de bilgiler verirdik. Detayı ise kafamızda onu o şekilde uygulardık. Ben şöyle düşünüyorum uygulanacak şeylerin hepsinin tek bir kitaba dökülmesi gibi bir şeyin şu an için pek mümkün olmadığını düşünüyorum. İzlenecek metot şu olmalı hocanın rehberliğinde farklı kaynaklardan yaralanarak öğrenciye göre reçete yazılmalı.*

U5: *Doktora döneminde Prof. Dr. Ali Uçandan program geliştirme, değerlendirme ve çözümlemeye yönelik dersler aldık. Bu bilgileri bağlama eğitimi üzerine düşünmek durumundaydım. Herkes kendi çalgısına göre değerlendirme yapıyor program hazırlıyordu. Bunun yansımaları da burada oldu. Gelen çocukların hazır bulunuşluk düzeylerine göre ben onlara programlar uyguluyorum. Ama yazılı olarak YÖK'ün de bizden istediği hazırlanmış müfredat var. Ön dört haftalık program var ama herkes için moda mod hazırlanmış program yok tabi. Bu programı öğrencinin seviyesine göre duruma göre hazırlıyorum.*

U6: *Benim girdiğim yıl buradaki hocalarımız tavır eksenli bir program yapmışlar. Biz o program dâhilinde dersler yapıyoruz. Tavırların basitten zora doğru bir sistematik içerisinde eğitimini sürdürüyoruz.*

U7: *Hali hazırda bitirmek üzere olduğum metot çalışmam var. Temel düzeyi de ileri düzeyi de içeren tavırları da içeren bir program. Kendi yazmama rağmen zaman zaman yazıya bağlı kalmadan da bir yol takip ediyorum.*

U8: *1993'ten beri bu konu üzerinde çalışıyoruz. Hazırladığımız bir program var ve bu program dâhilinde çalışıyoruz.*

U9: *Biz 1996 yılında birkaç hoca bir araya gelerek daha kestirmeden, gelenekselliği de bozmadan bir yandan da teknik özellikleri kullanarak nasıl olur diye, daha sonra deneme süreci geçirdik ve başarılı olduk. Yani tavır eksenli bir program uyguluyoruz.*

U10: *Daha önce hazırladık. Bağlama hocaları ile birlikte ama o müfredatın fazlasını yapıyoruz. Altına düşmemeye gayret ediyoruz.*

U11: *İki ayrı kitap ve bir etüt kitabından yararlanıyoruz. Türk müziği formlarından yararlanıyoruz. Takip ettiğimiz sabit bir metot yok.*

Öğretim programı üzerine uzmanlara sorulan bu soruya verilen cevaplar bir birinden içerik olarak farklı olmakla birlikte yazılı bir öğretim programının olmaması görüşü ağırlık kazanmaktadır. Bu konuda uygulamanın daha çok kişisel ve grup tecrübesini içeren bir anlayış ve yöntem dahilinde yapıldığı görülmektedir.

2. Bağlama öğretiminde başlangıç, bağlama seçimi ve tanıtımı nasıl olmalıdır?

2a-Yeni başlayan öğrenciler için tekne ölçüsü nasıl olmalıdır?

U1: *Bu öğrencinin cüssesine göre değişir. Ama genelde 38–40 gibi düşünülebilir.*

U2: *Bunu öğrenciye bırakıyorum. Zaten öğrenci de kendine uygun bağlamayı seçiyor. 39–40 civarı oluyor zaten.*

U3: *Genelde zaten bağlamalarıyla geliyorlar. Ama bağlama alacaklarsa kendi ölçülerine göre öneriyorum. 38–39 gibi.*

U4: *Bayanlar için 36–38, erkekler için ise 38–40 tekne boyu öneriyoruz.*

U5: *Bu benim için önemli. Benim genelde önerdiğim ölçü "bağlama boyu" erkekler için 37–38 kılar için 36–37*

U6: *Açıkçası bunu hiç düşünmedim.*

U7: *İdeal tekne boyunun 38–40 cm olması lazım.*

U8: *Genelde bayanlar için 38, erkekler için 38- 40.*

U9: *Çoğuna 38–40 tekne öneriyoruz ama çok ta üstüne gitmiyoruz öğrencinin bu konuda.*

U10: *Kızlar için 39, erkekler için 40.*

U11: *Genelde öğrencinin fiziksel yapısına göre belirliyoruz. Bayanlar 37- 38 gibi, erkekler 40 cm*.

Öğretimde kullanılacak bağlamanın form boyu ya da tekne boyunun 38-40 cm olduğu konusunda görüş birliği belirtilmektedir. Öğretim programının uygulamasında ise katılımcı öğrencilerde kendi istekleri ile bu ölçülerde bağlama ile öğretimi sürdürmüşlerdir.

2b- Bağlama öğretimine başlamadan önce öğrencinin seviyesi nasıl belirlenmelidir?

U1: *Bu, Güzel Sanatlar Fakülteleri için çok önemli bir konu çünkü buraya gelenler çeşitli kaynaklardan besleniyorlar. Çok farklı seviyelerle geliyorlar. Ona göre değerlendirilmelidir.*

U2: *Özel bir yöntemim yok. Daha önce öğrencinin neler çaldığını, çalıştığını birkaç eser çaldırarak anlayabiliyoruz.*

U3: *Tabiî ki çaldırıyorum ve dinliyorum.*

U4: *Ben çok basit bir şekilde onları dinliyor, farklı tekniklere sahip olup olmadığına bakarak durum tespiti yapmaya çalışıyorum.*

U5: *Önce ne biliyorsanız bana çalın diyorum. Yapabildiğiniz ne varsa yapın diyorum. Kendilerini rahat hissetmeleri için telkinde bulunuyorum. Doğal olması için.*

U6: *Öğrencileri seviyelerine ve çalış şekillerine göre dört gruba ayırıyoruz.*

U7: *Ben önce ilk defa çalgıyı kucağına almasını tutmasını ve oturuş içerisinde kendisini nasıl rahat bulabileceğinin bir sınama anlamında görmek ister ve gözlem süreci benim onun bağlamaya yatkınlığı anlamında çoğu kez yeterli olur.*

U8: *Ben bunları öğrencinin en iyi çaldığı eserleri çalmasını istiyorum ve dinliyorum. Böylece seviyesini öğrenmiş oluyorum. Nereden başlaması gerektiğini tespit etmiş oluyorum.*

U9: *Geneli tecrübeli geliyor öğrencilerin. Ama yinede biz bağlama hocaları ile toplanıp hepsine tek tek bir şeyler çaldırıyoruz ve ona göre seviyelerini belirleyip kendine uygun olan gruba koyuyoruz.*

U10: *Dinleyerek. Benim için en iyi çalabildiği eseri çalması yeterli. Parmaklarının akıcılığına, doğru kullanıp kullanmadığına ve müzikalitesine bakıyorum ben.*

U11: *En iyi çalabildiği eserleri çaldırarak belirleyebiliyoruz.*

Uzmanlara sorulan bu soruya verilen cevaplara bakıldığında hemen hepsinin aynı ve benzer cevaplar verdiği görülmektedir. Araştırmanın uygulamasında da buradan hareketle öğrencilerin çalgısal becerilerinin tespitinde bu yöntemden yararlanılmıştır.

2c- İlk derste ya da derslerde öğrenciye bağlamanın ayrıntılı olarak tanıtılması gerekir mi? Neden?

U1: *Bence Güzel Sanatlar Fakültelerinde çalınmaya başlamadan önce bağlama epeyce tanıtılmalıdır.*

U2: *Bu gerekebilir ama başka derslerde bu konu verilmiyorsa verilebilir. Belli temel özellikler anlatılabilir. Çok ayrıntıya daha sonra girilebilir.*

U3: *Zaman içerisinde yeri geldikçe yapıyorum. Ben bağlamanın geleneksel yönlerinin muhakkak bilinmesinden yanayım.*

U4: *Bu bence fakülteye göre değişir pek ayrıntıya girmeye gerek yok ama çalgıyı nasıl muhafaza edeceği, akort ve tel değişimi gibi konulara değinilebilir. Bunun yanında bağlamanın ses sınırlarından bahsedilebilir. Tınısı ve renginden bahsedilebilir. Türk müziğinin neresinden olduğu gibi.*

U5: *Bence gerekir fiziksel özelliklerin yanında bağlamayı nasıl bir kültürün var ettiği konusunda kültür kavramı içerisindeki değişim etkileşim gibi özellikleri her zaman konuşuyoruz. Yani bunun kültürünün muhakkak tanıtılması lazım.*

U6: *İlk derste de ilerleyen zamanda da gerektikçe anlatıyoruz.*

U7: *Şimdi çalgının belli bölümlerini prensip olarak tekne, göğüs, sap gibi tanıtımını yapıyorum. Ama bir tarihçe ve çeşitlilik anlamında detaylı değil. Ama şunu söylüyorum bağlamanın dünya çalgıları arasında nasıl bir yeri olduğunu, solistik karakterli bir çalgı olduğunu, müzik kültürümüz için önemli olduğunu, dolayısıyla Anadolu ve çevre kültürlerin müziğinin icrası anlamında bağlamanın kültürel simgesel işlevi olduğunu sohbet babında aktarmaya çalışıyorum.*

U8: *Muhakkak. Öğrencinin elindeki çalgının ne olduğu konusunda bilgilendirilmeli. Tekniği, fiziksel özellikleri, kültürümüzdeki yeri gibi.*

U9: *Zaten ilk başlarda bir şeyler veriliyor ister istemez ama yeri geldikçe bir şeyler anlatıyoruz.*

U10: *Mümkün olduğu kadar tanıtıyoruz. İşte teknesiydi, sapıydı, akorduydu falan.*

U11: *Öncelikle bağlamanın Türk kültürünün geleneksel çalgısı olduğunu anlatıyoruz.*

İlk derslerde öğrencinin çalgısını tanımasının gerekliliği üzerine uzmanlara sorulan bu soruda da çalgının öğrenciye tanıtılmasının mutlaka faydalı olacağı, ama bunun ne düzeyde ve nasıl bir süre içerisinde yapılması gerektiği konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Ancak araştırmanın uygulaması esnasında bağlamanın çeşitli yönleri ile tanıtımı amacıyla bağlamanın fiziksel, yöresel, tarihi, yapılış ve malzeme gibi özellikleri hakkında bilgi verilerek aydınlatılması sağlanmıştır.

3. Bağlama öğretiminin başlangıcında kazandırılacak duruş, tutuş, oturuş ve çalma tekniği ile ilgili davranışlar nelerdir?

3a- Bağlama öğretiminin başlangıcında doğru duruş, doğru oturuş ve doğru tutuş nasıl olmalıdır? Bunun önemi nedir?

U1: *Bunların hepsi iyi bir enstrüman çalmak isteyenlerin olmazsa olmazıdır. Temel şarttır. Etrafıma baktığımda kişi çok iyi çalsa bile oturuşu, tutuşu yanlış ise çok rahatsız oluyorum. Bence bu yüzden bunlar önemlidir. Hepsinden önemlisi bunların hepsini öğretici doğru yapıyor olmalıdır ki dediği ile yaptığı uyuşsun, uyuşmalı.*

U2: *Bunlar başlangıç eğitimi açısından çok önemli. Burada eğer bazı şeyleri oturtamazsak o şekilde yanlış gidiyor. Bu yüzden buna sadece ilk derste değil her zaman dikkat etmeli. Çünkü bir kere üzerinde durmak yetmiyor. Öğrenci alışkanlıklarını bırakamayabiliyor. Zaten artık sıfırdan öğrenci gelmiyor.*

U3: *Tabiî ki bunu sadece yeni başlayana değil tutuşu bozuk olan her öğrenciye yeri geldikçe yapıyorum. Buna her zaman dikkat ediyorum.*

U4: *Ben bu işin hem bilimsel hem eğitsel hem de sanatsal uygulandığı bütün birimlerde şöyle olmasından yanayım: öğrencinin karşısına neden aynalar koyarız? Çünkü öğrenci duruşunu tutuşunu kontrol altında tutsun diye. Yanlış bir takım davranışlar gelişmesin diye. İşte bağlamanın yere ve karşıya paralel bakması kişinin abanmaması, tezene yönünün diyagonal şekilde gelip bilek hareketinin sağlıklı olabilmesi ve sol elin pozisyonunun bence bunların hepsinin bir şekilde kurumsallaşması gerekir.*

U5: *Tabiî ki bunu yapıyorum öncelikle baldırın yere paralel olmasını istiyorum. Bazen bunu ayaklıkla sağlıyoruz doksan dereceye yakın olarak. Ama tabi moda mod şöyle olacak ta demiyorum. Bağlamayı tutuşa dair işlem silsilesini aşamalı olarak sandalye boyuna göre konumlandırıyoruz. Kollarımızı sallıyoruz parmaklarımızın doğal durumlarını inceliyoruz. Bu doğallığı yakalayın diyorum.*

U6: *Yeni başlayanlarla ilgili ben şöyle yapıyorum: parmakları nasıl basması gerektiğini gösteriyorum. Mesela dördüncü parmak basarken dört parmakta basmalıdır gibi. Sonra parmakların açık ya da göğse dayamalarının yanlış olduğunu anlatırım. İyi çalanlarda bile sorun oluyor. Onlara da müdahale ederim.*

U7: *Onunla ilgili şunu söyleyeyim; yani benim gözlemim geleneksel bağlama çalan üstatların bizim bu gün doğru diye idealize ettiğimiz hiçbir kursa sahip olmadığı halde mükemmel bağlama çalan üstatlarımız vardır. Ben çalgı üzerinde*

ellerin konumlanışında her şeyin mümkün olduğu kadar doğal olmasından yanayım. Abartılı tutuş olmamasını, ellerde kasılma olmamasını söyler ama asla bu doğru gerisi yanlış gibi bir şey söylemem. Herkes bir denge içerisinde kendi oranlarını bulmalıdır.

U8: *Bunlar bence bağlama eğitimindeki en önemli konudur. Çalgıdan doğru bir ses çıkarmak için önemlidir. Tezenenin alttan gelişi ile üstten gelişi eşit ve dengeli, aynı frekansta ve şiddette olmalı. İşte tezene tutuşunda sorun olursa bunu sağlayamayız. Çalgının doğru tutulması doğru bir sol el ve sağ el tekniği ve çalgıdan bunları müteakip doğru ses çıkartıp bu uygulama devamlı kontrol altında olmalıdır.*

U9: *Bu çok önemli bir şey. Yanlış duruş, tutuş öğrencinin müzik hayatını her devresinde etkileyecektir. Ben hazırlıkta bunun üzerinde çok duruyorum.*

U10: *Benim için bunlar çok önemli şeyler. En azından karşıdan bakıldığında çalan kişinin çalgısına saygısını ifade eder. Estetik bir duygu olmalı.*

U11: *Bunlar sonraki aşamaları doğrudan etkileyeceği için bu konu üzerinde ciddi zaman ayırıyoruz. Bu konuları belli etütlerle ve çalışmalarla tamamlamadan bir sonraki aşamaya geçmiyoruz.*

Uzmanlara yöneltilen bu soruya verilen cevaplarda konunun çok önemli olduğu dikkatle vurgulanmaktadır. Bağlama öğretiminin ilerleyen aşamalarının sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için duruş, tutuş ve oturuşla ilgili dikkatli olunmasının gerektiği, bunun bağlama öğretiminin her aşamasını doğrudan etkileyeceği her bir uzman tarafından belirtilmektedir.

3b- Sol el parmak numaralandırması nasıl olmalıdır? (sağ tutuş için)

U1: *İşaret parmağından başlayarak 1, 2,3, 4 ve başparmak ta 5 diyorum.*

U2: *İşaret parmağına 1 ve 2, 3, 4 başparmağa 5 ya da artı diyoruz.*

U3: *İşaret parmağına 1 sonra işte 2, 3, 4 ve artı da başparmak. İşaret parmağı temel parmaktır. Pozisyon parmağı. Onun için o 1'dir. Yaylılarda da öyledir.*

U4: *Ben çalgı eğitiminde kombine eğitim sisteminden yanayım. Hiçbir parmağı diğerinden ayırt etmem. Onun için hangi parmağa hangi numara geldiği önemli değil. Öğrenci nasıl anlıyorsa öyle kalmasından yanayım. Bütün parmakların her birinin önemli olduğunu düşünüyorum.*

U5: *İşaret parmağı bir başparmak artı diyoruz.*

U6: *İşaret parmağına 1 diyoruz. Sonra sırayla 2, 3, 4 ve başparmağa 5 diyoruz.*

U7: *Şimdi burada farklı ekoller var fakat ben genelde işaret parmağından başlayarak 1, 2, 3, 4 diye, başparmağa da artı diyorum.*

U8: *İşaret parmağı 1, orta parmak 2, yüzük parmağı 3, serçe 4 ve başparmak artı olarak.*

U9: *İşaret parmağı 1 diğerleri 2, 3, 4 başparmak ise 5*

U10: *İşaret parmağı 1, diye, başparmak ise artı diyoruz.*

U11: *İşaret parmağı 1, 2, 3, 4 başparmağa 5 diyoruz.*

Tüm çalgılarda olduğu gibi bağlamada da parmak tekniği çalma tekniğini etkileyen faktörlerdendir. Özellikle başlangıç eğitiminde parmak tekniğinin gelişmesi ve uyulması gereken kuralların doğru uygulanabilmesi için parmakların numaralandırılması gerekmektedir. Uzmanlara sorulan bu soruda ise başparmağa verilen numara ya da semboldeki farklılıklar haricinde diğer parmakların numaralandırılmasında görüş birliği ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında işaret parmağının kılavuz parmak oluşu ve önemi de belirtilmektedir. Başparmak ise 5 rakamı ve artı işareti olarak iki farklı şekilde belirtilmektedir.

3c- Bağlama öğretiminin başlangıcında hangi perde başlangıç olarak belirlenmelidir? Neden?

U1: *Ben tiz la ve Sol'ü tercih ediyorum. Burada bunu vücut şeklinin bozulmaması açısından tercih ediyorum. Ama Re perdesi de başlangıç için uygun olabilir. Ama boş tel La'yı pek uygun görmüyorum.*

U2: *Belki bu tartışılabilir ama ben açık La'dan başlatır, 3'lü, 4'lü, 5'li olarak yavaş bir şekilde geliştiririm.*

U3: *Önce ince La'dan başlıyorum sonra Si bemol sonra Sol- La ve pes tarafa doğru Re perdesine kadar geldikten sonra Do, Si ve La'ya geliyorum.*

U4: *Ben öğrenciye ilk hafta sapta elini tut diyorum. Burası neresi ise aslında öğrenci bir işaret veriyor. Kendisi yol gösteriyor. Bunlar Re ve civarını tutuyorlar. Ben de Re perdesini başparmağa odaklayarak Re, Mi bemol, Mi, Fa gibi Re'den yavaş yavaş yarım ton tizleşerek ve pestleşerek alt, orta ve üs tellerde aynı yerlerden başlıyorum. Çünkü kişinin doğal el açıklığı yarım tondur.*

U5: *Kolumuzu aşağı salarak daha sonra dirsekten bükerek elimizi doğal olarak kaldırdığımızda bu neredeyse tam olarak sol sesine denk geliyor uzun sapta. Yani sol sesini eksen alan bir yaklaşımımız var.*

U6: *Ben açık La'dan Mi'ye kadar uygun olacağını düşünüyorum. Perdeler arası ilişkiyi çözmesi için.*

U7: *Ben sapı üç bölge olarak daima tanımlıyorum. Bu üç bölge aslında geleneksel teori geleneğimizdeki bazı perspektiflerden bana yol gösteriyor. Boş telden 7. perdeye yani re perdesine kadar birinci bölge, yani bir dörtlü aralığına. İkinci dörtlü aralığına Re- Sol ikinci bölge, üzerine bir tam ses ekledikten sonra Sol-La ve La-Re tiz bölgeye de üçüncü bölge diyorum. Bu üç bölge içerisinde çalgıyı tanımlıyorum.*

U8: *Ben boş tel açık la'dan başlatıyorum. Çünkü ilk derste bağlamadan en kolay ses çıkartılacak yer alt tel açık la sesidir.*

U9: *Ben kendi parmak pozisyonumu geliştirdim. Pestteki La- Re aralığını kullanıyorum.*

U10: *Ben la'dan la'ya olan aralığı kullanarak başlıyorum.*

U11: *Başlangıçta açık tel La'dan La'ya kadar kürdi dizisi kullanarak başlarız.*

Bu konuda uzmanlar farklı görüşler belirtmektedirler. Bu görüşler ağırlıklı olarak başlangıç perdesinde 1. tel açık la perdesinin, re perdesinin, sol ve ince la perdesinin kullanılması yönündedir. Ancak başlangıçta doğallığın ya da doğala en yakın fiziksel pozisyonla başlamanın öğretimi kolaylaştıracağı düşüncesi ile uzmanlardan U1, U3 ve U5'inde belirttiği gibi sol elin direk dirsekten bükülerek yukarı kaldırılması neticesinde elin sol perdesi civarına gelmesi dolayısıyla bu perdenin başlangıç için daha uygun olacağı düşünülmektedir.

4. Bağlama öğretiminde yer alan materyaller yöntem açısından nasıl kullanılmalıdır?

4a- Başlangıç seviyesinde olanlar için temel tezene vuruşlarına ne zaman geçilmelidir? Neden?

U1: *Bence hemen geçilebilir.*

U2: *Yeni başlayanlarla kısa sürede bu tezenelere geçiyorum. Hemen hepsi bunu başarıyor. Zor gelmiyor.*

U3: *Öncelikle perdeleri tanıması lazım ve bu perdelerde doğru ses çıkarabilmeyi öğrenmesi lazım. Ondan sonra geçilebilir.*

U4: *Başlarda geçilebilir.*

U5: *Onu duruma göre yani öğrencinin durumuna göre yapıyorum. Bunu onların durumu belirliyor.*

U6: *Bu duruma göre değişebiliyor.*

U7: *Temel vuruş. O çalgı üzerinde biz belirli ritimler oluşturuyoruz. Eşit vuruşlar olabilir. Uzun veya kısa vuruşların çeşitli kombinasyonlarından oluşabilir. Benim kendimce belirlediğim çeşitli ritim çekirdekleri var. Mesela bir uzun iki kısa, iki uzun iki kısa gibi. Öncelikle dörtlük, ikilik ve sekizlik gibi daha sonra onaltılıklara geçerim. Ritim her zaman müzikten önce gelir bu tartışmasız bir konudur.*

U8: *Tutuş sorunu çözüldükten sonra geçilebilir.*

U9: *Sekiz tane tezene vuruş kalıbını ilk iki haftada gösteriyorum.*

U10: *İlk haftalarda geçiyoruz. Duruma göre.*

U11: *Hazır oluşu öğrencinin bunu belirliyor daha çok.*

Başlangıç ya da temel tezene vuruş çeşitlerine geçmede en önemli etkenin öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyinin oluşu uzman görüşlerinde belirtilmektedir. Bunun yanında bu vuruşlara geçmek için gereğinden fazla beklenmeden birkaç hafta içinde geçilebileceği de vurgulanmaktadır.

4b- Başlangıçta öğretilecek basit türkü ya da egzersizlerde hangi nota değerleri kullanılmalıdır?

U1: *8'lik genelde en çok kullanılandır. Buna bazen dörtlük bazen onaltılık ilave edilebilir.*

U2: *Sekizlik notalar ritmik hareketler yönünden daha uygun.*

U3: *Ben daha çok sekizlikleri kullanıyorum.*

U4: *8'lik daha uygun olur gibi.*

U5: *Öncelikle ben bir vuruşluk notayı sol sesinde birinci parmakla çaldırıyorum. Daha sonra bunu ikiye üçe ve dörde bölerek çaldırıyorum. Temel olarak bunları alıyorum.*

U6: *Dörtlük ve sekizlik daha çok.*

U7: *Ben dörtlük ve sekizlikleri öğretiyorum.*

U8: *Ben daha çok sekizlik ve dörtlüklerle başlıyorum.*

U9: *Sekizlik ve onaltılık ağırlıklı olarak.*

U10: *Dörtlük ve sekizlik notalar daha ağırlıklı.*

U11: *Sekizlik ve dörtlükleri kullanıyorum ben.*

Bu konuda 8'lik ve 4'lük nota değerlerinin başlangıç çalışmalarında uygun olabileceği görüşü hâkimdir. Ancak öğrencide dengeli bir ritim duygusunun gelişmesi ve alt üst tezene vuruşlarındaki dengenin sağlanabilmesinde 8'lik notalarla başlangıç yapılmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir.

4c- Öğretimde direkt olarak türkü mü çaldırılmalı? Yoksa farklı bir yöntem mi uygulanmalı? Neden?

U1: *Bu konuda ne türkü ne de etüt çaldırılarak başlanmasından yanayım. Burada önemli olan neyi öğreteceksek ana hizmet eden alıştırma olmalı. Bu takdirde hangisi olduğu önemli değildir. Türkülerde alıştırma olarak kullanılabilir hatta daha da iyi olur. Öğrenci bağlama çaldığının farkına da varmış olur. İşin ruhunu da kavramış olur.*

U2: *Türk Halk Müziği kaynağından beslenen ezgiler de çalınabilir. Türkü ile de başlanabilir.*

U3: *Hiç bilmeyen birine başlangıç alıştırmalarından sonra çok basit türküler çaldırılabilir. Çünkü burada önemli olan öğrencinin bir şeyler çaldığını da hissedebilmesidir.*

U4: *Bence birçok kaynaktan faydalanmalı ancak asıl yapmak istediğimizi iyi yapmalıyız. Mesela bir Kayseri tavrı çalmaksa maksat onu iyi yaptırtacak tüm tekniklerden yaralanılmalı, başka müziklerdeki teknik yapılardan da yararlanılmalı.*

U5: *Ben kesinlikle türkü çaldırmıyorum. Her hangi bir melodi çaldırmanın doğru olduğunu düşünüyorum. Melodisiz egzersizlerle başlıyorum bunları çeşitli metronomlarda deniyoruz.*

U6: *Genelde o hepimizin bildiği 2/4'lük türkülerle başlıyoruz.*

U7: *Tabi biraz önce bahsettiğim gibi bu dörtlü aralık içerisinde re sol yani her iki el kombinasyonunu sağlayan zaten ilk başta sağ elin mızrap vuruşunu simgeleyen egzersizlerle başlıyorum. Daha sonra bu dörtlü aralık içerisinde çeşitli teknikleri de içeren bir anlayış içerisinde eğitimi yürütüyorum.*

U8: *Direkt türkü ile başlamayı ben yanlış buluyorum. Çünkü öğrencide önce alt yapıyı oluşturmak gerekir. İlk önce parmaklarını ve tezeneyi kullanmayı öğretmek*

gerekir. Basit, belki melodikte olmayan sesler öğretilebilir. Üstten alttan vurma gibi natürel sesler, değişik tartımlar ve arızalı seslerden sonra bunları pekiştirecek türküler verilebilir. Bence burada türkü çalınması b ir amaç değildir. Sadece araçtır. Önce amaca göre etütlerle çalışılmalıdır.

U9: *Başlangıçta etütler çalıştırıyoruz. Sonra parmak hâkimiyeti ve pozisyonlar oturunca geleneksel eserlere geçiyorum. Geleneksel eserlerde kurallar belli olmadığı için içerisinde kurallar olan etütler kullanıyoruz.*

U10: *Önce hazırlık ezgileri çaldırıyorum öğrenciyi sıkmadan. Etütler de çaldırdıktan sonra türkülere geçiyorum.*

U11: *Genelde öğrencinin beli bir seviyeye gelebilmesi için etütlerle başlıyoruz. Tabi sadece etüt sıkıcı olabilir. Onun için halayları da veriyoruz.*

Öğretimin başlangıcında alıştırma ya da egzersiz çalışmanın hatta bazen melodi içermeyen egzersizler çalışmanın doğru olabileceği görüşlerinin yanında amaca uygun örneklerin seçilmesinin gerektiği de belirtilmektedir. Bunların yanında ağırlıklı olarak Hüseyni dizisindeki 2/4'lük halk ezgilerinin çalınabileceği de belirtilmektedir.

4d- Öğretilecek alıştırma, etüt ya da eserde makam dizisine, ayağa ya da usul'e göre mi yoksa performansa yönelik bir öğretim modeli mi uygulanmalıdır? Neden?

U1: *Bunların hepsini birlikte düşünmek lazımdır. Başlangıçta iki ve üç sesten oluşan alıştırmalar yapılmalıdır. Sonra basit usuller eşliğinde makam dizilerine geçilmelidir. Burada unutulmamalıdır ki bağlamanın amacı halk ezgilerini ya da onlara bezeyen beste türküleri çalmaktır. Bağlama için bestelenmiş olan.*

U2: *Halk müziğinde ana dizi olarak ta kabul edebileceğimiz hüseyni makamının yanında uşşak makamındaki türkülerle başlanabilir. Çünkü bu makamlarda basit eser çok fazladır. Bunun yanında 2/4'lük usul de daha uygun olur.*

U3: *Önce basit usuller, 2/4'lük, 4/4'lük ve hüseyni beşlisi ile başlıyorum. Basit tartımlardan zorlara doğru gidiyor, dizi de genişliyor tabi. Aksak usullere falan çok sonra geçiyorum. 2. dönem gibi. Basit alıştırmaları da bunların yanında veriyorum.*

U4: *Kesinlikle başlangıçta makam ayak gibi şeyleri kale almam. Önce basit algılanan marş tempoları ve performans düşünürüm. Refleksin artırılmasına ve iki elin koordinasyonunun daha iyi olmasına çabalarım.*

U5: *Tabi burada elde olan, malzeme yani yazılı kaynaklar direkt sıkıntı çıkarıyor. Yazılı kaynaklarda çalıma dair ayrıntılar bulunmuyor. Yani o ilgili nota örneklerini bulamıyoruz. Yani tezene kullanımı ve parmakların nasıl kullanılacağına dair bilgiler yok.*

U6: *Ben hâkimiyeti pekiştirecek bir yol izliyorum. Ben iki elin birlikte uyum içerisinde çalışmasını sağlayacak bir yol izliyorum.*

U7: *Benim temel eğitim modelim geleneksel sistemdeki o dörtlü beşli aralıklara dayalı ve belli cinsleri karakterize eden perdeler üzerinden geçiyor. Yani ben tampere bir mantıkla eğitim vermiyorum. Zaten bunlar bizim geleneksel makam sistemimizden dolayı çok işlevsel perdelerdir.*

U8: *Bunların hepsini dikkate almak gerekiyor. İlk önce basit olan şeylerden başlamak gerekiyor. Önce natürel sesler sonra arızalıları. Hüseyni makamı gibi olanlar ama önce usulü düşünmek gerekiyor. Önce teknik öğretilmeli. Yani ilk önce usul ondan sonra arızalı sesler öğretilmeli. Ondan sonra bileşik usullerin verilmesi tarafındayım.*

U9: *Ben egzersizleri birkaç bölüme ayırdım. Çalışmaları bu kapsamda yapıyorum. Sekileme, parmak çarpması ve performans gibi ayrı yapıyorum.*

U10: *Zaten yeni başlayan insanlardan performans bekleyemezsiniz. Onun için ilk başta usul ve makam eksenli bir yaklaşımla ve ağarlıklı olarak kerem türküleri kullanıyoruz.*

U11: *Tabiî ki performans olmadan hiçbir şey olmaz. Bunu da etütlerle sağlıyoruz. Aynı zamanda karmaşık olmayan kolay usul ve makam dizileri ile başlıyoruz. Genelde 2/4'lük ve 4/4'lük usul ve kürdi makamını öneriyoruz.*

Bununla ilgili olarak yöneltilen soruda belirtilen konuların hepsinin de birlikte verilebileceği gibi performansa yönelik bir yöntem dâhilinde öğretimin planlanmasının gereği de belirtilmektedir. Tüm çalgılarda olduğu gibi performans ya da çalgıya hâkimiyeti sağlayacak çalışmalar çalgı öğretiminin olmazsa olmazlarındandır.

5. Bağlama çalmada oluşan fiziki problemler nelerdir? Bu problemler nasıl giderilmelidir?

5a- Parmaklar ve bileğin rahat kullanılmasına yönelik öneri ve uygulamalarınız nelerdir?

U1: *Öncelikle doğru tutuş ve başlangıç önemlidir ama parmaklar ve bileğin rahat kullanılmasına yönelik etütler var. Ama etütlerin içerisinde de adım adım dikkat edilecek bir şey ve tabi ki her etüt, eser ve alıştırmayı çalarken bu hususlara dikkat edilerek gidilmelidir.*

U2: *Bunlar elbette önemli her ikisi de. Koldan değil de bilekten hareket eden egzersizler yapılmalı.*

U3: *Bu önemli ama zaten başlangıcı doğru yerden başlatmazsanız bilek pozisyonu oturmuyor. Bazıları açık La'dan başlatıyor. Bu doğala aykırı zaten. Çok yanlış.*

U4: *Ben bileğin sağ elin çok doğal tutulmasından yanayım. Mızrabında elden düşmeyecek kadar rahat olmasından yanayım. Bileğin rahat sallanabilmesi için biraz ön tarafa doğru gelmesinden yanayım. Sol el konusunda başlangıçta çok katıyım. Elin pençe gibi açılmasından yanayım. Bileğin içeri doğru kırılması nerde ise doksan derecelik bir açı ile çalınmasından yanayım. Bu şekilde çalıştırırım. Bunun oturduğunu anlamak için öğrencinin başparmağının sapa dayamadan çalmasını isterim.*

U5: *Bileğe yönelik şöyle bir yola giriyorum; elimizde anahtar varmış gibi tutun diyorum ve kapıyı açar gibi o bilek hareketini öğretiyorum. Koldan düşünmemelerini söylüyor ve gerilmemeleri gerektiğini söylüyorum. Hızlanmalarda fazla zorlamadan çalışmalarını söylüyorum.*

U6: *Önce parmakları nasıl basması gerektiğini gösteriyorum. İşte bileği kasmadan rahat biçimde tutmaları gerektiğini söylüyorum.*

U7: *Dediğim gibi müzikte ben hep doğallıktan yanayım.*

U8: *İlk önce 1. parmakla basarak çalgıdan doğru ses çıkartmak. Daha sonra 2, 3, 4. ve başparmağı basarak doğru ses çıkarmak asıl hedeflerimiz arasında. Sağ el çalışmalarını daha sonraki süreçte kullanıyoruz. Daha sonraki süreçte ise yöresel tavırların kullanılmasında sağ ele yönelik bir takım performans çalışmaları var. İki elin koordinasyon çalışmasına yönelik etütlerimiz var.*

U9: *Benim parmak pozisyon sistemim var. Tam sesleri 1–3, 2–4 ile basarım ardışık olarak. Yarım sesleri ise peş peşe gelen parmaklarla basarım kromatikleri yani. Dolayısıyla çok kısa sürede parmaklarını rahatça kullanıyor.*

U10: *Önemli olan burada hangi parmağın hangi notaya nasıl geldiğidir. Buna dikkat edilmelidir. Bilekte ise kapalı parmak olmamalı. Tam açık ta olmamalıdır. Doğal olmalıdır bence. Bilekte mesela sağ elde alttan gelen tezenelerin zayıf olmaması gibi bir sorun vardır. Alt üst dengeli olmalıdır.*

U11: *Türkülerin üzerinde olması gereken parmak numaralarına dikkat ederiz. Çünkü bazı eserler doğru pozisyonlarla çalınmazsa sıkıntı oluyor. Bileğe ise çok önem veririm. Çünkü bağlamayı sağ el çalar. Sağ el rahat olmadığı sürece bağlama çalınamaz.*

Uzmanlara yöneltilen bu soruda parmaklar ve bileğin rahat ve doğru bir pozisyonda kullanılması için öncelikle doğal ya da doğala en yakın bir denge içerisinde hareket etmesinin gerektiği belirtilmektedir. Özellikle başlangıç seviyesinde el ve bilekte kasma, sıkma gibi hataların yapılmamasına dikkat edilmeli ve bunu kontrol altına alacak bir gözlem ve takip süreci oluşturulmalıdır.

5b- Sağ ve sol el koordinasyonunda sorun çıktığında bu sorun daha çok hangisinden kaynaklanmaktadır ve nasıl giderilmelidir?

U1*: Bu gibi sorunlarla çok karşılaşmıyorum ama öğrenciler daha çok hızlı parça çalmaya çalışıyor. Dolayısıyla burada sağ el önem kazanıyor. Bu ihmal edilmemelidir. Dolayısıyla gençlerin sağ el ustalığına önem vermediğini görüyoruz. Yani sağ ele dikkat edilmelidir.*

U2: *Sağ el kullanımının kuvvetlendirilmesi ve daha dengeli ses alabilmesi açısından üçerlilerle alttan vuruşları daha fazla kullanarak bileği destekliyorum.*

U3: *Kasılmalar özellikle daha çok sağ elle alakalı. Ama diğerinde de olabiliyor.*

U4: *Ben sağ elin önemli olduğunu düşünüyorum. Birçok kişi bunu göremeyebiliyor. Dolayısıyla da ihmal edebiliyor. Tabiî ki parmaklarda önemli.*

U5: *Şöyle ki; örneğin geleneksel Silifke öğrettiğim zaman çocuk tezeneye odaklanacak. Yani hızlandırırken sorun yaşıyoruz sağ elde tabi. Ama bu tezene için böyle.*

U6: *İkisi de olabiliyor. Hem sağ hem sol el. Bu duruma göre değişebiliyor. Tabi ki kasmasını önlemek lazım bir şekilde.*

U7: *Şimdi öncelik sağ elde. Sağ el ritme ne kadar hâkim oluyorsa sol elle arasındaki denge de o denli başarılı olacaktır. Bunu komuta eden el sağ el yani*

mızrap tutan eldir. Diğerinin ona tâbi olması onun iyi çalışması ile mümkündür. Sağ el ne kadar gelişirse sol el de o kadar başarılı olacaktır.

U8: *Daha çok sol el oluyor. Ama sağ elinde olduğunu görebiliyorsunuz.*

U9: *Her ikisinde de olabiliyor. Kasılma daha çok sağ elde oluyor ama.*

U10*: Bence yeteneği yoksa her ikisinde de sorun çıkabilir. O zaman ne yapabilirsiniz ki?*

U11: *Sağ elde oluyor. Kasılmalar falan daha çok sağ elde.*

Sağ ve sol koordinasyonu ile ilgili olarak uzmanlar her iki elde de sorun yaşanabileceğini belirtmelerinin yanında bu sorunun ağırlıklı olarak sağ bilekte yani tezene tutan bilekte olduğunu belirtmektedirler. Bu görüşlerde de belirtildiği gibi sağ elin sol el karşısında yetersiz kaldığı görülmektedir.

5c- Bağlama öğretiminin ilerleyen safhalarında belli bir konuda oluşan sorunun giderilmesine yönelik lokal egzersizler uygulanmalı mı? Neden?

U1: *Tabi ki. Nerede sorun çıkıyorsa onunla ilgili egzersizler üretilmelidir. Hatta o anda üretilmelidir.*

U2: *Burada iki türlü yöntem uygulanabilir. 1. si sorunlu yer tekrar ettirilebilir veya o bölümü çözebilecek egzersiz de yapılabilir.*

U3: *Tabiî ki. Zaten egzersizler başlangıçta ısınmak için kullanılır. Ama tabiî ki sorunu çözmek için de kullanılır.*

U4: *Kesinlikle uygulanmalıdır. Öğrencinin yapamadığı yerde teknik zorluk ne ise bunun temelden beri yapılan egzersizler, alıştırmalar içerisinde bunlara yönelik hocanın elinde materyaller olmalıdır. Hoca şunu demeli şimdi şunu yapıyoruz deyip duruma göre 15- 20 dakika çalışıp sonra deminki çalamadığın yere dönüyoruz gibi. Hocanın çalışmaları olmalıdır.*

U5: *Diyelim melodinin belli bir pasajı var. Oranın tekrarına gidiyoruz çok yavaştan hızlıya ve kesinlikle gerilme durumlarına bakarak. Giderek hızlandırıyoruz ve olabildiğince tekrar yaptırıyoruz. Yani çoğu zaman melodinin kendisini kullanıyoruz. Bazen de kendim o anlık geçici bir melodi buluyorum.*

U6: *Tabi ki uygulanmalı. Ben zaten öyle yapıyorum.*

U7: *Tabi bu eğitimi veren hocanın gözlemi dâhilinde kendi tecrübeleri ışığında öğrencinin ihtiyaçlarını takip ederek gerektiğinde müdahale ederek ek materyalleri ona vermek, dinleti yapması, kendisini bir ayna karşısında izlemesi gibi çok yönlü*

önerilerle ve seçeneklerle eğitimi takip etmek gerekir. Lokal sorunlarda ise o ezgiyi düşük metronomlarda çaldırmak o ezgiye benzer materyallerle egzersiz haline getirmek olabilir.

U8: *Uygulanmalı tabi. Ben zaten uyguluyorum. Çünkü gerekli.*

U9: *Ben yapıyorum zaten küçük egzersizleri de kullanıyorum. Etütleri de.*

U10: *Uygulanmalı. Ben uyguluyorum zaten böyle bir yöntem.*

U11: *Uygulanmalı. Bu tip egzersizler işi kolaylaştırır. Çünkü her zaman türkü ile olmuyor eğitim.*

Bu tür sorunların çözümünde egzersizlerden yararlanılabileceği gibi sorunlu kısmın temposu düşürülerek çalınması ile sorunun çözülebileceği de uzmanlar tarafından belirtilmektedir. Dolayısıyla bazen egzersiz ezginin kendisi de olabilmektedir.

6. Bağlama öğretiminde sadece geleneksel türkülerin çalınması neleri getirmektedir?

6a- Türkiye'de bu güne kadar uygulanan geleneksel türkülerin çalınması ile yapılan öğretim modeli tek başına yeterlimidir? Bu model ile bağlama çalımında hedeflenen seviyeye gelinebilmekte midir?

U1: *Önemli yol kat ettirebilir. Fakat yeterli değildir. Etrafımızda bağlama çalan her kesimden farklı kişilere baktığımızda hemen hemen hepsi halk ezgileri çalıyor. Ama batıda bu hala öylemi? Hala kemanlar halk ezgileri mi çalıyor? Veya başka bir çalgı. Hayır. Bu bağlama için de aynı olmalıdır. Her çalgı için olduğu gibi bağlama için de özel bestelenmiş eserler yazmamız lazım.*

U2: *Etütlerle ve Türk Sanat Müziği ile zenginleştirmek daha iyi ama bu model çoğu zaman yeterlidir. Bu model ile bazen hedefe gelinebiliyor.*

U3: *Yani bir çalgı öğretiminde, bu bağlama olması şart değil. Alıştırma olmadan sadece ezgi ile çalgı kavratmak çok zordur. Olur, ama alıştırma işi kolaylaştırıyor. Diğer türlü problemler çıkabilir. Alıştırmalar süreci kısaltıyor öğrenmedeki. Yani hızlandırıyor. Hem de kolaylaştırıyor işi.*

U4: *Bu varmak istediğimiz hedefe bağlı siz eğer sadece geleneği iyi çalan biri istiyorsanız yeterli. Ama bağlamayı bir eğitim çalgısı, bir Türk müziği icrası ya da yabancı bir çalgı ile çalsın istiyorsanız bu değişir. Ama bağlamada iyi bir icracı olsun istiyorsanız bizim geleneksel eserlerimiz bağlamayı iyi çaldırtan eserler değil.*

Onlar bizim kültürümüzün aktarımıdır. Dolayısıyla orda bağlama ile ilgili her şeyi bulamayabiliriz. Orada sadece bir fikir vardır ama siz onu yorumlayabilirsiniz.

U5: *Valla kimsenin böyle bir yöntemle bağlama öğrendiğini düşünmüyorum. Çünkü eskiden beri geçerli olan bir meşk yöntemi kullanılıyor zaten. Bunu kâğıttan bire bir anlamak mümkün değil. Materyaller zaten eksik hatta materyal bile diyemeyiz.*

U6*: Bağlamada son yıllarda icracıların yaşadığı genel bir sorun bu bence. Yani yöreleri çaldıktan sonra belli tıkanma noktasına geldiklerini görüyoruz. Bende şahsen eskiden bu saz semailerini ve etüt niteliği taşıyan şeyler çalıyordum. Fakat şimdi mümkün oldukça azalttım ve daha çok geleneksel çalıyorum artık.*

U7: *Var sayalım ki okullar yok ama mükemmel derecede geleneksel çalgı çalan insanlar var. Bizim burada sorgulamamız gereken şey şu olmalı; okulların varlığı bu eğitime ne gibi bir katkı sağlıyor? Çünkü okul olmasa da icracılar var. Bizim üstat dediğimiz birçok kişi okulda öğrenmemiştir. Şunu diyeceğim okul içerisindeki eğitimde ihtiyaç duyulan ve geleneksel çalgı eğitimine okul olmasa da, devam eden yapıya ne gibi katkılar sağlayabileceğini eğitimcilerin düşünmesi ve sorgulaması gerekir. Sonuçta bu birçok yönüyle yeterli ama işte buna bizim ufkumuz doğrultusunda birtakım katkılar sağlanabilir. Ben mesela öğrenciye yalnızca halk müziği öğretmiyorum. Geleneksel müzik içerisindeki saz semaisi, peşrev, sirto, longa gibi yapıları da öğretiyorum. Bu benim kendi anlayışım. Bu geleneksel bağlama eğitimi içerisinde yok. Böyle bir katkı ise okul sayesinde yapılabiliyor.*

U8: *Son derece yetersiz. Bunlar yeterli olsaydı konservatuarlara da gerek olmazdı. Çalgı eğitiminde mutlaka bir metot olmalı. Bir sistemi olmalı üniversitelere yakışan budur. Maalesef ne bağlamanın ne de diğer Türk halk müziği çalgılarının metodu var. Şu anki bazen görüyoruz eğitim modelinin şahsen bu çağa uygun olmadığını düşünüyorum. Zaten hoca anlamında nitelikli kişiler pek az. İcracı çok ama iyi hoca yok.*

U9: *Tek başına yeterli değildir kesinlikle. Çünkü amaç türkü öğretmek değildir, sistemi öğretmektir öncelikle çalgı eğitiminde. Çünkü sadece türkü çalarak bağlama ilerlemez. Sistemleri çalışmalıdır öncelikle. Tüm çalgılar için böyledir dünyada.*

U10: *Tek olarak yeterli değil. Etütlerle desteklenmezse tabi ki istenen yere gelinemez bence. Tabi konulan hedefe bağlı ama ben o hedefe gelemem şahsen.*

U11: *Bence yeterli değildir. Biraz çok yönlü olmak gerekli bence. Hedefe sadece gelenekselle ulaşmak çok zordur.*

Bu konuda uzmanların görüşleri, bu noktada amacın ne olduğunun önemli olduğu, eğer sadece türkü öğretilmesi amaçlanıyorsa türkülerin yeterli olabileceği ancak amacın daha ileri bir icra tekniğine ulaşmak olması durumunda ise sadece türküleri çalmanın yetersiz olacağı, buna ek olarak etütler ya da benzer materyallerin kullanılmasının gerekli olduğu belirtilmektedir. Etütlerin sadece performansı ya da çalgıya hâkimiyeti sağlamada gerekli materyal olmalarının yanında çalgı müziğinin gelişimine de katkı sağladığı bilinmektedir. Bu anlamda batı müziği çalgı öğretim metotları, yöntem ve teknikleri incelendiğinde etütlerin önemi görülebilmektedir. Ayrıca etütlerin çalgıya solist bir kimlik kazandırma yolunda önemli yol kat ettirdiği de bir gerçektir.

6b- Türkü notalarının yazım şekli bağlama öğretimi için uygun mu? Bağlamanın çalım özelliklerine göre yeniden yazılması gerekir mi? Neden?

U1: *Kesinlikle. Şu anda yapılmış olan söz içindir. Bağlama için ayrıca çalım şekline uygun notası yazılmalıdır.*

U2: *Bu şekilde yeterli değildir. Öğretimde onları görmek için çalınış şeklinin de ayrıca yazılması gerekir.*

U3: *Bağlamanın farklı bir yönü var. Siz öğrenciye zaten o notayı nasıl çalması gerektiğini öğretiyorsanız o yeterlidir. Zaten yeniden kim yazacak? Nasıl yazacak? Bu önemli. Sonra bunlar herkese ulaşabilmeli.*

U4*: Kesinlikle türkü için ayrıca yazılmalı, tartımlar belli olmalı nüanslar belirtilmeli. Hangi çalgı ya da sesten alındığı belirtilmelidir. Darpların belli olması lazım. Ses, saz ayrılmalı, çalgıların özelliklerine göre ayrı ayrı yazılmalı.*

U5: *Bunları kayda alan TRT ve kültür bakanlığı bunları deforme ederek alıyor. Çünkü orijinali çok farklı. Onun için bence mutlaka doğru bir şekilde ve çalıma uygun biçimde yazılmalı. Hangi notaya hangi telde, parmak ve tezene ile çalınacağını anlamak mümkün değil. Kuvvetli zayıf hangi üslupla çalınacağı yazılı değil. Bu bir muamma mutlaka ona göre yazılmalı tekrar.*

U6: *Bence yeniden yazılırsa daha kolay, anlaşılabilir olabilir. Yani daha iyi olur.*

U7: *Yeniden yazılması gerekir asla TRT notalarını kaynak olarak almamak lazım. Ben bunu her yerde söylüyorum TRT'nin artık geleneksel müzik notalarını yayınlamasına son vermek lazım. Geçmişte eğitim kurumlarının olamadığı süreçte radyonun geleneksel müziğin merkezi olması sebebi ile bu bir ihtiyaçtı ve yapıldı. Ama çok yetersiz koşullar ve çok yanlış biçimde yapıldı. Bu gün artık bunu yapabilecek çok çeşitli eğitim kurumları var. Türkiye'de bu kadar geleneksel çalgı var. Bunların her birinin tek bir notaya bakarak farklı çalmaları yani. Çalgıların hepsinin teknik özellikleri farklı iken. Bağlamanın da kendi yapısına uygun bir notasyonunun olması lazım.*

U8: *Kesinlikle yeterli değil. Bağlamanın tekniğine, çalım şekline uygun nota yazımı mutlaka olmalı.*

U9: *Kesinlikle. Bağlamaya göre yazılmalı. Tartımlar ona göre olmalı.*

U10: *Aslında çalınıyor. Ama bağlamaya göre yazılırsa daha iyi.*

U11: *Yeterli değildir. Bence bağlamaya uygun olmalı. Çalımın ve sözün ayrı yazılmasında çok fayda var.*

Bu konuda uzmanların büyük çoğunluğu türkü notalarının mutlaka çalgının kendi çalım özelliklerine göre yeniden yazılması gerektiği görüşünü desteklemektedirler. Ancak başlangıç düzeyine göre yapılacak düzenlemede dikkat edilecek husus, yeniden yazılacak türkü notalarının bu düzeye uygun biçimde yapılmasını gerektirmektedir.

6c-Öğretimde geleneksel türkülerin çalınması sizce öğrencinin çalgısından beklentilerini karşılayabilmekte midir? Neden?

U1: *Bu öğrenciye göre değişir. Ama bağlamanın tüm kapasitesini ortaya koyacaksak karşılayamaz.*

U2: *Bazen karşılamadığı da oluyor. Bence bunun için öğrenci açısından yapılacak fazla bir şey yok.*

U3: *Bu göreceli bir kavram. Öğrenci kendini yeterli görüyor ise karşılayabilir. Ama bana göre geleneğe uygun, bağlamanın çeşitli özelliklerine göre doğru çalıyor ise buna bakarım. Türküyü tavrına uygun ifade edebilmesi önemli.*

U4: *Tabiî ki bu öğrencilerin beklentilerini karşılayacak düzeyde değil. Ama bunlar çok da basit değiller.*

U5: *Bu değişiklik gösteriyor. Ben 3. ve 4. sınıflara envansiyonlar çaldırıyorum. Kimi kabul ediyor kimi etmiyor bunu. Farklı çalgılardan bağlamaya adaptasyon yapıyorum. Hem de geleneksel kayıtları dinletiyorum.*

U6: *Bu, öğrencinin bakış açısına bağlı. Bazen öğrenci piyasa sanatçılarına kafa yoruyor. Ben buna yanlış yol diyorum. Biz burada öğrencilere bağlamanın gerçek tınısını veremediğimizden bence böyle oluyor.*

U7: *Belli yönleri ile evet ama yeterlimidir? Hayır. Yani o ufku ve hedefleri genişletmek lazım.*

U8: *O hedefler zaman zaman değişiyor. Öğrenci ilk başta birkaç türkü çalmak istiyor. Zamanla ufku açıldıkça hedefleri de değişiyor.*

U9: *Bu öğrenciye göre değişiyor.*

U10: *Karşılanamıyor. Artık öğrenciler medyadan da görüp farklı şeyler istiyor.*

U11: *Bazen karşılıyor. Çünkü bu biraz öğrencinin müzik anlayışına göre değişiyor. Bazıları ise ciddi bir merak içinde onların beklentilerini karşılamıyor.*

Bu konudaki uzman görüşleri değerlendirildiğinde türkülerin öğrencinin beklentilerini karşılayabilmekte olduğunu ancak bunun çoğu zaman öğrenciye ve duruma göre değişebileceği belirtilmektedir. Bu noktada ise amacın ne olduğu önem kazanmaktadır. Amaç sadece türkü çalmak ise öğrenci bu noktada beklentilerini karşılayabilmekte eğer amaç ileri düzey bir yorumlama ve icra tekniğine ulaşabilmek ise bu durumda türkülerin beklentiyi karşılayamayacağı görüşü ortaya çıkmakta ve belirtilmektedir.

7. Bağlama öğretiminde egzersiz ve etütlerin rolü nelerdir?

7a- Bağlama öğretiminde egzersiz ve etütler kullanıyor musunuz? Bunlar ne tür egzersiz ve etütlerdir?

U1: *Ben kullanıyorum. Bazen türküleri etüt gibi kullanıyorum bazen de kendi yazdığım etütleri kullanıyorum.*

U2: *Halk müziğinin yapısına uygun etütler olduğu sürece kullanıyorum. Ama eğitimi tamamen buna dayandırmıyorum.*

U3*: Kullanıyorum. Kendi yazdığım etütleri kullanıyorum.*

U4: *Başlangıçta egzersizler ve ileride etütler kullanıyorum. Bunlar modülasyon çalışmaları dar alanda yapılan şeyleri farklı tonlar üzerindeki alanlara kaydırma çalışmaları. Benim kendi egzersiz ve etütlerimi kullanıyorum.*

U5: *Parmakların permütatif olarak tuşe üzerinde hareket ettirilmesine yönelik etütler kullanıyorum. Daha sonra makam dizilerinin nasıl çalınacağına dair çizelgeler oluşturdum.*

U6: *Kullanıyorum. Yani kendimizin de var başkalarının da.*

U7: *Dediğim gibi ilk başta elin sabit pozisyonundaki parmak kombinasyonlarını geliştiriyorum daha sonra birinci parmağın sap üzerindeki ilerleme mantığı çok önemli ve işlevsel olduğu için bu hareket ve ikisinin kombinasyonlarıyla sap üzerindeki hareket mantığını geliştiriyorum öncelikle.*

U8: *Kesinlikle kullanıyorum. Çeşitli etütler olduğu gibi daha çok kendi yazdığım etütleri kullanıyorum.*

U9: *Etütlere her safhada çok önem veriyorum ve çok kullanıyorum. Geleneksel eserleri daha rahat çalabilme konumuna gelebilmeleri için.*

U10: *Kullanıyorum. Daha çok savaş hocanın kitabından yararlanıyorum.*

U11: *Tabiî ki kullanıyoruz. Çeşitli etütler var bunun için. Sizinkiler mesela.*

Bu konuda görüşülen uzmanların hemen hepsi etütler kullandıklarını belirtmekle birlikte bu etütlerin amaca uygun olmalarının öneminin altını çizmektedirler. Bu etütlerin kendi etütleri olduğunu belirtenlerin yanında farklı kaynaklardan yararlananların da olduğu görülmektedir.

7b- Bağlamanın müzikal özelliklerine göre, tekniği de öne çıkaran etütler hazırlanmalı mı? Yoksa diğer çalgılar için hazırlanmış etütlerin bağlamaya adapte edilerek kullanılması yeterli midir? Neden?

U1: *Uyarlamalar yapılabilir. Ama asıl bağlamanın karakterine uygun etütler yazılmalıdır. Uyarlamalar zaten zorunluluktan, bağlama için yeterli etütler olmayışından kaynaklanıyor.*

U2: *Her ikisi de faydalı olur. Ama bağlamanın özelliklerini içeren etütler olursa daha iyi olur.*

U3: *Yapılmalı tabi. Öyle yapılıyor zaten her çalgı için. Başka çalgı için olan etütler bağlama için olmaz. Yani saçma olur. Bağlamanın kendi yapısına uygun olmalı. Burada amaç da önemli.*

U4: *Her iki şekilde faydalanılması gerektiğini düşünüyorum. Ama artık bağlama için bir şeylerin yazılması gerekir. Bağlamanın kapasitesi ve tekniğinden*

yola çıkılarak yazılmalıdır. Bu işi bağlamayı iyi bilenler yapmalıdır. Bağlama düşünülmelidir. Diğer çalgılar için olanlar da çalınabilir.

U5: *Her ikisi de yapılmalı her ikisinin de muhakkak faydası olacağına inanıyorum. Ama bence daha çok her çalgıya göre olmalı.*

U6: *Her ikisi de yapılabilir ama aslında bağlama için ayrıca uygun olanlar olsa daha iyi olur bence.*

U7: *Başka çalgılardan teknik uyarlamalar yapılabilir. Her ikisi de gereklidir. Bağlamanın kendi yerel tekniklerini geliştirecek yeni eserler yazılabilir. Alıştırmalar yazılabilir ki ben bunları yapıyorum.*

U8: *Her ikisi de olmalı. Ama bağlama için ayrıca çalışmalar da yapılsa daha iyi olur bence.*

U9: *Ben batıdan falan alınarak transpoze yapılan etütlere karşıyım. Bağlamayı iyi tanıyanların bu işi yapması gerekir. Bağlama için olmalı yani. Çünkü etütler türküleri çağrıştırmalı.*

U10: *Diğer müziklerden, batıdan, sanat müziğinden adapte edilmesi bence çok yeterli olur.*

U11*: Bence çalgının kendine göre yazılması gerekir. Çünkü diğerleri zaten o çalgının teknik özelliklerine göre yazılmıştır. Bu yüzden bence bağlamanın her türlü özelliği düşünülerek bağlamaya has yapılmalıdır.*

Bu konu ile ilgili uzman görüşlerinin büyük bir kısmı etütlerin hem yeniden yapılması hem de başka çalgılar için yapılanlardan adapte edilebileceğini belirtmektedirler. Ancak bağlama öğretimi için materyal hazırlanırken ya da temin edilirken çalgının yapısına, temsil ettiği müziğin türüne ve teknik özelliklerine uygun olması ve bu türü çağrıştırmasına dikkat edilmelidir. Aksi halde çalgı temsile ettiği türün özelliklerini yansıtmaktan uzak kalabilir.

7c- Türkü çaldırılarak yapılan öğretim modeli bağlama için bestelenmiş ya da hazırlanmış etütlerle desteklenirse bu durum öğrencinin başarısını nasıl etkiler? Neden?

U1: *Tabi ki etkiler. Olumlu etkileyeceğini düşünüyorum.*

U2: *Tabi ki etkiler. Ama etütler amaca uygunsa.*

U3: *Doğru yazılmış etütlerse tabi ki etkiler. Ama dikkatli, doğru yazılmış etütler olmalı.*

U4: *Bence etkiler sadece geleneği tekrar etmeyip geleneğin dışındaki şeyleri de veriyorsa tabi ki etkiler. Ama ortalama bir türkü seviyesinde bir etütse bunu çocuğa vermenin bir anlamı yok. Yani seviyeli şeylerin elbette faydası olur.*

U5: *Bazı batı müziği eserlerinin bağlama ile çalınması bağlamada bizi geliştirecektir. Tuşe üzerinde farklı şeyleri geliştirecektir.*

U6: *Tabi. Muhakkak etkiler. Tabi amaca uygun etütler olursa.*

U7: *Tabi ki ek olarak hemen hemen yapılan tüm çalışmalar ki bunlar belli bir tecrübe gerektirir. Olumlu katkı sağlayacaktır ama oradaki dengeyi de muhafaza etmek koşulu ile.*

U8: *Etkiler. Zaten illa halk türkülerini kullanacağız diye bir şey yok. Benim uyguladığım metotta kendi yazdığım etütler de var. Keman için yazılmış etütleri bağlamaya aktardıklarım da var. Türk sanat müziği eserlerinin bağlamaya adapte edilmiş olanları da var. Bunların hepsini kullanıyorum yeter ki amaca hizmet etsin.*

U9: *Tabi ki etkiler. Çünkü türküde veremeyeceğimiz şeyler vardır öğretimde. Onun için egzersizlerle desteklenmeli.*

U10: *Tabii ki. Ben şahsen öyle olması gerektiğini düşünüyorum. Etütler şart.*

U11: *Tabi olumlu etkiler. Geleneksel eserler her ne kadar bir birikim gerektiriyorsa da akademik anlamda tek başına yeterli olmuyor bence. Bizim verdiğimiz etütler ve önerilerle birlikte çok faydalı olabiliyor.*

Türkülerle yapılan öğretime etütlerle destek verilmesine ilişkin uzman görüşlerine bakıldığında etütlerin mutlaka öğretimi destekleyeceği belirtilmektedir. Bunun yanında geleneğin dışında kalan türlerinde bağlama ile çalınmasında yarar olabileceği görüşü de yer almaktadır. Bağlama tür olarak her ne kadar Türk Halk Müziğinin temsil eden bir çalgı olarak bilinse de çalgının çeşitli yönlerden geliştirilmesinde farklı kaynaklardan yararlanılmasında yarar vardır.

7d- Öğrencinin teknik düzeyini geliştirebilmek için ne tür etütler hazırlanmalıdır? Bu etütleri hazırlarken / bestelerken hangi hususlara dikkat edilmelidir?

U1: *Bu öğrenciye o an neyi kazandırmak istediğimize göre değişir. Etütler mutlaka amaca uygun olmalıdır. Gerek o anki gerekse genel amaca göre. Yani hangi düzeyi kastettiğimize göre.*

U2: *Etütler mutlaka bir fayda sağlar. Tabi bağlamanın bunlar halk müziğinin yapısına uygun olmalı.*

U3: *Geleneksel çaldırmak için hiç etüt çaldırmıyorum. Daha çok alıştırma kullanıyorum. Deneysel çalışma ve çok seslilik için etütler kullanıyorum. Aslında türküyü doğru çalmak teknik bir meseleden çok duyuşsal bir şeydir. Alıştırma pozisyonu doğru çalmak içindir.*

U4: *Halk müziğinin çeşitli ögelerini içeren makamsal ve ritimsel unsurları içeren şeyler yapılmıyor. Genelde başlangıç için etütler yapılıyor. Ama devamı yok ileriye yönelik etütler de yapılmalı makam ve ritim çeşitliliği içeren.*

U5: *Onu şöyle ilişkilendireyim. Bilinenden bilinmeyene göre baktığımız zaman bağlamanın daha hızlı çalınmasına yatkın çocuklardan geleneksel tezene stillerini pek kullanan yok.*

U6: *Her öğrencinin seviyesine uygun konuya göre etütler olmalı. Etütleri de monotonluktan çıkartıp daha çok ezgisel içerikli olması gerektiğine inanıyorum.*

U7: *Güzel bir soru. Belki de benim temel düzey diye tanımladığım o ritmik kombinasyonlara, belirli ritim gruplarının sağ elde sağlıklı bir şekilde çalıştığına ve iki el arsındaki koordinasyonun belli anlamda geliştiğine tanık olduğum düzeyde, mesela eğitim süreci gibi düşünürsek 3 ya da 4 dönem sonra ben yerel vuruş kombinasyonlarını vermeye başlıyorum.*

U8: *Burada şunlara dikkat etmek lazım: Bir kere etüdü yazan kişinin bağlamayı iyi tanıyor olması lazım. Etüdün geçerli ve faydalı olması gerekir. Aynı zamanda Türk müziği motiflerinin olduğu etütler öğrencinin daha çok dikkatini çekiyor.*

U9: *Bir kere etütleri ehil kişiler hazırlamalı ve bunlar halk müziğinin karakterini olumsuz etkileyecek yapıda olmamalıdırlar. Birde öğrenciyi sıkmamalı, ezgisel olmalı.*

U10: *Ben sağ el sol el senkronuna dikkat ederim. Bunu çözecek etütler önemlidir bana göre.*

U11: *Birincisi bu çalgı geleneksel Türk çalgısı olduğu için bu kişilerin Türk müziği dizi ve makamlarını iyi bilmeleri gerekir. Bağlamada sağ ve sol eli koordineli kullanabilecek etütler olması gerekir. Yani bu işi bilen birisinin yapması lazım. Aksi halde bu etütlerin faydasını göremiyoruz. Zaman kaybı oluyor. Bazı eserlerin içerisindeki ezgi ve motifler bu etütlerin içerisinde var ise öğrenci daha severek çalıyor.*

Öğrencinin teknik düzeyinin geliştirilmesinde ne tür etütlerin hazırlanması gerektiğine ilişkin uzman görüşlerine bakıldığında, bunun belirlenmesinde amacın ne olduğu, etüdün faydalılığı, her seviyeye göre geniş bir dağarın olması gerektiği ve en önemlisi bunu yapacak kişilerin ehil olması gerektiği, bağlamayı, Türk Halk Müziğini iyi tanıyor olması gerektiği belirtilmektedir. Bunların yanında etütlerin ezgisel yapılarının akıcı ve etkileyici olması da etütlerin öğrenciler tarafından istekli çalınmasında rol oynamaktadır.

7e- Öğrencinin etüt çalıştıktan sonra türkü ya da eser çalması, türkünün yorum/icra kalitesini ne yönde etkiler? Neden?

U1: *Tabi ki türkü çalışmadan önce etüt çalışması olumlu etkiler. Her enstrümanda olduğu gibi egzersiz yapmadan doğrudan eser çalmaya girişince bağlama insanın elinde zor gibi hissediliyor. Ama bir süre egzersiz yapınca oyuncak gibi hissediliyor ve insanın elinden bırakası gelmiyor. Egzersiz her zaman gereklidir.*

U2: *Olumlu etkiler bence.*

U3: *O türküye uygun bir etüt verirseniz tabiî ki olumlu etkiler. Zaten belli bir düzeyden sonra tekniği aşıyor bence. Mesela doğruyu, yöresel özelliklerin farkına vararak durmak burada daha önemli oluyor.*

U4: *Sizin ona vereceğiniz etüdün tabiî ki hangi teknikteki türküleri çalmasına bağlı. Ona göre çok farklı amaçlar için etüt ve egzersizler var. Eğer bir Konya çaldıracaksanız ona uygun bir etüt vermelisiniz. Etütle eser arasındaki bağlantıyı doğru kestirebilmek gerekir.*

U5: *Şöyle: Dolaylı olarak mutlaka etkiler ve siz o parçaya hazırlayıcı etütler kullanıyorsanız çok daha kolay hazırlanmasını etkiler.*

U6: *Tabiî ki etkiler. Bu bir sporcunun önce ısınma hareketlerini yapması gibidir. Ama amaca uygun etütler olursa. Tabi bu arada eseri etüt çalar gibi çalmamalı. Gelenekselliği de hissettirmeli.*

U7: *Ben şundan yanayım; özellikle bağlama çalan kişi için söylüyorum. Türkünün egzersizle ilişkilendirilmesi son derece yanlıştır. Geleneksel anlamda ben şundan yanayım; amacınız türkü öğretmekse türkünün ihtiyaç duyduğu teknik materyali bir eğitimci gözüyle o kişiye kazandırırsınız ama türkü eğitimine geçtiğinizde o türkü kendi ifadesi ile seslendirilmelidir. Yani o türkünün içermiş*

olduğunu önceden hazırlamanız gerektiği için artık konsantrasyonun o türkünün icrası üzerine yoğunlaşılması gerekir.

U8: *Evet, öğrencinin icra kalitesini etkiler. Bir kere hazırlık her zaman gereklidir bence.*

U9: *Tabiî ki etkiler. Etütler öğrenciyi hazırlar bir kere esere.*

U10: *Bence yorum kalitesini pozitif yönde etkiler.*

U11: *Tabiî ki. Ben zaten derse önce etüt çaldırarak başlarım. Sonra türküye geçeriz.*

Bu konuda uzmanların hemen hepsi etüt çalınmasından sonra türkü çalmanın icra ve yorum kalitesini olumlu yönde etkileyeceğini belirtmektedirler. Buna ek olarak söz konusu etüdün konuyu ve türküyü destekler nitelikte olmasının gerektiği belirtilmektedir. Ancak şu da unutulmamalıdır ki etütler sadece eserleri destekleyen materyaller olamamalıdırlar. Türkülerin ya da eserlerin içerisinde yer almayan, çalgının icra yönünden farklı özelliklerini geliştirecek bir içeriğe de sahip olmalıdırlar. Hatta bazen etütler kendi başlarına çalındıklarında da bir anlam ifade eden tür olmalıdırlar. Yeter ki çalgının icra yönünden gelişimine hizmet etsin.

8. Bağlama öğretimine yönelik ders planlaması nasıl olmalıdır?

8a- Genel hatları ile bağlama öğretim şekli ve programı Güzel sanatlar fakültelerinde nasıl olmalıdır?

U1: *Temelde Güzel sanatlar fakültelerinde farklı olmalıdır. Bağlama öğretimi her yerde bağlama öğretimidir. Piyano eğitimi piyano eğitimidir. Ama Güzel Sanatlar Fakültelerinde teori ve uygulamalar konusunda çok yönlü olunmalıdır.*

U2: *Güzel Sanatlarda daha çok müzik bilimini ve teorisini de içeren programlar yapılmalı. Alan çalışmaları yapılmalı.*

U3: *Eğitim fakültelerinin ve konservatuarların ortası olabilir. Hem eğitimci olacakmış gibi hem de icracı, sanatçı gibi. Teoriye de kafa yorulabilir.*

U4: *Zaten Güzel Sanatlar Fakültelerinin konumu tartışılmakta. Burada hangisinin ne yaptığına bakmak gerekir. Güzel Sanatlar Fakültelerinde ana bilim ve ana sanat dalları adı altında bu yapıya uygulanarak daha çok sanatsal ve bilimsel ağırlıklı geride kalan konuları bu fakülteler çalışabilirler. Örneğin müzik eğitimi fakültelerinde her hangi bir müzik çalışılabiliyor mu? Çalışılamıyor. Eğitim müziği çalışılıyor. Bu tek başına bir müzik değil. Ağırlıklı batı müziğidir. Orada sadece*

eğitim müziği çalışılır. Konservatuarlar ise tamamen sanatsal anlamda en ileriye kadar gidildiği bilinir müzikte. Orada da Türk müziği çalışması sıkıntılı temeli batı mantıklı olduğu için. O zaman geriye kendi müziğimizi çalışmak için Güzel Sanatlar Fakülteleri kalıyor.

U5: *Biz bağlamayı eğitim müziğinin geliştirilmesi için kullanıyoruz. Güzel Sanatlar Fakültelerinde ise bundan çok daha fazlasının yapılmasını bekliyoruz. Daha da alana özgü ağırlık verilmeli. Bizim öğrenci okulda Konya tezenesini fazla kullanmayabilir ama Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencisi bunun her yönünü bilmesi gerekir. Bağlamanın icra yönünün yanında eğitim ve araştırma boyutu da öne çıkarılmalı Güzel Sanatlar Fakültelerinde.*

U6: *Valla açıkçası bunu hiç düşünmedim.*

U7: *Çalgıyı geliştirici çalışmalar yapılabilir. Bunun yanında geleneksel icra da unutulmamalıdır.*

U8: *Yani. Konservatuarlara benzer bir program olabilir belki. Düşünmek gerekir bunu.*

U9: *Daha farklı şeyler yapılabilir belki orada da.*

U10: *Sanatı ön plana çıkaran bir yaklaşım olsa dada iyi olur bence. Adı gibi.*

U11: *Farklı olabilir. Hem sanatsal yönü ile hem de eğitimsel yönü ile. İkisinden bir sentez oluşturulmalıdır bence.*

Bu konuda uzmanların dikkat çektiği en önemli konunun Güzel Sanatlar Fakültelerinin, Devlet Konservatuarları ve Eğitim Fakültelerinin bileşkesi olmalarının gerektiğini belirtmekte ayrıca bunların dışında kalan, müzik bilimleri ve teori gibi konularda da çalışmalar yapan bir konumda olmaları gerektiğinin belirtmektedirler. Tüm bunların yanında Güzel Sanatlar Fakülteleri geniş bir yelpazeye sahip müziğin, yeni derslerle ve farklı çalışmaların uygulanması ve denenmesi ile müziğe ve sanata yeni yaklaşımların kazandırılabileceği bir fakülte olabilir.

8b- Lisans düzeyi bağlama öğretimi bireysel olarak haftada iki saat düşünüldüğünde bu iki saat nasıl planlanmalıdır? (geçmiş konu tekrarı, egzersiz, etüt çalışması, eser deşifre, yöresel tavırlar, performans, ilgili müzikleri dinleme üzerinde tartışma ve eleştiri yapma v.b. konularda)

U1: *Bence haftada iki saat çalgı eğitimi yetmez. Bu iki saatin dışında 4–6 saatte hoca denetiminde uygulama saati olmalıdır. Bu kapsamda bahsettiğiniz yapılabilir.*

U2: *Bunların ders içerisinde yapılması faydalı olur. Eğitim desteklenmiş olur.*

U3: *Bunların hiç birini derste vermiyorum. Bu konulara daha az girerim. Ödevini verip çalış şekline daha çok dikkat ederim.*

U4: *Bunların hepsi bir arada olabilir. Bütün bunların hepsi dersin içinde olmalıdır. An geldiğinde hepsi dersin içinde yapılmalıdır. Çünkü bunların hepsi dersle iç içe. Tek başına notadan halk müziği siyah beyaz resim gibidir. Dolayısıyla halk müziği bilmek demek dil bilmek, yöre bilmek, stil bilmek, ağız, tarih bilmek demektir. Tek başına halk müziği notadan anlatılmaz. Birde o günkü konunun odağına göre de gidiş belirlenebilir.*

U5: *Kesinlikle dersin içinde olmalı. Haftada bir saat bile öğrenci için etkili geçirilirse ve öğrencinin önünde görsel işitsel materyal varsa yeterlidir kesinlikle.*

U6: *İçinde de yapılabilir.*

U7: *Dinleme aslında ders saatinin dışında olmalı. Ancak ders içinde olan dinleme, o kişiye anlatmak istediğiniz bir şey varsa onu öncelikle nasıl duyacağını tanıtmak adına, hedefi göstermek adına olmalı.*

U8: *Bence bunlar bir çalgının daha iyi anlaşılması için gereklidir.*

U9: *Her ikisi de olabilir. Faydalı olur yani bence.*

U10: *Olması öğrencinin yararına olur bence.*

U11: *Bunların hepsi derste yapılabiliyorsa tabi faydalı olacağına inanıyorum.*

Özellikle Güzel Sanatlar Fakülteleri bağlama dersleri yönünden sadece türkülerin çalınması sonrasında derslerin tamamlandığı bir öğretim birimi olmamalıdır. Bu konu çalgı ile dolaylı ve doğrudan ilgili farklı disiplinlerin bir bütün içerisinde ele alındığı, düşünüldüğü ve uygulandığı bir yaklaşımı içermelidir. Örneğin icranın geliştirilmesi, kültürle ilişki kurma, yöresel ve ulusal unsurların uluslar arası yapıyla ilişki kuran bir bütün içerisinde ele alınması, ders içerisinde benzer ve farklı müzik türlerini dinleme, tartışma, gözlem, öğrenci ihtiyaçlarını anlama ve öğrenme, çevrede yaşanan gelişmeleri takip etme, çağın gelişen anlayışına uyum sağlama ve bu konuda oluşan ihtiyaçları giderme yolunda çalışma yapma,

araştırmanın geniş bir evren içerisinde ve derin bir zaman içerisinde yapılması gibi konuların bir bütün halinde ele alındığı bir anlayış içerisinde sürdürülmelidir.

8c- Ders ya da konu sonunda değerlendirme yapılmalı mı? Nasıl?

U1: *Bazı dersler yapıyorum. Ama değerlendirme mutlaka yapılmalı. Çok faydası olur bu ayrıca toparlayıcı da olur.*

U2: *Yapılmalı aslında. Yapmakta lazım. Zaten zaman zaman yapıyorum.*

U3: *Öğrencinin kendisine söylüyorum zaten. Şöyle olmuş, bu hafta şöylesin gibi. Veya bazen bir eseri birkaç hafta çaldığımızda oluyor. Oturmuyorsa olana kadar.*

U4: *Kesinlikle yapıyorum bu çocuğu takip etmek için gerekli.*

U5: *Muhakkak yapıyoruz. Haftalık ders programının sunundaki bölüme öğrenci ile görüşerek yazıyoruz. Şöyle oldu gibi.*

U6: *Yapılmasında yarar var. Kontrol edilmiş olur hem de.*

U7: *Hayır. Yani bakın ben müziğin sevilmesinden yanayım. Bunu katılaştıracak aşırı disiplinli yaklaşımları pek tasvip etmiyorum. Burada eğitim daha çok hocanın gözlemleri ve şekillendirmesi sonucunda şekillenmelidir.*

U8: *Tabi ki değerlendirme yapıyoruz çünkü takibi daha kolay oluyor.*

U9: *Yapılsa iyi olur tabi ki.*

U10: *Evet. Ben yapıyorum. Bence yapılabilir.*

U11: *Tabi ki. Aşağı yukarı ayda bir değerlendirme yapıyoruz,*

Bu konuda uzmanların büyük bir çoğunluğu değerlendirmenin yaralı olacağı ve yapılması gerektiğini belirtmektedirler. Değerlendirmenin öğrenciye sadece not verme aracı olarak görülmemesi gerekmektedir. Bunlara ek olarak değerlendirmenin yazıya dökülmesi ile öğrencinin gelişim durumunu bir süreç içerisinde takip etmeyi kolaylaştıracağı, bunun yanında belirlenen sorunlara çözüm üretme gibi yararlılıkları da görülmektedir. Ayrıca değerlendirme notlarının mevcut öğretim programını düzenlemede ve geliştirmede de yarar sağlayacağı unutulmamalıdır.

9. Bağlamanın geleneksel ve teknik çalım özelliklerinin daha iyi kavranabilmesi açısından mahalli ve ulusal sanatçılar öğretim içerisinde dinletilmeli mi? Neden?

U1: *Kesinlikle dinletilmeli. Ama eğer mahalli sanatçıları dinliyorsa bunların mahalli özelliklerini aksettirdiğini, ulusal ise ulusal özelliklerini bilmeli. Hatta uluslar arası da bağlama sanatçısı olmalıdır.*

U2: *Dinletilmelidir bunlar çok faydalı olur.*

U3: *Evet. Özellikle mahalli olanları dinletiyorum. Hatta ben veriyorum kaynak falan.*

U4: *Tabi ki dinletilmeli. Şu konuda onların hakkını teslim etmek gerekir. Onlar yapar biz iyi bir şekilde tekrarını yapmaya çalışırız. Onlar kaynak biz pınarız. Asıl olan onlardır. Dolayısıyla asıl olanın ne olduğunu öğrencinin görmesi lazım.*

U5*: Kesinlikle dinletilmeli. Hatta yörenin kültürü ve müziksel özellikleri, yaşam tarzı ile de bilgi verilmeli. Görsel işitsel belgelere de başvurulmalıdır.*

U6: *Tabi ki dinlemesi lazım. O tınıyı kaynağından dinlemeli.*

U7: *Mutlaka ben bunu ısrarla söylüyorum. Ramazan Güngör'ü dinlemeden, Ali Ekber Çiçeği, Muharrem Ertaş'ı, Hacı Taşan'ı, Çekiç Ali'yi, Feyzullah Çınar'ı, Davut Sulari'yi, Neşet Ertaş'ı dinlemeden mümkün mü yani.*

U8: *Kesinlikle dinletilmeli çünkü bazı şeyler kaynağından edinilmelidir bence.*

U9: *Tabi ki. Halk müziğinin normları ve geleneği her şeyden önce bolca dinleyerek anlaşılabilir ancak. Bu çok önemlidir bence.*

U10: *Tabiî ki dinletilmeli zaten iş orda. Demi yani.*

U11: *Tabiî ki dinletilmeli. Çünkü gelenekte ne kadar eskiyi bulursanız aslında o kadar doğruyu bulmuşsunuzdur.*

Bu konuda uzmanların hemen hepsi geleneksel sanatçıların öğretim süreci içerisinde yer almasını desteklemekte ve gerekliliğini belirtmektedirler. Bağlamanın geleneksel yönünün geleneğin dışında kalan yönlerden geride kalmaması gerektiği de unutulmamalıdır.

Uzmanlara yöneltilen açık uçlu sorulara verilen cevaplarda görüş birliğinin yanı sıra görüş ayrılıklarının da olduğu görülmektedir. Buna ilişkin olarak ise bu uzmanların Devlet Konservatuarları, Eğitim Fakülteleri ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde görev yapan öğretim elemanları olmaları, bunun yanında kişisel öğretim yöntemlerini benimsemiş olmaları ve bu yönde bir anlayış içerisinde öğretim yapmaları, geçmiş tecrübeleri ve eğitim durumlarından kaynaklanan farklılıklar, geleneksel ya da yeni geliştirilmiş materyalleri kullanıyor olmaları, içinde bulundukları çevresel faktörler ve eğitim-öğretim anlayışlarının görüşlerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

5.3. Öğrencilerin Çalgısal Becerilerinin Gelişimini Gösteren Gözlemci Değerlendirme Formlarına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde uygulamanın yapıldığı öğrencilerin çalgısal becerilerinin gelişiminin gözlemciler tarafından değerlendirilmesine yönelik bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Öğrencilerin çalgısal becerilerinin yer aldığı video kayıtlarını ayrı ayrı olmak üzere her bir gözlemci üç öğrencinin uygulama öncesi ve sonrası durumlarını karşılaştırmalı olarak değerlendirmişlerdir. Oluşturulan değerlendirme formu, bağlamanın temel, teknik ve müziksel unsurlarını içermektedir. Değerlendirme formu doğru ve etkili olabilmesi için öncelikle çalışma dışı bir öğrenci üzerinde uygulanmak üzere gözlemcilerle birlikte hazırlanmış, daha sonra odak öğrencilere uygulanmıştır. Gözlemcilere verilen formda yer alan "Eseri seslendirmedeki müziksel durum" ile ilgili olarak formun altında "*Bu bölümde iki el koordinasyonu, seslerin doğru ve temiz basılması, nüansları uygulayabilme becerisi, vb konular değerlendirilebilir" şeklinde açıklama yer almaktadır. Yine formun en alt satırında yer alan "Açıklama" kısmı ile ilgili olarak gözlemcilere verilen formun altında "** Bu bölümde değerlendirme kriterleri içerisinde eksik olduğunu düşündüğünüz yönler belirtilebilir" şeklinde açıklama yer almaktadır. Son olarak uygulama sonrasını içeren formun içerisinde bulunan "Gelişim Durumu" ile ilgili olarak "*** Bu sütuna, Gelişim yok, Gelişim biraz var, Gelişim orta, Gelişim iyi, Gelişim çok iyi şeklinde öğrencinin gelişim düzeyi belirtilecektir" şeklinde açıklama yer almaktadır.

Gözlemcilerin değerlendirdikleri öğrencinin kodu "Ö" harfi ile parantez içinde belirtilmiştir. Gözlemcilere ait kod ise tablonun yan tarafında "G" harfi ile gösterilmiştir.

Tablo 2 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö1)

	Uygulama Öncesi	***Temel, Teknik ve Müziksel Davranışlar***	***Uygulama Sonrası***	***Gelişim Durumu***
G1	İzlenen görüntüde öğrencinin dik oturmadığı, bununla birlikte duruş ve oturuş ile ilgili ciddi bir sorun görünmemektedir.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Öğrencinin oturuş ve duruşunda herhangi bir sorun görülmemiştir.	Gelişim İyi
	Öğrencinin bağlamayı tutuşunda önemli bir sorun görülmemiştir.	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Bağlama tutuşunda ciddi bir sorun görülmemiştir.	Gelişim İyi
	Sağ el tutuş pozisyonu ile ilgili elde biraz kasma görülmüştür. Tezene tutuşunda eli biraz kasmakla beraber tezene yönlerinin bir kısmının yanlış olduğu görülmüştür.	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Uygulama öncesinde görülen tezene yönlerindeki problemler ciddi oranda azalmıştır. Tutuş olarak ciddi bir sorun görülmemektedir.	Gelişim Çok İyi
	Önemli bir sorun görülmemiştir.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Öğrencinin sol elinde ciddi bir problem görülmemiştir.	Gelişim İyi
	Sağ ve sol el koordinasyonunda ciddi bir sorun görülmemekle birlikte, eser içerisinde sesler temiz gelememektedir. Ayrıca perdeler de kirli baskı görülmüştür, belirli bir nüans ya da yorum da pek görülmemiştir.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum***	Etütler ve eserlerin icrasında küçük takılmalar dışında ciddi sorunlara rastlanılmamıştır. Sesler genel anlamda temiz duyulmaktadır.	Gelişim İyi
G2	Oturuşta, baştan bele doğru biraz eğiklik var, onun dışında normal.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Oturuştaki eğiklik azda olsa devam ediyor.	Biraz Gelişim Var
	Sağ kol biraz yukarıda duruyor, bunun dışındakiler normal.	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Bağlamayı tutuş normal.	Gelişim Orta
	Sağ eli eşiğe yakın duruyor, daha ortaya yaklaştırmalı, tezene tutuşu iyi.	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Başparmağı hala geride duruyor, klavyeyi daha fazla kavramalı. Parmaklarının pozisyonu ise iyi.	Gelişim Orta
	Başparmağı geride duruyor, klavyeyi daha fazla kavramalı.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Sağ el hala eşiğe yakın duruyor, tezene tutuşu ise iyi.	Biraz Gelişim Var
	Usulde belirgin aksamalar var, sesler temiz duyulmuyor, nüanslar duyulmuyor ve mızrap yönleri doğru değil.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum***	Sesleri temiz duyurmada genel olarak başarılı, tezene yönleri de genel olarak doğru, usulde az da olsa aksamalar devam ediyor, nüanslar hala duyulmuyor.	Gelişim İyi

Yukarıdaki tabloda gözlemcilerden G1 ve G2'nin öğrencilerden Ö1 için yapmış oldukları uygulama öncesi ve sonrası değerlendirmeleri yer almaktadır. Öğrencinin gelişim durumu ortalama olarak düşünüldüğünde G1'in değerlendirmesine göre öğrencinin gelişim durumunun iyi, G2'nin değerlendirmesine göre orta olduğu söylenebilir.

Tablo 3 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö1)

	Uygulama Öncesi	***Temel, Teknik ve Müziksel Davranışlar***	***Uygulama Sonrası***	***Gelişim Durumu***
G3	Oturuşunda öne doğru eğiklik var.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Oturuşundaki bozukluk kısmen devam ediyor.	Gelişim Orta
	Sağ kolunu normalinden biraz yukarıda tutmuş. Bağlamanın tekne bölümünü dizine tam oturtamamış, yani bağlamayı dizinin sağ tarafına fazla taşırmış.	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Bağlama tutuşundaki problemler kısmen devam ediyor.	Biraz Gelişim Var
	Sağ eli alt eşiğe fazla yakın tutmuş. Mızrabı tutarken başparmağını dış bükey kullanmış	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Sağ el pozisyonundaki hatalar azalsa da devam ediyor.	Biraz Gelişim Var
	Başparmağını olması gerekenden biraz geride tutmuş.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Sol elde düzelmeler var.	Gelişim Orta
	Ritimsel problemler var, baskılar temiz duyulmuyor ve mızrap yönleri yanlış.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum***	Ritimsel problemler biraz düzelmiş fakat baskılar temiz değil ve parmak numaralarında yanlışlıklar var.	Gelişim Orta
G4	Duruş ve tutuşta önemli problem yok. Sadece vücudu biraz öne eğik.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Bu davranışlarla ilgili sorun görülmemekle birlikte duruşunda normalden biraz fazla öne doğru eğiklik var.	Gelişim Orta
	Bağlamayı tutuşunda ciddi problem yok.	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Tutuşta her hangi bir sorun görülmemektedir.	Gelişim Orta
	Üstten ve alttan vurulan tezenelerde sesler dengeli değil Alttan vurulan tezenelerde sesler zayıf duyuluyor. Parmaklar gereğinden fazla açık. Sağ el doğal ve rahat görünmüyor. Tezene yönlerinde hatalar görülmekte.	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Tezeneyi eşiğe gereğinden daha yakın vurduğu görülmekte. Her hangi kasma görülmemekte. Alt ve üst vuruşlar dengeli.	Gelişim İyi
	Birinci parmak havada gidip geliyor. Onun dışında önemli sorun yok.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Sol elini rahat kullandığı görülmekte. Parmakların duruşu iyi.	Gelişim İyi
	Eserde bütünlük tam değil. Yorum adına yapılan tezene hareketleri bozuk sesler çıkmasına neden oluyor. Metronom sorunu görülmektedir. Sağ el parmaklarını bağlamanın göğsüne vurması ile oluşan ses bazen ezgiyi bastırıyor. Bunlara rağmen durumu fena değil.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum***	Eserlerde bütünlük var. Bununla birlikte müziksel ifadeler temiz duyulmakta. Acelitel yönden biraz eksikleri görülmekte.	Gelişim İyi

Yukarıdaki tabloda gözlemcilerden G3 ve G4'ün öğrencilerden Ö1 için yapmış oldukları uygulama öncesi ve sonrası değerlendirmeleri yer almaktadır. Öğrencinin gelişim durumu ortalama olarak düşünüldüğünde G3'ün değerlendirmesine göre öğrencinin gelişiminin orta, G4'ün değerlendirmesine göre orta ve iyi arsında olduğu söylenebilir.

Tablo 4 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö2)

	Uygulama Öncesi	***Temel, Teknik ve Müziksel Davranışlar***	***Uygulama Sonrası***	***Gelişim Durumu******
G1	Öğrenci bacakları açık ve sırt kısmı dik ve düzgün olmadığı için oturuş olarak rahat olmadığı tespit edilmiştir.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Uygulama öncesinde tespit edilen oturuş hataları kısmen kaybolmuş ancak tamamen bitmemiştir.	Gelişim Orta
	Bağlamanın sapı gereğinden yukarı tutması çalımı zorlaştırmakla birlikte teknik olarak hatalıdır.	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Bağlamayı tutuş da ciddi bir soruna rastlanılmamıştır. Bazen bağlamanın sapını normalden yukarı tutmaktadır.	Gelişim İyi
	Tezeneyi çok geriden tutup ayrıca elini kasmakta ve tezene vuruş yönlerinde yanlışlıklar görülmüştür	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Sağ el de tutuş olarak ciddi bir sorun görülmese de sağ elin çok rahat olmadığı görülmektedir.	Gelişim Orta
	Eser çalınırken sol elin parmakları gereğinden fazla açık olduğu için sesler arası geçişlerde sorun görülmektedir.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Pozisyon olarak ciddi bir sorun görülmemiştir. Ancak klavyeye hâkimiyetin tam olduğu söylenemez.	Biraz Gelişim Var
	Elleri arasında tezeneyi doğru tutmadığı için ve parmaklardaki teknik eksikliklerden dolayı iki el arasında yoğunlukla uyumsuzluk tespit edilmiştir.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum****	Ciddi problem görülmemekle birlikte müzikal ifadelerin eksik olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında bazı seslere temiz basılmamaktadır.	Gelişim Orta
G2	Duruş ve oturuş son derece bozuk. Bacaklar çok açık ve geriye doğru yaslanmış.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Duruş ve oturuştaki bozukluk devam ediyor. Bacaklar hala gereğinden fazla açık ve geriye fazla yaslanıyor.	Gelişim Yok
	Bağlamanın teknesini vücuduna iyice yapıştırmış, ayrıca klavyeyi de gereğinden fazla yukarıda tutuyor.	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Klavyeyi hala olması gerekenden yukarıda tutuyor.	Gelişim Yok
	Sağ eli eşiğe çok yakın, daha ortada olmalı, tezene tutuşu normal.	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Daha önce sağ eli eşiğe yakın durumdaydı bu durumu düzeltmiş sayılır.	Gelişim Orta
	Sol kolda kasılma var, ayrıca bilekten itibaren tutuş bozuk.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Sol koldaki kasılmalar ve bilekteki tutuş bozukluğu hala devam ediyor.	Gelişim Yok
	Sesler temiz değil, nüanslar duyulmuyor, mızrap yönlerinde yanlışlıklar var.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum****	Sesleri temiz duyurmada ve tezene yönlerini doğru kullanmada az da olsa ilerleme var ama hala sert çalıyor.	Biraz Gelişim Var

Yukarıdaki tabloda gözlemcilerden G1 ve G2'nin öğrencilerden Ö2 için yapmış oldukları uygulama öncesi ve sonrası değerlendirmeleri yer almaktadır. Öğrencinin gelişim durumu ortalama olarak düşünüldüğünde G1'in değerlendirmesine göre öğrencinin gelişiminin orta, G2'nin değerlendirmesine göre orta ve altı olduğu söylenebilir.

Tablo 5 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö2)

	Uygulama Öncesi	***Temel, Teknik ve Müziksel Davranışlar***	***Uygulama Sonrası***	***Gelişim Durumu***
G3	Duruş olarak arkaya fazla yaslanmış. Bacaklar olması gerekenden fazla açık.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Duruş ve oturuş problemleri kısmen devam ediyor.	Gelişim Orta
	Klavyeyi gereğinden fazla yukarıda tutmuş. Sol dirseğini vücuduna yapıştırmış. Bağlamayı sağ dizinden fazla taşırmış	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Tutuş bozukluklarında biraz düzelme var.	Biraz Gelişim Var
	Sağ elini alt eşiğe fazla yakın kullanmış.	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Tezeneyi alt eşiğe yakın tutmuş.	Biraz Gelişim Var
	Sol el tutuşu tamamen bozuk.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Sol el ve parmak tutuşunda biraz düzelme var.	Gelişim Orta
	Sesler temiz duyulmuyor. Mızrap yönleri hatalı..	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum***	Nispeten düzelmeler var.	Gelişim Orta
G4	Duruş çok bozuk. Sandalyeye fazla yayılmış vaziyette oturmakta. Bacaklar fazla açık.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Duruş ve oturuşta ciddi bir sorun görülmemekle beraber bacak pozisyonu da normale yakın durumda.	Gelişim İyi
	Sapı, bağlamaya hâkimiyeti engelleyecek derece fazla yukarda tutuyor.	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Bağlamanın sapı önceki durumundan daha aşağıda ve normale yakın. Ancak çalma esnasında bazen sapın gereğinden fazla yukarı kalktığı görülmekte.	Gelişim Orta
	Elini çok kastığı görülmekte. Bileği rahat değil. Tezeneyi eşiğe çok yakın vuruyor. Parmaklar gereğinden fazla içe bükük duruyor. Tezene vuruşları çok sert. Tezene yönlerinde belirgin hatalar görülmekte.	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Bileği kullanma konusunda zorlanmadığı ve rahat denilebilecek durumda olduğu görülmekte. Alt ve üst vuruşlar normal durumda. Parmaklar normal durumda.	Gelişim İyi
	Avuç içinin yukarı doğru bakması sol kolun kasılmasına neden olmakta. Parmaklar çok gergi duruyor.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Sol eldeki kasmaların azaldığı ve parmaklarını perdeler üzerinde daha doğru kullandığı görülmektedir.	Gelişim İyi
	Tezeneyi eşiğe yakın vurması metalik ve sert bir ses çıkmasına neden oluyor. Baskılar temiz olmamakla birlikte bağlamaya hâkimiyeti kötü değil. Zeybek tavrı gibi çaldığı tavır yanlıştır. Nüanslar yok. Yorumlama becerisi görülmüyor.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum***	Eserde, özelliklede etütlerde bütünlük açısından gelişme olduğu görülmektedir. İki el koordinasyonu büyük oranda sağlanmış durumda. Baskılar iyi sayılır.	Gelişim İyi

Yukarıdaki tabloda gözlemcilerden G3 ve G4'ün öğrencilerden Ö2 için yapmış oldukları uygulama öncesi ve sonrası değerlendirmeleri yer almaktadır. Öğrencinin gelişim durumu ortalama olarak düşünüldüğünde G3'ün değerlendirmesine göre öğrencinin gelişiminin orta, G4'ün değerlendirmesine göre gelişim durumunun iyi olduğu söylenebilir.

Tablo 6 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö3)

	Uygulama Öncesi	***Temel, Teknik ve Müziksel Davranışlar***	***Uygulama Sonrası***	***Gelişim Durumu***
G1	Öğrencinin duruş ve oturuş pozisyonunda ciddi bir sorun görülmemiştir.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Oturuş ve duruş olarak herhangi bir soruna rastlanılmamıştır.	Gelişim İyi
	Bağlama tutuşu normal görülmüştür.	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Tutuşla ilgili sorun görülmemiştir.	Gelişim İyi
	Sağ el rahat bir şekilde kullanılmaktadır. Eser içerisinde tezene yönleri genel anlamda doğru kullanılmaktadır.	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Gayet iyidir.	Gelişim İyi
	Sol elde parmak pozisyonu olarak ciddi bir sorun görülmemekle birlikte klavyede akıcı olmadığı da görülmektedir.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Herhangi bir sorun yoktur.	Gelişim Çok İyi
	Ellerin koordinasyonunda bir soruna rastlanmamıştır. Bununla birlikte eser içerisinde bazı seslerde problem görülmektedir, teknik eksiklikler dışında öğrenci de ciddi problem görülmemiştir.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum***	Öğrencinin ön testte görülen bazı teknik eksiklikleri büyük oranda düzelmiş, eserleri daha hâkim bir şekilde icra etmekte ve klavyeye hâkimiyetinin geliştiği etütlerin icrasında ciddi bir şekilde görülmektedir.	Gelişim Çok İyi
G2	Oturuş normal değil.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Duruş ve oturuş normal.	Gelişim İyi
	Sağ kol biraz yukarıda duruyor, diğer kısımlar normal.	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Uygulama öncesinde sağ kolu biraz yukarıda duruyordu, bu durum düzelmiş sayılır.	Gelişim İyi
	Sağ el ve tezene tutuşu iyi.	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Sağ el ve tezene tutuş pozisyonu iyi.	Gelişim İyi
	Sol el ve parmak pozisyonu iyi.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Sol el ve parmak pozisyonu iyi.	Gelişim İyi
	Usulde aksamalar var, sesler temiz değil, mızrap yönlerinde yanlışlıklar var, nüanslar duyulmuyor.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum***	Sesleri temiz duyurmada, tezene yönlerini doğru kullanmada ve usule uymada ilerlemeler var ancak nüanslar duyulmuyor.	Gelişim Orta

Yukarıdaki tabloda gözlemcilerden G1 ve G2'nin öğrencilerden Ö3 için yapmış oldukları uygulama öncesi ve sonrası değerlendirmeleri yer almaktadır. Öğrencinin gelişim durumu ortalama olarak düşünüldüğünde G1 ve G2'nin değerlendirmesine göre öğrencinin gelişiminin iyi olduğu söylenebilir.

Tablo 7 Uygulama Öncesi ve Sonrası Gözlemci Değerlendirme Formu (Ö3)

	Uygulama Öncesi	***Temel, Teknik ve Müziksel Davranışlar***	***Uygulama Sonrası***	***Gelişim Durumu******
G3	Oturuşuna göre vücut açısı yanlış, öne eğiklik var.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Oturuşu gayet güzel.	Gelişim iyi
	Sağ kolunu gereğinden fazla kaldırmış.	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Eski durumuna oranla biraz düzelme var.	Gelişim orta
	Tezene tutuşu iyi fakat sağ bilek açısı bozuk.	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Sağ el ve tezene tutuş pozisyonu iyi.	Gelişim iyi
	Gayet normal.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Gayet iyi.	Gelişim iyi
	Ritimsel aksamalar var. Sesler kısmi olarak temiz. Mızrap yönleri de kısmi olarak doğru fakat nüanslar yanlış.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum****	Ritimsel ufak tefek hatalar var fakat müzikalite iyi.	Gelişim iyi
G4	Belirgin bir sorun görülmemektedir.	***Doğru duruş ve Oturuş***	Duruş ve oturuş gayet iyi durumda. Ayrıca bunu icraya yansıtabiliyor.	Gelişim iyi
	Belirgin bir sorun görülmemektedir	***Bağlamayı Doğru Tutuş***	Tutuşla ilgili sorun görülmemekle birlikte gayet iyi	Gelişim iyi
	Bileğini doğru kullanıyor. Tezene vuruşları temiz duyuluyor. Tutuş pozisyonu doğru. Bileği gayet rahat görünüyor.	***Sağ El ve Tezene Tutuş Pozisyonu***	Sağ elini rahat kullandığı görülmekte. Tezene tutuşu ve kullanımında her hangi bir sorun görülmemekte.	Gelişim iyi
	Parmaklarını ve kolunu doğru kullanmasına karşın sap hâkimiyetinde biraz zayıflık var.	***Sol El ve Parmak Pozisyonu***	Elinin duruş şekli iyi. Parmaklar düzgün ve belli bir disiplin içerisinde hareket etmekte. Sol ol hâkimiyeti gayet iyi.	Gelişim çok iyi
	Baskı ve tezene kullanımı açısından çalgıdan temiz ve doğru sesler çıkarabilmesine rağmen akıcılık ve bütünlük yönlerinden çalgıya hâkimiyeti biraz zayıf. Nüanslar yok.	***Eseri Seslendirmedeki Müziksel Durum****	Etütleri tekniğe uygun olarak gayet iyi çaldığı görülmekte. Eser ve etütlerde bütünlük neredeyse çok iyi durumda. Baskılar doğru ve sesler temiz.	Gelişim çok iyi

Yukarıdaki tabloda gözlemcilerden G3 ve G4'ün öğrencilerden Ö2 için yapmış oldukları uygulama öncesi ve sonrası değerlendirmeleri yer almaktadır. Öğrencinin gelişim durumu ortalama olarak düşünüldüğünde G3 ve G4'ün değerlendirmesine göre öğrencinin gelişiminin iyi olduğu söylenebilir.

Gözlemcilere değerlendirmeleri için verilen formun altında bulunan açıklama bölümüne her hangi bir şey yazmamaları değerlendirmeye yönelik belirlenen kriterlerin yeterli olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı açıklama bölümü tabloda yer almamıştır.

5.4. Uygulama /Eylem Planının Ders İşleyiş Sürecine Yansımalarına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın uygulama sürecinde oluşan ve gelişen video kayıtları. Araştırmacı günlüğü, öğrenci günlüğü ve panel grubu toplantılarına yönelik bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Bu kapsamda ilk olarak video kayıtlarında yer alan bilgilere yönelik bulgu ve yorumlara değinilmektedir. Bunlar içerisinde uygulama sürecinin değerlendirilmesi amacı ile videoya kaydedilen, öğrencilerin çalgısal becerisini gösteren kayıtları, panel grubu toplantı verileri, öğrenci etkinliklerinden olan odak grup çalışması ve Odak grup görüşmesi yer almaktadır.

5.4.1. Araştırmacı Günlüğüne Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın uygulama sürecinin başından sonuna kadar olan bölüme ilişkin tutulan notlar yer almaktadır. Buna göre öncelikle "uygulama öncesi hazırlık" olarak ayrılan bölümde şu notlar yer almaktadır:

1- Öğrenci bilgi formu düzenlenip ilk derste uygulanacak.
2- Uzman görüşleri içerisinde bağlama başlangıç uygulamasına yönelik ilk derslerde nasıl bir strateji belirleneceğine yönelik çalışma yapılacak.
3- Özellikle bilinene ve tanınan bağlama metotlarının ilk dersleri içeren bölümleri tekrar incelenecek.
4- Haftada iki saat yapılacak olan ders süresi için ayrıntılı uygulama planı hazırlanacak, ana hatları şu şekilde olacak;
    - Genel müzik bilgisi verilmesi,
    - O gün işlenecek konu hakkında ön bilgi,
    - Öğretilecek alıştırma, etüt ve eserin ne gibi fayda sağlaması beklendiği hakkında bilgi verilmesi,
    - Öğretilecek örneklerin notalarını çalma öncesinde deşifre etme,

- Öğretilecek konunun öncelikle öğrenciye çalınarak dinletilmesi daha sonra öğretilmesi,
- Eser öğretildikten sonra öğrencinin pekiştirmesi için gerekli süre verilerek patrik yapması sağlanması,
- Kontrol etme,
- Ders sonunda değerlendirme yapma.

6- Verilen eserlerin hafta sonunda da çalışılması sağlanarak bir sonraki haftanın ilk dersinde kontrol edilecek. Şeklinde uygulamaya yansıtılacak olan ve planlamaya yönelik notlar yer almaktadır.

Hazırlık amaçlı bu bölümün ardından uygulama bölümünde notlar yer almaktadır. Bu süreç her haftaya yönelik notlar içermektedir. Bunlardan birinci haftada uzman görüşleri doğrultusunda önerilerden hareketle oluşturulan bağlamanın tarihi, kültürel, müziksel ve fiziksel özelliklerinin tanıtılmasına yönelik notlar ve bu konuda yararlanılacak kaynaklara yer verilmektedir. Ayrıca burada öğrencilerin fiziksel pozisyonlarla ilgili davranışlarının diğer derslerde de sıkı bir şekilde takip edilmesi gerektiği bilgisine yer verilmektedir ki; fiziksel pozisyonları içeren davranışların kazanılması bazen müziksel davranışların kazanılmasından daha uzun sürebilmektedir.

Uygulamanın ikinci haftasına yönelik araştırmacı günlüğünde önceki dersle ilgili bilgiler ve davranışların istenilen düzeye gelmediği, dolayısıyla kapsamlı bir tekrar yapıldığı belirtilmektedir. Burada da görüldüğü üzere öğretimin başlangıç safhasında daha dikkatli ve öz verili çalışma yapılması gerekmektedir. Öğretimin ilk safhalarında sistem iyi oturtulduğu takdirde ilerleyen aşamalardaki derslerin daha verimli, akıcı ve zevkli geçtiği görülmektedir. Bu hafta içerisinde ilgili alıştırmaların çalışılmasının yanında ayna karşısında çalışma etkinliği yer almakta olup öğrencilere ayna kullanmanın tarifi, nelere dikkat edilmesi gerektiği ve çalgı öğretimindeki yaralarından bahsedilmektedir.

Uygulamanın üçüncü haftasıyla ilgili olarak Türk Halk Müziği perde sistemi hakkında giriş niteliğinde bilgi verildiği bu sistemde kullanılan terminolojinin halk müziğine has olduğu bilgisi verilmekte olup öğrencilerin bu perdelere karşı kulak

aşinalıklarının bulunup bulunmadığına dair pratik yapıldığı ve bu perdelerin işitilmesinde her hangi sorunla karşılaşılmadığı belirtilmektedir.

Uygulamanın dördüncü haftasıyla ilgili olarak alıştırmaların yanı sıra fiziksel pozisyonlarla içeren renkli fotoğraflara yönelik hazırlanan testin uygulandığı ki bu uygulamada amaç; fotoğraflara bakarak ne gördüklerinin sorulması ve konu ile ilgili farklı bir yöntem kullanarak bilgilerinin artırılmasıdır. Bu hafta ayrıca öğrencilere bağlama öğretiminde temel ilke ve esaslar hakkında belli düzeyde bilgi sahibi olmaları gerektiği hatırlatılarak bilgilerini kontrol etmeleri önerilmektedir. Bunun yanında fiziksel pozisyonlardan duruşla ilgili olarak ve daha iyi anlaşılması için "bağlama çalarken vücudumuzu doğru kullanmamız gerekir. Bütün çalgılarının tekniklerinin temelinde vücut ile çalgı arasındaki denge çok önemlidir. El, kol bilek ve parmakların fonksiyonlarının iyi anlaşılması ve uygulanması ilerleyen safhalarda işinizi çok kolaylaştıracaktır" şeklinde ara özet bilgisi aktarılmaktadır.

Uygulamanın beşinci haftasıyla ilgili olarak etkinlik kapsamında öğrencilere Kahpe Felek türküsü ile küçük bir dinleti yapıldığı daha sonra bu dinletide nelerin dikkatini çektiği sorulduğu belirtilmektedir. Bunda da öğrencinin dinlemeye yönelik gözlem yapma yeteneğinin geliştirilmesi amaçlandığı belirtilmektedir. Daha sonra "sizinle yaptığımız bu uygulama planına gerekli hassasiyeti gösterdiğiniz takdirde sizde çalgınızda iyi bir yere gelebilirsiniz" şeklinde güdülemeye yönelik açıklama yapıldığı belirtilmektedir. Dinleti için seçilen türkü icrası zor olmayan bir türküdür. Buradaki amaç ise öğrencinin kendisi için bu hedefin uzak olmadığını anlamasını sağlamaktır. Bu hafta ilk olarak bir numaralı etüt verildi bunun öncesinde etütlerin çalgı eğitimindeki önemi ve rolü hakkında bilgi verildiği bu haftanın notları arasındadır.

Uygulamanın altıncı haftasında hazırlanan alıştırma etüt ve türkülerin çalınmasının yanında 8 Kasım 2009 tarihinde yapılan panel grubu 2. toplantısında öne çıkan kültür konusunun derslere nasıl yansıtılması gerektiği konusu önemli derecede ele alındığı belirtilmektedir. Bu kapsamda bağlamanın köklü bir geleneğe dayandığı, dolayısıyla öğretiminin de bu gelenekten bağımsız düşünülmemesi gerektiğinin öğrencilerce daha iyi anlaşılması için kültürle ilgili bilgiler verildiği belirtilmektedir. Bu anlatılanlara örnek olması açısından aynı zamanda uzman görüşleri içerisinde yer alan; geleneksel sanatçıların öğretimi güçlendirmesi

açısından bağlama öğrencilerine dinletilmesi gerektiği görüşünden de yola çıkarak ders içi etkinliği olarak geleneksel sanatçılardan Muharrem Ertaş'a ait CD'nin dinletilmesi, kültür ve geleneksellik bağlamında bir bakış açısı kazanmaları yönünde etkinliğin gerçekleştiği belirtilmektedir.

Uygulamanın yedindi haftasının vize öncesi hafta olması nedeni ile genel tekrar yapıldığı, ayrıca vize için alıştırma ve etütler belirlendiği belirtilmektedir. Öğrencilerin bir araya getirilerek önce toplu daha sonra bireysel olarak birbirlerine vize eserlerini dinlettikleri, bunun üzerine hatalarını düzeltmeleri amacıyla kendi içlerinde eleştiri yaptıkları belirtilmektedir. Bunların yanında şu notun yanına yıldız işareti konularak belirtilmiş: "Öğrencilerin birbirlerinin hatalarını bulmaları kendi aralarında güdüleme yönünden etkili olduğu görülmüş ayrıca bir rekabet ortamı yaratacağı izlenimi oluşmuştur. Bu çalışma sık sık yapılabilir" denilmektedir. Bazen hocanın öğrencilere hatalarını söylemesi çalışmalarını kontrol etmesi ve çabalarını artırması yönünde beklenen düzeyde etki yapamamaktadır. Aksine öğrencinin arkadaşını eleştirmesi gelişim yönünden daha etkili olabilmektedir. Bu çalışma da bu amacı taşımaktadır.

Uygulamanın sekizinci haftasında vize sınavı yapıldığı belirtilerek şu notlar yer almaktadır:

"Ö1 sınavda çok heyecanlandığını belirtmektedir. Onun bu heyecanı sınav eserlerinde parmak numaraları konusunda hatalar yapmasına ve metronom sorunu yaşamasına neden olmuştur."

"Ö2'nin sorunlarının çoğunun devam ettiği görülmektedir. 3. etütte ciddi sorunlar vardı. Başlangıç yanlıştı. Metronom alakasızdı. Heyecandan parmakları titriyordu."

"Ö3 sınava çok iyi hazırlanmış. Neredeyse eserleri hatasız çaldı. Çalgı kurallarını neredeyse hatasız uyguladı."

Daha sonra sınavı yapan komisyonun öğrencilerin sınav performanslarını değerlendirmeleri üzerine vize notlarını şu şekilde belirtilmektedir:

Ö1: 75, Ö2: 68, Ö3: 85

Bu hafta notları arasında çalgı öğretim süreci içerisinde önemli olacak şu not yer almaktadır. "Öğrencilerin vizede göstermiş oldukları davranış ve başarıya bakıldığında verimli geçen derslerin kendi başına yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

Bunun yanında öğrencilerin ders dışı çalışmalarının da mutlaka kontrol altında tutulması, bunu sağlayan bir kontrol mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir" şeklindedir. Burada da görülüyor ki; çalgı eğitiminde çalışmaların zaman ve mekân açısından sadece okul sınırları içerisinde kalmayıp çalgı çalışmaları ve bunu destekleyen etkinlikler konusunda gerekirse haftanın yedi gününe yayılan bir plan ve program dâhilinde gerçekleşmesi gerekmektedir.

Uygulamanın dokuzuncu haftasında 15 ve 16. alıştırmaların rutin olarak çalışıldığı, dersin sonunda vize sınavına yönelik her öğrenciyle ayrı ayrı görüşme yapıldığı belirtilmektedir. Bu kapsamda şunlar belirtilmektedir. "Öğrencilerin geçmiş derslerde sergilemiş oldukları davranışları vizeye yansımaları hakkında karşılıklı görüşler belirtilmiştir. Öğrencilerden Ö2 vizede gereken başarıyı gösterememesine karşın motivasyon kazandırmak amacı ile hak ettiğinden yüksek not verildiği kendisine belirtilerek bu yapıcı yaklaşıma kendisinin de katkıda bulunarak çalışmalarını gözden geçirip çabalarını artırması gerektiği belirtildi." Bunların yanında Ö2'nin bu durumunun bir sonraki panel grubu toplantısında ele alınarak değerlendirilip çözüm önerilerinin öğretime yansıtılmasının yararlı olabileceği şeklinde not yer almaktadır.

Uygulamanın onuncu haftasına ilişkin araştırmacı günlüğünde 17. alıştırma, 4 ve 5. etütlerin rutin olarak çalışıldığı belirtilmektedir. Bunların yanında "6 Aralık 2009 tarihinde yapılan 3. panel grubu toplantısında ortaya çıkan görüşlerden olan; öğrencilere verilecek türkülerin notalarında olduğu şekli ile (araştırmacı tarafından) çalınarak CD kaydı yapılacak ve öğrencilerin bunları ders dışında dinleyerek kulak aşinalığı kazanmaları sağlanacak. Burada amaç Suzuki yönteminden de yola çıkarak ders öncesinde ezgilerin, öğrencilerin kulaklarına yerleşerek konuya karşı hazır bulunuşluk düzeylerini geliştirmektir. Bu sayede daha önce kulaklarında olan halk ezgisini daha kolay çalabilme durumları, bağlama öğretimi açısından da test edilmiş olacaktır" şeklinde not yer almaktadır. Daha sonra 15. alıştırmada görülen aksaklıkların diğer derste takip edilmesi yönünde uyarı notu yer almaktadır.

Uygulamanın on birinci haftasının birinci dersinde 18, 19 ve 20. alıştırmalar ikinci derste ise 21, 22 ve 23. alıştırmaların çalındığı, ardından 6. etüdün verildiği belirtilmektedir. Dersin devamında Çiğdem derki ben elayım türküsü Finale müzik programında bağlama öğretimine uygun olarak yeniden yazıldıktan sonra öğrencilere

çalınarak duyuşsal açıdan kısaca tanıtıldığı ve ders dışında incelemeleri için ödev olarak verildiği belirtilmektedir. Bu haftanın konuları arasında noktalı sekizlik notalardan oluşan tartımların çalışıldığı, bununla ilgili bazı sorunlar görüldüğü ve takip edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Son olarak öğrencilerin eser ve etütleri çalmadan önce yeterli düzeyde analiz ve deşifre yapmadıklarının anlaşıldığı, bu konuda uyarıldıkları belirtilmektedir.

Uygulamanın on ikinci haftasında yer alan Çiğdem Derki ben Elayım ve Çiçekten Harman Olamaz türkülerinin yanında 7 ve 8. etütlerin verildiği belirtilmektedir. Bu türkülerin makam dizisi olan hüseyni dizisi hakkında bilgi verildiği, derslerde Türk halk müziği kapsamında neden makam dizisi isimlendirmesi kullanıldığı ile ilgili bilgi verildiği belirtilmektedir. Haftanın ikinci dersinde daha önce CD'ye kaydedilerek dinlemeleri sağlanan Şafak söktü gine sunam uyanmaz türküsünün çalındığı, önceden dinlemenin faydalarının uygulamada ve öğrenciyle yapılan diyalog sonrasında görüldüğü belirtilmektedir. Bu diyaloglar içerisinde öğrencilerden Ö1 ve Ö3'ün şu açıklamaları dikkat çekmektedir; "türküleri önceden dinlemek bence çok faydalı çünkü parmaklarım yanlış yapsa bile kulağım beni uyarıyor hata yaptın diye" şeklindedir. Dinleyerek öğretime destek verme yönteminin uygulamada görüldüğü ve öğrencilerin bu açıklamalarından anlaşıldığı üzere bağlama öğretiminde de kullanılmasının mutlaka yararlı olacağı görülmektedir.

Uygulamanın on üçüncü haftasında daha önceden kamera ile kaydı yapılarak öğrencilere verilen türkülerden Hacel obası ve Karahisar Kalesi türküleri çalınarak bu türküleri daha önce dinlemiş olmanın kendilerine ne gibi kolaylık sağladığı sorulmuştur. Bunun üzerine deşifre, esere adaptasyon ve akıcı çalabilme konularında belirgin kolaylık sağladığını belirttikleri notu yer almaktadır. Ayrıca bu dersin sonunda Şur rengi adlı çalgısal eser ödev olarak verilerek kendilerinin ders dışında deşifre etmeleri ve çalarak hazırlamaları istendiği, deşifre yaparken nelere dikkat etmeleri gerektiğinin de anlatıldığı belirtilmektedir. Uygulamanın ikinci dersinde Çökertme türküsü, 9a ve 9b etütleri çalındığı buna ek olarak kendilerini çalma esnasında videoya kaydetmeleri ve daha sonra izleyerek kendilerini değerlendirmeleri istendiği belirtilmektedir.

On üçüncü hafta uygulamalarında verilen türküler zorluk ve ses genişliği açısından belli bir sıralama ile verilmiştir. Bunlardan Hacel obası türküsü Kürdi

dizisinin yedi sesini içermekte, Karahisar kalesi bir oktav ve Çökertme türküsü ise bir buçuk oktavlık ses alanına sahiptir. Böylece uygulamada bağlamanın birinci teli üzerinde ve kürdi dizisindeki tüm perdeler kullanılmış olmaktadır.

Uygulamanın on dördüncü haftasında ödev olarak verilen Şur rengi adlı eserin dinlenerek hatalı olan bölümlerin gösterildiği belirtilmektedir. Dersin devamında Hicaz dizisi ve bağlamadaki perde yerleri hakkında bilgi verildiği daha sonra bu dizide belirlenen Çarşambayı sel aldı, Sular durulur derler ve Erkilet güzeli türkülerinin çalımına geçildiği belirtilmektedir. Öncelikle türküler sırası geldikçe hoca tarafından çalındığı ve şu açıklamanın yapıldığı belirtilmektedir. " parmaklarıma ve bileğine bakarak türküyü nasıl çaldığımı izle, neler senin dikkatini çekiyor" denilerek ön bilgiye sahip olmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Daha sonra birlikte çalınarak ve tekrarlar yapılarak bir anlamda meşk sistemi içerisinde çalışıldığı belirtilmektedir. Daha sonra eserlerin çalınması sırasında zor olan pozisyonları öğrencilerin bulmaları ve işaretlemeleri istenerek bu noktalara dikkat çekildiği belirtilmektedir. Bu haftanın sonunda her öğrenciye yapılan uygulama kapsamında yapılan aynı zamanda kendilerinin bir dönemlik bağlama öğretimi dersinin sonuna gelindiği belirtilerek "önümüzde bir final sınavı var ve siz bu sınavda on dört haftalık bir çalışmayı ve emeği sergileyeceksiniz. Sizden isteğim sınav gününe kadar bu dersle ilgili olarak bütün öğrendiklerinizi titizlikle gözden geçirin. Gerekirse notlar alın. Daha sonra çalgınızla planlı bir çalışma yaparak sınavda çalmakla sorumlu olduğunuz Çiğdem Derki Ben Elayım, Çiçekten Harman Olmaz, Hacel Obası, Karahisar Kalesi, Çökertme, Çarşambayı Sel Aldı, Sular Durulur Derler ve Erkilet Güzeli türkülerini çalışmanızı ve müzikal bir şekilde çalmanızı bekliyor başarılar diliyorum" denilerek uygulamanın deneysel kısmının sona erdiği belirtilmektedir.

Araştırmacı günlüğünde yer alan son not, final sınavı ve sonrası ile ilgili olup şu bilgiler yer almaktadır. Öğrencilerin düzeylerini gerçek anlamda somut olarak görebilmek, uygulamanın kazandırdıkları ve geldiği noktayı doğru olarak değerlendirmek açısından final sınavı sonrasında ayrıca komisyon olamadan eserlerini çalmalarının daha doğru olacağı düşünülmüştür.

Sınav sonrasında öğrenciler aynı eserleri sınav gibi komisyon olamadan çalmışlar ve sınavdan daha başarılı oldukları gözlenmiştir.

5.4.2. Öğrenci Günlüklerine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Öğrenci günlükleri uygulamanın sağlıklı bir şekilde yürütüldüğünün gözlenmesi açısından önemli ölçütler olarak değerlendirilmişti. Araştırmada öğrenci günlükleri uygulama süreci içerisinde geliştiği için yine bu süreç dâhilinde değerlendirilmektedir. Bundan dolayı öğrenci günlükleri uygulamanın her haftası için ayrı ele alınan, araştırmanın ekler bölümünde "Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci" başlığı altında değerlendirilmiştir. Dolayısıyla öğrenci günlüklerine ilişkin bilgilere ayrıca bu bölümde yer verilmemektedir. Ancak öğrencilerden on dört haftanın sonunda yapılan uygulamayı özetlemeleri kapsamında genel bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Bu değerlendirmeye yönelik aynen aktarılan öğrenci görüşleri şu şekildedir.

Ö1: *Okula ilk başladığımda yaklaşık 4 aylık bir bağlama çalan kişiydim. Mehmet hocamla seçmelerde tanışmamla birlikte yaklaşık 6 ay geçti peki ne değişti diye sorarsak gayet çok şey değişti. Hocamı sadece bir eğitici olarak değil de bana her şekilde yardımcı olan biri olarak görüyorum. Ders hakkında bize sürekli direktifler vermesi, bizi takip etmesi gayet olumlu bir şekilde beni etkiledi.*

İlk geldiğimde tartım hatalarımın olması, mızrap vuruş şekillerinin değişik olması, notaları tam anlamıyla okuyamamam vardı. Ancak hocamın bu ders işleyiş şekli bütün engelleri aşmamı sağladı bana göre. Bu ders işleyiş şekli deşifre etmeyi, parçayı hızlı ve uyumlu bir şekilde öğrenmemi sağladı. Bağlama da çok parça çalmayı değil de bağlama çalmayı öğretmiş oldu. Nota değerlerini tam anlamıyla okumayı icra etmeyi öğrendim. Elbette bu da bağlamada daha ileri gitmemi sağladı. Etütlerle birlikte bağlamadaki parmak numaraları ve yürüyüş şekillerini öğrenmiş oldum. Hocamın öğretim programı olarak bahsettiği ders işleme şekli beni oldukça ileriye götürdü.

Peki, neydim ne oldum… Ben bağlamaya başladığımda hatalarla doluyken hocamın öğretiş teknikleriyle hatasız bir bağlama çalar hale geldiğimi düşünüyorum. Bunun yanında deşifreyi, nota zamanlarını, ritim hareketlerini öğrenmiş oldum. Daha da iyi olacağıma inanıyorum. Ders işleme şeklinin bu şekilde devam etmesini istiyorum.

Ö2: *Bağlamaya başladığım da çok güveniyordum kendime. Çünkü bağlama çalmak benim hayatımdı ve en çok sevdiğim işti. İlk dersimizde çok heyecanlanmıştım üniversitede ilk dersimdi. Duruş tutuş ve mızrap yönlerimde çok hatalar vardı, düzeltmeye çalışıyordum hocam hatalarımı söyledi. Daha dikkatli çalışıyordum artık. Ben bağlama çalmayı bildiğimi sanıyordum ama neredeyse bildiğim her şeyin yanlış olduğunu öğrendim. Bunun üzerine hocam her şeyi baştan almamız gerektiğini söyledi, çünkü doğru çalamıyordum. Bir sonraki hafta tekrar derse geldim, alıştırmalarla başladık derse, şimdi daha dikkatli olmaya çalışıyordum ve düzeltmek için elimden geleni yapıyorum. Zamanla tamamen hatalı olduğumu anladım, bu durum beni çok üzdü. Hocam zamanla düzeleceğini söyledi ve o şekilde iyi yönde motive etti. Sonra çok çalışmaya başladım, az çalıştığımın farkına varmıştım çünkü. Gün geçtikçe daha çok çalışmaya başladım. Zamanla düzeldiğini fark ettim, hocam düzeliyor dedi, gerçekten hiçbir şey bilmiyormuşum her şeyi hocamdan tekrar öğrendim. Bu beni çok zorladı gerçekten zorlandım. Etütler ve alıştırmalar düzelmemde bana çok faydalı oldu, artık yavaş yavaş öğreniyordum farkına varmıştım. Türküleri ve etütleri çalarken çok dikkat etmiyordum kulaktan dolma çalmaya yönelmiştim ki hocam fark etti notaları okumamı istedi ve okuyamayınca biraz şaşırdı hocam. Bunun üzerine notalara da çalışmaya başladım. Bu durum benim diğer derslerimi de etkiledi. Solfej, ses eğitimi piyano gibi başlıca derslerimi de etkiledi, bu derslerimde de nota okuyordum bağlama notaları sayesinde hepsi düzeldi şuan. Grup çalışmaları bireysel çalışmalarımız bizleri olumlu yönde etkiledi. Çünkü hocamız bize neyin yarar sağlayacağını çok iyi biliyordu ve ona göre sistem kurmuştu. Gün geçtikçe ilerlemiştim ve şimdi daha iyi bir durumdayım. Başladığımda çok kötüydüm ama şimdi çok iyi yolda ilerliyorum. Gün geçtikçe çalmamı düzelttim. Artık etütler çok daha basit geliyor, deşifrem duruş tutuşum düzeldi. Hatalarım giderek daha da azaldı hocamın sistemli bir şekilde çalıştırması bizi daha iyi duruma getirdi. 4. sınıftaki bağlamacıları dinliyoruz. Çok iyiler onlar hocamız çok iyi bir eğitim vermiş bu ortada. Hocamızın yeni dediği kendi sisteminin biraz daha değişik olduğunu ve bu sistemle 4. sınıfa geldiğimizi düşünüyorum da inanılmaz şeyler yapacağız hocamızın sayesinde artık hiç şüphem yok.*

Ö3: *Bir dönemin sonuna geldik. Bu dönem bağlamanın tarihçesinden başlayarak, bağlama ailesini, bağlamanın genel özelliklerini; bağlamanın tekne kısmı sert ağaçlardan; ceviz, kestane vb. ağaçlardan yapıldığını. Bağlamanın göğsünde ise yumuşak ağaçlardan ladin, çam, vb. ağaçlardan faydalanıldığını sapta kısmının yine sert ağaçtan yapıldığını öğrendim. Tel takma sistemi ve tel numaraları öğrendim. Daha sonra bağlamada oturuş ve tutuşu öğrendim. Bağlamada doğal bir oturuş pozisyonunda bağlamayı sağ bacağımıza yerleştiriyoruz ve dik bir biçimde oturuyoruz. Bağlamanın göğsü tam karşıya bakacak şekilde olacak bağlamanın sap kısmı ise yere paralel biraz yukarıda olacak şekilde tutulacak. Sol elimiz ise doğal duruşu ile bağlamanın sapına yerleştiriyoruz zaten bağlamanın sap kısmı elimizin doğal duruşuna göre yapılmış. Bağlamanın sapına sadece işaret ve başparmağımız temas edecek avuç içimiz bağlamanın sapına değmeyecek. Bunları da öğrendikten sonra perdeye basmayı öğrendim. İşaret parmağı dik ve bağlamanın göğsüne bakacak şekilde basılacak. Daha sonra tezene tutuşu yine elimizin doğal duruşunu bozmadan başparmağı ve işaret parmağı arasına tezeneyi yerleştiriyoruz ve üsten vurduğumuzda çıkan ses ile alttan vurduğumuz ses aynı olacak. Bunları öğrenirken Mehmet hoca, aynı zamanda yanlış olan teknikleri de gösterdi doğru ve yanlış arasındaki ayrımı yapabilmem için. Bağlamanın sapını elimin doğal duruşunu bozmadan ilk tutuğumda elimin ilk denk geldiği perdenin "sol" perdesi olduğunu öğrendim. Bağlamada doğru oturuş ve doğru tutuş tekniğini unutmamak içim hocam çalışma esnasında fotoğraflardan faydalanmamı sağladı fotoğraflara bakarak hataları düzeltmemi kendimi değerlendirmemi istedi. İyi bir bağlama icracısı olabilmem için tekniğimin düzgün olması gerektiğini belirtti. Bende bu düşünceyi destekliyorum günümüzde herkes bağlama çalıyor ama nasıl? Teknik olarak kimse önem vermiyor bunu artık bir sistem içerisinde öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum ve bu uygulamadan çok mutluluk duyuyorum. Bağlamanın tekniğini kavradıktan sonra yavaş yavaş parmak açma etütlerine başladık. Her çalışmamızda tekniğin önemini vurguladık şimdilik sadece teknik anlamda doğru ve temiz çalmamız gerektiğini ileride bu olumlu çalışmanın faydalarını göreceğimi anladım. Derslerde hocam eski öğrencilerinin bağlama etkinliğini gösteren bir video izletti ve değerlendirme yapmamı istedi. Derslerde bu gibi uygulamalar yaptık izlediğimi değerlendirdim. Geçmiş olduğum etütler her derste biraz daha zorlaşıyordu kademe*

kademe ilerliyordum. Daha sonra alıştırma niteliğinde türküler çalmaya başladım. İşaret parmağımı kaldırmadan temiz, sesleri tane tane duyurmam gerektiğini, kendimi kasmadan rahat bir şekilde çakmam gerektiğini kavramıştım. Artık bağlama çaldığımda ilk gördüğüm etüt veya alıştırmaları öğrenmiş olduğum bilgilerden faydalanarak kendim deşifre edebiliyorum yani artık taşlar yerini oturuyordu ufak tefek sıkıntılar oluyordu onları da hocam tespit ediyordu. Diğer bağlama çalan arkadaşlarımla gurup toplantısı yapıyorduk. Bu toplantıda Mehmet hoca, herkesin sırası ile çalmasını ve diğer izleyen arkadaşların değerlendirme yapmasını istedi. Bu uygulama sonunda arkadaşlarda teknik sorunlar fark ettim iki arkadaşım da çalışmalarında tekniğe önem vermediklerini gözlemledim. Daha sonra ben çaldım ve hiç hata bulmadılar çünkü derse başladığımdan itibaren sadece söylenenlere dikkat ediyorum, tekniğin önemini iyi algıladığımı düşünüyorum. Bu uygulama bence çok faydalı oldu. Kişinin yapmış olduğu hataların başkaları tarafından tespit edilmesi, onun daha özveri ile bakabilmesini sağlar diye düşünüyorum ben. Çalma tekniğini ve daha sonra etkili çalışmanın ve temiz çalmanın önemini çok iyi kavradım bir sıkıntım olduğunu düşünmüyorum. İlk geldiğimde bağlama ile ilgili bu kadar bilgiye sahip değildim. Ben sadece yetenek sınavını kazanabilmek adına sınav parçası hazırlamıştım. Bağlama ile ilgili bu kadar bilgiye sahip değildim. Bağlama çalmadan önce tekniğin önemini kavradım. Bağlama eğitiminin sadece türkü çalmaktan ibaret olmadığını anladım. Bizim toplumumuzda hemen hemen herkes bağlama çalıyor eline bağlamayı alan bir türkü çalıyor. Ben bağlama çalan arkadaşları gözümde çok büyütürdüm ama artık bağlamanın teknik anlamda nasıl icra edilmesi gerektiğini öğrendim ve dinlediğim insanları ayırt etmeye başladım. Mehmet hocanın söylediklerini hafiyen uyguladım ve faydalarını da gördüm bundan sonra bağlamada teknik anlamda sıkıntı çekmeyeceğimi düşünüyorum. Bundan sonra nasıl bir yol izlemem gerektiğini çok iyi biliyorum nasıl düşünmem gerektiğini iyi biliyorum. Mehmet hocama emeğinden dolayı çok teşekkür ediyorum saygılarımı sunuyorum.

Öğrencilerin günlüklerinde bulunan bazı noktalar aynı zamanda öğretim programının etkililiği konusunda önemli dönütler olarak görülebilir. Bunlar içerisinde bazı öğrenci görüşleri uygulamaya yönelik bilgileri de içermektedir. Bunlardan Ö1'in *İlk geldiğimde tartım hatalarımın olması, mızrap vuruş şekillerinin*

değişik olması, notaları tam anlamıyla okuyamamam vardı. Ancak hocamın bu ders işleyiş şekli bütün engelleri aşmamı sağladı bana göre. Bu ders işleyiş şekli deşifre etmeyi, parçayı hızlı ve uyumlu bir şekilde öğrenmemi sağladı. Bağlama da çok parça çalmayı değil de bağlama çalmayı öğretmiş oldu. Şeklindeki notları bu öğrencinin öğretim programına ve şekline olan güvenini göstermekte olup motivasyonunda önemli etkisi olduğu da söylenebilir. Öğrencilerden Ö2 ise başlangıçta oldukça sorunları olmasına karşın kendisinin bağlama çalmaya yönelik geçmişte kazandığı yanlış davranışların farkında olması ve bunu kabullenmesi de gelişim için önemli bir aşamadır. Ö2'nin de programa olan güveni kendisinin şu notlarında görülmektedir. *. Ben bağlama çalmayı bildiğimi sanıyordum ama neredeyse bildiğim her şeyin yanlış olduğunu öğrendim. Bunun üzerine hocam her şeyi baştan almamız gerektiğini söyledi, çünkü doğru çalamıyordum. . Hocam zamanla düzeleceğini söyledi ve o şekilde iyi yönde motive etti. Zamanla düzeldiğini fark ettim, hocam düzeliyor dedi, gerçekten hiçbir şey bilmiyormuşum her şeyi hocamdan tekrar öğrendim. Bu beni çok zorladı gerçekten zorlandım. Etütler ve alıştırmalar düzelmemde bana çok faydalı oldu, artık yavaş yavaş öğreniyordum farkına varmıştım.*

Uygulanan öğretim programının Ö2'nin diğer dersleri de olumlu etkilediği ve programın yararlılığı şu notlarında da görülebilmektedir. *Türküleri ve etütleri çalarken çok dikkat etmiyordum kulaktan dolma çalmaya yönelmiştim ki hocam fark etti notaları okumamı istedi ve okuyamayınca biraz şaşırdı hocam. Bunun üzerine notalara da çalışmaya başladım. Bu durum benim diğer derslerimi de etkiledi. Solfej, ses eğitimi piyano gibi başlıca derslerimi de etkiledi, bu derslerimde de nota okuyordum bağlama notaları sayesinde hepsi düzeldi şuan.*

Öğretim programının kolaydan zora doğru bir sistem içerisinde verilmesi öğretimin "Çevreden Evrene" ilkesine de dayandığını göstermektedir. Ö2'nin bunu destekleyen notları ise şu şekildedir. *Hocamın sistemli bir şekilde çalıştırması bizi daha iyi duruma getirdi. 4. sınıftaki bağlamacıları dinliyoruz. Çok iyiler onlar hocamız çok iyi bir eğitim vermiş bu ortada. Hocamızın yeni dediği kendi sisteminin biraz daha değişik olduğunu ve bu sistemle 4. sınıfa geldiğimizi düşünüyorum da inanılmaz şeyler yapacağız.*

Öğrencilerden Ö3 ise etkinliklerden odak grup çalışmasının faydaları hakkında şu noktalara dikkat çekmektedir. *Bu uygulama bence çok faydalı oldu. Kişinin yapmış olduğu hataların başkaları tarafından tespit edilmesi, onun daha özveri ile bakabilmesini sağlar diye düşünüyorum ben.* Bunların yanında bağlama öğretiminde farklı kaynak ve materyaller kullananın yararları üzerine Ö3'ün şu notu yer almaktadır. *Bağlama çalmadan önce tekniğin önemini kavradım. Bağlama eğitiminin sadece türkü çalmaktan ibaret olmadığını anladım.*

Öğrencilerin günlüklerinde yapmış oldukları değerlendirmeler öğretim programının geçerlilik ve güvenirliğinin öğrenci bakışı ile değerlendirmede bir ölçüt olabilmektedir.

5.4.3. Panel Grubu Toplantılarına yönelik Bulgu ve Yorumlar

5.4.3.1. 19 Ekim 2009 tarihinde yapılan 1. panel grubu toplantısına yönelik bulgu ve yorumlar

Bu toplantıda öncelikle araştırmacı tarafından hazırlanan uygulama planı hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra ilk iki haftada gerçekleşen uygulama hakkında bilgi verildikten sonra panel grubu üyelerinin görüşleri alınmıştır. Bu noktada öğretimin verimliliğini artırmak amacı ile öncelikle hocanın, öğrencinin motivasyonunu artırmasının yararlı olacağı görüşü ortaya çıkmıştır. Bunun için de ara sıra öğrenciye kısa dinletiler yaparak hem hocasına olan güvenin artmasını sağlamak hem de dinleti sırasında gözlem yapabilmesini sağlamanın samimi ve verimli bir ders sürecinin oluşmasında etkili olacağı fikri ortaya çıkmıştır.

Uygulama sürecinin başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi için öğrencinin her hangi bir not kaygısı içerisine girmemesinin sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca öğrencilerin dersi kurallar bütününden oluşan bir 50 dakikalık süre gibi görmelerinin önüne geçebilecek girişimlerde bulunulması gerektiği de ifade edilmektedir. Hocanın ve öğrencinin derse katılımı ile ilgili etken hoca ve etken öğrenci yaklaşımının daha verimli olabileceği, dolayısıyla öğrencinin de sürecin gelişiminde katılımının sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Ancak bu yaklaşım içerisinde öğrencinin dersi etkileme oranın hocanınkinden yukarıda olmaması

gerektiğinin de altı çizilerek özellikle çalgı eğitiminde kontrolü her zaman hocanın elinde tutması gerektiği belirtilerek toplantı sona ermiştir.

5.4.3.2. 08 Kasım 2009 tarihinde yapılan 2. panel grubu toplantısına yönelik bulgu ve yorumlar

Bu toplantıda son iki haftanın uygulaması hakkında bilgi verilmesinin ardından toplantı üyelerince uygulamaya yönelik herhangi bir itiraz olmamıştır. Daha sonra ayna karşısında çalışmanın yararları tartışılmıştır. Bununla birlikte öğrencinin fiziki pozisyonlarla ilgili renkli fotoğrafları incelemesi bunun neticesinde yine bu fotoğraflara bakarak kendisini fiziksel pozisyonlar açısından doğru biçimde konumlandırmayı öğrenmesinin önemin üzerinde durulmaktadır. Bağlamanın Türk kültüründe önemli bir yere sahip olduğu, bu eğitime paralel olarak kültürle ilgili bilgilerin verilmesi gerektiği ve bu konuda neler yapılabileceği konuşulmuştur. Bu kapsamda öğrencilerin kültürle ilgili kaynakları temin ederek okumalarının faydalı olacağı belirtilmektedir. Bunun yanında mutlaka geleneksel sanatçıların CD'lerinin ders içinde ve dışında dinlenmesi gerektiği görüşü ortaya çıkmıştır. Müzikte asıl derinliğin kültür içerisinde bulunduğu ve öğrencilerin bu derinliği bulmaları gerektiği, bağlama eğitiminin kültürden hareketle verilmesinin daha doğru olacağı, bağlamaya sadece bir çalgı gözüyle bakmamaları, felsefesiyle birlikte özümsemeleri gerektiğinin vurgulanması konuşulmuştur. Bu bağlamda gelenekten kopmamak gerektiği, bunu anlatarak, dinleterek destekleme fikri ortaya çıkmıştır. Buna bir örnek olarak Muharrem Ertaş'ın bir CD'sinin derste dinletilmesi ve üzerinde bir tartışma ortamı yaratılması görüşü ortaya çıkmıştır. Bizim müziğimizde nitelikli bir icranın oluşabilmesi için bu işin kültüründen ve felsefesinden bahsetmenin çok yerinde bir yaklaşım olacağı konuları konuşulduktan sonra toplantı sona ermiştir.

5.4.3.3. 6 Aralık 2009 tarihinde yapılan 3. panel grubu toplantısına yönelik bulgu ve yorumlar

Bu toplantıda şu ana kadarki çalınan eserler ve bu eserlerin zorluk dereceleri hakkında bilgi verilerek öğrencilerin geldikleri seviye hakkında düşünceler ortaya konulmuştur. Daha sonra makamsal çeşitlilik konusu gündeme gelmiştir. Türk müziği genelinde ve halk müziğinde en çok görülen makam dizilerinin hangileri

olduğu tartışmasında halk müziğinde Hüseyni dizisinin ilk sırada yer aldığı, daha sonra bunu Kürdi ve Hicaz dizilerinin takip ettiği konuşulmuştur. Bunun üzerine bu dönem bu üç makam dizisi üzerinde yoğunlaşmanın uygun olacağı konusunda görüş birliğine varılmıştır. Bu durumda hedef olarak iyi bir seviyeye gelinmiş olacağı belirtilmiştir.

Bu toplantıda ayrıca, özellikle geleneksel müzikleri dinleyerek öğrenmenin çalgı öğretim metotlarındaki yerinden, Türk müziğindeki yeri ve öneminden bahsedilerek, dinleyerek öğrenme yönteminin bu programa yansıtılmasının faydalı olacağı belirtilmiştir. Bunun üzerine çalınacak türkülerin CD kaydı yapılarak öğrencilere verilmesi ve ders dışında bunları dinleyerek kulak aşinalığı kazanmalarının sağlanması, bu yaklaşım sürecinin takip edilerek işlevi ve verimliliğinin araştırılması önerilmiştir. Daha sonra toplantı sona ermiştir.

5.4.3.4. 21 Aralık 2009 tarihinde yapılan 4. panel grubu toplantısına yönelik bulgu ve yorumlar

Panel grubu ile yapılan bu son toplantıda öncelikle üyelere uygulamanın geldiği nokta hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra 6 Aralık 2009 tarihinde yapılan panel grubu toplantısında belirlenen Hüseyni, Kürdi ve Hicaz makam dizileri içerisinden amaca uygun olarak seçilen türküler ve bu türkülerin hangi müziksel davranışları kazandıracağı konusunda bilgi verilerek görüşleri alınmıştır. Çalgısal icraya yönelik hedefler arasında 1. teldeki ilgili makam dizilerinin tüm perdelerinin bağlamaya aktarılması üzerinde görüş birliği sağlanmıştır. 3. panel grubu toplantısında ele alınan, dinleyerek öğrenme yaklaşımı, uluslar arası çalgı öğretim yöntemlerinden Suzuki ve Kodaly yöntemleri bağlamında incelenerek kazanılan bilgilerin öğrencilere aktarılmasının yararlı olabileceği konusunda görüş birliğine varılmıştır. Uygulamanın yapıldığı öğrencilerin programa tutum ve yaklaşımlarındaki değişikliklerin konuşulması üzerine öğrencilerden Ö2'nin uyum ve fiziki pozisyonlar konusunda problemlerinin hala devam ettiği, piyasa müziği olarak bilinen arabesk müziğe ilgisinin devam etmesinin yeni davranışlar kazanmaya karşı direnç göstermesine neden olduğunun belirtilmesi üzerine, tartışma ve çözüm önerileri sunulmuştur. Bu noktada öğrencinin o tür müziklerde ilgisini çeken noktanın ne olduğunun kendisi ile yapılacak samimi bir görüşmede öğrenilebileceği, buna benzer

türkü ve etütlerin kendisine ek olarak verilerek, bu öğrencinin programın içine çekilebileceği görüşü ortaya çıkmıştır. Programın genel bir değerlendirmesinin yapıldığı bu toplantıda uygulama açısından gelinen noktanın tatmin edici bir düzeye geldiği konusunda görüş birliği sağlanmıştır.

5.4.4. Öğrencilerle Yapılan Odak Grup Görüşmesine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Öğrencilerle her üçünün de boş olduğu 11 Kasım Çarşamba günü bir araya gelerek odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmede uygulanan bağlama öğretim programında dönem sonuna kadar neler yapılması planlandığı anlatılarak dönem sonunda yaklaşık hangi seviyeye gelebilecekleri konusunda aydınlatılmışlardır. Temel ilke ve esasların özellikle çalgı öğretiminin başlangıcında ne kadar önemli olduğundan bahsedilmiştir. Ayna karşısında çalışma ve bunu kendilerinin nasıl değerlendirdiği sorulmuştur. Ayna kullanırken aynı zamanda doğru duruş ve tutuş pozisyonlarını gösteren fotoğraflara da bakmanın gerektiği belirtilmiştir.

Görüşmede uygulama sürecinin sağlıklı bir şekilde değerlendirmesinin yapılabilmesi için öğrencilere sık sık bu uygulamanın işleyişi sırasında olması gerekeni değil gerçekte olan biteni anlatmaları istenmiştir. Bunun yanında ders sırasında anlaşılmayan konuları mutlaka o anda belirtmeleri gerektiği, bunu yapmanın dersi bölme anlamına gelmeyeceği aksine dersin sağlıklı işleyişine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. "Siz eksikliklerinizi belirtmediğiniz takdirde oları öğrendiğinizi varsayıyoruz, ileride bunlarla ilgili konulara geldiğimizde bu durum karşımıza sorun olarak çıkabiliyor" şeklinde bilgi eklenmiştir.

Görüşmede öğrencilere derslerin daha verimli geçmesi için neler yapılabileceği konusunda görüşlerinin sorulması üzerine derslerin işleyişi ve uygulamasından memnun olduklarını belirtmişler, buna ek olarak bazı görüş ve açıklamalarda bulunmuşlardır. Buna göre öğrencilerle yapılan görüşmede şu konuşmalar yer almıştır:

Ö1: *benim ilk geldiğimde teorik bilgim yoktu 4 aylık kısa sap tecrübem vardı. Dolayısıyla uzun sap benim için tamamen yeni oldu. Örneğin bileğin ve parmakların nasıl durması gerektiğini öğrenmek benim için iyi bir bilgi oldu. Benim ritim sorunum vardı mesela. Bunu da yavaş çalarak aşabileceğimi söylemiştiniz hocam.*

Hakikaten bunu uyguladığımda gerçekten geçtiğini gördüm. Birde etüt çalışması çok zevkli. Neden? çünkü tekniği tam alıyoruz. Mesela sağ elde parmaklarımı kasıyordum. Bu sorunu da ayna ile çözdüm ben. Birde bağlamadaki parçaları ses alarak notaları okuduğum için solfejim de gelişti. Öğrencilere bu dönem sonuna kadar TRT repertuarındaki birçok türküyü çalabilecek pozisyona gelebileceksiniz denmesi üzerine Ö1, *hocam benim amacım çok türkü çalmak değil zaten benim için önemli olan tekniği iyi öğrenmek* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Ö2: *ayna benim için çok önemli oldu. Bazen dalıp gidiyorum ve tutuşum bozulmuş oluyor. Ama aynaya ve resimlere bakarak hemen düzeltiyorum tutuşumu. Birde bağlama çalarken notaları karşıma alarak çalmayı bu derste geliştirdim. Bu sayede diğer derslerdeki nota sorunlarımda çözülmüş oldu. Mesela bağlamadan ses alarak nota okuyorum bu da seslerdeki hatalarımı düzeltiyor. İyi oldu yani solfej dersi ile başım beladaydı onu da çözmüş oldum bu sayede.*

Ö3: *bağlama ile bir geçmişim vardı ama açıkçası bu derslere başladıktan sonra çok eksiğim olduğunu gördüm. Mesela başlangıçta sol perdesi ile başlamamız çok dikkatimi çekti ve gerçekten burası doğala çok yakın bir pozisyondu. Benim için izlemek ve gözlem yapmak çok önemli çünkü çok faydasını görüyorum. Testlerinde çok faydasını gördüm çünkü bilgiler daha da oturuyor*.

Görüşmede öğrencilere keman resitali ile ilgili neler düşünüyorsunuz sorusunu öğrencilerden Ö1; **"***zaten bir virtüöz olduğunu duymuştuk arkadaşlardan ve adam eserlere çok hâkimdi. Çaldığı eserlere dikkat etiğimde başlangıçta kolay şeyler çaldı daha sonra aynı sizin derste yaptığınız gibi kolaydan zora doğru gittiğiniz gibi o da sonlarda çok zor şeyler çaldı. Tekniği bence çok iyiydi***"** şeklinde yorumlamıştır.

Bu görüşme ağırlıklı alarak son 5 hafta yapılan derslerin bir değerlendirmesi şeklinde olmuş, görüşmenin sonunda öğrencilere dönem sonuna kadar kazandırılmak istenen beceriler konusunda bilgi verilmiştir.

5.4.5. Öğrencilerle Yapılan Odak Grup Çalışmasına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın uygulama süreci içerisinde yer alan bu bölümde öğrenciler 7. hafta içerisinde uygun bir zamanda bir araya getirilerek belirlenen çerçevede odak grup çalışması yapmaları sağlanmıştır. Bu kapsamda çalışma 3. etüdün çalınması ile

başlamıştır. Bir süre etüt tekrar edildikten sonra etütler ve alıştırmalar hakkında tekniği geliştiren, çalgıya hâkimiyeti kazandıran çalışmalar olduğu bilgisi verilmiştir. Etütlerin amaca göre hızlandırılarak çalınabilecekleri, ancak eserlerin genellikle kendine has, belirlenen hızlarda çalınması gerektiğinden bahsedilmiştir. Daha sonra öğrencilere alıştırma, etüt ve eser çalmadan önce nelere dikkat edilmesi gerektiği sorulmuştur. Bunun üzerine öğrencilerden Ö3, "*duruş, tutuşu gözden geçirmemiz ve parmak numaralarına dikkat etmemiz gerekir, arızalı seslere dikkat etmeliyiz ve bunlara önceden bakmalıyız*" cevabını vermiştir.

Daha sonra vize için belirlenen alıştırmaların çalınmasına geçildi ve başlamadan önce yapılması gerekenlerin neler olduğu tekrar hatırlatıldı. Bu alıştırmalar, öğrencilerle birlikte toplu olarak çalındıktan sonra her bir öğrencinin bireysel olarak çalmaları istendi. Bunun üzerine Ö2 11 numaralı alıştırmayı çaldı ve diğer iki öğrenci yaptıkları gözlem üzerine dikkatlerini çeken noktaları belirttiler. Bunun üzerine Ö3, Ö2'nin duruş ve tutuşunun, sol el başparmağının yanlış olduğunu, tezene yönlerinde hatalar olduğunu belirtti. Ö1 ise Ö2'nin sapı çok dik tuttuğunu belirtti.

Öğrencilerden Ö3 14. alıştırmayı çaldı ve bunun üzerine Ö3, parmak numaralarının genellikle yanlış olduğunu, kılavuz parmağın kalkık durduğunu belirtti. Daha sonra Ö3, 12. alıştırmayı çaldı. Bunun üzerine diğer öğrenciler gayet iyi çaldığını, eleştirecek bir şeyin olmadığını belirttiler. Bunun üzerine öğrencilere "Arkadaşlar zaten Ö3 dersleri de çok dikkatle dinliyor ve çalışıyor. Dolayısıyla bu onun başarısına yansıyor. Onun bu tutumundan çok memnunum. Bu zaten Ö3 için beklenen bir durum. Şeklinde öğrenciyi ödüllendirmeye ve güdülemeye yönelik yorum yapılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde öğrencilere "Arkadaşlar bu çalışma sizce size ne kazandırdı" sorusuna Ö3 " *Ben bu gibi çalışmaların bize kesinlikle faydasının olduğunu düşünüyorum. Belki ben hatamı fark edemeyebilirim. Birbirimizin aynası olalım yani. Birde eleştiriye açık olalım ki hatalarımızı görelim*" şeklinde cevap vermiştir. Ö1 ise " *Yani bende hata çokmuş ben onu öğrendim. Vizeye daha sağlam gelmemiz için iyi oldu bu. Bu bizim bir göstergemiz oldu ve gördükte yani*" değerlendirmesini yapmıştır. Ö2 ise "*Evet hatalar varmış bayağı*" şeklinde cevap vermiştir. Daha sonra çalışma sona ermiştir.

5.4.6. Öğretim Programının Uygulanmasına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde geliştirilen öğretim programının 14 haftalık bağlama dersi planı ve ders işleyiş süreci yer almaktadır.

Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tablo 8. 1. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**05–09 Ekim 2009**
Hafta	**1.**
Ders Süresi	**50' + 50'**

Süreç

1- Bağlamanın tanıtılması

- Bağlamanın tarihi gelişimi hakkında bilgi verilmesi
- Halk müziğindeki yeri ve önemi
- Türk kültüründeki yeri ve önemi
- Müziksel özellikleri
- Fiziksel özellikleri
- Bağlamanın geçmişini ifade eden (prototipler) fotoğraf ve resimlerin gösterilmesi

2- Bağlama çalımına yönelik temel ilke ve esaslar

- Oturuş, neden bu şekilde oturuş gerektiği
- Duruş, neden bu şekilde duruş gerektiği
- Tutuş, Neden bu şekilde tutuş gerektiği
- Ellerin sap ve gövde üzerine yerleştirilme şekli
- Tezene tutuş ve uygulanış şekli
- Parmakların sap üzerine yerleştirilmesi
- Tezene kullanımında bileğin rolü
- Sapın açısı ve duruş şekli
- Perdelerin yerleri ve dizek üzerindeki karşılıkları
- Konu ile ilgili kısa test yapılması

Dersin işlenişi:

Çalgı eğitiminin başlangıcında öğrencinin çalgısını tanıması, öğrencinin kafasında oluşan neyi neden yaptığı ile ilgili soruların giderilmesi açısından önemlidir. Bu amaçla özellikle ilk derslerde çalgının tüm yönleri ile tanıtılması gerekmektedir. Bu tanıtım ise yukarıdaki sıra ile yapılmaktadır. Bağlamanın tarihi

gelişimi öğrencinin çalgısının nerden, nasıl geldiği, nasıl bir geçmişe sahip olduğu, oluşumunda nelerin etkili olduğu, hangi kültürlerden etkilendiği gibi bilgileri anlatılmıştır.

Bağlama bilindiği gibi Halk müziğinin temel çalgılarındandır. Hatta Türk Halk Müziği çalgıları arasında ilk akla gelendir. Türkülerin derlenmesi esnasında kullanılan çalgı genellikle bağlamadır. Bunun yanında eşlik ve solist saz olama özellikleri ile de bağlama Halk müziğinde önemli bir çalgıdır. Türk Halk Müziği çalgıları grubu içerisinde de lokomotif olma özelliğinden dolayı önemli role sahiptir. Tüm bunların yanında müziksel ve fiziksel özellikleri ile de bağlama Halk müziğinde önemli bir yere sahip olduğu aktarılmıştır. Ayrıca öğrencilere Türk Halk çalgıları içerisinde neden bağlamayı tercih ettikleri sorulduğunda ise öğrenciler Türk Halk Müziğinin en güzel çalgısı olduğu için tercih ettik cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin vermiş oldukları bu cevap ise bağlamanın Türk Halk Müziğinde ve kültürümüzdeki yeri ve öneminin farkında olduklarını göstermektedir.

Kültürümüzde bağlama en çok tanınan ve bilinen çalgı olma özelliği ile tanınır. Ayrıca kültürel benlik ve aidiyet duygularının oluşmasında bağlama farklı bir yere sahiptir. Türküler halkın folklorik yaşam biçimlerinin öğrenilmesinde önemli kaynaklardan biridir. Türkülerin ağırlıklı olarak bağlama ile çalınmasından dolayı kültürümüze olan katkısı ile de bağlamanın ön plana çıktığı anlatılmıştır.

Bağlamanın müziksel özellikleri her çalgıda olduğu gibi kendine hastır. Sap üzerinde ağırlıklı olarak yatay seyirle seslerin elde edilmesinin yanında üç tel düzeninin ardışık kullanılması ile dikey olarak ta çalınabilmektedir. (Buna küçük örnekler ders esnasında verilmiştir) Acelitel manada hızlı çalınmaya müsait olan bağlamanın yatay çalımda sap bölgesinin uzun mesafeli olmasından dolayı hâkimiyet gerektiren bir çalgı olduğu, bu yüzden parmak numaralarının yerinde, doğru öğrenilmesi ve kullanılması gerektiği, istenildiğinde üç sesten oluşan akorların birçoğunun çalınabildiği anlatılmıştır.

Yarım armudi gövdenin üzerine uzunca bir sap eklenmesi çalım açısından çeşitli imkânların yanında bir takım olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Uzun bir sap ve perde bölgesine sahip olan bağlamada aralık gerektiren bazı atlamalı seslerin aynı telde çalınmasında zaman zaman zorlanılmaktadır. Ancak bu durum etüt ve egzersiz açısından düşünüldüğünde bağlama çalımında hantallığın ortadan

kalkmasını sağlayarak avantaja da dönüştürülebileceği anlatılmıştır. Bunların yanında bağlamanın bölümleri olan gövde, sap, göğüs, eşikler, akort burguları ve telleri ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir. Konu ile ilgili Ö1 günlüğünde şu notlara yer vermiştir: *Bağlamanın bize ait olduğunu biliyordum. İlk Türklerden geldiğini öğrendim. Bağlamanın türü Cura bağlama, Kısa saplı bağlama, uzun saplı bağlama, divan bağlama, meydan bağlama olarak öğrendim. Fiziksel özelliklerinde tekne, sap, gövde, göğüs, eşik, üst eşik özelliklerin ne işe yaradığını öğrendim. Bağlama akortlarının müziğe göre daha önemli olduğunu öğrendim. Türk kültüründe halk müziğinin önemini biliyorum. Küçüklükten beri bu müziği dinlediğim için yabancılık çekmiyorum bu müziklere ve bağlama bunların atası sayıldığı için öğrenmek benim çok hoşuma gidiyor.*

Her çalgının bir geçmişi olduğu gibi bağlamanın da uzun ve köklü bir geçmişi vardır. Soyağacı incelendiğinde çoğu zaman Orta Asya kökenli bir çalgı olduğu ve çok benzer akrabalarının olduğu bilgisine, bu bilgileri destekleyen resim ve fotoğraflara (Bkz: Mahmut Ragıp Gazimihal'e ait Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Çalgılarımız, Bahattin Ögel' ait Türk Kültür Tarihine Giriş, 9. Cilt) kolaylıkla ulaşılabilir. Bunlardan bazıları bu derste öğrencilere çeşitli kaynaklardan gösterilmiştir.

Bağlama çalımına yönelik ilke ve esaslar öğretimin en önemli aşamalarından biridir. Bu bilgiler ne kadar sağlam ve yerinde verilirse öğretim de o denli sağlıklı olur. Bu yüzden bu dersin bu bölümünde bu bilgiler sıkça tekrar edilerek iyi kavranmasının sağlanmasına çalışılmıştır. Çalgı öğretiminde uygulamanın ilk basamağının sırasıyla doğru oturuş, duruş ve tutuş olduğu, gerekçeleri ile birlikte anlatılarak bağlama üzerinde gösterilmiş ancak bunların kazanılabilmesi durumunda bir sonraki aşamaya sorunsuz geçilebileceği anlatılmıştır. Bu uygulamanın yapılması esnasında Ö3 kodlu öğrencinin geçmişte kazandığı yanlış alışkanlıkları yüzünden bu öğrenci üzerinde uygulanmasında çeşitli güçlüklerle karşılaşılmış ve öğrencinin bu sorununun giderilebilmesi konusunda süreçle ilgili bilgileri içeren, çözüme yönelik bireysel takip listesi hazırlanmıştır. Bu konuda Ö2 kendisi ile ilgili olarak günlüğünde şu notlara yer vermiştir: *Bağlamanın fiziksel, müziksel ve kültürünün tanımını yaptı hocam. Bilmediğim çok şeyi öğrendim. Bağlama çeşitlerini cura, kısa sap, uzun sap, meydan bağlamayı biliyordum zaten ama daha geniş açıyla öğrendim.*

Sonunda küçük bir test yaptı hoca bununla ilgili. Bana çok faydası oldu bu dersin, hatalarımı gördüm ve bundan sonra daha dikkatli çalışacağım. Şeklindedir.

Yukarıdaki aşamadan sonra kolların ve ellerin sap ve gövde üzerine nasıl yerleştirilmesi gerektiği, tezene tutuşu ve kullanılışı anlatılarak gösterilmiştir. Bu bölümün anlaşılması için doğal duruş şekli gösterilmiş, doğallığın önemi ve faydaları vurgulanmıştır. Öğrencilerde görülen kısmi tutuş bozukluklarının da doğallığa aykırı şekillerden kaynaklandığı anlatılarak çeşitli örnekler gösterilmiştir. Hemen buna mukabil parmakların sap üzerine yerleştiriliş şeklinin nasıl olması gerektiği nedenleri ile birlikte anlatılarak gösterilmiştir.

Bağlamada genellikle sağ bileğin tezene kullanım esnasında kasılması fiziksel problemlerin başlarında gelmektedir. Bu yüzden bu konu üzerinde ayrı bir hassasiyet gösterilmesi gerektiği ifade edilmiş ve bu konuda oluşacak sorunların giderilmesinde nasıl bir yol izleneceği ile ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca bu konuya neredeyse bağlama öğretiminin her aşamasında dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu sorunun oluşması ya da devam etmesi durumunda öğretimin kesintiye uğrayabileceği de belirtilmiştir.

Sapın açısı ve duruş şeklinin doğru olması rahat sol kol ve el hareketinin sağlanabilmesi için son derece önemlidir. Öyle ki bunun, temiz ses çıkarmadaki aşamalardan olan parmakların perdelere temiz ve doğru bir pozisyonda basmasını sağlayan bir durum olduğu anlatılmış tüm bu aşamaların sonunda öğrencinin konuyu anlayıp anlamadığı tekrar edilerek sorulmuştur.

Günlüklerin takibi ve incelenmesi sonucunda öğrenciler içerisinde Ö3'ün dersi daha iyi takip ettiği ve dinlediği, günlüğündeki şu notlarda görülmektedir: *Bağlamanın tarihçesinden; bağlamamanın atasının ise ağırlıklı görüş olarak kopuzdan geldiğini, tellerinin ilk önce ise bağırsak kirişinden kullanıldığını daha sonra kopuzun değişime uğrayarak günümüzdeki bağlama şeklini aldığını öğrendim. Bağlama ailesi: cura, tambura, bağlama ve divanı bağlamanın müziksel özellikleri ile fiziksel özelliklerini bununla ilgili olarak tekne boyu ve iki eşik arası uzaklıklarından söz ettik. Daha sonra bağlamanın tutuş tekniklerini; bağlamanın iyi bir şeklide icra edilmesi için doğru oturuş doğru tutuşun şart olduğunu ve doğru tutuş tekniğini unutmamak için fotoğraflardan yararlandık. Disiplinli çalışmanın*

öneminden ve yavaş, temiz çalmanın öneminden söz ettik. Son olarak Mehmet hocanın isteği ile ders içerikli testi cevapladım.

Bu hafta öğretilecek son konu ise bağlamanın perdelerinin tanıtılması ve dizek üzerindeki yerlerinin gösterilmesidir. Bunlar içerisinde ana perdeler öğrenciler tarafından büyük ölçüde bilindiği görülmüştür. Ancak ileriki haftalarda kullanılacak olan ara perdeler konusunda öğrencilerden çelişkili cevaplar alınmıştır. Öğretimin başlangıcında ana perdeler kullanılacağı için bu durum bir sorun teşkil etmemektedir. Perdelerin dizek üzerindeki yerleri konusunda ise Ö3'ün yeterli bilgiye sahip olduğu görülmüş olup Ö1 ve Ö2'nin eksik ve yanlış bilgilere sahip oldukları görülmüş ve her öğrencinin bu konuda edinmesi gereken bilgiye sahip olması sağlanmıştır. Dersin sonunda genel bir özet yapılarak bu haftaki öğretim planı sürece uygun biçimde tamamlanmıştır. Dersin sonunda ise konunun ne düzeyde kavranıldığının öğrenilmesi amacı ile konuyla ilgili kısa bir test yapılmış ders içi etkinlikleri belirlemede öğrenci görüşlerini belirten anketi ders dışında doldurup getirmeleri istenmiştir. Daha sonraki zamanda tüm bu bilgiler değerlendirilmesi sonucunda bir sonraki haftanın ders planının şekillendirilmesi aşamasına geçilmiştir.

Bu Bölümde Kullanılan Kaynaklar:

Emnalar, Atınç.(1998) Tüm Yönleri İle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı. Ege Üniversitesi Basımevi. İzmir.

Ögel, Bahaettin.(1991) Türk Kültür Tarihine Giriş. C. 9 Başbakanlık Basım Evi. Ankara.

Yener, Sabri.(2003) Bağlama Öğretim Metodu I. Baskı: Cem Ofset. Ankara, 2003

Atalay, M. Aydın, Alim, Y. Kemal.(2004) Bağlama Metodu-1. Aktüel Basım Yayın. Bursa.

Ekici, Savaş.(2006) Bağlama Eğitimi Yöntem ve Teknikleri. Yurt Renkleri Yayınevi. Ankara.

Tablo 9. 2. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**12–16 Ekim 2009**
Hafta	**2.**
Ders Süresi	**50' + 50'**

Süreç

- Geçen ders anlatılan Temel İlke ve Esasların hatırlatılıp kontrol edilmesi
- Perdelerin dizek üzerindeki yerlerinin anlatılması
- Parmak ve tel numaralarının gösterilmesi
- Sekizlik nota değerinin öğretilmesi, nasıl çalınacağı ve tezene vuruş şekillerinin gösterilmesi
- 2/4'lük ölçünün tanımlanması
- Ayna karşısında çalışma ile ilgili bilgi verilmesi
- Bağlamanın akort edilmesi ile ilgili bilgi verilmesi
- 1. saat 1 ve 2. alıştırmaların çalınması
- 2. saat 3 ve 4. alıştırmaların çalınması

Dersin işlenişi:

Geçen ders anlatılan temel ilke ve esaslar tekrar edilerek öğrencilerin bu bilgilerinin pekiştirilmesi sağlanmıştır. Öğrencilerin her üçü de bağlamanın birinci teline göre ana perdelerin dizek üzerindeki yerlerini biliyorlar. Parmak ve tel numaraları yanlış ya da farklı bilindiği için doğru şekli anlatılmıştır. Başlangıçta kullanılacak nota değeri olarak uzman görüşlerinde de yer alan sekizlik notaların nasıl çalınacağı ve bu nota değerinin ne amaçla kullanıldığı anlatılarak vuruş şekli gösterilmiştir. Başlangıçta en sık kullanılan 2/4'lük ölçü birimi anlatılarak sekizlik vuruşların yer aldığı kısa bir örnek verilmiştir. Bunların ardından sus ve dönüş işaretleri gösterilerek anlatılmıştır.

Çalgı öğretiminde fiziki ve teknik sorunlar genellikle başlangıç seviyesinde oluşmaktadır. Bu yüzden bu aşamada bu sorunları en asgariye indirilmesi için öğrencileri çok iyi gözlemlemenin yanında çeşitli uygulamalarında yapılması gerekmektedir. Bunlar içerisinde faydalılığı kabul edilen en geçerli yöntem öğrencinin kendisinin net bir biçimde görebileceği ayna karşısında çalışmasıdır. Dolayısıyla öğrenciye başlangıçta ayna karşısında çalışma alışkanlığı bu sorunların oluşmamasında ya da azaltılmasında etkili bir yöntemdir. Ancak öğrenciye aynayı
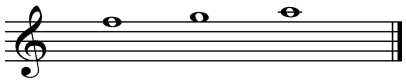
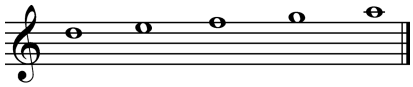
nasıl kullanması gerektiği ve bunun faydalarının da anlatılması gerekmektedir. Ayna kullanılması ile ilgili bilgiler şu üç başlık altında verilmiştir:

- Ayna kullanılmasının faydalarının neler olduğunun anlatılması,
- Aynanın nasıl yerleştirilmesi gerektiği ve neden bu şekilde yerleştirilmesi gerektiğinin anlatılması,
- Ayna kullanırken nelere dikkat edilmesi gerektiğinin anlatılması.

Öğrenciler özellikle başlangıç seviyesinde doğru duruş, oturuş ve tutuş ile ilgili sorunlar yaşamakta bazen bu sorunların farkında olmamaktadırlar. Bu sorunların oluşmasını engellemede ya da en aza indirmede, öğrencinin ayna karşısında kendi pozisyonunu görerek, doğru pozisyonu gösteren fotoğraf ya da resimlerle kendi pozisyonunu karşılaştırması suretiyle ayna kullanmanın önemli ölçüde yararları görülmektedir.

Bu haftanın programı içerisinde yer alan akort konusunda öğrencilerin kendi akortlarını orta düzeyde yaptıkları görülmekle birlikte akort yapmada dikkat edilecek önemli noktalar tekrar anlatılmış, daha sonra 1 ve 2 numaralı alıştırma geçilmiştir. Bu alıştırmada uzman görüşlerine dayandırılarak belirlenen 1. tel 7. perde olan sol sesinin neden başlangıç perdesi olduğu doğal duruşa ve tutuşa en uygun perde oluşu anlatılarak gösterilmiş ve uygulanmıştır. Daha sonra yeterli zaman kalması nedeni ile gelecek hafta çalınması planlanan 3 ve 4 numaralı alıştırmalara geçilmiştir. 3 numaralı alıştırma “Koyun gelir yata yata” isimli halk türküsünün ana perdelerle çalınan şekli olup türkünün orijinalinde yer alan iki komalık mi perdesi kullanılmamıştır. Bu hafta çalınan alıştırmaların tamamlanması sonrasında ders dışında da bu haftanın konularının yeteri kadar tekrar edilmesi önerilerek bu haftanın programı planlanan sürenin daha öncesinde tamamlanmıştır.

Tablo 10. 2. Hafta Uygulama Tablosu

Alıştırmaların Dizisi ve Ses Genişliği	 1.Alıştırmanın dizisi ve Ses genişliği 2–3 ve 4. alıştırmanın dizisi ve ses genişliği
Alıştırmanın Makam Dizisi ve Usulü	Makam Dizisi: 2–3 ve 4. alıştırma buselik dizisi Usulü: 2/4
Hedefler	1. alıştırmada 1. tel fa- sol -la perdelerinde sekizlik nota değerlerini temiz ve dengeli çalabilme, 2. alıştırmada her bir vuruş içerisindeki seslerin temiz ve dengeli çalınabilmesi, re-la aralığındaki ana perelere hâkim olabilme
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Öncelikle elerin ve parmakların özelikle 1. alıştırmada 1. tel sol perdesine doğala en yakın biçimde yerleşmesi, perdeden temiz ses alınabilmesi için perdelerin dibine dik olarak basma, sekizlik notaların her birinin değerine dikkat edilerek vuruş yapma, yukardan ve aşağıdan vuruşların kendi içerisinde dengeli yapma, sesler arasındaki geçişlerin temiz olması.
Öneriler	Alıştırmaya başlamadan önce bağlama çalmaya yönelik temel ilke ve esasları kısaca gözden geçirme. Notaların değerlerine uygun sürelerde çalınmasına dikkat edilmelidir.
Alıştırmada Dikkat Edilecek Bölümler	Sesler arası geçişlere dikkat edilmesi, 1. alıştırmada 21- 24 arası ölçülerde 2. alıştırmada 9–12 arası ölçülerde, 4. alıştırmada 14. ölçüde daha dikkatli olunması.
Hafta Etkinliği	Doğru oturuş, duruş ve tutuşa yönelik renkli resimlerin gösterilmesi, bu davranışların doğru yerleşmesi için ayna karşısında çalışılması.
Açıklamalar	Bu ders bağlama çalımına yönelik ilk ders olduğu için başlangıç ilke ve esaslarına çok dikkat edilmelidir. Başlangıçta bazı davranışların yanlış kazanılması öğretimin ileriki aşamalarını da olumsuz etkileyeceği için bu konu üzerinde dikkatle durulmalıdır.

2. Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *Bu hafta bağlama üzerindeki nota yerlerini, tutuşunu, mızrap vuruşlarını gördüm. Sol eldeki parmak numaralarının ne anlama geldiğini örgendim. Tezene yönlerini ve tezene vuruşlarındaki tartım vuruş sertliğinin ne kadar önemli olduğunu hocam anlattı. Nota değerlerinin ne kadar önemli olduğunu anladım ki tartım bozukluğumun sebebini anladım ve bunun üzerine daha çok yoğunlaştım. İnşallah düzeltirim. Hocamızın tavsiyesiyle hatalı tutuşumun ayna karşısında izleyerek görerek düzelebileceğini anlattı. Uygulama bize kaldı. Verilen etütleri incelediğimde parmak tutuşları ve tezene yönlerini iyileştirmek için mükemmel olduklarını çalınca anladım. Peki, uyguladım mı? Tabiî ki uygulamaya çalıştım ve teknik yönden çok eksik olduğumu gördüm. Bunları gidermek istiyorum.*

Ö2*: Bağlamanın temel ilke ve esaslarını öğretti hocam. Etütler çaldık nota değerlerini öğrendim çok faydası oldu. Parmak ve tel numaralarını öğrendim, daha önce neyin nerde olduğunu bilmiyordum öğrendim ve faydasını gördüm. Ayna karşısında çalışmamı önerdi hocam, ilk duyduğumda ne anlamı olacakı dedim kendimce ama sonradan büyük yarar sağladığına kanaat getirdim. Çünkü ayna karsısında hatalarımı görüyordum. Gerçekten çok aşırı problemim varmış benim.*

Ö3: *Bu hafta geçen hafta öğrendiğim bağlamada tutuş tekniklerini tekrarladık. Ayna karşısında çalışmanın faydalarından ve nasıl çalışmamız gerektiğini öğrendim. 1ve 2 numaralı alıştırmaları çalıştım. Sol elin doğal konumu ve ilk başlangıç perdesinin önemi, alıştırmaları çalışırken perdelere basış, perdelere basarken de tutuş pozisyonunu bozmamaya özen gösterdim. Mehmet hoca doğru tutuş pozisyonunun yanı sıra yanlış pozisyonları da gösterdi ve genelde öğrencilerin düştüğü hatalardan söz etti. Sabırlı disiplinli bir çalışmayla çok verim alabileceğimi söyledi. Mehmet hoca derslerden nasıl verim alabilirim nasıl bir eğitim modeli uygulanırsa daha verimli olurum diye bir soru yönetti ve bunu üzerine biraz konuştuk.*

Bu Bölümde Kullanılan Kaynaklar

Yener, Sabri.(2003) Bağlama Öğretim Metodu I. Baskı: Cem Ofset. Ankara.

Atalay, M. Aydın, Alim, Y. Kemal,(2004) Bağlama Metodu–1. Aktüel Basım Yayın. Bursa.

Ekici, Savaş.(2006) Bağlama Eğitimi Yöntem ve Teknikleri. Yurt Renkleri Yayınevi. Ankara.

Tablo11. 3. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**19–23 Ekim 2009**
Hafta	**3.**
Ders Süresi	**50' + 50'**
Süreç • Geçen haftanın kısaca tekrarının yapılması, • Uygulamada oluşan sorunların belirlenip çözümüne yönelik çalışma yapılması, • Öğrenci günlüklerinin incelenmesi sonrasında eksikliği belirlenen konuların tekrar edilmesi, • 5-6 ve 7. alıştırmalarda kullanılan iki koma mi perdesinin tanıtılması ve uygulanması, • Alıştırma uygulama tablosunun incelenmesi, • Alıştırmaların çalınması, • Ders sonunda VCD gösterisi etkinliğinin yapılması.	

Dersin İşlenişi

Başlangıç ilke ve esaslarının zamanla oturacağından dolayı her dersin başında bu konu ile ilgili bilgiler tekrar edilerek konunun öneminin farkına varılması sağlanmaya çalışılmıştır. Daha sonra geçen hafta çalınan alıştırmalar tekrar edilerek öğrenciye göre değişebilen, geçen zaman içerisinde oluşmuş sorunlar tespit edilmiş ve bu sorunların çözümüne yönelik çalışma yapılmıştır. Öğrenci günlükleri hafta başında incelenerek anlaşılamayan, eksik ya da yanlış anlaşılan konular belirlenerek bu konulara ilişkin bilgiler bu haftanın ilk dersinde tekrar edilmiştir.

Bu haftanın programında sadece 5 ve 6. alıştırmanın yer alması planlanmasına rağmen 7. alıştırmaya geçebilecek sürenin kalması nedeniyle 7. alıştırma da bu haftaya dâhil edilmiştir. 5-6 ve 7 numaralı alıştırmalarda yer alan ve ilk defa kullanılan iki komalık mi perdesi bulunmaktadır. Bu tür perdelerin Türk halk müziğinde sıkça kullanıldığından ve bu derste de kullanılacağından bahsedilmiş, nasıl duyulduğu dinletilerek gösterilmiştir. Alıştırmaların çalınmasına geçilmeden önce uygulama tablosu incelenerek öğrencilerin konu ile ilgili farkındalıkları artırılmaya çalışıldıktan sonra çalınmasına geçilmiştir.
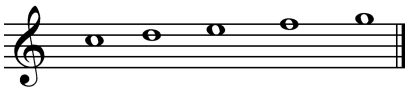
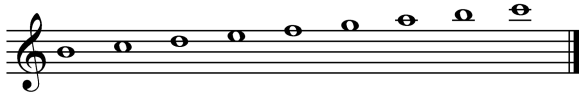
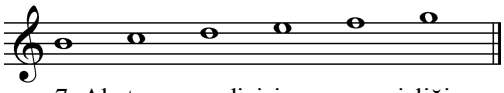
Bu hafta çalınacak ezgiler içerisinde "Süt içtim dilim yandı" isimli halk ezgisi ilk defa dizisinin doğal sesleri kullanılarak çalınmıştır. Buradaki amaç ise alıştırmaların paralelinde bağlama kültürü içerisinde yer alan ögelerin derslerde

yavaş yavaş kullanılmaya başlamasıdır. Bağlama ile ilgilenen öğrencilerin kulağında halk müziği motifleri bulunmakla birlikte bu motifleri bağlama ile çalmada perdelerin yerlerini bilmedikleri görülebilmektedir. Bu da ezginin tam olarak doğru çalınamamasına neden olmaktadır. Dersin bu bölümünde bu konu üzerinde durularak komalı seslerden iki komalık mi bemol perdesinin çalınışı ve duyuluşu üzerinde durulmuştur. Bu arada Türk müziği makam dizilerinden Hüseyni makam dizisi de tanınmaya başlamıştır. Halk ezgileri içerisinde bu ezginin makam dizisi olan Hüseyni makam dizisinin başlangıçta tercih edilme nedeni ise Türk halk müziğindeki türkülerin sayısal olarak önemli bir bölümünün bu makam dizisinde olması, dolayısıyla Türk halk kültüründe bu makam dizisine karşı bir yatkınlığın olması ve öğrencilerin bu makam dizisine daha kolay adapte olmalarıdır.

Alıştırmaların her biri öğrenciye çaldırmadan önce çalınarak ve önemli kısımlara dikkat çekerek gösterilmiş ve duyuşsal olarak öğrencilerin aşinalık kazanmaları sağlanmıştır. 5. alıştırmada ardışık sıralı seslerin yanında "dokumalı motif" olarak bilinen bir çalım şeklinin kazandırılması hedeflenmiştir. 7. ölçüde ise 4'lü aralık atlaması bulunmakta olup aralık çalışmaları da yapılmaya başlanmaktadır. Alıştırmalardan 6 numaralı olan ise 7. alıştırmaya hazırlık niteliğinde olup 3. çizgideki si perdesinin eklenmesine yöneliktir. 7. alıştırma ise yine hüseyni makam dizisinde " Bilmem şu feleğin nesi var bende" isimli alıştırma niteliğinde kullanılan bir halk ezgisidir. 5. alıştırmada sıralı seslerin çalınmasının yanı sıra 6. ve 7. ölçülerde "dokumalı motif" bulunmaktadır. 6. alıştırmada ise 1. tel do dizisinin 8 sesi yer almakta olup 1. tel kullanım alanı genişletilmektedir. 7. alıştırmada ardışık olarak pese ve tize doğru karışık hareket eden notalar bulunmaktadır. Alıştırmanın 5. ölçüsünde ise 3'lü aralık atlaması bulunmaktadır. Alıştırmalar içerisinde dokumalı ve aralıklı motifler üzerinde daha dikkatli durulmuş bunu destekleyen becerinin kazandırılmasına özen gösterilmiştir.

Ders dışında uygun zaman içerisinde öğrencilerin 3'ü bir araya getirilerek ders planında yer alan VCD gösterisi etkinliği yapılmıştır. İçeriğinde ise müzik bölümü bağlama çalan eski öğrencilerinin verdiği kısa bağlama dinletisi yer almaktadır. Dinletinin sonunda öğrencilerin VCD hakkında izlenimleri alınmıştır.

Tablo 12. 3. Hafta Uygulama Tablosu

Alıştırmaların Dizisi ve Ses Genişliği	 5. Alıştırmanın dizisi ve ses genişliği 6. Alıştırmanın dizisi ve ses genişliği 7. Alıştırmanın dizisi ve ses genişliği
Alıştırmaların Makam Dizisi ve Usulü	5. Alıştırma Uşşak dizisi, 6. alıştırma Çargâh dizisi, 7. alıştırma Hüseyni dizisi. Usulü: 2/4'lük
Hedefler	Hüseyni dizisi içerisinde 8'lik notaların çalabilme.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Hüseyni dizisi içerisindeki seslerin tanıtılması. 3'lü ve 4'lü aralıkların çalınmasında ritimsel problemlerin engellenmesinin yanında sıralı seslerin çalınması ile birlikte dokumalı seslerin bağlı biçimde ritim hatası olmadan çalma, 8'lik notaların her birinin dengeli çalma.
Öneriler	Alıştırmaya başlamadan önce bağlama çalmaya yönelik temel ilke ve esasları kısaca gözden geçirme. Notaların değerlerine uygun sürelerde çalınmasına dikkat edilmelidir.
Alıştırmalarda Dikkat Edilecek Bölümler	Sesler arası geçişlerde kopukluk olmamasına dikkat edilmeli. 5. Alıştırmada 6 ve 7. ölçülerde 7. Alıştırmada 4. ölçüden 5. ölçüye geçişte daha dikkatli olunması
Hafta Etkinliği	VCD izletilmesi
Açıklamalar	Bu hafta uygulamasında yer alan alıştırmalar içerisinde dokumalı ezgiler bağlama eğitiminde ve Türk halk müziğinde sıkça görülmektedir.

3. Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *Dinletiyi izledim ve bende bunlar gibi olabilir miyim diye kendime sordum. Hocamızın tenkitlerine uyarak ulaşabileceğime inanıyorum. Grupta gördüğüm birliktelik, mızrap vuruşlarını şaşırmadan yapma gibi nitelikler ilgimi çekti. Parçanın ritmi dengeli olup olmadığı dikkatimi çekti. Bendeki eksikleri görmemi sağladı. Bu derste mi bemol ve mi bemol 2 seslerini öğrendim. Tutuş şekilleri daha da iyiye gidiyor. Bu hafta 5–6–7 no'lu etütleri geçtim, ders artık daha zevkli geçiyor.*

Ö2: *5.6.7. alıştırmaları çaldık hocamla, iki komalık mi bemol notasının yerini gösterdi bana. Daha önceden de bilgim vardı ama yerlerini yanlış biliyormuşum fayda sağladı bana. Daha sonra hocamızın eski öğrencilerinin yaptığı müzik*

dinletisini dinledik. Çok hoşuma gitti kendime sordum bir gün bizde böyle çalacak mıyız diye. Hocamla bunun üzerine konuştuk çok faydalı bir çalışma oldu bence. Etütlerin bize çok faydalı olmadığına inanırdım ne alaka diye ama artık biliyorum etüt çalmak bağlama çalmanın yarısı kadar önemli. Gerçekten parmaklarımızı çalıştırıyor. Biraz zorluyor bizi ama çok faydasını görmeye başladım..

Ö3: *Bu haftada geçen derslerde olduğu gibi bağlamanın oturuş, tutuş tekniklerinden söz ettik ve bu doğrultuda uygulamalı çalışmalar yaptık. Geçen hafta öğrendiğim alıştırmaları çaldım ve Mehmet hocam teknik sorunları söyledi düzeltim. daha sonra 5–6 ve 7 no'lu alıştırmaları deşifre etim. 2 komalık "mi" perdesinin yerini öğrendim. Mehmet hoca, bağlama eğitimine faydalı olacağını düşünerek eski öğrencilerinin grup bağlama dinletisini izletti. Daha sonra izlediğim dinleti ile ilgili değerlendirme yapmamı istedi. Bu ve bunun gibi videoların daha iyi bir izleyici olmam ve nelere dikkat etmem gerektiğini öğrenmem için çok faydalı olacağını düşünüyorum ayrıca Mehmet hocanın dinleti üzerine yaptığı yorumlar bana yön veriyor diye düşünüyorum.*

Bu Bölümde Kullanılan Kaynaklar

Yener, Sabri.(2003) Bağlama Öğretim Metodu I. Baskı: Cem Ofset. Ankara.

Tablo 13. 4. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**26–30 Ekim 2009**
Hafta	**4.**
Ders Süresi	**50' + 50'**

Süreç

- Akort yapma ile ilgili bilgiler verme ve geçen haftanın kısaca tekrarının yapılması,
- Uygulamada oluşan sorunların belirlenip çözümüne yönelik çalışma yapılması,
- Öğrenci günlüklerinin incelenmesi sonrasında eksikliği belirlenen konuların tekrar edilmesi,
- Çeşitli kaynaklarda bulunan bağlama çalımı ile ilgili fotoğraflar soru cevap ilişkisi içerisinde incelenmesi,
- Alıştırma uygulama tablosunun incelenmesi,
- 8'lik ve 16'lık notaların aynı birim vuruş içerisinde çalınması hakkında bilgi verilmesi, 8 ve 9. alıştırmanın çalınması,
- Ders sonunda öğrencilerin fotoğraflara bakarak gördüklerini yazmaları.

Dersin İşlenişi

Bu derste akortla ilgili bilgiler verilerek akort yaparken nelere dikkat edilmesi gerektiği ve akordun doğru olup olmadığını bağlamada bulunan bazı perdelere basarak nasıl anlayabilineceği ve akordun incelikleri konusunda bilgiler verilmiştir. Daha sonra geçen haftanın kısaca tekrarı kapsamında öğrencilere çeşitli sorular sorulmasının yanında alıştırmalar tekrar çaldırılarak değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda ezgisel hataların yanında temel ilkelerle ilgili bazı teknik hatalar da tespit edilmiştir. Belirlenen hatalar üzerinde tekrar durularak çözümüne yönelik çalışma yapılmıştır.

Öğrencilerin geçen haftayı içeren günlükleri incelendiğinde her hangi bir sorundan bahsetmemeleri üzerine bu yönde bir çalışma yapılmamıştır. Çalgı eğitiminin başlangıcında temel davranışların sağlıklı yerleşebilmesi için bu yönde sık tekrar yapılması gerekmektedir. Bu tekrarların farklı yönlerden yararlanarak konunun öneminin anlaşılması ve derse renk katması açısından etkinlikler çerçevesinde yapılmasının daha etkili olacağı düşüncesi ile temel ilke ve esasların görsel olarak algılanmasını içeren bir takım fotoğrafların incelenmesi sonrasında her öğrencinin kendi dersinde ayrı ayrı tartışma yapılmıştır. Bu tartışmada öğrencilere sözlü olarak fotoğraflar üzerinde şu konulara dikkat çekilmiştir:

- Fotoğraftaki bağlama çalan kişinin vücudunun duruşuna,
- Fotoğraftaki bağlama çalan kişinin omuz, kol ve dirseklerin duruşuna,
- Fotoğraftaki bağlama çalan kişinin sağ ve sol elini çalgı üzerine yerleştiriş şekline,
- Fotoğraftaki bağlama çalan kişinin parmaklarının sap üzerinde duruşuna,
- Diğer fotoğraflara da bakarak bana temel ilkelerden kendi belirlediğin 5 tanesini söyleyebilirimsin? Sorusunun cevabı alındıktan sonra öğrenciye "şu ana kadar bu konularla ilgili bilgi sahibi olman gerekmektedir" denilmiş, bilgilerin hatırlanması ve pekişmesi amacıyla sözlü sorular bölümüne geçilmiştir.

Fotoğrafların üzeri kapatılarak öğrenciye şu sorular sorulmuştur:

- Bağlama çalarken sağ bileğimiz nasıl durmalıdır?
- Bağlama çalarken parmaklarımız perdelere nasıl basmalıdır?
- Bağlama çalarken sapın duruşu ve açısı nasıl olmalıdır?
- Bağlama çalarken sağ el parmaklarımız nasıl durmalıdır?
- Bağlama çalarken sağ eli (tezene tutan) kullanma prensibi nasıl olmalıdır?
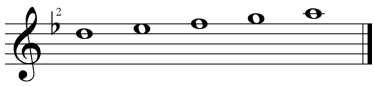
Şeklinde soruların cevaplaması istenmiştir. Ayrıca bu konuların öneminin anlaşılması amacı ile her öğrenciye "bağlama çalarken vücudumuzu doğru kullanmamız gerekir. Bütün çalgıların tekniklerinin temelinde vücut ile çalgı arasındaki denge çok önemlidir. El, kol, bilek ve parmakların fonksiyonlarının bağlama çalmanın ilerleyen safhalarında önemi daha da artacaktır" denilerek bağlama ile bunları destekleyen çeşitli örnekler verilmiştir. Daha sonra haftanın alıştırmaları ile ilgili uygulama tablosu incelendikten sonra alıştırmalara geçilmiştir.

8. alıştırma önce bir 8'lik notanın ardına iki 16'lık notanın eklenmesi ile oluşan ve pratikte Ankara adı verilen tartımın çalınması hedeflenmektedir. Re Hüseyni beşlisi üzerine kurulan alıştırmada nota değerlerinin tam olarak süresi içerisinde çalınması önemlidir. Ayrıca bu tartım şekli şu ana kadar ilk defa çalınacağından yararlı olacağı düşüncesi ile öncelikle tek ses üzerinde tartım çalışması yapılıp daha sonra alıştırmaya geçilmiştir. Bu tartımı faklı kılan özelliklerden biri de bu üç notaya önce iki üstten sonra bir alttan vuruşun uygulanmasıdır. Burada dikkat edilmesi gereken nota değerlerinin dengeli olmasıdır.

9.Alıştırma ise yine aynı tartımı içeren "Dağı Duman Olanın" isimli halk ezgisinden oluşturulmuştur. Bu alıştırma da yine re Hüseyni beşlisi üzerine kurulu bir alıştırmadır. Alıştırmada hedef tartım çalışmasıdır.

Ders sonunda temel ilklerin de yer aldığı pozisyonları içeren fotoğraflarla ilgili gözlem yaparak bunlarla ilgili gördüklerini, hazırlanan form üzerindeki ilgili bölümlere yazmaları istenmiştir.

Tablo 14. 4. Hafta Uygulama Tablosu

Alıştırmaların Dizisi ve Ses Genişliği	 8 ve 9. alıştırmanın dizisi ve ses genişliği
Alıştırmaların Makam Dizisi ve Usulü	Hüseyni dizisi. Usul: 2/4'lük.
Hedefler	8'lik ve 16'lık notaların aynı birim vuruş içerisinde çalabilme.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	8'lik ve 16'lık iki farklı değerdeki notaların iki üstten bir alttan vuruş şekli ile ritimsel bütünlük içerisinde çalma.
Öneriler	Bu tartım şeklinin aynı ses üzerinde uygulanması kolay olmasına karşın farklı seslerde çalınması daha zor olduğundan tezene yönleri ve tartım sorununun oluşmasına karşı dikkatli olunmalıdır.
Alıştırmada Dikkat Edilecek Bölümler	8. Alıştırmada 17 ve 18. ölçülerdeki aralık içeren seslere dikkat edilmelidir.
Hafta Etkinliği	Temel ilkeleri gösteren fotoğraflarla ilgili gözlem yapılması
Açıklamalar	Bu alıştırmalarda kullanılan tartım şekli Türk halk müziğinde çok sık görülür. Bu tartıma ritimsel benzerliğinden dolayı pratik olması bakımından genellikle "Ankara" denilmektedir.

4. Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *Bağlama tartım çalışmaları yaptım ve benim üzerimdeki etkisi gayet iyi olduğumu düşünüyorum çünkü tartım hatalarım vardı. Yeni yeni sekizlik notalarından çıkıp on altılık notalar gördüm. 8–9 numaralı etütleri hocamla inceledik deşifre ettikten sonra alıştırmaya geçtik. Akort yapmadaki hususlar anlatıldı, bağlama üzerindeki akort çeşitleri gösterildi. Tutuştaki hatalarımız tekrarlamamak için hocamız uyarılara devam etti. Bazı hatalarımın devam ettiğini öğrendim bu yüzden 1. parmak hareketlerimi daha geliştirmem istendi.*

Ö2: *8 ve 9 numaralı etütleri çaldık. Bu hafta balgama tutusu ile ilgili çeşitli resimlere baktım hocam dikkatini çeken şeyleri söyledi bana. Akort yapmadaki en hassas noktaları gösterdi hocam. 16'lık nota değerlerini gösterdi ve tartım çalışması yaptık. Bu dersin bana gerçekten çok faydası oldu. Bildiğim çalım tarzının yanlış olduğunu gördüm, tartımlarımda da biraz hata vardı yavaş yavaş düzeltiyorum. Bu şekilde çalışırsam iyi bir yorumcu olacağıma inanıyorum.*

Ö3: *Bu haftada her zaman ki gibi oturuşumuzu ve tutuşumuza dikkat ederek alıştırma çalmaya başladım ve Mehmet hoca değerlendirme yaptı. Bu hafta akort yapmayı öğrendim. Bu hafta 16'lık nota değerlerinde alıştırmalar yaptım. Geçen*

derste öğrendiğim alıştırmaları çalıştım hataları düzelttim ve bağlamanın ülkemizdeki önemine değindik ve halk müziğinin nasıl bir yere sahip olduğu hakkında yorum yaptım ve dersimizi bitirdik.

Bu Bölümde Kullanılan Kaynakları

Atalay, M. Aydın, Alim, Y. Kemal,(2004) Bağlama Metodu-1. Aktüel Basım Yayın. Bursa.

Ekici, Savaş.(2006) Bağlama Eğitimi Yöntem ve Teknikleri. Yurt Renkleri Yayınevi. Ankara.

Tablo15. 5. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**02-06 Kasım 2009**
Hafta	**5.**
Ders Süresi	**50' + 50'**
Süreç • Kahpe Felek türküsü öğrencilere çalınarak üzerinde tartışılması, • Geçen haftanın kısaca tekrarının yapılması, • Uygulamada oluşan sorunların belirlenip çözümüne yönelik çalışma yapılması, • Öğrenci günlüklerinin incelenmesi sonrasında eksikliği belirlenen konuların tekrar edilmesi, • Alıştırma uygulama tablosunun incelenmesi, • 8'lik ve 16'lık notaların aynı birim vuruş içerisinde çalınmasına devam edilmesi, • 10, 11 ve 12. alıştırmaların yanında 1. etüdün çalınması.	

Dersin İşlenişi

Bu hafta farklı bir yaklaşım olarak öncelikle etkinlik yapılarak derse başlanmıştır. Etkinlikte ise öğrencilere kolaylıkla anlayarak analiz yapabilecekleri ve dizi olarak tanıdık olan Hüseyni dizisinde "Kahpe felek" türküsü çalınarak dinleme sonrasında türküyü çalgısal özelliklerine göre analiz etmeleri istenmiştir. Bu analizde nelerin dikkatlerini çektiğini ifade etmeleri istenmiştir. Bu etkinliğin yapılmasındaki amaçlar şunlardır:

- Öğrencilerin dinledikleri bir eseri analiz edebilme becerilerinin geliştirilmesi,

- Çalgısal yönden kolay bir türkünün temiz bir şekilde yorumlanarak çalınması ile güzel bir eser haline gelebildiğinin gösterilmesi,
- Öğrencinin kendisine çalgı öğreten hocasının icracı yönünü tanıması.
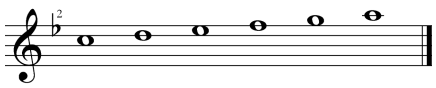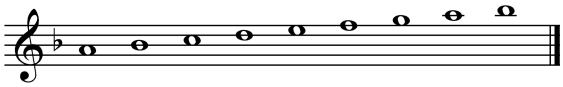
Buna göre Ö3 türkünün kolay bir türkü olduğunu kendisinin de çalabileceğini ifade ederek yapılan icrada ekleme yapmadan sade çalındığını ve nüansların olduğunu belirtmiştir. Ö1 ise bu türküyü daha önceden bildiğini ve çok sevdiğini söyleyerek nüansların, parmak numaralarının ve temiz çalmanın dikkatini çektiğini belirtmiştir. Öğrencilerden Ö2 konuya daha farklı yaklaşarak, bende artık bu tür türküleri sevmeye başladım diyerek derse ilgisinin arttığını belirtmektedir. Ayrıca öğrencilerin üçü de bu etkinliği çok beğendiklerini ve bu tür etkinlikleri tekrarlamak istediklerini belirtmişlerdir. Türkü üzerinde karşılıklı tartışıldıktan sonra "size verdiğim bu uygulama planına gerekli hassasiyeti gösterdiğiniz takdirde sizde kolaylıkla çalgınızda iyi bir yere gelebilirsiniz" denilerek öğrencilerin motive olmaları sağlanmaya çalışılarak dersin diğer konularına geçilmiştir.

Bu bölümde geçen haftanın tekrarı kapsamında bilgilerin hatırlanması sağlanmıştır. Uygulamada ise 8 ve 9. alıştırmalar tekrar edilerek gerekli görülen yerlerde düzeltmeler yapılmıştır.

Öğrenciler günlüklerinde geçen hafta ile ilgili zorlandıkları, yapamadıkları ya da anlamadıkları bir şeyden bahsetmemişlerdir. Bunun üzerine alıştırmalarla ilgili bölüme geçilerek uygulama tablosunun incelenmesi sonrasında alıştırmaların çalınmasına geçilmiştir. Bu haftanın alıştırmaları geçen hafta yapılanlarla konu yönü ile benzer olup farklı halk ezgileri alıştırma olarak kullanılmıştır. Amaç ise halk müziğinde çok sık kullanılan bu tartım şeklinin iyi bir şekilde oturmasının sağlanmasıdır. Ancak bu haftanın alıştırmalarında bir vuruşluk süre iki farklı notada çalınması şeklinde geliştirilmiştir. Bu haftanın uygulamasında ise çalışmayı destekleyecek olan 10 ve 11. alıştırmaların ve 1. etüdün çalınması planlanmıştır. Alıştırmaların ve etüdün planlanandan daha erken sürede tamamlanması ve yeterli zamanın bulunması neticesinde öğrencilerinde görüşü alınarak 12. alıştırma da bu derste çalınmıştır. Bu haftanın programı da planlanandan önde tamamlanmıştır.

Bu ders çalınan etüdün seçilmesinde, araştırmanın ilk safhalarında alanda uzman kişilerle görüşmeler neticesinde öğretimde kullanılacak etütlerin bağlama için yapılmış olmaları gerektiği görüşü etkili olmuştur.

Tablo 16. 5. Hafta Uygulama Tablosu

Alıştırmaların, Etüdün Dizisi ve Ses Genişliği	 10–11 ve 12. Alıştırmanın dizisi ve ses genişliği 1. Etüdün dizisi ve ses genişliği
Alıştırmanın Makam Dizisi ve Usulü	8 ve 9. Alıştırma: Hüseyni dizisi, 1. Etüt: Kürdi dizisi Usulü: 2/4'lük
Hedefler	8'lik ve 16'lık notaların aynı birim vuruş içerisinde iki farklı seste çalabilme.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Alıştırmalarda 8'lik ve 16'lık iki farklı değerdeki notaların iki üstten bir alttan vuruş şekli ile ritimsel bütünlük içerisinde çalma. Etütte 16'lık nota değerlerini la Kürdi dizisinde bir vuruş içersinde temiz çalma.
Öneriler	Bir vuruş içerisinde farklı nota bulunan birimlerde tezene yönleri gözden kaçmamalıdır. Etüt devamlı tekrar edilerek ısınma amaçlı çalınmalı. Tekrarlar arasında kopukluk olmamalı.
Alıştırmada Dikkat Edilecek Bölümler	16'lık notaların iki farklı seste çalınmasına ve aralık olan motiflere dikkat edilmeli.
Hafta Etkinliği	Öğrencilere bağlama ile Kahpe felek türküsü çalınması. Bu türkü üzerine tartışma yapılması.
Açıklamalar	8'lik ve 16'lık değerdeki notalar aynı birim içerisinde ve aynı seste çalınması kolay olmasına karşın bu nota değerlerinin farklı notalarda çalınmasında ritimsel bozuklukların görülmesinin yanında tezene yönlerinde de sorunlar görülmektedir. Bu alıştırmaların dikkatle ve doğru çalınması ile bu tür sorunlar aşılabilmektedir. Etütler ise özellikle akıcı çalmada ve parmak numaralarının doğru yerleşmesinde etkili çalışmalardır. İki 16'lık notanın ardından bir 8'lik notanın yer aldığı tartımın pratik olarak adı Karaman, dört 16'lık notanın peş peşe yer aldığı tartımın adı ise Gelibolu'dur.

5. Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *Kahpe felek türküsünü hocamdan dinlediğimde en çok dikkat ettiğim konu parmak hareketlerinin bir uyum içinde olduğunu gördüm. Parmak numaralarının çok önemli olduğunu anladım. Mızrap vuruşlarında alttan ve üstten gelen mızrap seslerini aynı tını yüksekliğinde olduğunu gördüm ve duydum. Hocamın hareketlerine baktığımda adeta parçayı hissederek çalması ve o duyguyu parçaya yansıtması beni çok etkilemişti. 10–11–12 numaralı alıştırmaları inceledim ve yeni vuruş tekniklerini ve tartımları öğrendim.*

Ö2*: Hocamla türkü çaldık görsel ve işitsel değerlendirme yaptık. Hata ve doğrularımı gördüm. 10- 11 ve 12 numaralı alıştırmaları çaldık, kendimi*

geliştirmemde çok yardımcı oldu bana. Daha sonra 1. etüdü verdi hocam. Gün geçtikçe ilerliyorum. Alıştırmalar ders geçtikçe zorlaşıyor. Parmaklarım açılıyor ama çok ağrıyor. Etüt ve alıştırma çalmak bağlama çalmanın yarısı olduğuna iyice kanaat getirdim bugün. Çünkü parmak numarasını bilmek 4. parmağı çalıştırmak açısından çok faydalı.

Ö3: : *Her ders olduğu gibi bu derste alıştırmalarla derse başladım. Mehmet hoca bağlama oturuş ve tutuş tekniğim hakkında bir sorun olmadığını belirtti. Bu olumlu eleştiri beni çok mutlu etti. Daha sonra Mehmet hoca Kahpe felek adlı türküyü çaldı ve benim dikkatle izleyip değerlendirme yapmamı istedi. Hocam çalarken ilk olarak oturuş ve tutuşa dikkat ettim ve türkü içindeki parmak çarpmaları ya da süslemeleri daha sonrada nüanslar dikkatimi çekti ve yapmış olduğum bu değerlendirmem üzerine Mehmet hoca değerlendirmemi olumlu buldu.*

Tablo17. 6. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**09–13 Kasım 2009**
Hafta	**6.**
Ders Süresi	**50’ + 50’**
Süreç • Geçen haftanın kısaca tekrarının yapılması, • Uygulamada oluşan sorunların belirlenip çözümüne yönelik çalışma yapılması, • Öğrenci günlüklerinin incelenmesi sonrasında eksikliği belirlenen konuların tekrar edilmesi, • Alıştırma uygulama tablosunun incelenmesi, • 8’lik ve 16’lık notaların aynı birim vuruş içerisinde tartımların karışık olarak çalınması. • 13, 14 ve 15. alıştırmaların yanında 2. etüdün çalınması, Ders sonunda Muharrem Ertaş CD’sinin dinletilerek Bağlama ve kültür konusuna değinilmesi, bu hafta 2. etkinlik olarak öğrencilerin üçünün bir araya getirilerek şu ana kadarki süreci değerlendirmek üzere birlikte odak grup görüşmesi yapılması, üniversitede gerçekleşen keman resitali hakkında görüşlerin belirtilmesi.	

Dersin İşlenişi

Geçen hafta çalınan alıştırmalar ve etüdün tekrar edilmesi sonucunda 8’lik ve 16’lık nota değerlerinin karışık ve farklı seslere bölünmeleri ile ilgili bazı bölümleri

öğrencilerden Ö1 ve Ö2'de tam olarak oturmaması üzerine bu öğrencilerle söz konusu sorunlar üzerinde bir süre daha durulmuştur.

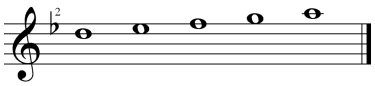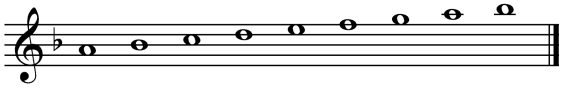
Bu haftayı içeren öğrenci günlükleri incelendiğinde öğrencilerin geçen dersin uygulaması ile ilgili sorundan bahsetmemeleri üzerine alıştırmalarla ilgili bölüme geçilmiştir. Geçen hafta yapılan alıştırmalardaki bazı vuruş ve tartım hatalarının kısmen devam ettiğinin görülmesi üzerine bu haftada geçen hafta yapılan çalışmayı destekler nitelikte alıştırmalar hazırlanmış/geliştirilmiştir. Bu sorunların tekrarlanmaması üzerine önemli görülen kısımlara özellikle dikkat çekmek için renkli kalemle işaretlenmiştir. Sonrasında ise sadece bu kısımlar temiz bir şekle gelene kadar tekrar edilmiştir. Daha sonra alıştırmaların her ikisi de çalınmış, kalan sürede 15. alıştırma da çalışılmıştır. Bu haftanın dersi sonunda öğrencilerin, kazandırılması hedeflenen tartımlar ve beceriler konusunda iyi bir seviyeye geldiği görülmüştür.

Bu hafta yapılacak etkinliği belirlemede 9 Kasım 2009 pazartesi günü panel grubu ile yapılan 2. toplantıda öne çıkan geleneksel çalgı eğitimi ve kültür ilişkisinin öğrencilere anlatılması, buna yönelik etkinlikler düzenlenmesi gerektiği fikri üzerine Türk halk müziğinde önemli yere sahip sanatçıların tanıtılması görüşü ağarlık kazanmıştır. Bunun üzerine geleneksel sanatçılardan Muharrem Ertaş'ın bu etkinlik için uygun olacağı düşüncesi ile sanatçının CD'sinin dinlenmesi planlanmıştır. Bunun için dersin sonunda yaklaşık 15 dakikalık süre bırakılmış, bu sürenin 8 dakikasında öğrencilere Muharrem Ertaş CD'sinden ilk 3 eser dinletilmiştir. Daha sonra bağlamanın köklü bir geçmişe ve geleneğe dayandığı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca Türk müziğinin diğer çalgılarında olduğu gibi bağlama öğretimi de geçmişte ağırlıklı olarak, günümüzde ise kısmen usta çırak ilişkisi içerisinde yapıldığı, geleneksel icra şeklinin usta çırak ilişkisi içerisinde daha iyi öğretildiği ifade edilmiştir.

Muharrem Ertaş'ın türkülerinde ve icrasında geleneksel halk kültürüne, ustanın kendi yöresel kültürüne ve Türk kültürüne has felsefesi bulunduğu anlatılmıştır. Geleneksel türkülerin sözlerinde gerçek hayattan kesitler olduğu, müziğin genel karakterinin sözlerin ifade ettiği anlamla uyumlu olduğu gibi konulara da dinleti sırasında değinilmiştir. Dolayısıyla eğitimi yapılan olduğumuz bu çalgının nasıl bir değer üzerine kurulu olduğunun daha iyi anlaşılması ve dersleri de ona göre

anlamlandırmaları gerektiği ifade edilmiştir. Bunların yanında Muharrem Ertaş'ın çok iyi bir bozlak ustası ve icracısı olmasından bahsedilip bozlaklar hakkında da kısa bilgi verilmiştir. Ayrıca ders sonunda öğrencilere bazı bilgi, kavram ve becerileri kazanmaları amacıyla halk müziği kültürü ile ilgili sesli ve görüntülü materyaller verilerek bunları ders dışında kalan zamanlarda dinlemeleri önerilmiştir.

Tablo 18. 6. Hafta Uygulama Tablosu

Alıştırmaların, Etüdün Dizisi ve Ses Genişliği	 13–14 ve 15. Alıştırmanın dizisi ve ses genişliği 2. Etüdün dizisi ve ses genişliği
Alıştırmanın Makam Dizisi ve Usulü	13–14 ve 15. Alıştırma: Hüseyni dizisi, 1. Etüt: Kürdi dizisi Usulü: 2/4'lük
Hedefler	8'lik ve 16'lık notaların aynı birim vuruş içerisinde iki farklı seste çalınması. 16'lık notaların bir vuruş içerisinde çalabilme.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Alıştırmalarda Pratik adları Ankara, Karaman ve Gelibolu olan tartımların aynı eser içerisinde çalma. Üç farklı tartım ve tezene vuruş şeklinin karışık olarak kullanma. Etütte 16'lık nota değerlerini la Kürdi dizisinde bir vuruş içersinde temiz çalma.
Öneriler	Bir vuruş içerisinde farklı nota bulunan birimlerde tezene yönleri gözden kaçmamalıdır. Etüdün tekrar edilirken akıcı bir şekilde çalınması daha yararlı olacaktır.
Alıştırmada Dikkat Edilecek Bölümler	Pratik olarak Ankara, Karaman ve Gelibolu olarak adları verilen tartımların ard arda çalınmasında oluşabilecek tezene ve tartım hatalarına dikkat edilmeli.
Hafta Etkinliği	Muharrem Ertaş CD'si dinlenmesi. Birlikte odak grup görüşmesi yapılması.
Açıklamalar	8'lik ve 16'lık değerdeki notalar aynı birim içerisinde ve aynı seste çalınması kolay olmasına karşın bu nota değerlerinin farklı notalarda çalınmasında ritimsel bozuklukların görülmesinin yanında tezene yönlerinde de sorunlar görülmektedir. Bu alıştırmaların dikkatle ve doğru çalınması ile bu tür sorunlar aşılabilmektedir. Etüt ise özellikle 16'lık notaların bulunduğu tartımları akıcı çalmada ve parmak numaralarının doğru yerleşmesinde etkili bir çalışmadır.

6. Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *Bu hafta sabancı kültür sitesindeki keman resitaline gittiğimde çalan üstatta aradığım özellikler; keman tutuş şekli, seçtiği parçalar benim için önemliydi. Her seslendirdiği parçayı özenle seçmişti. İnce nazik hareketleri dikkatimi çekti. Seçilen parçalar kromatik, aksak olup bir insanı oldukça zorlayan eserlerdi. Notaları*

dikkatli bir şekilde okuyup, seçip uygulaması kemanı ile bir bütün gibi davranması beni etkilemişti.

Hocamızın önerisiyle bir Türk halk müziği üstadı Muharrem Ertaş' ı dinledim. Bizim için muhteşem eserler bırakması benim için bir şanstır. Eğer ben onunla ilgili kaynakları edinmezsem arşivimde büyük bir eksikliğin olacağını gördüm. 13–14–15. etütleri aldım ve çaldık.

Odak görüşmesinde hocam ve arkadaşlarımla birbirimizin eksiklerini görüştük. Herkes nerede takıldığını ve zorlandığını söyledi. Genellikle aynı sorunlar vardı hepimizde. Bunun üzerine hocamız zorlandığımız yerlerde kendisine mutlaka söylememiz gerektiğini belirtti. Zaten bu grup görüşmesini bu tür sorunları halletmek için yaptığımızı belirtti. Dersin daha verimli geçmesi için hocamız bizim nasıl katkına bulunacağımızı sordu. Öğrenci odaklı öğretimden bahsetti birazda. Derste Tük halk müziğinin önemi ve ders hakkındaki işleyiş şekillerini konuştuk.

Ö2: *Keman konseri vardı aksam çok kalabalıktı ve yer yoktu ayakta konser izledik. Sanatçının her şarkısında çok alkışladılar ve buda bence olumsuz etkiledi. Ama yine de çok güzeldi yani son parçayı iyi seçmişti ve son parça seyirciyi coşturdu. Bu şekildeki konserleri dinlemekte bize yarar sağlıyor. Çok iyi çalışarak bu hale gelmiş bence. Zaten başkada olunamaz böyle. Müzisyenin sahnedeki durusu ve parça seçimi bile çok önemli bence.*

Muarem Ertaş dinledik bugün bence en iyi çalım tarzıydı ve kendini en iyi ifade etmenin çok iyi bir yolunu seçmişti. Bu arada etüt çaldık yine. Etütler gün geçtikçe çok zor oluyor ama bu şekilde çalışırsak bununda üstesinden geliriz biliyorum. Hoca üçümüzle toplantı yaptı dersin dışında ama dersle alakalıydı. Daha verimli ders yapmak için fikirlerimizi söylememizi istedi. Ben hızlı parçalar çalmayı seviyorum ama hocaya artık söyleyemiyorum. Çünkü daha erken diyecektir eminim. Bu toplantı iyi geçti çünkü hoca bizim her söylediğimizi dinledi tek tek.

Ö3: *Geçen derslerde öğrenmiş olduğum alıştırmaları çaldım. 13–14-ve 15 nolu alıştırmaları çaldım. Bu derste Muharrem Ertaş'ın ses kaydını dinledim. Muharrem Ertaş'ın çok otantik bir bağlama yorumcusu olduğunu düşünüyorum. Hafta içinde keman resitaline gittim. Yorumcu kemanını çok hâkimdi disiplinli bir çalışmanın sonucunda çok virtüözlük aşamasına geldiğini düşünüyorum. Bu hafta diğer*

bağlama arkadaşlarımla birlikte odak grup görüşmesi yaptık. Hatalarımızı tartıştık, nasıl çalışırsak daha verimli olacağından ve tekniğin öneminden söz ettik.

Odak Grup Görüşmesi

Öğrencilerle her üçünün de boş olduğu 11 Kasım Çarşamba günü bir araya gelerek odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmede uygulanan bağlama öğretim programında dönem sonuna kadar neler yapılması planlandığı anlatılarak dönem sonunda yaklaşık hangi seviyeye gelebilecekleri konusunda aydınlatılmışlardır. Temel ilke ve esasların özellikle çalgı öğretiminin başlangıcında ne kadar önemli olduğundan bahsedilmiştir. Ayna karşısında çalışma ve bunu kendilerinin nasıl değerlendirdiği sorulmuştur. Ayna kullanırken aynı zamanda doğru duruş ve tutuş pozisyonlarını gösteren fotoğraflara da bakmanın gerektiği söylenmiştir.

Görüşmede uygulama sürecinin sağlıklı bir şekilde değerlendirmesinin yapılabilmesi için öğrencilere sık sık bu uygulamanın işleyişi sırasında olması gerekeni değil gerçekte olan biteni anlatmaları istenmiştir. Bunun yanında ders sırasında anlaşılmayan konuları mutlaka o anda belirtmeleri gerektiği, bunu yapmanın dersi bölme anlamına gelmeyeceği aksine dersin sağlıklı işleyişine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. "Siz eksikliklerinizi belirtmediğiniz takdirde oları öğrendiğinizi varsayıyoruz, ileride bunlarla ilgili konulara geldiğimizde bu durum karşımıza sorun olarak çıkabiliyor" şeklinde bilgi verilmiştir.

Görüşmede öğrencilere derslerin daha verimli geçmesi için neler yapılabileceği konusunda görüşlerinin sorulması üzerine derslerin işleyişi ve uygulamasından memnun olduklarını belirtmişler, buna ek olarak bazı görüş ve açıklamalarda bulunmuşlardır. Buna göre öğrencilerle yapılan görüşmede şu konuşmalar yer almıştır:

Ö1: *benim ilk geldiğimde teorik bilgim yoktu 4 aylık kısa sap tecrübem vardı. Dolayısıyla uzun sap benim için tamamen yeni oldu. Örneğin bileğin ve parmakların nasıl durması gerektiğini öğrenmek benim için iyi bir bilgi oldu. Benim ritim sorunum vardı mesela. Bunu da yavaş çalarak aşabileceğimi söylemiştiniz hocam. Hakikaten bunu uyguladığımda gerçekten geçtiğini gördüm. Birde etüt çalışması çok zevkli neden çünkü tekniği tam alıyoruz. Mesela sağ elde parmaklarımı kasıyordum.*

Bu sorunu da ayna ile çözdüm ben. Birde bağlamadaki parçaları ses alarak notaları okuduğum için solfejim de gelişti.

Öğrencilere bu dönem sonuna kadar TRT repertuarındaki birçok türküyü çalabilecek pozisyona gelebileceksiniz denmesi üzerine Ö1, *hocam benim amacım çok türkü çalmak değil zaten benim için önemli olan tekniği iyi öğrenmek* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Ö2: *Ayna benim için çok önemli oldu. Bazen dalıp gidiyorum ve tutuşum bozulmuş oluyor. Ama aynaya ve resimlere bakarak hemen düzeltiyorum tutuşumu. Birde bağlama çalarken notaları karşıma alarak çalmayı bu derste geliştirdim. Bu sayede diğer derslerdeki nota sorunlarım da çözülmüş oldu. Mesela bağlamadan ses alarak nota okuyorum. Bu da seslerdeki hatalarımı düzeltiyor. İyi oldu yani solfej dersi ile başım beladaydı onu da çözmüş oldum bu sayede.*

Ö3: *bağlama ile bir geçmişim vardı ama açıkçası bu derslere başladıktan sonra çok eksiğim olduğunu gördüm. Mesela başlangıçta sol perdesi ile başlamamız çok dikkatimi çekti ve gerçekten burası doğala çok yakın bir pozisyondu. Benim için izlemek ve gözlem yapmak çok önemli çünkü çok faydasını görüyorum. Testlerin de çok faydasını gördüm çünkü bilgiler daha da oturuyor*.

Görüşmede öğrencilere geçen hafta gittikleri keman resitali ile ilgili neler düşünüyorsunuz sorusunu öğrencilerden Ö1; **"***zaten bir virtüöz olduğunu duymuştuk arkadaşlardan ve adam eserlere çok hâkimdi. Çaldığı eserlere dikkat etiğimde başlangıçta kolay şeyler çaldı daha sonra aynı sizin derste yaptığınız gibi kolaydan zora doğru gittiğiniz gibi o da sonlarda çok zor şeyler çaldı. Tekniği bence çok iyiydi***"** şeklinde yorumlamıştır.

Bu görüşme ağırlıklı alarak son 5 hafta yapılan derslerin bir değerlendirmesi şeklinde olmuş, görüşmenin sonunda öğrencilere dönem sonuna kadar kazandırılmak istenen beceriler konusunda bilgi verilmiştir.

Bu Bölümde Kullanılan Kaynaklar

Yener, Sabri.(2003) Bağlama Öğretim Metodu I. Baskı: Cem Ofset. Ankara.

Tablo19. 7. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**16–20 Kasım 2009**
Hafta	**7.**
Ders Süresi	**50' + 50'**
Süreç • Gelecek hafta yapılacak vizelere hazırlık amacı ile teorik bilgilerle ilgili genel tekrar yapılması, • Alıştırmalardan 14. alıştırmaya kadar tekrar edilmesi, • Uygulama tablosunun incelenmesi, • 3. etüdün çalışılması, • Vize için belirlenen 11, 12, 13 ve 14. alıştırmaların ve 3. etüdün tekrar edilmesi, • Uygulamada oluşan sorunların belirlenip çözümüne yönelik çalışma yapılması, • Öğrenci günlüklerinin incelenmesi sonrasında eksikliği belirlenen konuların tekrar edilmesi, • Öğrencilerin üçünün bir araya getirerek vize eserlerini çalmaları ve bu konuda kendi aralarında küçük bir tartışma yapmaları.	

Dersin İşlenişi
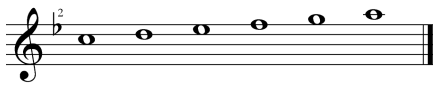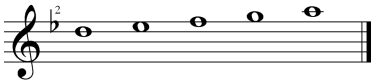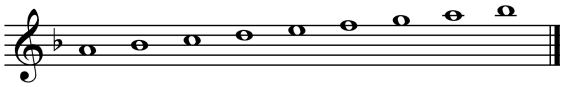
Bu derste çalgı eğitimini her yönü ile etkileyen temel ilke ve esaslarla ilgili tekrar yapılarak konu ile ilgili öğrencilere sorular yöneltilmiştir. Fiziksel pozisyonların doğru şekillerinin hatırlatılmasının yanında doğru pozisyonların daha etkili anlaşılması için yanlış olan pozisyonlarda gösterilmiştir. Bunun yanında bağlamanın müziksel ve fiziksel özelliklerinin neler olduğu tekrar gözden geçirilmiş, zaman zaman soru cevap tekniği kullanılmıştır. Bu bilgilerin bağlama çalma sırasında ne işe yarayacağı üzerine karşılıklı konuşmalar yapılmıştır.

Alıştırmaların amaca uygun bir şekilde yerleşmesi açısından baştan 14. alıştırmaya kadar tekrar edilmiş, eksik ya da yanlış bölümler düzeltilerek ödev verilmiştir. Öğrencilerin vizede sorumlu olacakları alıştırmalar 11, 12, 13 ve 14. alıştırmalar olarak belirlenmiş ve ayrıca tekrar edilmiştir. Bu haftanın yeni çalışması olan 3. etüde ilişkin haftanın uygulama tablosu incelenmiş daha sonra etüt çalışılmıştır. Ayrıca 3. etüt vize etüdü olarak belirlenmiştir. Bu alıştırmalar ve 3. etüdün tekrar edilmesi sonrasında her öğrencinin sorunu ayrı ayrı belirlenip ders

dışında çalışmaları için notalar üzerine işaret konularak sorunlarla ilgili not almaları sağlanmıştır.

Ders öncesinde bu haftaya kadar tutulan öğrenci günlükleri incelenmiş her öğrenci için genel bir değerlendirme yapılmıştır. Daha sonra üzerinde durulması gereken kısımlar belirlenerek ders sırasında öğrencilerin bu konularla ilgili problemlerinin olup olmadığı sorulmuş ve kontrol edilerek gerekli yerlerde önerilerde bulunulmuştur. Öğrencilerden Ö1'in ritim sorununun azalarak ta olsa devam ettiği, Ö2'nin fiziksel problemlerinin bir kısmının devam ettiği bu sorunların çözümü konusunda önerilerde bulunulduktan sonra bu konulara daha fazla yoğunlaşmaları gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilerden Ö3'ün önemli bir problemi olmadığı görülmüştür.

Tablo 20. 7. Hafta Uygulama Tablosu

Alıştırmaların, Etüdün Dizisi ve Ses Genişliği	 11 ve 12. Alıştırmaların dizisi ve ses genişliği 13 ve 14. Alıştırmaların dizisi ve ses genişliği 3. Etüdün dizisi ve ses genişliği
Alıştırmanın Makam Dizisi ve Usulü	11, 12, 13 ve14. Alıştırma: Hüseyni dizisi, 1. Etüt: Kürdi dizisi Usulü: 2/4'lük
Hedefler	Halk ezgilerinden yararlanarak hazırlanan alıştırmaların bir eser bütünlüğü içerisinde çalabilme.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Alıştırmalarda Pratik adları Ankara, Karaman ve Gelibolu olan tartımların aynı eser içerisinde çalma. Üç farklı tartım ve tezene vuruş şeklinin karışık olarak kullanma. Etütte 16'lık nota değerlerini la Kürdi dizisinde bir vuruş içersinde temiz çalma.
Öneriler	Bir vuruş içerisinde farklı nota bulunan birimlerde tezene yönleri gözden kaçırılmamalıdır. Parmak numaraları ve tezene yönleri doğru şekilde yerleşene kadar etüt tekrar edilmelidir. Etüt tekrar edilirken akıcılığın ve bütünlüğün bozulmaması sağlanmalıdır.
Alıştırmada Dikkat Edilecek Bölümler	Pratik olarak Ankara, Karaman ve Gelibolu olarak adları verilen tartımların ard arda çalınmasında oluşabilecek tezene ve tartım hatalarına, aralıklı seslerde ritimsel kopukluk olmamasına dikkat edilmeli.
Hafta Etkinliği	Odak grup çalışması.
Açıklamalar	Uygulamanın geldiği nokta ve geçen zaman içerisinde kazanılan beceriler göz önüne alındığında alıştırma ve etütler kurallara uygun ve bir bütün içerisinde çalınması gerekmektedir.

Odak Grup Çalışması

Bu çalışma 3. etüdün çalınası ile başladı. Bir süre etüt tekrar edildikten sonra etütler ve alıştırmalar hakkında şu bilgiler verildi: Etütler tekniği geliştiren, çalgıya hâkimiyeti kazandıran çalışmalardır. Etütler amaca göre hızlandırılarak çalınabilir ancak eserler genellikle kendisine has belirlenen hızlarda çalınmalıdır. Daha sonra öğrencilere alıştırma, etüt ve eser çalmadan önce nelere dikkat etmemiz gerektiği soruldu. Bunun üzerine Ö3 "*duruş, tutuşu gözden geçirmemiz ve parmak numaralarına dikkat etmemiz gerekir, arızalı seslere dikkat etmeliyiz ve bunlara önceden bakmalıyız*" cevabını vermiştir.

Çalışmada vize için belirlenen alıştırmaların çalınmasına geçildi ve başlamadan önce yapılması gerekenlerin neler olduğu tekrar hatırlatıldı. Bu alıştırmalar öğrencilerle birlikte toplu olarak çalındıktan sonra teker teker çalmaları istendi. Bunun üzerine Ö2 11 numaralı alıştırmayı çaldı ve diğer iki öğrenci yaptıkları gözlem üzerine dikkatlerini çeken noktaları belirttiler. Bunun üzerine Ö3 Ö2'nin duruş ve tutuşunun, sol el başparmağının yanlış olduğunu, tezene yönlerinde hatalar olduğunu belirtti. Ö1 ise Ö2'nin bağlamanın sapını çok dik tuttuğunu belirtti.

Öğrencilerden Ö1 14. alıştırmayı çaldı ve bunun üzerine Ö3 parmak numaralarının genellikle yanlış olduğunu, kılavuz parmağın kalkık durduğunu belirtti. Daha sonra Ö3 12. alıştırmayı çaldı. Bunun üzerine diğer öğrenciler gayet iyi çaldığını eleştirecek bir şeyin olmadığının belirttiler. Bunun üzerine öğrencilere "Arkadaşlar zaten Ö3 dersleri de çok dikkatle dinliyor ve çalışıyor. Dolayısıyla bu onun başarısına yansıyor. Onun bu tutumundan çok memnunum bu zaten Ö3 için beklenen bir durum. Denilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde öğrencilere "Arkadaşlar bu çalışma sizce size ne kazandırdı" sorusuna Ö3 " *Ben bu gibi çalışmaları bize kesinlikle faydasının olduğunu düşünüyorum. Belki ben hatamı fark edemeyebilirim. Birbirimizin aynası olalım yani. Birde eleştiriye açık olalım ki hatalarımızı görelim*" şeklinde cevap vermiştir. Ö1 ise " *Yani bende hata çokmuş ben onu öğrendim. Vizeye daha sağlam gelmemiz için iyi oldu bu. Bu bizim bir göstergemiz oldu ve gördükte yani*"

değerlendirmesini yapmıştır. Ö2 ise "*Evet hatalar varmış bayağı*" şeklinde cevap vermiştir. Daha sonra çalışma sona erdirilmiştir.

7. Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *Bu hafta hocamla vizeye yönelik eksiklerimizi tartıştık. Tartım konusunda gelişmeler olduğu yorumunu aldım hocamdan ve çok çalışmam gerektiğini anladım. Hocamın tenkitleri benim için önemli olduğundan sözlerini çok dikkatli bir şekilde uygulamaya çalıştım. 3 nolu etütte süreklilik sağlanması için çalıştım. Arkadaşlarla toplandığımız çalışmada ise birbirimizin eksikliklerini farklı açılardan gördük. Hataların düzelmesi için sürekli çalışma yaptık. Metronomla çalışmanın önemini kavradım. Kademeli ritim artırımlarıyla çalışmalar yaptım.*

Ö2: *Vize haftasına yönelik çalışmalar yaptık. Arkadaşlarımızla vize parçalarını çaldık. Birbirimizin hatalarını gördük ve birbirimizi uyardık. Hepimizde daha doğru ve etkili çalışmamız gerektiğini öğrendik. Hocamız çok iyi bir yol seçmiş bence, bütün bağlamacı arkadaşlarımızla ders yaptırması bence çok iyi oldu ve hepimize de fayda sağladı. İster istemez tatlı bir rekabete itti bizi. Daha iyi ve dikkatli camlaya başladık. Bu sakildeki grup çalışmalarının çok faydalı olacağına inanıyorum. Ben hatam yok derken arkadaşlar hatalarımı söylüyor ve bende daha dikkatli çalmaya çalışıyorum. Haftada 1 saat toplanıp grup çalışması yapsak daha da faydalı olacak inanıyorum.*

Ö3: *13–14-ve 15 nolu alıştırmaları çaldım. Vize sınavında çalacağım alıştırmaları ve etütleri çaldım ve hatalarımı düzelttim. Sınava yönelik çalışmalar yaptık ve hocam sınavda çok rahat olmam gerektiğini ve tekniğimi bozmadan doğru çalmam gerektiğini belirtti. Bağlama çalışırken sürekli olarak tekniğimi kontrol etmem gerektiğini söyledi ve ben her çalışmamda bu şekilde çalışırım. Bu uyarıları her zaman düşünürüm ve sonuç olarak iyi bir yol izlediğimi düşünüyorum. Bu zamana kadar aldığım eğitimin bana çok faydalı oldu ve söyleneni uyguladığım için olumlu bir ilerleme kaydettim. Arkadaşlarla yaptığımız toplu çalışmada onların eksiklerini söylememden hem memnun olduklarını hem de "derste bizi utandırdın valla ama iyi de oldu. Keşke bu çalışmaları daha sık yapsak" demelerinden anladım ki arkadaşlarıma faydam olmuş. Bu da beni mutlu ediyor.*

Tablo 21. 8. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**23–26 Kasım 2009**
Hafta	**8.**
Ders Süresi	**50' + 50'**
Süreç • Vize sonrası durum değerlendirmesinin yapılması	

Dersin İşlenişi

Bu hafta vize haftası olması ve öğrencilerin sınav yoğunluğundan dolayı ders yapılmaması uygun görülmüştür. Ancak vize sınavının değerlendirmesi yapılmıştır.

8.Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *Vize parçalarım olan Kırıkhan havası, 3 nolu etüt, Arzu ederdiniz parçalarına hazırlandım ve sınava girdim. Sınavdaki heyecan yüzünden bazı hatalar oluştu. Hocama sorduğumda parmak numara hatalarımın oluştuğunu tartım hatamın olduğunu söyledi. Bazı yerlerde uyardı. Parça bütünlüğü olarak fazla bir aksaklık olmadığının yorumunu yaptı. Bende bu konuşmadan sonra hatlarımı düzeltmeye yönelik çalışmalar yapacağım inşallah.*

Ö2: *Bu hafta vize haftasıydı. Parçalarımızı çalmak için teker teker içeri girdik, ben içeri girdiğimde çok heyecanlıydım. Bu beni çok olumsuz yönde etkiledi sınavda gerçekten psikolojik olarak rahat değildim. Hocalarımız sağ olsun heyecan yapmamamız için elinden geleni yaptı ama yinede öğrencilik psikolojisiyle heyecan oldu. Çalıp çıktıktan sonra pek ümitli değildim çünkü heyecandan parçalarım karıştı. Bundan sonra daha dikkatli olacağım. Bir ara hocam fazla hızlanma dedi ama ben aksine hızlandım elimden gelmeyerek kendimi kontrol edemedim. Heyecandan hızlandım, zaten hızlanınca koptu parça. Kasıldı parmaklarım ve öğrendim ki hızlanmaya şimdilik hazır değilim.*

Ö3: *Bu hafta Vize haftası, 11–13-ve 14 nolu alıştırmaları ve 3 nolu etüdü çaldım. Sınavda hiç heyecanlanmadım Alıştırmaları doğru parmak numaralarıyla ve temiz çalıyordum ve sınav öncesinde hocama sınav parçalarımı çaldım. Olumlu bir*

yaklaşım gösterdi. Bu da benim kendime olan güvenimi daha üst seviyeye ulaşmasına neden oldu ve sınavda kendimi iyi hissettim.

Tablo 22. 9. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci
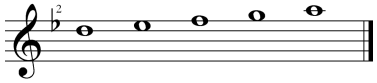
Tarih	**1–4 Aralık 2009**
Hafta	**9.**
Ders Süresi	**50' + 50'**
Süreç • Vize haftası hakkında değerlendirmenin öğrencilerle paylaşılması, • Gelibolu tartımının tanıtılması, • 15 ve 16. alıştırmaların çalınması.	

Dersin işlenişi:

Geçen haftanın vize haftası olması nedeni ile her öğrencinin kendi dersinde değerlendirme yapıldı. Bu değerlendirmelerde sınav esnasında ve sonrasında tutulan notlardaki bilgiler aktarılarak her birinin durumu hakkında bilgi verildi. Bu bilgiler içerisinde vizedeki hataları ve bu hataların olası nedenleri üzerinde tartışıldı. Özellikle Ö1 ve Ö2'nin ders dışındaki çalışmalarının yetersiz kaldığı belirtilerek bu konuda gayret göstermeleri gerektiği belirtildi. Ö3'e ise durumunun iyi olduğu belirtilerek kendisine teşekkür edildi. Bu hafta Ö1'in vizede görülen hatlarından tartımla ilgili olan kısımlar için ek çalışma yapıldı. Ö2'nin bileğini kasma sorunu ile ilgili olarak ayna karşısında düşük hızlarda kolay alıştırmalarla çalışma yapması önerisinde bulunulduktan sonra bu haftanın uygulamasına geçildi. Bunlardan 15 ve 16. alıştırmalar yine Ankara, Karaman olarak bilinen tartımların uygulamasını kapsamaktadır. 15. alıştırmadaki bir vuruş içerisinde üç farklı notanın bulunduğu tartımlara dikkat çekildi. 16. alıştırmanın amacı olan Gelibolu tartımı hakkında bilgi verildikten sonra uygulama tablosunun incelenmesi ile alıştırmaların çalınmasına geçildi. Alıştırmaların çalınmasında ciddi bir sorunla karşılaşılmamıştır.

Bu hafta ayrıca Ö1 ve Ö2'nin ders dışı çalışmalarının nasıl gittiği ve nasıl çalıştıkları hakkında bilgi alınarak kendilerinin ders dışı çalışmalarının bir süre takip edilmesi gerektiği ve bunun yararlı olacağı belirtildi.

Tablo 23. 9. Hafta Uygulama Tablosu

Alıştırmaların, Etüdün Dizisi ve Ses Genişliği	 15 ve 16. Alıştırmaların dizisi ve ses genişliği
Alıştırmanın Makam Dizisi ve Usulü	15. Alıştırma: Uşşak dizisi, 16. Alıştırma: Hüseyni dizisi Usulü: 2/4'lük
Hedefler	Halk ezgilerinden yararlanarak hazırlanan alıştırmaları bir eser bütünlüğü içerisinde çalabilme.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Alıştırmalarda Pratik adları Ankara, Karaman ve Gelibolu olan tartımların aynı eser içerisinde çalma. Üç farklı tartım ve tezene vuruş şeklinin karışık olarak çalma.
Öneriler	Bir vuruş içerisinde farklı nota bulunan birimlerde tezene yönleri gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle 15. alıştırmada bu tür tartımlar bulunmaktadır.
Alıştırmada Dikkat Edilecek Bölümler	Pratik olarak Ankara, Karaman ve Gelibolu olarak adlandırılan tartımların ard arda çalınmasında oluşabilecek tezene ve tartım hatalarına ve aralıklı seslerde ritimsel kopukluk olmamasına dikkat edilmeli.
Hafta Etkinliği	_
Açıklamalar	Uygulamanın geldiği nokta ve geçen zaman içerisinde kazanılan beceriler göz önüne alındığında alıştırmalar kurallara uygun ve bir bütün içerisinde çalınması gerekmektedir. Özellikle bu hafta dahil edilen Gelibolu tartımının diğer tartımlarla karışmamsına dikkat edilmelidir.

9.Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *15–16 nolu etütleri aldım. Etütlerde daha çok tartıma yönelik ve onaltılık notalara yer verildiğini gördüm. Bunları hocam ile birlikte gözden geçirdik ve daha iyi anlaşılır hale getirdik. Alıştırmaların uygulamalı bir şekilde işlenmesi benim için gayet iyidir. 1. ve 3. parmakların önemi giderek arttı. 17. alıştırmadan sonra sazdaki la'dan la'ya olan perdeleri tanıma şansımız olduğunu belirtti hoca. Daha zevkli bir şekilde ders geçiyor. Sonucunda öğreniyorum ki teknik olmadan üstatlık olunmuyor bu yüzden eğitimi önemsiyorum.*

Ö2: *Bu hafta 15 ve 16. Alıştırmaları çaldık. Gerçekten çok zorlandım çünkü çok zor etütlerdi. Hocamız bağlamanın klavyesine bakmadan çalmamı söyledi. İmkânsız gibi geliyordu bana ama inşallah bunu da başaracağım, çünkü hocam bugüne kadar ne etüt ne alıştırma verdiyse hep faydasını gördüm. Bundan da fayda göreceğime inanıyorum. Şu an bir hayli zor geliyor. Zamanla aşarım bu sorunu biliyorum. Bugün duruş tutuşla ilgili fazla bir problemimin kalmadığını söyledi*

hocam çok mutlu oldum. Bugüne kadar çaldığım etütlerin ve eserlerin çok faydalı olduğunu biliyordum zaten ama sorunlarımın azalması beni daha da iyi etkiledi. 17. etüt çok zor gerçekten zorluyor beni ama 16. etüt gayet iyi. Şuan bakmadan çalmak sorununu aşmamız lazım, hocamla birlikte bu sorunu da aşacağımıza inanıyorum.

Ö3: *Bu hafta derse başlamadan önce parmak açma etüdü ile parmaklarımı ısındırdım ve bu zamana kadar geçmiş olduğum parçaların tekrar ettim. Daha sonra 15 ve 16 nolu alıştırmaları çaldım. Bu alıştırmalarda 16'lık nota değerleri ile Ankara, karaman Gelibolu gibi tartımlara geçtim ve bu tartımların tezene vuruşlarını öğrendim.*

Tablo 24. 10. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**7–10 Aralık 2009**
Hafta	**10.**
Ders Süresi	**50' + 50'**
Süreç • Geçen ders anlatılanların ve çalınanların tekrarının yapılması, • Uygulama tablosunun incelenmesi, • 17. alıştırmanın çalınması, • 4. ve 5. etüdün çalınması, • Bahçalarda mor meni türküsünün inceleme amaçlı ödev verilmesi • Bu haftadan sonra çalınacak türkülerin CD'ye kaydedilip verilmesi.	
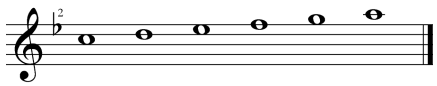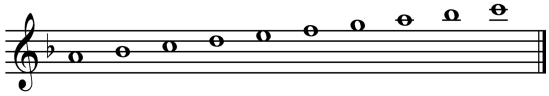
Dersin işlenişi:

Geçen hafta işlenen konular ve çalınan eserler tekrar edildi. Her hangi bir sorun görülmemesi üzerine haftanın uygulama tablosunun incelenmesine geçildi. Burada edinilmesi gereken bilgiler ve dikkat edilmesi gereken noktalar incelendikten sonra 17. alıştırmanın çalınmasına geçildi. Bu alıştırmada dört ayrı tartımın bir arada bulunmasından dolayı bu tartımları doğru algılamalarını sağlamak amacı ile birkaç defa çalındı. Daha sonra öğrencilerle birlikte düşük hızlarda birkaç defa çalındıktan sonra 5–10 dakika süre verilerek patrik yapmaları sağlandı. Bu süre sonunda gerekli kontroller sonrasında alıştırmanın 9, 10, 11ve 12. ölçülerindeki ezgisel yürüyüşlere dikkat edilmesi gerektiği belirtilip etütlere geçildi. Alıştırmalara paralel alarak on altılık nota değerlerinin çalınmasının amaçlandığı etütlerle kazandırılması gereken

hedef davranışın; 1, 2, 3 ve 4. parmakların kombine bir ilişki içerisinde pratik yapmaları olduğu, bu pratiğin kazanılmasında on altılık notalardan oluşan Gelibolu tartımının özellikle belirlendiği açıklanmıştır. Ancak bu tartımların etüt içerisinde akıcı bir şekilde çalınmasına azami özen gösterilmesi gerektiği de belirtilmektedir.

Dersin sonuna yaklaşırken Bahçalarda mor meni adlı türkü incelemeleri amacı ile ödev olarak verilmiştir. Diğer hafta bu türkü ile ilgili görüşülmesi planlanmaktadır. Dersin sonunda daha önceden hazırlanan, içerisinde program kapsamında yer alan türkülerin bulunduğu video CD'ler öğrencilere ders dışında dinlemeleri ve sonraki derslerde bu türkülerin birlikte çalınacağı belirtilerek ders sona ermiştir.

Tablo 25. 10. Hafta Uygulama Tablosu

Alıştırmaların, Etüdün Dizisi ve Ses Genişliği	 17. Alıştırmanın dizisi ve ses genişliği 4. ve 5. Etütlerin dizisi ve ses genişliği
Alıştırmanın Makam Dizisi ve Usulü	17. Alıştırma: Hüseyni dizisi, 4. ve 5. Etüt: Kürdi Dizisi Usul: 2/4'lük
Hedefler	Halk ezgilerinden yararlanarak hazırlanan alıştırmaları ve bir buçuk oktava yaklaşan etütleri bir bütün içerisinde çalabilme.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Alıştırmalarda Pratik adları Ankara, Karaman ve Gelibolu olan tartımların aynı eser içerisinde çalma. Etütlerde yer alan kombine parmak hareketlerinin akıcı bir şekilde çalma.
Öneriler	Bir vuruş içerisinde farklı nota değerleri bulunan tartımlarda tezene yönleri ve parmak numaraları gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle etütlerde kopukluk ve metromon bozukluğu gözden kaçırılmamalıdır.
Alıştırmada Dikkat Edilecek Bölümler	Alıştırmanın 9, 10, 11 ve 12. ölçülerine dikkat edilmeli.
Hafta Etkinliği	CD Kaydı yapılan Türkülerin ders dışı etkinliği olarak dinlenmesi
Açıklamalar	Alıştırmalarda bağlama çalmaya yönelik temel davranışlar yer almaktadır. Etütler ise bu davranışların tekniğe uygun ve akıcı biçimde çalınmasını sağlar. Bu hafta çalınan örneklerde de bu özellik yer almaktadır.

10.Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *17. alıştırmayı hocamla işledim. Geçen yaptığım eğitimin devamı olarak artı bir şekilde örneğini geçtim ve biraz daha bağlamayı benimsedim. Artı özellik olarak da bağlamada gam geçebilmeyi öğrenmiş oldum. Etütlerin bizlere ne kadar*

faydalığı olduğunu inceledikçe öğrendim. Hocamızın bizi sürekli kontrol etmesi eğitimdeki sürekliliği sağlıyor. Bunu güzelliği, yapmama gibi şansımızın olmamasıdır. Etütlerde ise dördüncü parmak için alıştırma başladı saza dört elle sarıldım. Parmakları kullanmak sap üzerindeki etkinliği kolaylaştırıyor. Hocamızın tekrarları bizi kurtarıyor.

Ö2: *Parmak açma etütlerini çaldık hocamla mızrap atma sorunları yaşadım. Sapa bakmadan çaldık yine ama yine çok zorlandık. Parmak etütlerinde 2. sırada zorluk teşkil edense parmak numaralarıydı. Parmak sırasının çok önemli olduğunu biliyorum ama çok zorluyor bizi. Yanlış parmakla başladığımızda bütün parçanın yanlış olduğunu gördüm. Parmak sırasını öğrenmek çok önemli ve öğrendikten sonra çok kolay. Şuan mızrap hatalarım çok fazla. Gereksiz hızlanma yaptığımda tamamen karışıyor. Yavaş çaldığımda her şey tekrar düzeliyor. Şimdi asıl sorunum hızlanmam olduğunu anladım ve bu sorunu aşmaya çalışıyorum.*

Ö3: *Parmak açma etütlerinden sonra geçen derste görmüş olduğum alıştırmaları çaldım. 15 -16 nolu alıştırmaları çaldım. Hocam, geçmişte öğrendiğimiz alıştırma ve etütlerin unutulmaması gerektiğini ve tekrar edilmesi gerektiğini belitti. Geçmişin bize ışık tutacağını söyledi.*

Tablo 26. 11. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**14–18 Aralık 2009**
Hafta	**11.**
Ders Süresi	**50’ + 50’**
Süreç • Geçen haftanın kısaca tekrarının yapılması, • Uygulama tablosunun incelenmesi, • 18, 19, 20. alıştırma ve 6. etüdün 1. derste, 21, 22, 23. alıştırma ve Çiğdem Derki Ben Elayım türküsünün 2. derste çalınması.	
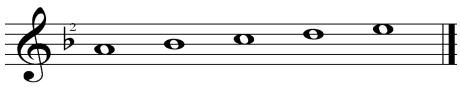
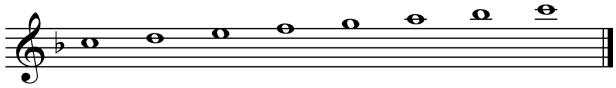
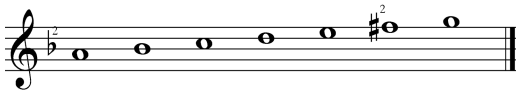
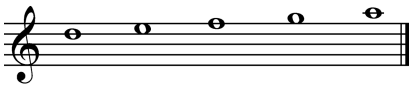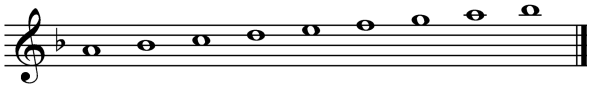
Dersin işlenişi:

Geçen hafta çalınanların tekrarının yapılması sonucunda etütlerin akıcı çalınmaları konusunda sorunlar olduğu görülmesi üzerine ders dışı zamanlarda bu etütlere daha çok çalışmaları gerektiği belirtildi. Daha sonra bu haftanın

konularından olan 18, 19 ve 20. alıştırmaya geçilmiştir. 1. tel la karada hüseyni dizisinin tanıtılmasına yönelik olan 18 ve 19. alıştırmalar kısa sürede çalınmış bunun üzerine 20. alıştırmaya geçilmiştir. Bu alıştırma geçen hafta çalınan 4 ve 5. etütlerin çalımında akıcılığın olmaması ve nedeninin sorgulanması sonucunda 4. (serçe) parmağın özellikle 2. ve 3. parmaklarla kombine hareketlerde (peş peşe kullanımında) zayıf kaldığının görülmesi üzerine bu eksikliğin giderilmesi düşüncesi ile hazırlanmıştır. Si bemol arızalı re dizisi üzerine kurulu olan bu alıştırmanın sorunu gidermede önemli yol kat ettirdiği görülmüştür. Dersin kalan zamanında 6. etüdün çalışılmasına geçilmiştir. 1. tel la kürdi dizisini içeren bu etüt, bir oktavlık ses alanının çıkıcı-inici seyir içerisinde, akıcı bir şekilde çalınmasının yanında, Gelibolu tartımı ile 1, 2, 3 ve 4. parmakların performans kazanmasına yöneliktir. 4 ve 5. etütlerde benzer dizinin çalınması bu etüdün kısa sürede kavranmasını sağlamış ancak icra yönünden geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Haftanın ikinci dersinde 21. alıştırma kısa sürede çalındıktan sonra 22. alıştırmaya geçildi. Öncekilerden yeni ve farklı tartımları içeren bu alıştırma, noktalı sekizlik notaların ve senkoplu tartımların kazanılmasına yöneliktir. Türk halk müziği eserlerinde bu tür tartımlara çok sık rastlanacağından dolayı öğrencilere bu alıştırmaya daha fazla zaman ayırmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu alıştırmada öğrencilerin üçünün de zorlandıklarının görülmesi üzerine daha sonra ayrıca çalışılması planlanmış ve 23. etüdün çalınmasından sonra ders sona ermiştir. Ayrıca 20b ve 22b alıştırmaları kendileri deşifre etmeleri ve çalmaları için ödev verilmiştir. Bu hafta çalınması planlanan Çiğdem derki ben elayım türküsü yeterli zaman kalmaması nedeni ile bir sonraki derse ertelenmiştir. Ayrıca bu hafta çalınan örneklerin tamamının haftaya kadar çalışılması gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 27. 11. Hafta Uygulama Tablosu

Alıştırmaların, Etüdün Dizisi ve Ses Genişliği	 18 ve 21. Alıştırmaların dizisi ve ses genişliği 20. Alıştırmanın dizisi ve ses genişliği 19, 20 ve 23. Alıştırmaların dizisi ve ses genişliği 22. Alıştırmanın dizisi ve ses genişliği 6.Etüdün dizisi ve ses genişliği
Alıştırmanın Makam Dizisi ve Usulü	18, 20, 21ve 23. Alıştırma: Hüseyni dizisi, 6. Etüt: Kürdi Dizisi Usul: 2/4'lük
Hedefler	Halk ezgilerinden yararlanarak hazırlanan alıştırmaları ve bir buçuk oktava yaklaşan etütleri bir bütün içerisinde çalabilme.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Alıştırmalarda Pratik adları Ankara, Karaman, Gelibolu Terazi olan noktalı sekizlik tartımların pratik yapma ve aynı eser içerisinde çalma. Etütlerde yer alan kombine parmak hareketlerinin akıcı bir şekilde çalma. 1. telde La Hüseyni dizisini öğrenme.
Öneriler	Bu hafta yeni olan tartımlar THM Geleneği içerisinde çok sık görüldüğü için bunların doğru öğrenilmesi, sürecin ilerleyen aşamalarını kolaylaştıracaktır. Ayrıca etütlerin tekniğe, kurallara uygun ve akıcı çalınmasına azami dikkat edilmelidir.
Alıştırmada Dikkat Edilecek Bölümler	22. Alıştırmanın tamamına dikkat edilmeli.
Hafta Etkinliği	CD Kaydı yapılan Türkülerin ders dışı etkinliği olarak dinlenilmesine devam edilmesi.
Açıklamalar	Teknik çalma ve geleneksel unsurları içeren bu çalışmaların bir bütün içerisinde görülmesinde yarar vardır. Sonuçta teknik iyi bir geleneksel icrada gereklidir. Bu bağlamda teknik çalma bağlama öğretiminin her aşamasında gereklidir.

11.Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *22. nolu etütle noktalı vuruşları ve aksak tartımları da geçmiş oldum. 22 nolu etütte görmüş olduğum tartım vuruşlarını öğrenirsem bağlamadaki aksaklıklarımı gidermiş olacağımı biliyorum. Hocamla oturup incelediğimde gayet zor gözüküyordu. Ancak incelediğimizde parmak hareketlerini doğru olmasıyla etüt kolay bir şekilde bitiyor. Hocamın benle oturup ölçü ölçü notaları incelmesi benle*

ders çalışması beni gayet olumlu yönde etkiliyor. Tartımlarda sorun olmadan çalmak bence bağlamanın temelini öğrenmiş olmaktır. Ben parça öğrenmek değil bağlama öğrenmek istediğim için bu ders şekli çok hoşuma gidiyor. Eğitim sistemi gayet kaliteli.

Ö2: *Bugün 22 nolu alıştırmayı geçtik. Tamamen tartım çalışması olan bu alıştırma bizi biraz zorladı. Çok faydalı ama çok zor. Beni zorladığındanmıdır bilmem ama çok faydasını görüyorum artık her şeyin. Final haftasında çalacağımız parçalara ön hazırlık olarak ta çalıştık diyebiliriz. İlk kez gördüğümüz için zorlandık. Ama ders sonunda daha kolay olduğunu anladık. 23 nolu etüdü de çaldık, bu etüt biraz kolayda çünkü 22 tartım çalışması olduğundan. Hocanın verdiği ödevler tartımları öğrendiğim için kolay geldi bana.*

Ö3: *Bu hafta çok yoğun ve verimli geçti. Bunlar içerisinde en önemlisi derste 22 nolu alıştırmayı geçtik, alıştırmada daha önce geçtiğimiz tartımların dışında yeni tartımlar (noktalı tartımlar) öğrendim. Geçtiğimiz diğer tartımlarla birlikte karışık olarak tartım alıştırması yapmak beni biraz zorladı ve çok dikkat isteyen bir çalışma oldu. Bu alıştırma ileride geçeceğimiz türküler için hazırlık olmuştu. Daha sonra 23 nolu alıştırmayı geçtim. Bu alıştırma dada 16'lık esler ve noktalı tartımlar vardı.*

Tablo 28. 12. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**21–25 Aralık 2009**
Hafta	**12**
Ders Süresi	**50' + 50'**
Süreç • Geçen haftanın kısaca tekrarının yapılması, • Kodaly yöntemi hakkında kısa bilgi verilmesi ve dinlenilen CD kaydında bulunan türkülerin amaçları ve yararları hakkında bilgi verilmesi, • Uygulama tablosunun incelenmesi, • Çiğdem Derki Ben Elayım ve Çiçekten Harman Olmaz türkülerinin çalınması, • Daha önceden bu türküleri dinlemenin yaralarının tartışılması • 7. etüdün çalınması, • Haftanın ikinci dersinde Şafak Söktü türküsünün ve 8. etüdün çalınması.	

Dersin işlenişi:

Geçen haftanın konularının kısaca tekrarı içerisinde özellikle 22. alıştırma üzerinde duruldu. Daha sonra bu haftanın konularından olan Kodaly yöntemi ve bu yöntem kapsamında halk ezgilerinin öğretimde kullanılması üzerine kısa bilgi verildi. Ayrıca Suzuki yönteminde çalınacak eserlerin önceden dinlenmesinin yararlarından bahsedildi. Haftanın uygulama tablosunun incelenmesinin ardından belirlenen türkülerin çalınmasına geçildi. Bu iki türküde öğrencilerin kendi deyimleri ile "zevkli ve hızlı bir şekilde" çalındı. Özellikle öğrencilerden Ö1'in "22. alıştırmanın bu kadarda önemli olacağını düşünmemiştim. Sanki bu türkü için yazılmış. Tartımlar aynı neredeyse" şeklindeki açıklaması alıştırmaların türkü çalmaya pozitif olarak yansımasının bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Diğer öğrencilerin de bu türküde yer alan tartımlara çabuk adapte oldukları görülmüştür.

Öğrencilere Bu türküleri daha önceden dinlemenin size ne gibi yaraları oldu? Sorusu üzerine şu cevaplar alınmıştır.

Ö1: *Valla hocam kulakta olunca daha kolay oluyor çalma işi. Ezgi kulağımda olduğu için parmaklarım hata yapsa bile kulağım beni uyarıyor olmadı diye. Zaten türküler çok güzel. Etütlerde güzel ama türküler de güzel.*

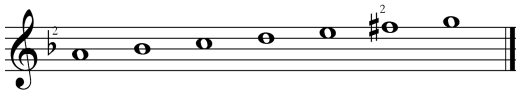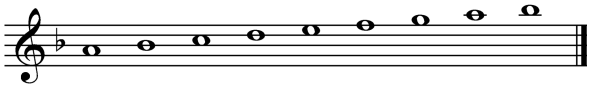
Ö2: *Zaten ben kulaktan çalmayı seviyorum. Onun için en çok bana uyar bu yöntem. Bazen nota ile çalışmak beni sıkıyor. Zaten hocam benim kulağım çok iyidir. Hiç kaçmaz valla.*(gülümseyerek)

Ö3: *Güzel bir yöntem. Neydi o Kodaly miydi? O mu bulmuş bunu bilmem ama bizim geleneğimizde galiba türküler hep böyle gelmiş günümüze. Çünkü derslerde öğrendiğimiz kadarıyla eskiden nota bilinmezmiş zaten. Bizim insanımız zaten biliyormuş bunu. Ben önceden dinlemenin işi hızlandırdığını ve kolaylaştırdığını düşünüyorum. Bende öyle oldu zaten.*

Görüldüğü üzere önceden dinlemenin olumsuz bir yönünden bahsedilmemiştir. Özellikle teknik çalışmalardan ziyade ezgisel yönlerinin kuvvetliliğiyle müziksel belleğe kolay yerleşme özelliğine sahip türkülerin, önceden dilmeme süreci içerisinde bağlama eğitiminde kullanılmasının yararlı olacağı uygulama içerisindeki deneme süreci sonrasında görülmüştür. 7. etüt dersin sonunda öğrencilerle birlikte çalınarak pratiğinin ders dışında yapılması önerilmişti.

Haftanın ikinci dersinde Şafak söktü yine sunam uyanmaz türküsü deşifre sonrasında çalınmıştır. Öğrencilerin çok sevdikleri ve bildikleri bir türkü olduğunu belirtmeleri ve önceden dinletilmesi türkünün hızlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır. Ancak parmak numaralarının doğru öğrenilmesi için dikkatli çalışmanın gereği de belirtilmiştir. Türkü içerisinde bazı noktalara dikkat etmeleri istenmiştir. Daha sonra Türk halk müziği geleneğinde dokumalı motifler olarak bilinen tekniği kazandırmaya yönelik olan 8. etüdün çalınmasına geçilmiştir. Öğrencilerden Ö1 ve Ö3 bu etüdü türküye benzetmişler, çalmanın zevkli olduğunu da eklemişlerdir. Bu etüdün çalınması ile ders tamamlanmış, 9. etüt bir sonraki ders için ödev verilmiştir. Ayrıca bu hafta çalınan örneklerin tamamının haftaya kadar çalışılması gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 29. 12. Hafta Uygulama Tablosu

Alıştırmaların, Etüdün Dizisi ve Ses Genişliği	 Türkülerin dizisi ve ses genişliği 7 , 8.Etütlerin dizisi ve ses genişliği
Türküler / Etütlerin Makam Dizisi ve Usulü	Türküler: Hüseyni dizisi, 7 ve 8. Etüt: Kürdi Dizisi Usul: 2/4'lük
Hedefler	Halk türkülerinin bağlama öğretiminde kullanabilme ve bu öğretim kapsamında öğrenilecek türküleri öğrencilerin daha önceden dinleyebilmesi ile öğretimi destekleyebilme.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Müziksel bellek ile bağlamada pratik yapabilme arasında ilişki kurma ve bu ilişkiyi güçlendirme. Türkü ve etütleri uyulması gereken kurallar ve hedefler çerçevesinde akıcı çalma.
Öneriler	Daha önceden kulakta olan ezgileri çalabilme, çalgı öğretiminde süreci hızlandırmakta ve işi zevkli hale getirebilmektedir. Ancak ezginin kulağa yanlış yerleşme ihtimali de bulunabilmektedir. Bundan dolayı kulağa yanlış yerleşen ezginin doğru yazılmış notaya baskın gelmemesine özen gösterilmelidir.
Alıştırmada Dikkat Edilecek Bölümler	Çiğdem derki ben elayım türküsünün 5. ölçüsü, Çiçekten harman olmaz türküsünün 6. ölçüsü ve Şafak söktü türküsünün 7, 8. ölçüleri
Hafta Etkinliği	CD Kaydı yapılan Türkülerin dinlenmesi hakkında öğrencilerin görüş ve yorumların değerlendirilmesi.
Açıklamalar	Türküler, içlerinde bazen notalarla ifade edilemeyen ancak kültür içerisinde harmanlanarak birikmiş duygusal ve icra yönünden yorumlama ile ilgili unsurları barındırırlar. Bu unsurlar ise çoğu zaman çok çalışmaktan ziyade dinlemeyi gerektirmektedir. Bu açıdan bağlama icrasında kültürel birikimle oluşmuş bu unsurları kazanabilmek için bu kültürün müziğini bolca dinlemek, anlamak ve yeri geldiğinde analiz etmek gerekmektedir.

12.Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *Çiğdem derki ben elayım parçasını hocamla tekrar incelediğimde parçanın gayet zevkli bir parça olduğunu gördüm. Şunu öğrendim sevilen parçanın insan tarafından daha çabuk ve şevkle çözülebildiğini gördüm. Çiçekten harman olmaz parçasında hocamın dikkat işaretini koyarak gösterdiği yerleri ayrı bir şekilde çalıyorum. Bu parçada si bemol 2 arızasını daha iyi tanıyoruz. Dizek üzerindeki arızalara bakmadan parçalara başlamıyorum. Erzurum'a ait Şafak söktü sunam uyanmaz parçasının arızalı sesleri si bemol 2 ve fa diyez 2 arızaları kullanılmış. Parmak numaralarının önemli oluşu, çalarken eş zamanlarda çalmamız ve çok dikkat vermemiz gerekiyor. Etütte yine 1. ve 4. parmağa önem verildiği görüldü. Hocamızın verdiği ödevleri de zorlanmadan çaldım.*

Ö2: *Bugün -çiçekten harman olmaz -çiğdem derki ben elayım -şafak söktü yine sunam uyanmaz türküleri ve 7 ve 8 numaralı etütleri çaldık. Bu parçalar çok güzeldi ve etkileyiciydi. Hüseyni makamı olduğunu öğrendik. Parçaların ikisi kolaydı ama beni biraz zorlayan şafak söktü yine sunam uyanmaz parçasıydı. Zorlamasının sebebi ise notalarına çok fazla dikkat etmemem oldu. Nota bilgim az olduğundan bağlama dersinde de diğer derslerde de zorlanıyordum. Hocam notaya bakarak çalmamı söyledi ve tekrarında düzelttim. Kulağımda da olması sayesinde bu zamana kadar en kolay derslerimizden birisi olduğunu söyleyebilirim. Etütler biraz zordu ama onları da çaldık, gün geçtikçe bu dersin ve eğitim sisteminin çok faydasını görüyorum.*

Ö3: *Bu gün uzun bir süreden sonra alıştırma niteliğinde türküler geçtim.*

- *Çiçekten harman olmaz*
- *Çiğdem derki ben elayım*
- *Şafak söktü Gine sunam uyanmaz*

Bu türküleri öncelikle Mehmet hoca çaldı ve ben dinledim dikkat edilmesi gereken yerleri vurgulayarak çaldı ve aynı zamanda nota üzerinde dikkat edilmesi gereken yerleri "!" işareti ile belirtmişti. Bu da önemli yerleri unutmadan dikkatle çalmamı sağlıyordu. Parça içinde ses değiştirici işaretler vardı. Bunlara dikkat etmem gerektiğini vurguladı. Geçen derste çalışmış olduğum tartım çalışmaları bu türküleri daha rahat geçmeme sebep oldu. 7 ve 8 nolu parmak açma etütlerini çaldım. Ders içinde kulağımızda ezgilerin olmasının yararlarında bahsettik.

Tablo 30. 13. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**28 Aralık 1 Ocak 2009**
Hafta	**13**
Ders Süresi	**50' + 50'**
Süreç • Geçen haftanın kısaca tekrarının yapılması, • Uygulama tablosunun incelenmesi, • Kürdi makamı dizisi hakkında bilgi verilmesi, • Hacel Obası ve Karahisar Kalesi türkülerinin çalınması, • Daha önceden bu türküleri dinlemenin yaralarının tartışılması, • Haftanın ikinci dersinde Çökertme türküsünün çalınması, • 9. etüdün çalınması, • Öğrencilerin kendilerini video kaydı alarak değerlendirmeleri, bunun önemi ve uygulanması hakkında bilgi verilmesi.	
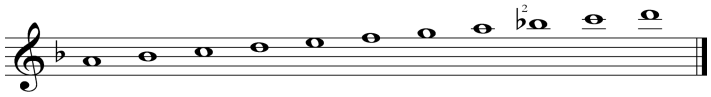
Dersin işlenişi:

Geçen haftanın tekrarı kapsamında türküler dinlendi. Ezgiler doğru olmakla beraber parmak numaraları ve tezene yönleri ile ilgili bazı aksaklıklar görülmesi üzerine öğrencilere türkü çalmak ve repertuar kazanmanın değil, doğru ve verimli bağlama çalmayı öğrenmenin temel amaç olduğu, bu türkülerin repertuardan ziyade çalgıyı öğrenmede kullanılan materyaller olduğu belirtilerek çalışma şekilleri ile ilgili tavsiyelerde bulunuldu. Haftanın uygulama tablosu dikkatle incelenerek kürdi dizisi hakkında bilgi verildi. Daha sonra Hacel obası türküsüne geçildi, eserin dizisi ve perdeleri hakkında bilgi verilerek deşifresinin ardından bir süredir dinlenen bu türküyü hatırlatmak için öğrenciye çalındıktan sonra birlikte çalındı. Önemli görülen noktalara dikkat çekildikten sonra öğrenciye pratik yapması için yaklaşık beş dakika zaman verildi. Daha sonra birkaç kez tekrar edildi. Bu süre sonunda derste çalınan türküleri daha önce dinlemenin yararları üzerine karşılıklı görüşler belirtildi. Bu kapsamda öğrenciler geçen hafta olduğu gibi önceden dinlemenin yararlarını belirttiler. Daha sonra Karahisar kalesi türküsüne geçildi. Türkü beklenenden kısa sürede çalındıktan sonra haftanın birinci dersi tamamlandı.

İkinci derste bu iki türkü tekrar edildi. Gerekli görülen yerlerle ilgili düzeltmeler ve tavsiyelerden sonra 9.etüdün çalınmasına geçildi. Önce bu etüdün

dizisi hakkında bilgi verildi. Bu kapsamda etüdün tiz bölgesindeki iki koma değerindeki si bemol perdesinin aslında kürdi dizisi içerisinde bulunmadığı anacak buna halk müziğinde rastlandığı, burada bir uşşak çeşnisi olduğu, daha sonra bununla ilgili ilerleyen derslerde ayrıntılı bilgi verileceği belirtildi. Ayrıca bu etüdün bu hafta öğrenilen konuları pekiştirmek üzere hazırlanmış etüt olduğu belirtildi. Daha sonra etüdün çalınması ve birkaç defa tekrar edilmesinin ardından çökertme türküsüne geçildi. Bu türkünün dizisi ve ses genişliği hakkında bilgi verilip özellikle tiz bölge perde yerlerinin tekrar hatırlatılmasının ardından önce öğrenciye çalındı sonra birlikte ölçülere ayırarak çalındı. Daha sonra öğrenci, çalışması için bir süre yalnız bırakıldı. Bu süre sonunda icranın kontrol edilmesi sonucunda özellikle 4, 5 ve 11. ölçülerde görülen küçük aksaklıkların giderilmesi için bu ölçüler üzerinde bir süre daha duruldu. Bu hafta çalınan örneklerin tamamının haftaya kadar çalışılması gerektiği belirtildi. Dersin sonunda ise Şur rengi adlı Azeri saz eseri ders dışında deşifre ve çalınmak üzere ödev verildi.

Tablo 31. 13. Hafta Uygulama Tablosu

Türkülerin, Etüdün Dizisi ve Ses Genişliği	 Çökertme türküsünün ve 9. etüdün dizisi ve ses genişliği
Türküler / Etütlerin Makam Dizisi ve Usulü	Türküler: Kürdi dizisi, 9. Etüt tiz bölgede uşşak çeşnisi ile genişleyen Kürdi dizisi Usul: 2/4'lük
Hedefler	Kürdü dizisinde belirlenen türkülerin çalınması aracılığıyla kürdi dizisini bağlamada öğrenebilme.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Kürdi makam dizisindeki perdelerin yerlerini etüt ve eserlerle tanıma, bu dizide karşılaşılabilecek türküleri ve etütleri çalma. Müziksel bellek ile bağlamada pratik yapma arasında ilişki kurma ve bu ilişkiyi güçlendirme. Türkü ve etütleri uyulması gereken kurallar ve hedefler çerçevesinde akıcı çalma.
Öneriler	Kürdi dizisi bağlamada akıcı çalınan bir dizidir. Ancak bu akıcılığın kazanılması ve güçlendirilmesi için kürdi dizisinde ek alıştırma, etüt ve türkülerle bolca pratik yapılmalıdır.
Türküler ve Etütde Dikkat Edilecek Bölümler	Çökertmede 4, 5 ve 11. ölçüler, Karahisar kalesinde Do-La ve Re-La aralığındaki atlamalar, Hacel obasında Mi, Fa ve Sol perdelerine ait parmak numaralarının doğru basılması.
Hafta Etkinliği	-
Açıklamalar	Hacel obası türküsünün dizisi ve ses genişliği tablonun yukarısında verilen dizinin ilk yedi sesinden, Karahisar kalesi türküsünün dizisi ve ses genişliği ise tablodaki dizinin ilk sekiz sesinden oluşmaktadır.

13.Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *Hacel Obası, Kara hisar Kalesi, Çökertme, gibi parçaları inceledik. Kulak aşinalığı olan parçaların çabuk öğrenildiğini anladım. Sevdiğim parçaların beni daha fazla geliştirdiğini gördüm. 9. etüdü önce çalmamızın sayesinde çökertmeyi çabuk kavradım. Günden güne deşifre becerim ve eser dağarcığım gelişmeye devam ediyor. Çeşitli makamları parçalar çalarak öğreniyorum. Bu haftada hocamla birlikte parçaları inceledik. Zor olan kısımları beraber geçtik. Etütlerde ise parmak numaraların önemi her zaman ön planda, parmaklarımı açmak ve parmak kaydırma şekillerini öğrendim. Şur rengini ise deşifre ediyorum hala. Yetiştireceğim gibi görünüyor.*

Ö2: *Bugün Hacel obası, Karahisar kalesi, Çökertme ve Şur rengi türkülerini geçtik. 9. etüdü geçtik. Kürdi makamında olan bu türküler çok zorladı beni. Hacel obası ve Karahisar kalesi Çökertme çok zor değildi. Çünkü daha önceden duymuştuk CD'den, kulak aşinalığımız vardı ama Şur rengi parçası gerçekten çok zordu. Çünkü adını bile duymamıştım. Hocamızın verdiği etütlere çok benziyordu aslında inişli çıkışlarla. Gerçekten çok zor ve zahmetli bir parçaydı ilk kez bu kadar çok zorlanmıştım ama yinede bu haftanın sonuna doğru bu parçada çok kolay gibi gelmeye başladı çalışınca. Parçalar zamanla zorlaşıyor ama biz bu sistemle çalışmaya devam edersek her türlü zorluğun üstesinden geliriz. 9. etüt de biraz zorladı ama yine buda ders sonunda kolay gelmeye başladı.*

Ö3: *Bu hafta derste daha önce geçmiş olduğum parmak açma etütlerini çalarak parmaklarımı ısındırdım ve derse başladım. Geçen derste çaldığım alıştırma niteliğindeki türküleri çaldım. Mehmet hoca hatalarımı tespit etti ve düzelttim. Daha sonra yeni geçeceğim türküleri Mehmet hoca çaldı.*

- *Hacel obası*
- *Karahisar kalesi*
- *Çökertme*

Nota üzerinde dikkat edilmesi gereken yerler vardı bunlar "!" işareti ile belirtilmişti. Burada parmak numaralarına dikkat etmem gerekiyordu. Şur rengi adlı parçada 2. teldeki sol sesine geçtik. Mehmet hoca ödev verirken bu perdenin 2. telde olduğunu söylemişti. 9 nolu etüdü geçtik. O da sanki türkü gibiydi.

Tablo 32. 14. Hafta Bağlama Dersi Planı ve İşleyiş Süreci

Tarih	**12–16 Ekim 2009**
Hafta	**14**
Ders Süresi	**50’ + 50’**
Süreç • Geçen haftanın kısaca tekrarının yapılması, • Uygulama tablosunun incelenmesi, • Hicaz makamı dizisi hakkında bilgi verilmesi, • Hicaz dizisine yönelik bir oktav içerisinde dizi ve alıştırma çalışması, • Çarşambayı sel aldı ve Sular durulur derler türkülerinin çalınması, • 10. etüdün çalınması, • Erkilet Güzeli türküsünün çalınması.	

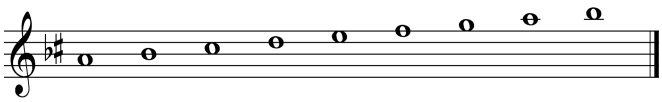
Dersin işlenişi:

Geçen hafta yapılan çalışmaların tekrarında görülen aksaklıklara yönelik düzeltme ve önerilerin ardından haftanın uygulama tablosu incelendi. Hicaz dizisi, perdeleri ve arızalarına yönelik bilgi verilmesinin ardından konunun uygulama açısından daha iyi kavranması için bağlama üzerinde alıştırma yapıldı bu kapsamda bir oktavlık hicaz dizisi içerisinde perde yerleri ve parmak numaralarının öğrenilmesi bağlamında temel tartımlardan oluşan gam çalışması yapıldı. Daha sonra dinlenen CD’de de yer alan Çarşambayı Sel Aldı türküsüne geçildi. Öncelikle türkü içerisinde yer alan otuz ikilik notaların bulunduğu motifler belirtilerek öğrencilere türkünün tamamı bir kez çalındı. Daha sonra birlikte, alıştırma niteliğinde düşük metronomda çalışılarak pratik yapılmasının ardından diğer ölçüleri çalışılarak tamamlandı. Ancak türkünün 1, 2, 5, 6, 10, 11. ölçüleri işaretlenerek bu bölümlere ayrıca dikkat edilmesi gerektiği belirtilerek Sular Durulur Derler türküsüne geçildi. Bir kez öğrenciye çalındıktan sonra, öncelikle bu türkünün doğru çalınabilmesi için kendi hızından daha düşük bir hızla çalışılmasının çok önemli olduğu belirtilerek birlikte 2. ölçüdeki ve benzer motiflerin pratiği yapıldı. Daha sonra türkü baştan sona bölümler halinde çalınarak tamamı birleştirildi.

Haftanın ikinci dersinde geçen derse yönelik kontrollerin ardından hicaz dizisini pekiştirmeyi amaçlayan 10. etüde geçildi. Bu etüt de deşifre niteliğinde birlikte çalındıktan sonra ders dışında geliştirilmek üzere ödev verildi. Uygulamanın

son türküsü olan Erkilet Güzeli Türküsü, metronom, parmak çalışması, akıcı ve seri çalım gerektirdiği gibi açılardan zorlayıcı bir eser olması nedeni ile doğru parmak numaraları ve tezene yönlerine özellikle dikkat edilmesi, bunu sağlamak için de yavaş çalınması gerektiği belirtilerek uygulamaya geçilmiştir. Önce öğrencilere çalınmasının ardından önemli noktaları kendilerinin bulmaları ve işaretlemeleri istenmiştir. Daha sonra 8, 20 ve 28. ölçüler öncelikli çalışıldıktan sonra baştan sona kadar yavaş ve dikkatli bir şekilde çalışılmış bolca tekrar yapmaları gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca öncelikle bu hafta çalınan örneklerin, daha sonra da vize sonrasından itibaren çalınan eser ve etütlerin tamamının finale kadar çalışılması gerektiği belirtildi. Bu çalışmanın verimli olabilmesi için ilk baştan itibaren tekrar yapmanın daha yararlı olacağı da belirtilerek istedikleri zaman birlikte ek çalışma yapabileceği de eklendi.

Tablo 33. 14. Hafta Uygulama Tablosu

Türkülerin, Etüdün Dizisi ve Ses Genişliği	 Türkülerin ve 10. etüdün dizisi ve ses genişliği
Türküler / Etütlerin Makam Dizisi ve Usulü	Türküler: Hicaz dizisi, 10. Etüt: Hicaz dizisi. Usul: 2/4'lük
Hedefler	Hicaz dizisinde belirlenen türkülerin çalınması aracılığıyla bu dizisinin bağlamada öğrenilmesi.
Kazandırılması Hedeflenen Davranışlar	Hicaz makam dizisindeki perdelerin yerlerini etüt ve eserlerle tanıma, bu dizide karşılaşılabilecek türküleri ve etütleri çalabilme. Müziksel bellek ile bağlamada pratik yapabilme arasında ilişki kurma ve bu ilişkiyi güçlendirme. Türkü ve etütleri uyulması gereken kurallar ve hedefler çerçevesinde akıcı çalabilme.
Öneriler	Hicaz dizisi özellikle ilk dörtlüsünde yer alan perdeleri ve aralığından dolayı belli bir pratik gerektiren dizidir. Bu pratiğin geliştirilmesi için türkülere paralel olarak mutlaka etütsel çalışmalar yapılmalıdır.
Türküler ve Etütte Dikkat Edilecek Bölümler	Çarşambayı Sel Aldı'da 1, 2, 4, 5, 10 ve 11. ölçüler, Sular Durulur Derler'de ikinci tele geçişte ve Erkilet Güzeli'nde 8, 20, ve 28. ölçüler.
Hafta Etkinliği	-
Açıklamalar	Çarşambayı sel aldı türküsünün dizisi hicaz dizisinin yedi sesini, içermekte diğer iki türkü ise bir oktav ses genişliğine sahiptir.

14.Haftaya Yönelik Öğrenci Günlüklerinin İncelenmesi

Ö1: *Hocamla geçtiğimiz parçaların tekrarını yapmaya başladım. Yanlış mızrap çeşitleri ve yanlış parmak numaralarını tekrardan belirleyip düzeltmeye çalıştık. Hatalı olan parçaları tekrar ettik ve zamanlama hatamın olduğunu gördük ve bunları düzelttim. Hatalarımın mimiklerimle desteklediğimi hocam söyledi. Bu yüzden hocamdan uyarı aldım. Nota okuma sırasında ritim atarken ayaklarımı kullanmamam gerektiğini söyledi bu hataları düzeltmeye çalışıyorum.*

Ö2: *Bugün tekrar yaptık geçtiğimiz haftalardaki parçalarımızı tekrarladık. Eve gidince çok çalışmadığıma kanaat getirdim, çünkü gecen haftalarda çaldığımız parçalarda takılmaya başladım. Biraz bakıp dikkat edince daha kolay olduğunu gördüm. İyi bir şekilde ilerlediğimizi biliyordum çünkü zorlanarak çaldığımız parçalar artık kolaylaşıyor. Sağ olsun hocamızın sayesinde çok ilerlediğimi düşünüyorum. Çaldığımız türküleri tekrarlamak bizi olumlu yönde etkiliyor. Türkülerin hepsi bir araya gelince bizi çok zorluyor birinden birine geçmek zorlaştırıyor işimizi ama çok faydalı oluyor. Zorlanarak çaldığımız türküler artık çok şev verici çok eğlenceli geliyor. Sanırsam final haftasına hazırlık gibi oluyor. Bu derste iyi ki böyle etkileyici çalışmalar yapıyoruz. Şuan kendime güvenim arttı. Hocam yanlışlarımızı ve doğrularımızı söyleyince daha da etkili oluyor. Bu okulda okuduğum için çok şanslıyım diyorum kendimce.*

Ö3: *bugün öğrenmiş olduğum etüt ve alıştırma niteliğindeki türkülerin tamamını çaldım ve hocam dinledi bazı hatalarım olduğunu ve bunları nasıl düzeltebileceğimden söz etti kılavuz parmağın öneminden söz etti. Geçmiş olduğum türkülerin makamlarını söyledi makamları belirleyen değiştirici işaretleri anlattı ve final sınavında çalacağım parçaları belirledi.*

BÖLÜM 6

SONUÇLAR, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada izlenen yöntemle ortaya çıkan bulgular ve yorumların irdelenmesiyle ulaşılan sonuçlara, bu sonuçların ilgili literatürle ilişkilendirilerek tartışılmasına, bu alanda yapılacak ileriki çalışmalara ve çalışacaklara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Araştırmada Güzel Sanatlar Fakültelerinde uygulanan bağlama dersinin daha verimli hale getirilebilmesi için önerilen öğretim programına yönelik uygulama ve çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmalar alandaki uzman görüşleri ve bu görüşlerden de yararlanarak araştırmacının hazırladığı eylem planının uygulaması şeklinde iki ana nokta üzerine kurulmuştur. Araştırma sonuçları ise, araştırmada yer alan görüşme, uyulama, bulguların ve ilgili literatürün uygulama süreci esnasında ve öncesinde değerlendirilmesi neticesinde ortaya konulmuştur. Bu bağlamda sonuçlar araştırmanın gelişim sürecine göre ele alınmaktadır.

Araştırmanın başlangıcında ilgili literatür taraması, uygulama öncesi hazırlık kapsamında değerlendirildiğinde geniş çerçeveli bir bakış kazanmada ve daha verimli bir eylem planı geliştirmede yararlı olduğu görülmüştür. Araştırmada uzman görüşlerinden yararlanma ve bunları uygulamaya yansıtmanın son derece yararlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın uygulama süreci sonunda araştırmayı önemli kılacak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Doğru duruş, oturuş ve tutuş gibi fiziksel pozisyonların her çalgıda olduğu gibi bağlama öğretiminin her aşamasını da doğrudan etkilediği görülmektedir. Bunda ise uygulamanın yapıldığı öğrencilerden özellikle Ö2'nin durumu ele alındığında şu sonuç ortaya çıkmaktadır. Bu öğrenci müziksel işitme ve algılama yeteneği açısından diğer öğrencilerden daha iyi durumda olmakla birlikte, önceden kazandığı yanlış fiziksel pozisyonları uygulama süreci içerisinde yeteri kadar düzeltememesi, derslerdeki başarısını olumsuz etkilediği görülmüştür. Kendisinin de

öğrenme durumuyla ilgili günlüklerinde farklı zamanlarda çok zorlandığı şeklinde açıklamalar yaptığı görülmüştür. Dolayısıyla fiziksel pozisyonlarda görülen yanlışlıklar öğretimin ileriki aşamalarını da olumsuz etkilemektedir.

- Araştırmanın doğru temeller üzerine kurulmasında, uygulamaya yönelik konuların aydınlatılması ve mevcut bağlama öğretim durumlarının tespit edilmesi amacıyla yapılan uzman görüşlerinin değerlendirilmesi ve uygulamaya yansıtılmasının olumlu etkileri belirgin bir şekilde görülmüştür.
- Bağlama başlangıç ilkeleri kapsamında sap üzerinde doğal tutuş çerçevesinde ya da doğala en yakın olarak 1. tel yedinci ana perde olan sol perdesinden uygulamaya başlamada her hangi bir sorunla karşılaşılmadığı, aksine öğretimde yer alan duruş, tutuş, oturuş ve çalma tekniğine yönelik pozisyonların kazanılmasında olumlu etkileri görülmüştür.
- Bağlama öğretiminde üsten ve alttan uygulanan tezene vuruşlarının ses şiddeti ve temizlik açısından dengeli bir şekilde yerleşmesi amacıyla sekizlik nota değerleri ile başlanmasının bu koşulları sağlamada olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür.
- İlk derslerde çalgının yapısal, müziksel (çalım özellikleri, ses aralığı, akort şekli vb. konular) tarihi, kültürel ve geleneksel özelliklerinin tanıtılmasının öğrencinin daha bilinçli bakış açısı kazanmasında ve konunun önemini anlamasında etkili olduğu görüşmüştür.
- Parmak numaralarının ve yerlerinin alıştırma, etüt ve eserlerde belirlendiği gibi tam olarak basılabilmesi için bu aralıklar ve perdeler, mesafe olarak düşünüldüğünde uygulamanın doğru olabilmesi için 37-40cm tekne boyuna sahip uzun saplı bağlamanın uygun olduğu görülmüştür.
- Bağlama öğretiminin başlangıcında türkülerden ziyade küçük çaplı alıştırmaların doğru müziksel davranış kazandırmada daha etkili olduğu ve daha kısa sürede bu davranışları kazanmalarını sağladığı görülmüştür.

- Başlangıç eğitiminde temel tezene kalıplarını ifade eden tartımlara geçmeyi bir takvime bağlamadan ziyade, bunda öğrencinin bireysel durumunun belirleyici olduğu görülmüştür.
- Öğretime önce alıştırma ve etütlerle başlamanın daha kolay ve işlevsel olduğu, önce alıştırma ve etütlerin bireyi hazırlayıcı özelliğe de sahip olması açısından bunları çalışmanın türkü çalmayı da kolaylaştırdığı görülmüştür.
- Öğretimde etütler kullanılmasının öğretimi desteklediği ve kolaylaştırdığı görülmüştür. Ayrıca bu etütlerin belirlenmesinde bağlama için yapılmış olanların bağlamanın tekniğini içermesi açısından daha anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.
- Öğretimin herhangi bir halk müziği ayağından, her hangi bir makam dizisinden ya da her hangi bir usulden başlamasından çok performansı geliştirici örneklerin ölçüt alınmasının daha doğru olduğu ancak, bu öğretimin kendi kültürü içerisinde çoğunluklu örneklerin yer alması açısından 2/4'lük usuldeki Hüseyni ailesi dizilerden yararlanılabileceği de görülmüştür.
- Ellerin ve kolların rahat ve verimli kullanılmasında fiziksel pozisyonların doğru yerleşmiş olmasının önemli etkileri olduğu görülmektedir. Aksi takdirde her iki elin hem birbirinden bağımsız hem de koordineli kullanılmasında sorunların oluşmasına neden olmaktadır.
- İki el koordinasyonunda oluşan sorunlarda bu sorunun daha çok sağ (tezene tutan) elde olduğu görülmüştür. Bunun sebebi olarak; sağ el karşısında bulunan sol elde beş parmağın aktif olarak çalıştığı, dolayısıyla bazen sağ elin sol ele ve parmaklarına cevap veremediği görülmektedir. Uygulama sırasında Özellikle öğrencilerden Ö2'nin bu konuda geçmişten gelen yanlış alışkanlıklarının da etkisi ile bu konuda zorlandığı görülmüştür. Bunun çözümüne yönelik olarak Ö2'nin iki el koordinasyonuna bağlı durumu takip edilerek gerekli yerlerde müdahaleler neticesinde yavaş ta olsa düzelmeler görülmüştür. Bu durum devam eden

öğretim süreci içerisinde Ö2'nin bu sorununun daha da azalacağının bir göstergesidir.

- Bir eserin her hangi bir kısmında icra yönünden oluşan sorunun giderilmesinde o soruna yönelik alıştırma ve etütlerin kullanılmasının yanında sorunlu bölümü ya da ezgiyi alıştırma gibi düşük hızlarda çalmanın da sorunu çözdüğü görülmüştür.
- Bağlama öğretiminde kullanılacak türkü notalarının başlangıç öğretiminde standart bir bilgi ve uygulamanın sağlanabilmesi açısından çalgının tekniğine uygun biçimde yeniden yazılmasının öğretim açsından mutlaka yapılması gerekenler arasında olduğu belirlenmiş ve görülmüştür.
- Bağlama öğretiminde geleneksel türkülerin özellikle çok yönlü bir çalım tekniğini içeren düzeylere gelebilmede tek başına yeterli olmadıkları, etüt ve alıştırmaların bunları kazanmada etkili olduğu ve öğretimi kesinlikle desteklediği görülmüştür. Ayrıca öğrenciler etüt çalmayı ve çalışmayı bazen daha zevkli bulduklarını, kendilerine tekniği öğretmede daha etkili araç olduğunu belirtmektedirler.
- Öğrenciler etüt çalıştıktan sonra hazır bulunuşlukları açısından icraya yönelik pratik kazanmada daha açık hale geldiklerini belirtmekle birlikte etütlerin çalgısal ve teknik beceriyi kazandırmada türkülerden daha geliştirici unsurlara sahip olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle zorlandıkları etütleri başardıktan sonra çok mutlu olduklarını belirtmeleri, beklentilerinin karşılanması yönünde olumlu bir ölçüt olarak görülebilir.
- Öğretimde kullanılacak etütlerin bağlamaya özgü özellikleri içerecek şekilde hazırlanmasının çalışmaya ve esere hazırlama noktasında önemli faydalarının olduğu görülmüştür. Ayrıca bağlamaya has etütlerin kısa sürede algılandığı ve çalındığı görülmüştür.
- Etüt çalışılmasının bireyi türkü çalmaya hazır hale getirdiği gibi öğretimde materyal zenginliği açsından da yararlılıkları görülmektedir. Etüt ve alıştırmaların tartımsal bozuklukları gidermede, icra edilecek eseri çalmada hazırlık niteliğinde ellerin ve parmakların ısınmasını sağlamada, disiplinli çalışmanın öğrenciye kazandırılmasını sağlamada, deşifre alışkanlığının

kazandırılmasında ve geliştirilmesinde, klavye üzerindeki perdeleri daha iyi tanımada, sağ ve sol el koordinasyonunu sağlamada ya da oluşabilecek sorunları gidermede, klavye üzerinde ellerin doğru konumlanmasında, doğru parmak basma, çekme ve glisando gibi tekniklerin öğrenilmesinde etkili oldukları görülmektedir. Ayrıca ileri düzey çalgısal beceri kazanma yolunda materyal olarak etütlerin kullanılmasının gerekliliği net olarak görülmektedir.

- Etüt hazırlarken ya da temin ederken bağlamanın teknik ve müzikal yapısına uygun olmasının öğretim ve öğrenci açısından geliştirici ve zevkli olduğu görülmüştür. Ancak bu tür etütleri hazırlamanın, görüşülen uzmanlarında belirttiği gibi belli bir tecrübe gerektirdiği anlaşılmaktadır. Araştırmada kullanılan etütlerin araştırmacı tarafından geliştirilen ve en az beş yıldır denenen, ayrıca bu sürece uyarlanan etütler olması araştırmacının aynı zamanda uygulayıcı olması açısından etkili olmuştur.
- Bağlamanın geleneksel unsurlarının daha iyi anlaşılması ve kazanılmasında geleneğin içerisindeki üstat, usta ve sanatçıları öğrencilerin uygulama süreci içerisinde dinlemeleri, sadece çalgısal tecrübelerinin artmasına değil bu sayede bir parçası haline geldikleri kültürel değerlerinin nasıl bir geçmişe ve ne denli köklere sahip olduğunu anlamalarında etkili olduğu, ders içinde gelişen diyaloglarda görülmüştür. Ayrıca ders içi ve dışı etkinliklerde öğrencilerin bu sanatçıları dinlemeleri ve tanımalarının, aldıkları eğitimin önemini daha iyi anlamalarında etkili olduğu görülmüştür.
- Güzel Sanatlar Fakültelerinde yapılması düşünülen bağlama dersinin içerik ve etkinlik açısından sorgulayıcı, araştırıcı, geliştirici ve tarayıcı unsurları içermesinin daha yararlı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında çalgının fiziksel ve müziksel yönlerinin, geçmişinin, kültürünün ve geleneksel unsurlarının bilinmesi gerektiği, ayrıca öğretiminin sadece derslerde değil, oluşturulacak kontrol mekanizması ile ders dışına da yayılan bir disiplin anlayışı içerisinde yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

- Lisans düzeyinde bir bağlama dersinin haftada iki saat olarak yapılması düşünüldüğünde, bu sürenin doğru planlanması ile ders içerisinde çok yönlü bir çalışma yapılabilmektedir. Uygulamada da görülebileceği gibi bu iki saatlik süreden en yüksek düzeyde verim alınabilmesi açısından bu süre içerisinde eser çalmanın yanı sıra alıştırma ve etüt çalışması, deşifre çalışması, yöresel ve geleneksel unsurları inceleme, ilgili müzikleri dinleme, tartışma, eleştiri yapma gibi konuların ders içerisinde yapılabildiği sonucuna varılmıştır.
- Ders sonunda değerlendirme yapmanın ve bununla ilgili not tutmanın, öğrencinin gelişimini takip etmede ve modelin gelişimini bir sonraki haftanın planına yansıtarak geliştirmede doğru ve etkili bir yaklaşım olduğu sonucuna varılmıştır.

Uygulamanın gelişiminde ve şekillendirilmesinde panel grubu toplantılarının belirleyici etkiye sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca uygulama / eylem planının, hazırlanmasından uygulanmasına ve uygulama sürecinin geliştirilmesine kadar toplu ya da tek tek görüşleri alınan panel grubu üyelerinin belirttikleri görüşleri, araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından daha sağlam temellere oturmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Uygulama sırasında sesli ve görüntülü kayıt yapılmasının, bu süreç içerisinde ve sonrasında kayıtların incelenmesinin uygulamayı takip etme ve geliştirme açısından gerekli ve yararlı olduğu görülmüştür.

Araştırmanın bulgular ve yorum bölümünde detayları ile birlikte yer alan on dört haftalık uygulama planının bir öğretim programı haline getirilmesinde araştırma verilerinin tamamının incelenmesi ve kullanılmasının belirleyici olduğu sonucuna varılmıştır.

6.2. Tartışma

Bu bölümde araştırmada ulaşılan sonuçların konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmaların sonuçlarıyla benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Koç (2000) "Bağlama Eğitiminde Görülen Problemler ve Bunların Çözüm Yolları" adlı sanatta yeterlilik çalışmasında bağlamanın tarihçesi, morfolojik yapısı ile eğitim, öğretim, metot, metodoloji, yöntem bilim, bilimin normları, bilimsel

metot, standardizasyon gibi konulara yer vermesinin yanında çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bağlama eğitiminde karşılaşılan problemlerin çözümüne dair sorunların temeline inip, Türk müziği ses sistemi başta olmak üzere, ses sisteminden kaynaklanan nota yazısı, geleneksel çalgı yapımından kaynaklanan problemler, insan faktöründen kaynaklanan hususlarla beraber öğretimde esas teşkil eden yazılı kaynaklarla ilgili problemleri incelemiştir. Bağlama eğitiminde eksiklik ya da problem olarak gördüğü, dünyada kullanılan müzik eğitim metotlarına genel bir bakışla bağlama eğitiminde görülen problemleri değerlendirmiştir. Diğer çözüm yollarından biri olan metot şeması içerisinde olması gereken unsurları ortaya koymuştur. Bu çalışmada bağlamanın tarihçesi, metodik çalışma, nota yazısı, müzik eğitim metotları ve bir çalgı metodunda olması gerekenlerle ilgili benzerlikler ve paralellikler tespit edilmiştir. Bunların dışında Koç'un (2000) araştırması içerisinde bir çalgı için en önemli konuların başında gelen bağlamanın başlangıç eğitimi ve başlangıç ilkeleri üzerine her hangi bir bölüm bulunmamaktadır.

Türkoğlu, (2005), "Bağlama Eğitiminde Etüt ve Egzersizlerin Gerekliliği Üzerine Bir Çalışma" adlı araştırmasında etüt ve egzersizlerin çalgı eğitiminin her aşamasında çok çeşitli faydalarının olduğunu belirtmektedir. Bunlardan bazılarını şu şekilde ifade etmektedir. Etüt ve egzersizlerin tartımla ilgili bozuklukları gidermede, icra edilecek eseri çalmada hazırlık niteliğinde ellerin ve parmakların ısınmasını sağlamada, disiplinli çalışmanın öğrenciye kazandırılmasını sağlamada, deşifre alışkanlığının kazandırılmasında ve geliştirilmesinde, klavye üzerindeki perdeleri daha iyi tanımada, sağ ve sol el koordinasyonunda oluşabilecek sorunları gidermede, klavye üzerinde ellerin doğru konumlanmasında, doğru parmak basma, çekme ve glisando gibi tekniklerin öğrenilmesinde etüt ve egzersizlerin gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu konuların araştırmanın sonuç bölümünde yer verilen etüt ve alıştırmalarla ilgili değerlendirmeleriyle aynı ya da çok yakın değerlendirmeler olduğu tespit edilmiştir. Farklı yönü ise Türkoğlu'nun (2005) çalışmanın tamamıyla etütler üzerine yapılmasıdır.

Kaptan, (2007), "Ülkemizde Bağlama ve Klasik Gitarın Sanatsal ve Öğretsel Süreçler Açısından Karşılaştırılması ve İncelenmesi" adlı araştırmasında öncelikle bağlama ve klasik gitarın sanatsal gelişim evrelerini tarihsel bir bakış açısıyla irdelemiş, öğretsel süreçleri ise eğitim disiplini ile bir ilişki oluşturabilecek şekilde

ele almıştır. Kaptan araştırmasını nitel araştırma yöntemlerini doküman incelemesi ile elde edilen verileri betimsel çözümleme yöntemleri uygulayarak değerlendirmiştir. Araştırmada elde edilen diğer verilerde ise nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kullanılarak uzman kişilerin konuyla ilgili görüşleri alınmıştır. Konu ile ilgili yerli ve yabancı kaynakları da inceleyen Kaptan elde edilen bulgular sonucunda bağlama ve klasik gitarın ülkemizdeki sanatsal ve öğretsel süreçlerinin farklılaştığı ve her iki çalgının da kendilerine özgü bir öğretim şeklinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda çalgıların öğretim süreçlerine ilişkin bazı öneriler getirilmiştir. Araştırma, Kaptanın (2007) araştırmasında nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kapsamında alanda uzman kişilerin görüşlerini alması, bağlamanın içerik olarak kendine has bir öğretim şekline ve sürecine sahip olmasını belirtmesi yönleriyle benzerlikler göstermektedir. Kaptan'ın (2007) çalışmasının araştırmadan en belirgin farkı ise bağlama ile gitarı karşılaştırmasıdır.

Karahan, (2009). "Bağlama Öğretiminde Başlangıç Aşamasına Dair Yeni Bir Yöntem" adlı araştırmasında öncelikle bedensel kuruluşla ilgili olarak bağlamayı seslendirme işi, bağlamanın tutulması, tezenenin belli yönlerde tellere vurulmasıyla eşgüdümlü olarak, parmakların tuşe (klavye, sap) üzerinde hareket ittirilmesi ile ilgili genel işlem basamakları ile çerçevelenebileceğini ifade etmektedir. Bu işlem basamaklarını ise oturuş, kolların durumu, parmakların durumu ve tuşede konumlandırılması, tezenenin tutulması, dizlerin durumu ve gövde ile açıları olarak belirtmektedir. Araştırmanın yöntemi tamamıyla deneysel yaklaşım içerisinde uygulamaya dayanmaktadır. Karahan araştırmasında karşılaşılan güçlüklere etkili çözümleri olası en kısa sürede üretebilen ve doğallığa kök salmış alışkanlıklardan beslenen iyi bir başlangıç yapabilmeyi bu yöntemin özü olarak ifade etmektedir. Araştırma bağlama öğretiminde temel davranışları kazanmada etütsel çalışmaların önemi ve işlevine, bazı fiziksel pozisyonları kazanmada bu materyallerin gerekliliği ve faydalarını içermesi yönleriyle benzerlikler göstermektedir. Karahan'ın (2009) çalışmasında geleneksel türkülerin kullanılmaması araştırma ile arasındaki temel farkı oluşturmaktadır.

Durak, (2007), "Piyano Öğretim Programı Model Önerisi ve Uygulamadaki Görünümü"adlı araştırmasında Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Müzik Öğretmenliği anabilim dalı piyano dersi için kullanılmakta olan mevcut öğretim programlarının durumunu değerlendirmiş ve buradan yola çıkarak sekiz yarıyıllık kapsamlı bir öğretim programı hazırlamıştır. Bu süreçte Durak'ın bir grup öğrenci üzerinde deneysel yöntem ile geliştirdiği model, araştırmanın yapılmasında duyulan ihtiyaç ve hareket mantığı açılarından benzerlik göstermektedir. Durak'ın (2007) çalışmasının deney ve kontrol gruplu deneysel yöntemi içermesi ve hem nitel hem de nicel araştırma kapsamında çalışması araştırma ile arasındaki temel farkı oluşturmaktadır.

Yener,(1987). "Bağlama Öğretim Metodu" adlı üç kitaptan oluşan çalışmasında başlangıç olarak notalama sistemi, bağlamanın tanıtılması, bakımı ve korunması, temel müzik bilgilerini vermiştir. Uygulama bölümünde ise işe sekizlik notalarla birinci tel sol perdesi ile alıştırmalara başlamış, daha sonra aralığı genişleterek re perdesi üzerinde gelişen küçük çaplı egzersiz ve halk türkülerinden örneklere yer vermiştir. Başlangıçta arızasız perdelerden oluşan 2/4'lük usulde ezgilere yer verirken daha sonra hüseyni, kürdi ve uşşak dizilerindeki türkülerle öğretimi sürdürmektedir. Türküler arasında sıklıkla alıştırmalara yer verilmiş olup parmak numaraları üzerinde dikkatle durulmuştur. İlerleme mantığı olarak birinci kitabın sonuna kadar basit usullerdeki ezgilerle hareket edilmiştir. İlerleme aşamasında sekizlik ve onaltılık nota değerlerindeki tartım kalıpları basitten zora doğru işe koşulmuştur. Kitabın son bölümlerinde birinci tel (açık) la perdesine kadar genişleme sağlanarak karcığar ve hicaz dizilerinde örneklere de yer vermiştir. Yener'in (1987) çalışmasının buraya kadar olan bölümleri araştırmanın uygulama bölümünde yer alan öğretim sisteminde özellikle başlangıç perdesi, kullanılan nota değerleri, usuller, türkülerin karar sesleri gibi açılardan büyük oranda benzerlikler göstermektedir.

Atalay ve Alim, (2004). "Bağlama Metodu–1" adlı çalışmalarında başlangıç olarak tezene ve tartım kalıplarının oturması, müzik dilinin öğrenilmesi, rahat çalım ve belirli bir aşama programının gerçekleştirilmesi için özellikle 2/4 ve 4/4 lük usullere yer vermişlerdir. Çalışmada bağlama ve ailesinin tanıtımına, bağlama çalmada gerekli olan temel ilkelere de yer vermektedirler. Çalışmanın uygulamasına ise sekizlik notalarla başlanmaktadır. Çalışmanın bu yönleri araştırma ile benzerlikler göstermektedir. Farklı yanları ise başlangıçta kullanılan nota değerleri, başlangıç perdesi, özgün alıştırma ve etütlerin çalışma içerisinde yer almamasıdır.

Akdağ ve Tuncer, (2006). "Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Türk ve Batı Müziği Çalgıları Dersi (Bağlama) Öğretim Programı" adlı model oluşturma kapsamındaki çalışmalarının başlangıcında programın uygulanmansa ilişkin ilke ve açıklamalara yer vermiş olup bu kapsamda bağlama öğretim programında belirlenmiş kazanımların ön gördüğü bir içerik sınırlaması yapmışlardır. Hazırladıkları programda eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma ve sorgulama, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik ve Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi gibi ortak becerilerin yanı sıra, bağlama öğretimine yönelik sağ ve sol el koordinasyon becerisi, deşifre becerisi, yorumlama becerisi, sahne ve performans becerilerine yer vermişlerdir. Oluşturdukları programda yer alan ödev ya da proje kapsamındaki dinleme ve araştırma çalışmaları, müziği anlamak ve müziği okumak adına yapılan etkinlikler olarak belirtilmektedir. Ancak çalışmada yer alan türkü ve eserlerin sadece isim olarak yer alması ve notalarının bulunmasından dolayı notaların öğretim programındaki seviyeye göre yeniden yazılıp yazılmadığı konusunda yorum yapılamamaktadır. Akdağ ve Tuncer'in (2006) Güzel Sanatlar Liselerine yönelik bu çalışması Güzel Sanatlar Fakülteleri bağlama öğretimi programı kapsamındaki araştırmaya özellikle yukarda belirtilen beceriler yönüyle paralellik ve benzerlik göstermektedir. Kullanılan türkülerin içeriği ve seviyeye göre nasıl düzenlendiğine yönelik bilgilerin yer almamamsı, başlangıç perdesi ve nota değerleri gibi konularda araştırma ile farklılıklar göstermektedir.

Altuğ,(2005). "Uygulamalı Temel Bağlama Eğitimi- Dağar I" adlı metot çalışmasını başlangıç düzeyine göre hazırlamıştır. Bir yandan nota ve temel müzik konuları hakkında bilgilendirmeyi, bir yandan da öğretilen nota ve bilgileri bağlamada uygulama becerisi kazandırmayı amaçlamaktadır. Metot çalışmasında düzümsel (ritmik) çalış biçimi başlangıç ve temel olarak alınmış, her bir ders ve bölüm kendini izleyen bir sonraki derse ya da bölüme hazırlayıcı nitelik taşımaktadır. Kolaydan zora doğru ilerleme mantığı ile hazırlanan metot çalışmasında örmeklerin tümü TRT THM dağarından seçilmiştir. Metodun çalmaya yönelik uygulamasına direk olarak türkülerle başlanmış, başlangıcı kolaylaştıracak ve hazırlayıcı nitelikteki etüt ve alıştırmalar kullanılmamıştır. Ayrıca çalınan eserlerde tartım olarak üstten tezene vuruşlarının ağırlıklı olduğu, alttan ve üstten vuruşlarla ilgili dengenin oluşması konusunda sorun doğurma ihtimali olan bir sekizlik ve iki onaltılık

notalardan oluşa Ankara tartım kalıbı ile başlanmıştır. Metoda hüseyni dizisinde 1. tel 4. ses olan re perdesi üzerinde halk ezgileri ile başlanmıştır. Metot bu yönleri ile araştırmaya benzerlikler göstermektedir. Başlangıç perdesi, türkülerin karar sesleri ve nota değerleri gibi konularda araştırma ile farklılıklar göstermektedir.

Kalender ve Keskin, (2003) "Temel Bağlama Eğitimi" adlı metot çalışmalarının 1. bölümünde bağlamanın tarihçesi, ailesi, bağlamada aranacak özellikler, akort, bakım onarım ve koruma gibi bilgiler verilmiş olup 2. ve 3. bölümler nota öğrenmeye yönelik temel bilgi ve alıştırmaları içermektedir. 4. bölümde bağlama çalmaya yönelik fiziksel pozisyonlar verilmiş olup tezene çalışmalarına 5. bölümde geçilmektedir. 6. bölümde perde yerleri ve parmak çalışmaları bulunmaktadır Eserlerde parmak numaraları, tel numaraları ve tezene yönleri belirtilmekte olup natürel seslerden oluşan alıştırmalardan sonra Hüseyni dizisinde halk ezgilerine geçilmektedir. Çalışmada ilerleme mantığı olarak ritimsel tartımların hâkim olduğu ezgiler ve alıştırmalar kullanılmaktadır. Çalışma bu yönlerden araştırma ile benzerlikler göstermektedir. Kalender ve Keskin'in (2003) çalışması başlangıç nota değeri ve yeri, türkülerin karar sesleri, kullanılan usul yönlerinden araştırma ile farklılıklar göstermektedir.

Kurt, (2009) "Bağlama Düzeni Metodu" adlı metot çalışmasının başlangıç düzeyine yönelik 1. cildinde ilk olarak müzik teorisi üzerine bilgiler verildikten sonra uygulama bölümünde Hüseyni makam dizisinde alıştırmalara geçmektedir. Ağırlıklı olarak ritimsel tartım kalıpları içerisinde tezene vuruşlarına yönelik alıştırmalardan sonra basit usullerdeki halk ezgilerine geçilmiş, başlangıç nota değeri olarak ise 4'lük ve 8'lik notaları aynı ölçü içerisinde vermektedir. Türkü notaları ses ve saz için ayrı ayrı iki parti olarak yazılmış olup üzerlerinde tezene yönlerini gösteren işaret ve parmak numaralarını gösteren rakamlar bulunmaktadır. Kurt metot çalışmasında makam dizisi olarak Hüseyni, Kürdi ve Hicaz dizilerine yer vermektedir. Çalışma içerisinden seçilerek verilen bu konular araştırmaya benzer özellikler içermektedir. Kurt'un (2009) çalışmanı araştırmadan ayıran en temel fark ise bağlama düzenine göre yapılmış olmasıdır.

Turan, (1997). "Çöğür Metodu-Kısa sap Bağlama Düzeni" adlı metot çalışmasının başlangıcında Çöğürün tarihçesi ve fiziki yapısı hakkında bilgi vermektedir. Daha sonra bağlamanın tutuş şekli ve çalma tekniği hakkında bilgi

verdikten sonra Hüseyni dizisi ve perde yerlerini tanıttıktan sonra Hüseyni dizisinde bir repertuara yer vermekte 4'lük ve 8'lik notalardan oluşan birkaç alıştırma ve eserin hemen ardından 8'lik ve 16'lık notalardan ve bunların noktalı tartımlarından oluşan karışık tartımlı alıştırma ve eser çalışmalarına geçilmektedir. Çalışmada bazı eserlerin tartım yönünden dikkat edilmesi gereken bölümlerinde ayrıca tezene yönleri daha koyu renkte yazılarak belirtilmektedir. Çalışmada Hüseyni, Kürdi, Karcığar ve Hicaz makam dizileri görülmektedir. Çalışma içerisinden seçilerek verilen bu konular araştırmaya benzer özellikler içermektedir. Ancak çalışmayı araştırmadan ayıran en temel fark bağlama düzenine göre yapılmış olmasıdır.

İlgili literatür içerisinde yer alan çalışmalardan bağlama metotları kimi yönleri ile araştırmayla farklılıklar gösterse de bunlar içerisinde en belirgin farkın araştırmanın uygulama ve kuram niteliğindeki kısmının planlı bir süreç içerisinde öğrenci dönütleri, uzman grubu görüşleri ve panel (danışman) grubu görüşlerinin de katkısı ile düzeltmeler yapılarak geliştirilmiş olması, metot çalışmalarının ise mesleksel deneyimi içeren kişisel görüşlere dayalı bir yaklaşımla yapılmış olmasıdır.

6.3. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen öneriler "alanda uygulamaya yönelik öneriler" ve "araştırmacılara yönelik öneriler" olmak üzere iki başlık altında verilmiştir.

6.3.1. Alanda Uygulamaya Yönelik Öneriler

Güzel Sanatlar Fakülteleri için yapılan bu araştırmanın etkililiğinin daha somut biçimde ortaya çıkarılabilmesi için Devlet Konservatuarları ve Eğitim Fakülteleri bünyesindeki müzik bölümlerinde de denenmesi yararlı olacaktır.

Araştırmanın uygulaması Erciyes üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümünde uygulaması yapılan bu araştırmanın üç öğrenci üzerinde yapılmasının nedeni söz konusu fakültede bağlama dersini üç öğrencinin seçmesinden kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı araştırmanın verilerinin daha somut biçimde ortaya çıkabilmesi için sayıca daha kalabalık bir öğrenci yoğunluğuna sahip fakülte ya da devlet konservatuarında daha çok sayıda odak öğrenci grubu üzerinde yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın çalgısal beceriyi gösteren gözlemci raporlarını oluşturma aşamasında yapılan pilot çalışma, mevcut imkânlardan dolayı bir öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu tür bir ölçek geliştirmede yine alanla ilgili öğrencilerin sayıca kalabalık olduğu Devlet konservatuarları, Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Eğitim Fakülteleri bünyesindeki müzik bölümlerinde birkaç öğrenci üzerinde yapılması önerilmektedir.

Güzel Sanatlar Fakülteleri için yapılan bu araştırmanın etkililiğinin daha somut biçimde ortaya çıkarılabilmesi için Devlet Konservatuarları ve Eğitim Fakülteleri bünyesindeki müzik bölümlerinde de uygulanması yararlı olacaktır.

Uygulamada planlanan süre içerisinde Hüseyni, Kürdi ve Hicaz olmak üzere üç makam dizisi çalışılabilmiştir. Bu planlama zaman ve imkân açısından daha da genişletilerek daha fazla makam dizisi üzerinde yapılması sağlanmalıdır. Yine uygulama içerisinde farklı usullerin öğretime dâhil edilmesi yarar sağlayacaktır.

Araştırmanın uygulaması bağlama başlangıç düzeyini içerdiği için uygulama sonucunda ortaya çıkan öğretim programının Güzel Sanatlar Fakültelerinin yanında Güzel Sanatlar Liseleri, Devlet konservatuarları ve Eğitim Fakülteleri bünyesindeki Müzik Bölümlerinde de kullanılmasının mutlak yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bağlama dersinin yapılacağı herhangi bir yerde eğer başlangıçtan itibaren öğretim yapılacaksa bu dersi yürütenlerin başlangıç eğitiminin önemi hakkında bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır.

Başlangıç eğitimi alan öğrencilerin uygulama esnasında çalgısal becerilerini daha da geliştirebilmeleri için kendilerini çalgısal anlamda daha yoğun biçimde ifade edebilecekleri ortamlar ve etkinlikler düzenlenmelidir.

Çalgı eğitimi verecek akademisyen eğitimcilerin eylem araştırması konusunda bilgilendirilmeleri ve böylece kendi uygulamaları içerisinde alınacak dönütler, derslerin içeriğini geliştirme ve verimini artırmalarını sağlayacaktır.

Bu araştırma, yöntemin ele alınışı açısından, farklı deney gruplarının performanslarının ölçülmesi için yapılacak araştırmalarda kullanılabilir. Ayrıca bu araştırma farklı geleneksel çalgılarla ilgili çalışmalara örnek teşkil etmesi bakımından bir model olarak kullanılabilir.

6.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Üç makam dizisi üzerine yapılan araştırma, süre sınırlaması olmayan bir ortamda, daha geniş bir periyotta Türk Halk Müziğinde sık kullanılan tüm makam dizileri üzerinde yapılabilir.

Bu araştırmanın Türk Halk Müziğinin tüm çalgıları üzerine yapılması önerilmektedir.

Bu araştırma bağlamayla direkt ya da dolaylı derslerle birlikte disiplinler arası bir yaklaşım içerisinde yapılandırılabilir.

Tüm bunların yanında araştırma geleneksel kültürü tüm yönleri ile ele alan bir yaklaşım ile yapılandırılıp uygulaması yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Ali, Filiz. (1987) *Müzik ve Müziğimizin Sorunları*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Açıkgöz, Kamile Ün (2003). *Aktif öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.

Akdağ, A. K. Tuncer, Ç. (2006). *Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Türk ve Batı Müziği Çalgıları Dersi Bağlama Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü.

Akkaş, Salih (1996). *Müzik Tarihi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları

Aksoy, Bülent.(1985)*Tanzimat'tan Cumhuriyete Musiki ve Batılılaşma. Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*. Cilt 5. İstanbul: İletişim Yayınları.

Aksüt, Sadun. (1998) Türk Musikisi Çalgı Eğitiminde Metot İhtiyacı.(14–18 Haziran 1998) *Birinci Müzik Kongresi Bildirileri*. Ankara: Evren Ofset, 415–416

Altuğ, Nevzat. (1988) Ülkemizde Daha Çok Sözlü Müzik Türlerinin Yaygınlaşmış Olması ve Çalgı Müziğinin Yeterince Yaygınlaşmamış Olması Üzerine Bir Analiz. .(14-18 Haziran 1998) *Birinci Müzik Kongresi Bildirileri*, Ankara: Evren Ofset.

Aydın Atalay, M. Kemal Alim, Y. (2004). *Pozisyonlarla Uzun Sap Bağlama Metodu*. Bursa: Aktüel Basım Yayın.

Başaran, İbrahim Ethem.(1987) *Eğitime Giriş*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Behar, Cem. (1998). *Aşk Olmayınca Meşk Olmaz*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık.

Bloom, Benjamin S, (1998)*İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*, İstanbul: MEB yayınları.

Beşiroğlu, Şehvar.(1999) Türk Musikisi Çalgı Eğitiminde Metot Kavramı. (14–15 Mayıs 1998) *5. İstanbul Türk Müziği Günleri, Türk Müziğinde Eğitim Sempozyumu.* Ankara: Kültür Bankalığı Yayınları.

Beşiroğlu, Şehvar.(1998) Türk Musikisinde Üslup ve Tavır Açısından Meşk. (15–16 Mayıs 1997) *4. İstanbul Türk Müziği Günleri, Türk Müziğinde Eğitim Sempozyumu.* Ankara: Kültür Bankalığı Yayınları, 136-142

Bilen, Mürüvvet. (1999) *Plandan Uygulamaya Öğretim*.Ankara: Anı Yayıncılık.

Burden, Paul. R. Byrd, David M. (1994) Methods For Effektive Teaching. (Edition 1st) Publisher: Allyn and Bacon.

Büyüköztürk, Şener, Çakmak, Ebru K, Akgün, Özcan E, Karadeniz, Şirin, Funda, Demirel(2008) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Pagem Yayıncılık

İlhan, Ayşe Çakır. (1999) İlköğretimde Değişen Yapı ve Sanat Eğitimi. (23-24 Ekim 1999) *III. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu- Bildiriler*. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarsus: Koca oluk Basım ve Yayınevi.

Çam, Nusret. (1999) *İslam'da Sanat Sanatta İslam*. Ankara: Akçağ Basın Yayın Pazarlama.

Çilden, Şeyda. (2003) Çalgı Eğitiminde Nitelik Sorunları.(30-31 Ekim) *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu,* , İnönü Üniversitesi. Malatya, 542–548

Çimen, Gül.(1995) Piyano Başlangıç Metotlarına Bir Bakış. *Orkestra Müzik Dergisi*: Haziran s. 258

Çimen, Gül.(1995) Piyano Başlangıç Metotlarına Genel Bir Bakış. *Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi 16.* Trabzon. Selva Yayıncılık.

Demirel, Özcan.(2008) *Öğretim İlke ve Yöntemleri. Öğretme Sanatı*. Ankara: Pagem Yayıncılık.

Demirel, Özcan.(2005) *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Öğretme Sanatı.* Ankara: Pagem Yayıncılık.

Demirsipahi, Cemil.(1975) *Türk Halk Oyunları*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Derin, Uğur Yalçın. (2007) *Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Öğrencilerinin Çalgı Seçim Yöntemi, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.* Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Duban, N.(2008). *İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersinin sorgulamaya dayalı Öğrenme Yaklaşımına Göre İşlenmesi: Bir Eylem Araştırması*. Yayımlanmış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Durak, Y.(2007). *Piyano Öğretim Programı Model Önerisi ve Öğretimdeki Görünümü.* Doktora Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Eke, Metin.(2003). Türk Halk Müziği Ezgilerinde İcra ve Yorum. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*(30–31 Ekim 2003) Malatya: Cumhuriyet Üniversitesi, s.352–356

Ekici, Savaş (2006). *Bağlama Eğitimi Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Yurt Renkleri Yayınevi.

Ekiz, Durmuş. (2003) *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Elbaş, Oğuz.(2002) Günümüz Türkiye'sinde Müzik Kültürünün Tarihsel Kökleri. *21. YY Başında Türkiye'de Müzik Sempozyumu* (15-16 Mart 2002) Ankara: Rekmay Ltd. Ştd. 345-350.

Fidan, Nurettin. Erden, Minüre.(1993) *Eğitime Giriş,* Ankara: Meteksan Matbaacılık.

Erden, Münire. Akman, Yasemin. (2001) Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Fenmen, Mithat. (1991). *Müzikçinin El Kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Gazimihal. Mahmut Ragıp. (1975) *Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Sazlarımız.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gedikli, Necati. (1999) *Bilimselliğin Merceğinde Geleneksel Musikilerimiz ve Sorunları.* İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Gürgen, Elif Tekin.(2006) Müzik Eğitiminde Yaratıcılığı Geliştiren Yöntem ve Yaklaşımlar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 7, Sayı 12. Malatya.

Hançerlioğlu, Orhan. (1979) *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

Hansen, K. T. (1996) *Handbook of Research on Teacher Education*. Skula, J. (Ed.). New York: Macmillan.

Jewell, M. J. Tichenor, M. (1994). Curriculum framework for Journal writing in pirimary grades. *Annuel Meeting of the International Reading Association (39th, Toronto, Ontario)*. Canada: 8-13 May.

Johnson, A. P.(2005). *A short guide to action resarch*. (Second Edition). Boston: Allyn&Bocon.

Kalender, Cemalettin. Keskin, Levent. (2003) *Temel Bağlama Eğitimi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Kalyoncu, Nesrin., Özata, Cemal.: "Sözlü Aktarım Geleneği Bağlamında Çalgı Öğretimi: Bolu İli Örneği." *38. International Congress of Asian and North African Studies*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara (Basım aşamasındadır.)

Kamacıoğlu, Filiz. (1993) Eğitim Müziği ve Kodaly Metodu. (26–28 Nisan 1993) *1. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu* Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi. Trabzon. 128-130.

Karahan, C. (2009). Bağlama Öğretiminde Başlangıç Aşamasına Dair Yeni Bir Yöntem. (23–25 Eylül 2009) *9.Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu* 19 Mayıs Üniversitesi. Samsun. (Basım aşamasında)

Karahan, Can(2010). *Bağlama Öğretiminde Yeni Bir Yöntem.* Ankara: Okutman Yayıncılık.

Kaptan, Z. (2007). *Ülkemizde Bağlama ve Klasik Gitarın Sanatsal ve Öğretsel Süreçler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Doktora Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Karasar, Niyazi.(2009) *Bilimsel Araştırma Yöntemi.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karolyi, Otto.(1996) *Müziğe Giriş*. (Çev: Mehmet Nemutlu) İstanbul: Pan Yayıncılık.

Kınık, Mehmet. (2005) Bağlama Eğitiminde Etütsel Çalışmaların Önemi Bu Çalışmaların, Çalgı Müziğinin Gelişimine ve Toplu İcralarda Uyuma olan Etkisi. (14-16 Nisan 2005) *Müzik Sempozyumu* Kayseri: Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Yayınları No: 1.

Kınık, Mehmet. (2009) Türk Halk Çalgılarının Birey Olarak Öne Çıkarılması, Kendi İçerisindeki Orkestral Yapılanmasındaki Mevcut Durumu ve Geleceği. (14-16 Aralık 2007) *Halk Müziğinde Çalgılar Uluslar Arası Sempozyumu* İstanbul: Motif Vakfı Yayınları No: 8.

Koç, Adnan. (2000) *Bağlama Eğitiminde Görülen Problemler ve Bunların Çözüm Yolları.* Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kurt, Cengiz. (2009). *Bağlama Düzeni Metodu*. Ankara: Sistem Ofset Yayıncılık.

Kuzu, Abdullah. (2005). *Oluşturmacılığa Dayalı Çevrimiçi Öğretim: Bir Eylem Araştırması.* Yayımlanmış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Entitüsü, Eskişehir.

Kuzu, Abdullah. (2009), The Journal of International Social Research. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergis Volume 2/6* Winter 2009.

Küçükahmet, Leyla. (2007) *Program Geliştirme ve Öğretim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Merriam, Alan Parker. (1964) *The Antropology of Music*, Evanston, IL: NorthwesternUniversty Pres.

Oğuzkan, A. Ferhan. (1996) *Eğitim Üzerine*. Ankara: Ülkü Yayınları.

Okutan, Bülent. Şahin, Özcan. Demir, Hatice. Bostancı, Ertuğrul. Öcal, Nurcan. Toydemin, Danyal. Demirci, Gökçen. Acar, Feyzullah. Yoldaş, Zarif. (2009) *Öğretim Yöntem ve Teknikleri.* Ankara: İhtiyaç Yayıncılık.

Olgun, Safa.(1993) Çağdaş Keman Eğitiminde Türk Motiflerinden Yaralanma. *1. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu.* 26-28 Nisan 1993 Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon.

Oransay, Gültekin. (1978) *Musiki Tarihi ve Stil Bilgisi Sınıf III.* Ankara:Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu Yayını.

Otacıoğlu, Sena Gürsen. (2005) *Müzik Öğretmenliği Piyano Eğitimi Dersi İçin Bir Model Denemesi.* Doktora Tezi.Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Ögel, Bahaettin.(1991) *Türk Kültür Tarihine Giriş. C. 9* Ankara:Başbakanlık Basım Evi.

Özalp, Nazmi.(2000) *Türk Musikisi Tarihi*. İstanbul:Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 3109, 2

Özen, Nuray.(2004) Çalgı Eğitiminde Yararlanılan Müzik Eğitimi Yöntemleri. Ankara: *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 24, Sayı 2.

Özmenteş, Sebahat. Müzik Eğitiminin Boyutları ve Çalgı Eğitimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6 Sayı: 9. Malatya, 2005 (Bahar)

Öztuna, Yılmaz. (2006).*Türk Mûsıkîsi Ansiklopedik Sözlüğü*. Ankara: Orient Yayınları.

Püsküllüoğlu, Ali. (1994) *Arkadaş Türkçe Sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi

Saban, Ahmet.(2004) Öğrenme Öğretme Süreci. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Shamrock, Mary. (1997) Orff – Schulwerk an integrated foundation. *Music Educaters Journal*, 83(6), 41- 44.

San, İnci, (2003) *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Saydam, Akif.(1988) Türkiye'de Çalgı Eğitiminde Metot İhtiyacı. *Birinci Müzik Kongresi Bildirileri* 14–18 Haziran 1998. Ankara: Evren Ofset, 421–423

Sönmez, Veysel.(1997) *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. 7. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sönmez, Zeynel. (2009) *Bağlama Düzeni Metodu*. Ankara: Karaca Ofset.

Sun, Muammer.(1996) *Türkiye'nin Kültür, Müzik, Tiyatro Sorunları*. Ankara: Kültür Yayınları.

Sun, Muammer. Katoğlu, Murat.(1993) *Türkiye'nin Kültür Sanat Sorunları*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Tanrıkorur, Cinuçen.(2003) *Osmanlı Dönemi Türk Musikisi*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Tatar, Jale. (1993) Başlangıç Piyano Metotlarında Türk Kültüründen Yararlanma Yolları. *1. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu* 26–28 Nisan 1993. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi.121–123

Tecimer Kasap, Beril. Suzuki Okulu Metodu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* Cilt: 6 Sayı: 9. Malatya, 2005 (Bahar) 115–128

Toksoy, Atilla Coşkun. 2005. Günümüz Müzik Eğitiminde Kullanılan Metotlar ve Yaklaşımlara Genel Bir Bakış. *Müzik ve Bilim Dergisi 4* (Eylül 2005). http://www.muzikbilim.com/4e_2005/toksoy_ac.html. (Erişim Tarihi: 11, 01,2010)

Tufan, Semlin.(1997) 4–8 Yaş Grubu Öğrencilerinin Müzik ve Piyano Eğitimi. *Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi.* 16. Selva Yayıncılık. Trabzon,

Tura, Yalçın.(1988) Türk Musikisi Meseleleri, İstanbul: Pan Yayıncılık.

Turan, Bahattin.(1997). *Çöğür Metodu*. İzmir: Can Ofset.

Türkdoğan, Galip.(1984) *Sanat Eğitiminin Yöntemleri*, Ankara: Kadıoğlu Matbaası.

Türkkan, B.(2008). *İlk Öğretim Görsel Sanatlar Bağlamında Görsel Kültür Çalışmaları.* Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Türkoğlu, Özgür. (2005). *Bağlama Eğitiminde Etüt ve Egzersizlerin Gerekliliği Üzerine Bir Çalışma.* Yüksek. Lisans. Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

Uçan, Ali.(1996) İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi,(2. Baskı) Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Uçan, Ali.(1997) Müzik Eğitimi, Temel Kavramlar İlkeler Yaklaşımlar, (2.Baskı) Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Uçan, Ali. Yönetken, Halil Bedii. Fenmen, Mithat. Sun, Muammer. Bayraktar, Ertuğrul ve Aydoğan, Salih. (1993) Müzik Eğitimi, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Uslu, Mustafa. (1996). Türkiye'de Çalgı Eğitiminin Yaygınlaştırılmasında ve Geliştirilmesinde Çok Seli Müzik Eğitimi Görüşü. *II. Ulusal Eğitim Sempozyumu* 18–20 Eylül Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi. İstanbul

Uz, Abdullah. (2002). Türkiye'de Çalgı Eğitimciliği-Piyano Eğitimciliği Sorunu. *21. YY Başında Türkiye'de Müzik Sempozyumu*. 15–16 Mart 2002. Ankara: Baskı: Rekmay Ltd. Şti. 147–161

Yahya, Gülçin. (1998) Türk Çalgı Musikisinin Geliştirilmesi Üzerine Görüş ve Öneriler. *4. İstanbul Türk Müziği Gönleri, Türk Müziğinde Eğitim Sempozyumu.*15-16 Mayıs 1997 Kültür Bakanlığı Yayınları,70-74

Yazıcıoğlu, Yahşi ve Erdoğan, Samiye(2004).SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yener, Sabri.(2003) *Bağlama Öğretim Metodu* I. Baskı: Ankara: Cem Ofset.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan.(2008) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan.(2005) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yiğit, Fatih.(2000) *Müzik eğitiminde Kodaly Metodunun Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

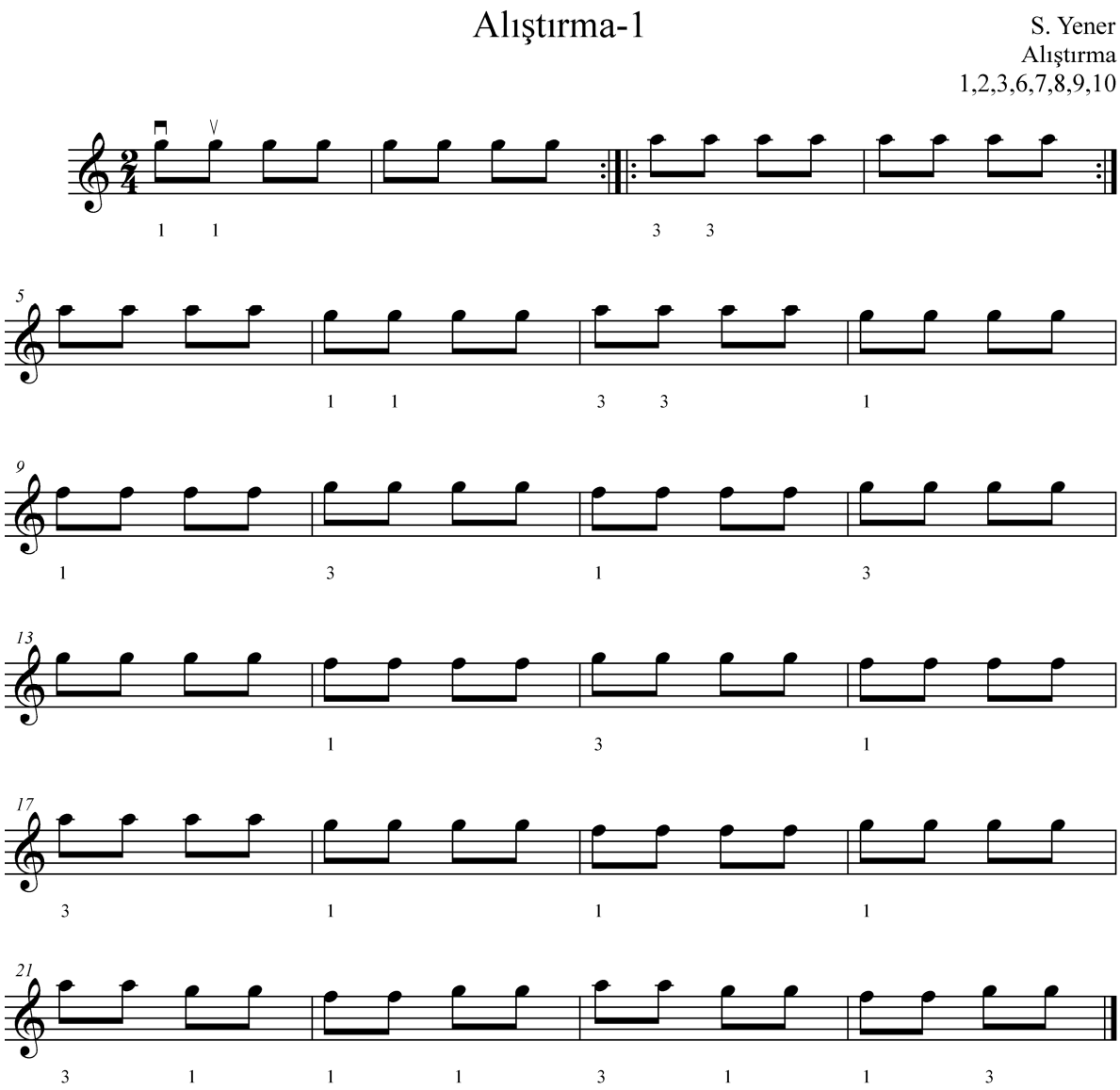
(http://kanalkultur.com/de/content/view/449/1/) Atılgan, Halil. Kopuzun Anadolu'daki Torunları, Erişim Tarihi: 05/02/2010.

http://www.tdkterim.gov.tr/bts/ Erişim Tarihi: 23/03/2010

(www.universite-toplum.org), Üniversite ve Toplum, Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi Erişim Tarihi: 20/04/2010
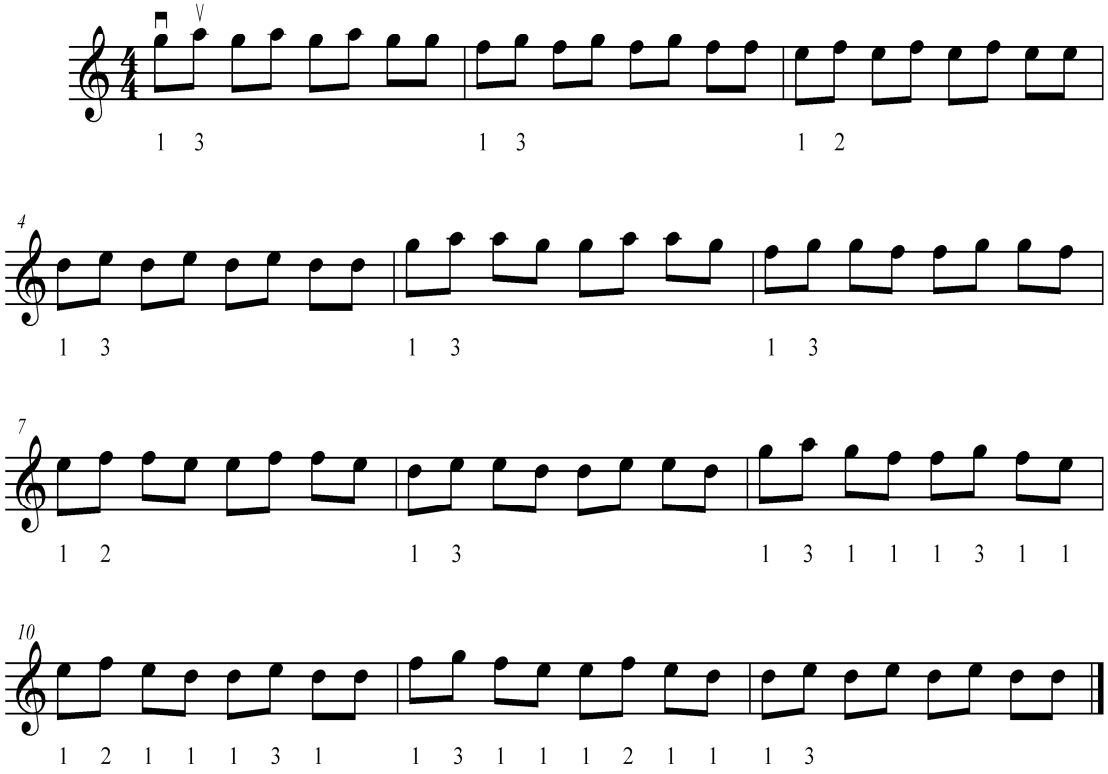
EKLER

EK.1.
Bağlama Dersi İşleyiş Sürecinde Kullanılan Notalar

Alıştırma-2
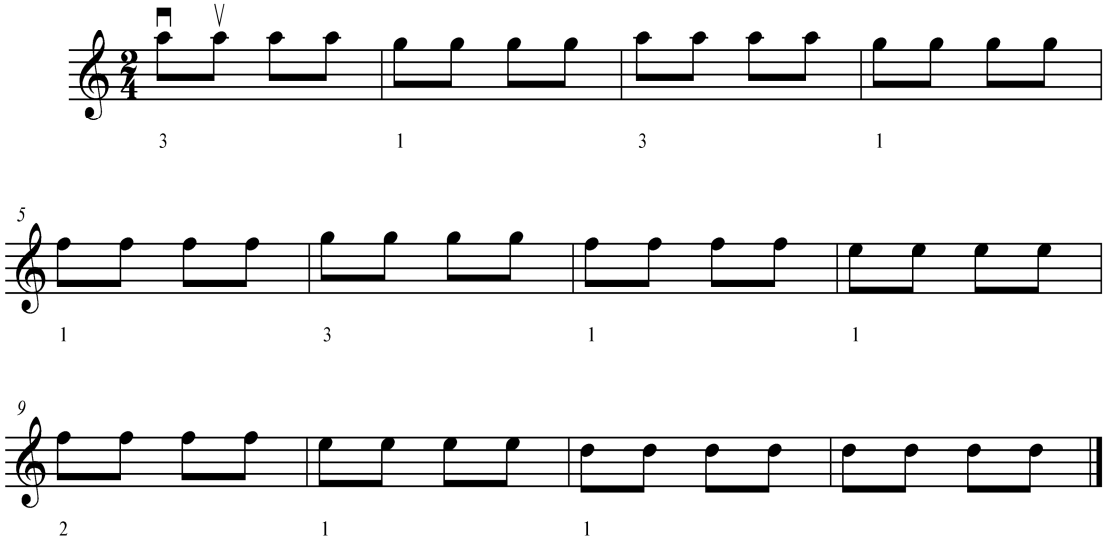
Mehmet KINIK

Alıştırma-3
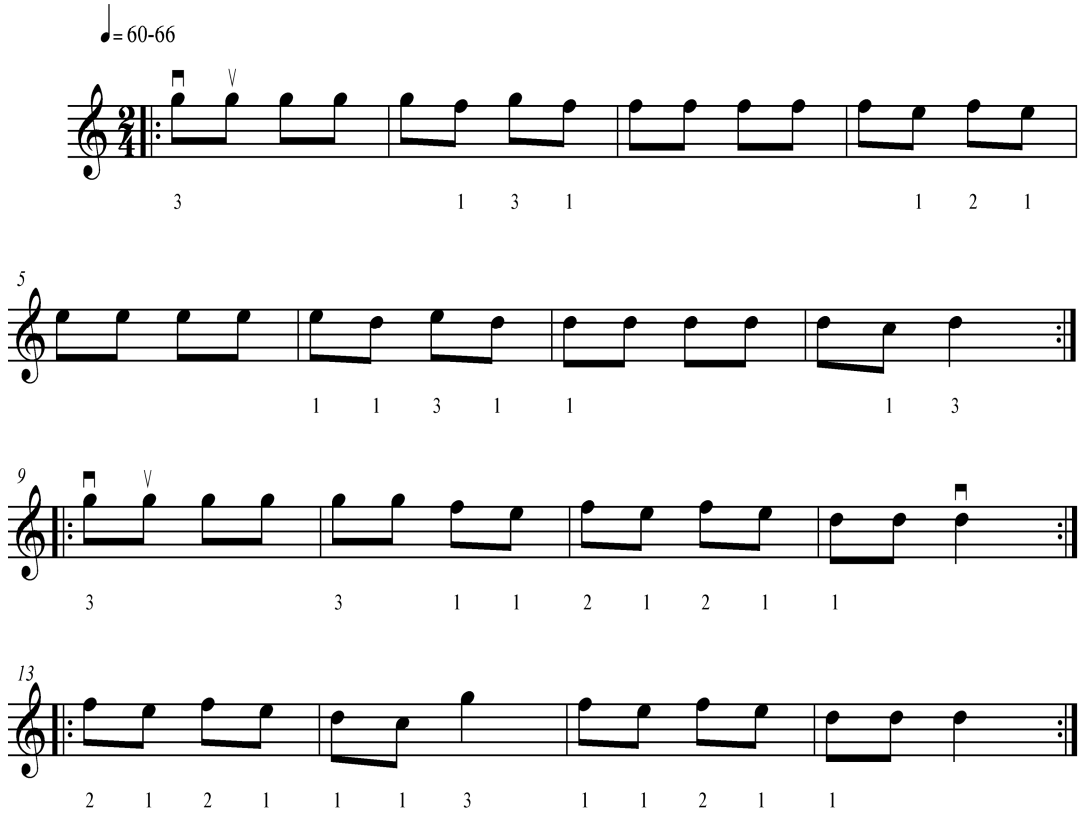
Koyun Gelir

S. Yener

Not: Bu türkünün orjinalinde mi perdesi iki komalık bemol olmasına karşın bu alıştırmada naturel kullanılacaktır.
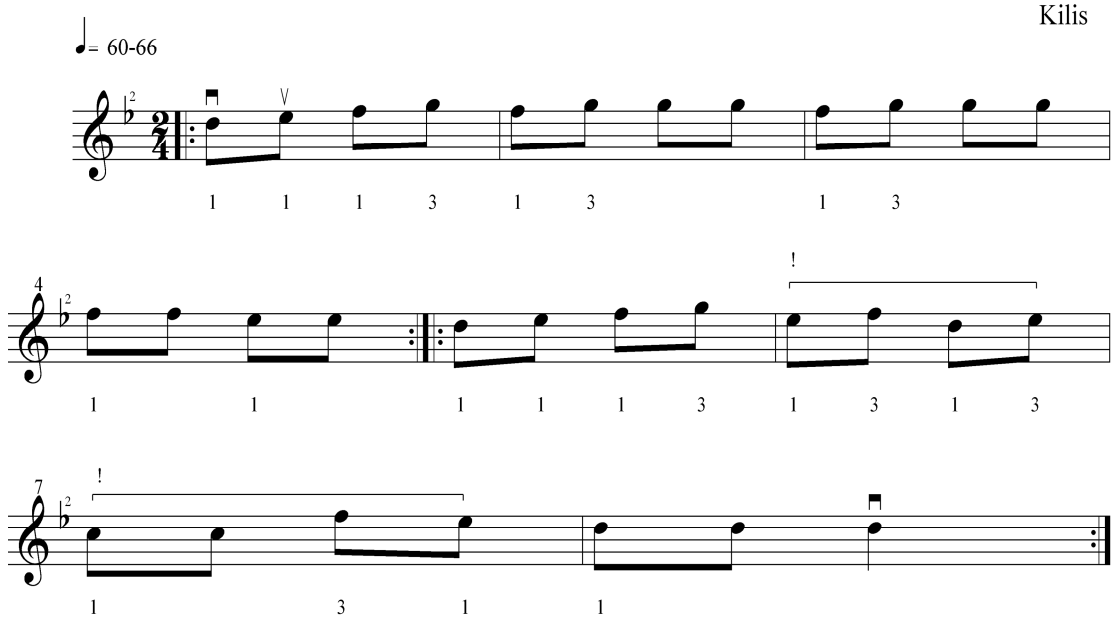
Alıştırma-4

Alıştırma-5

(Süt İçtim Dilim Yandı)
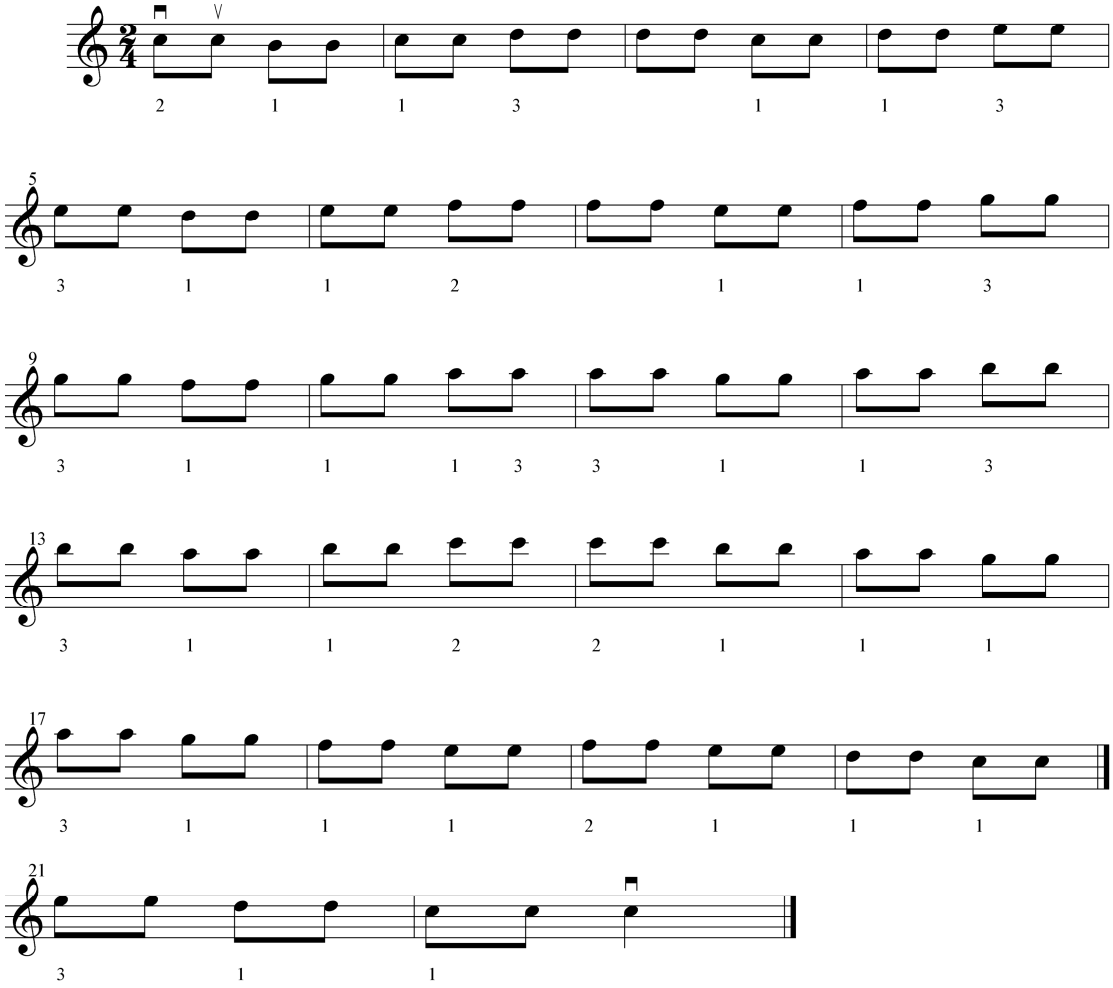
Kilis

Alıştırma-6

♩= 60-66
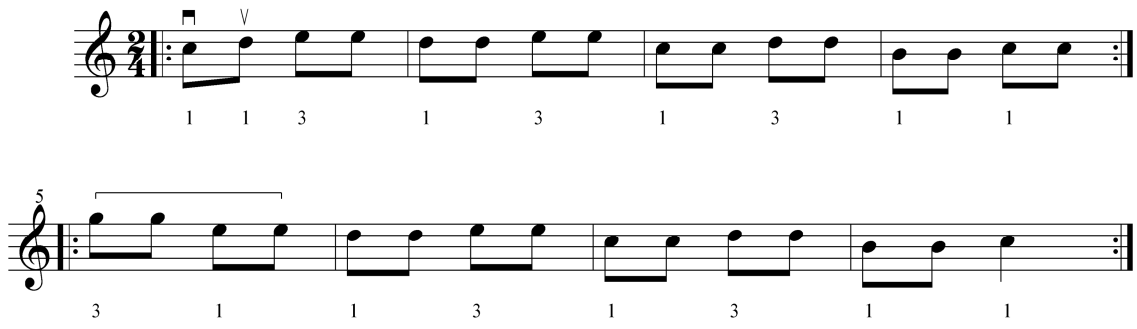
Mehmet KINIK

Alıştırma-7

(Bilmeme Şu Feleğin)
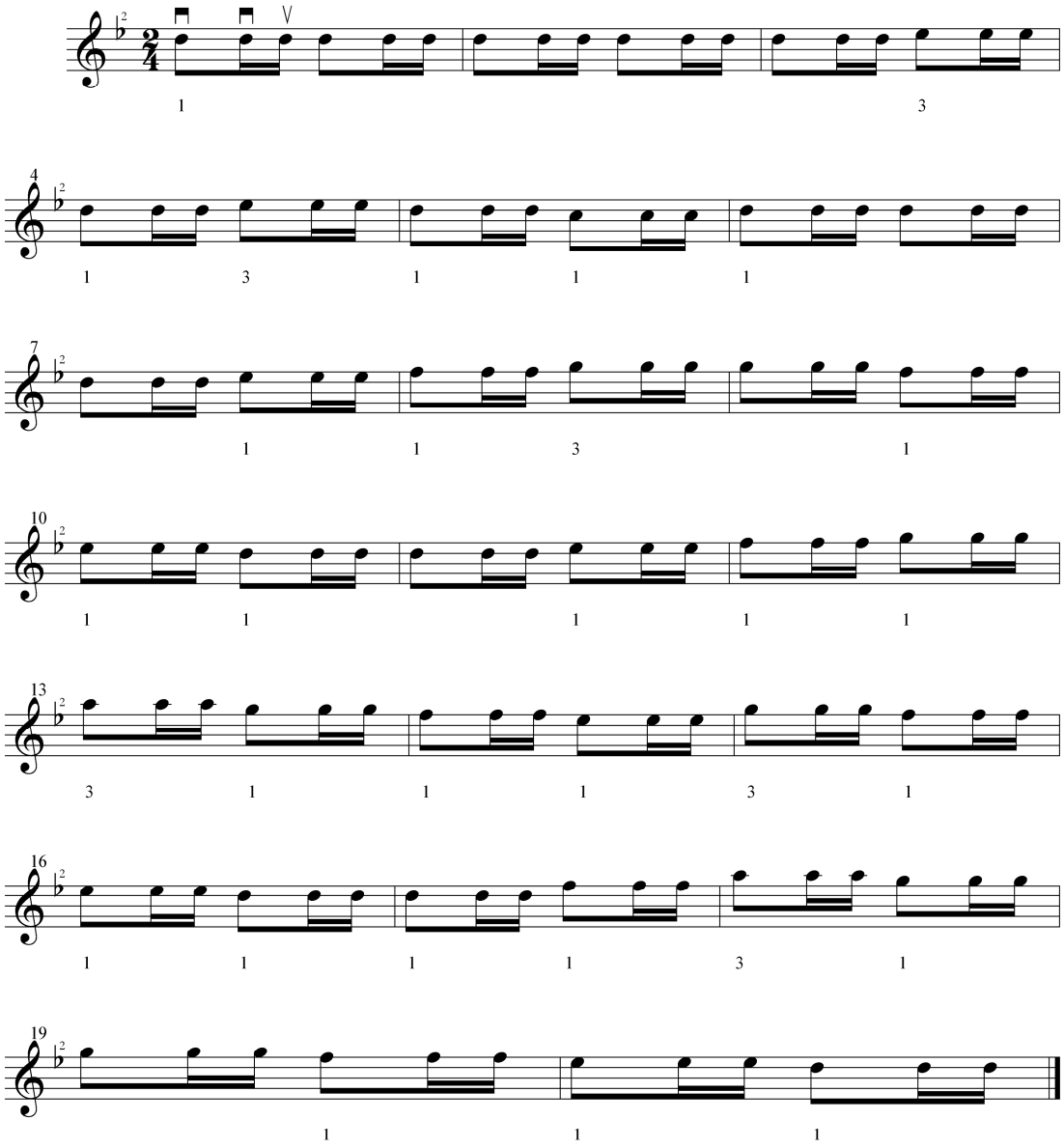
Anonim

Alıştırma-8

♩= Uygun Görülen Metronomda
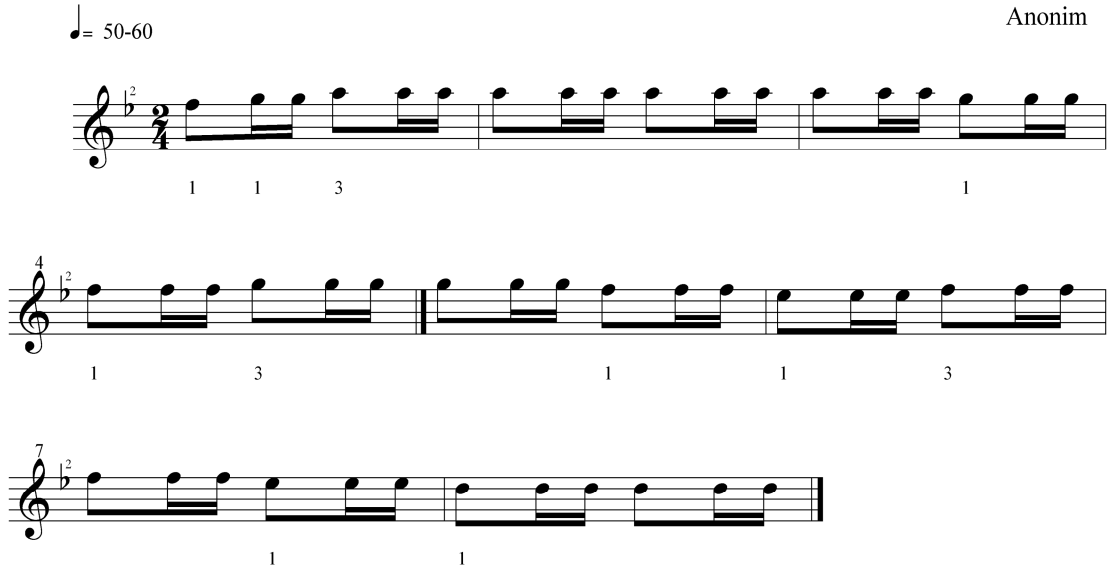
Mehmet KINIK

Alıştırma-9a

Dağı Duman Olanın
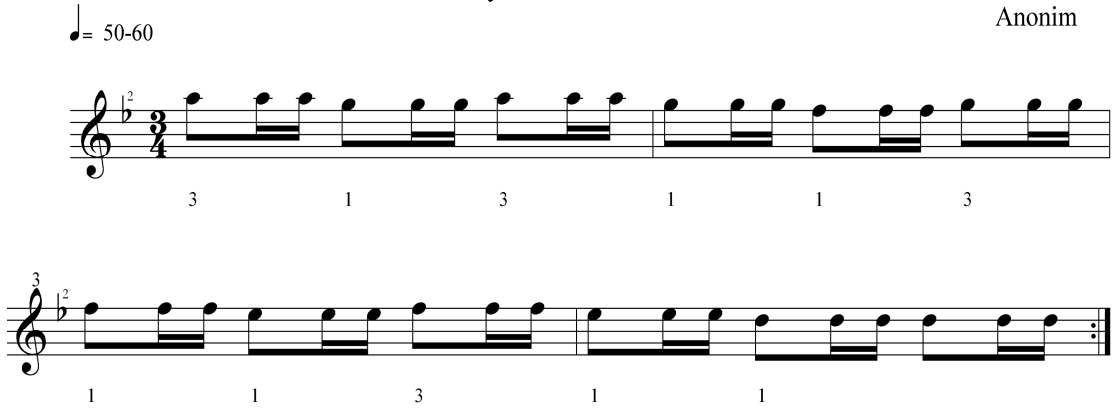
Anonim

Alıştırma-9b
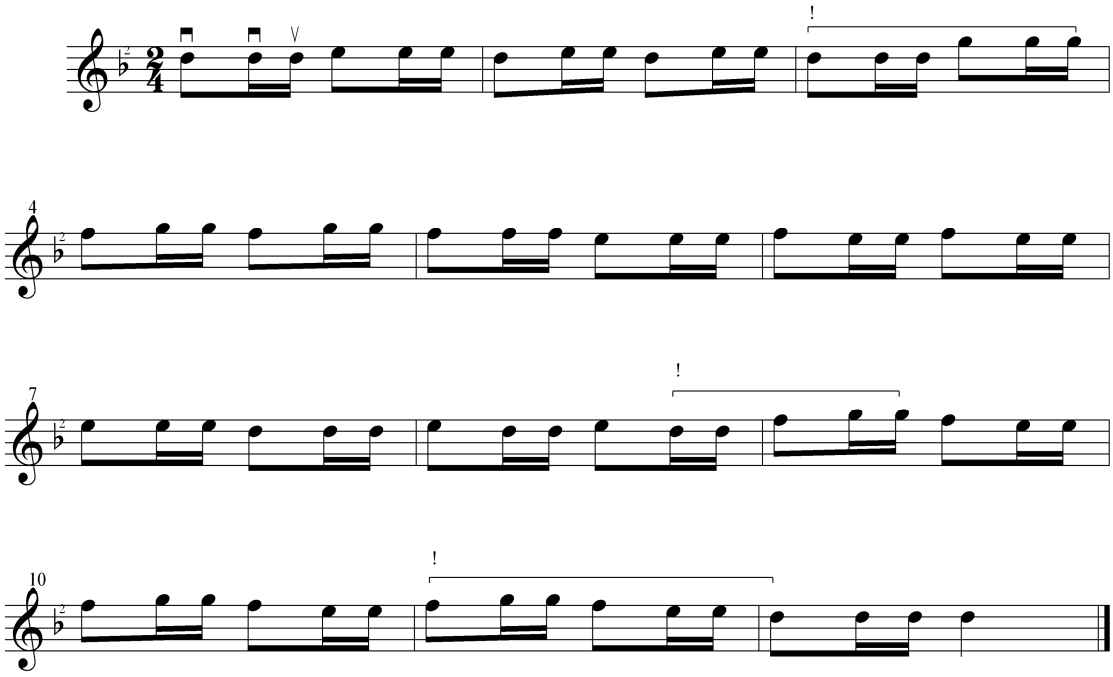
Koyun Gelir

Anonim

Alıştırma-10
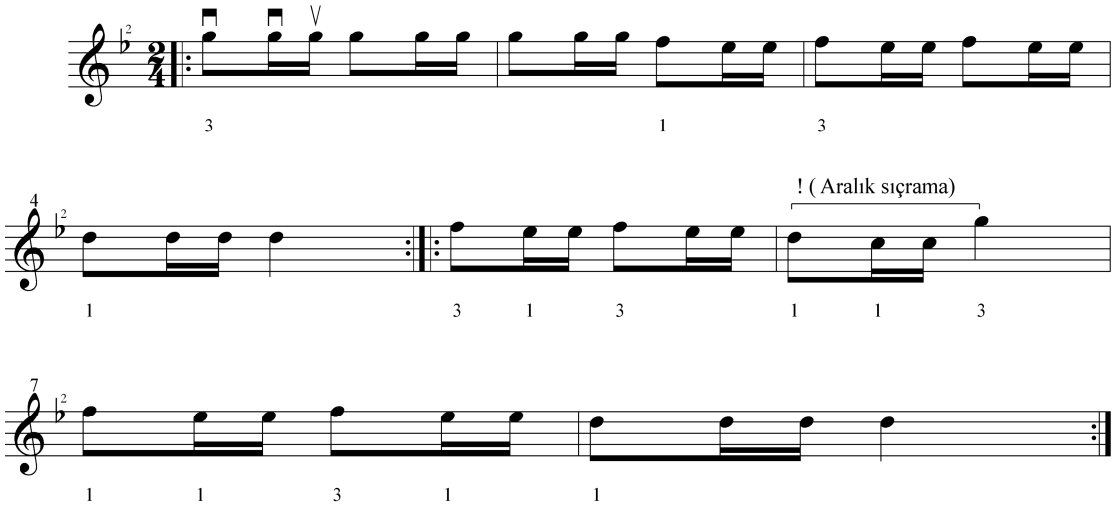
Mehmet KINIK

Alıştırma-11

Maçka Yolları
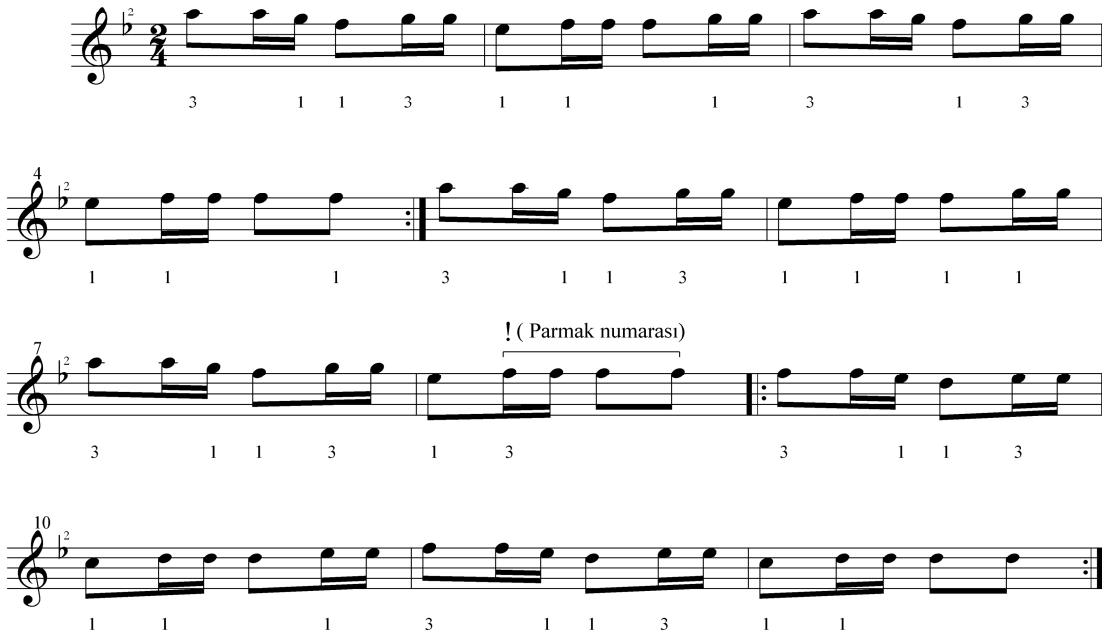
Tırabzon

Alıştırma 12
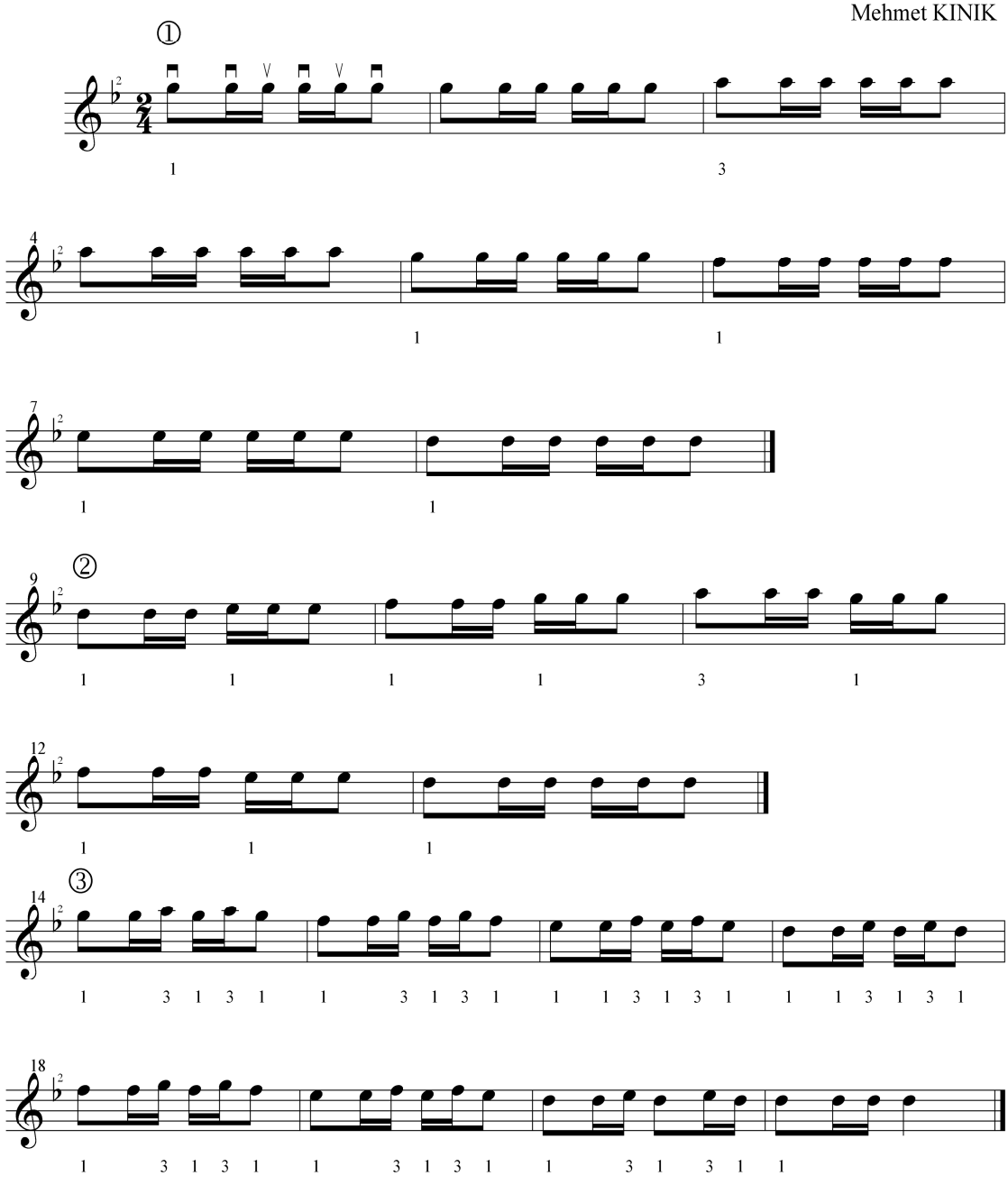
Arzu Ederdiniz

Nevzat Altuğ

Alıştırma 13

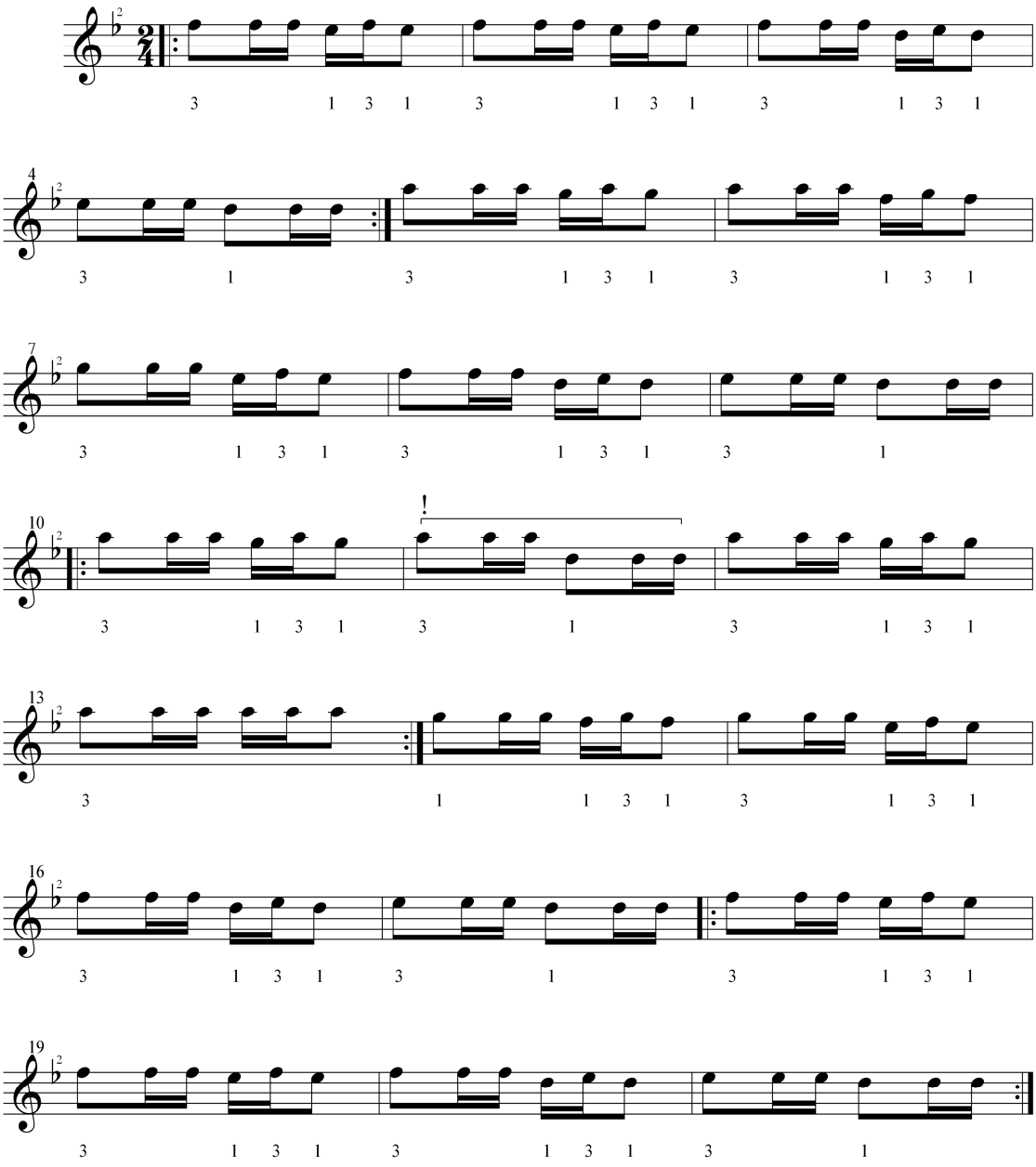
Mehmet KINIK

Alıştırma -14

Kırıkhan Havası
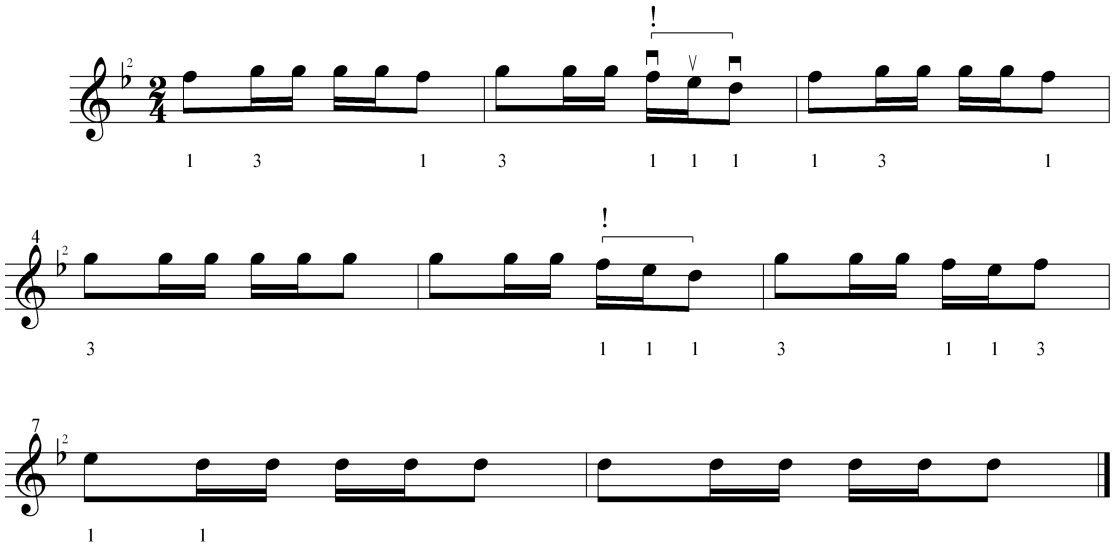
S. Yener, s.61

Alıştırma 15

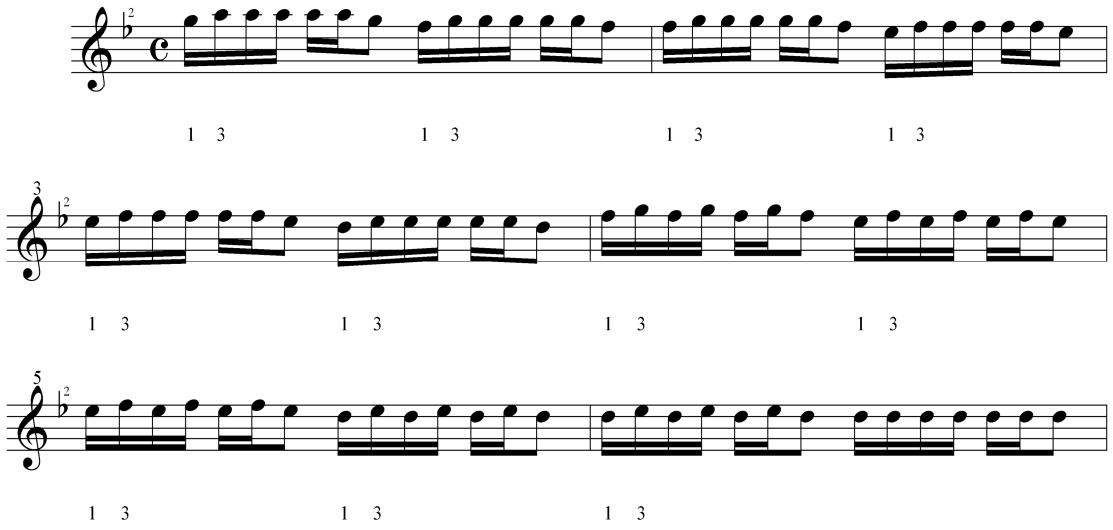
Halay Başı Kim Çeker

S. Yener, s.62

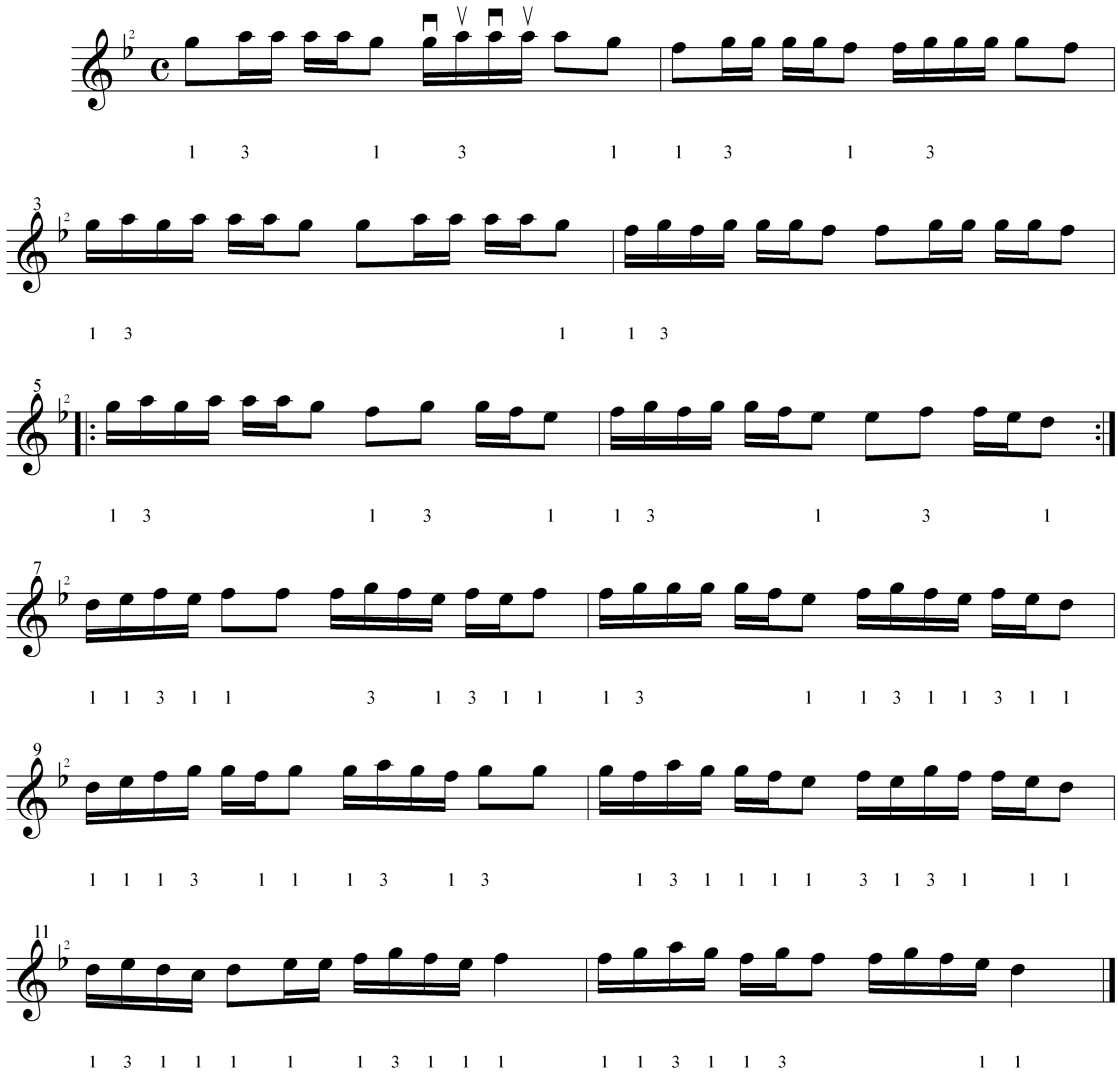
Alıştırma -16

M. KINIK

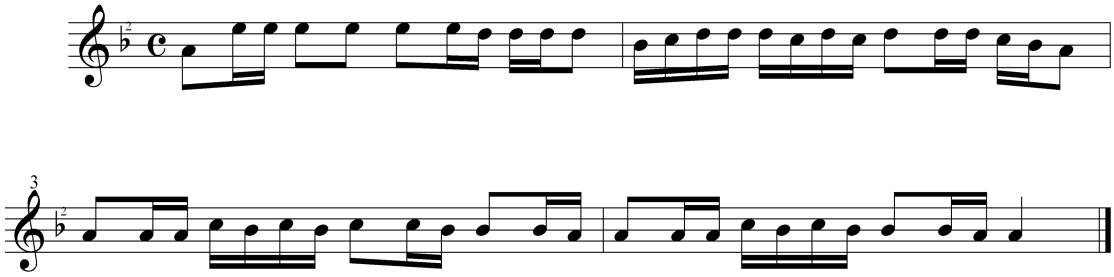
Alıştırma -17a

Mehmet KINIK
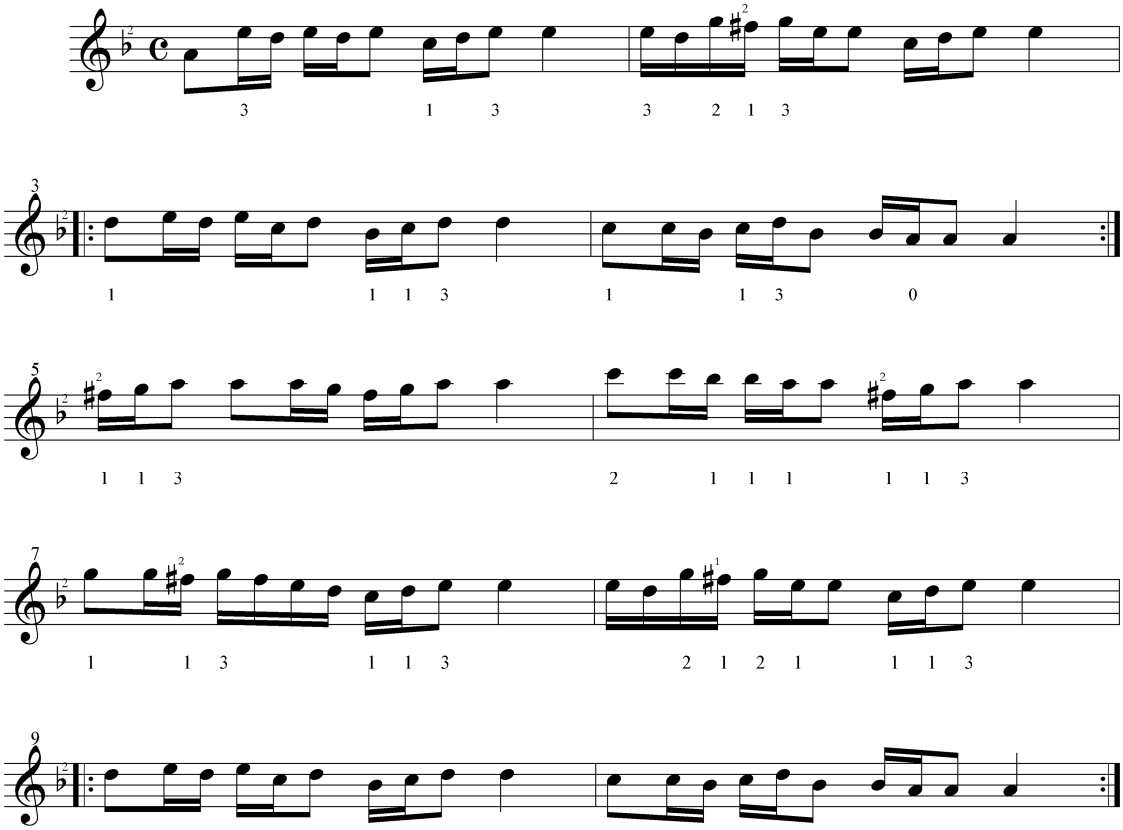

Alıştırma -18

M.A.Atalay. ve Y.K.Alim

Alıştırma-19

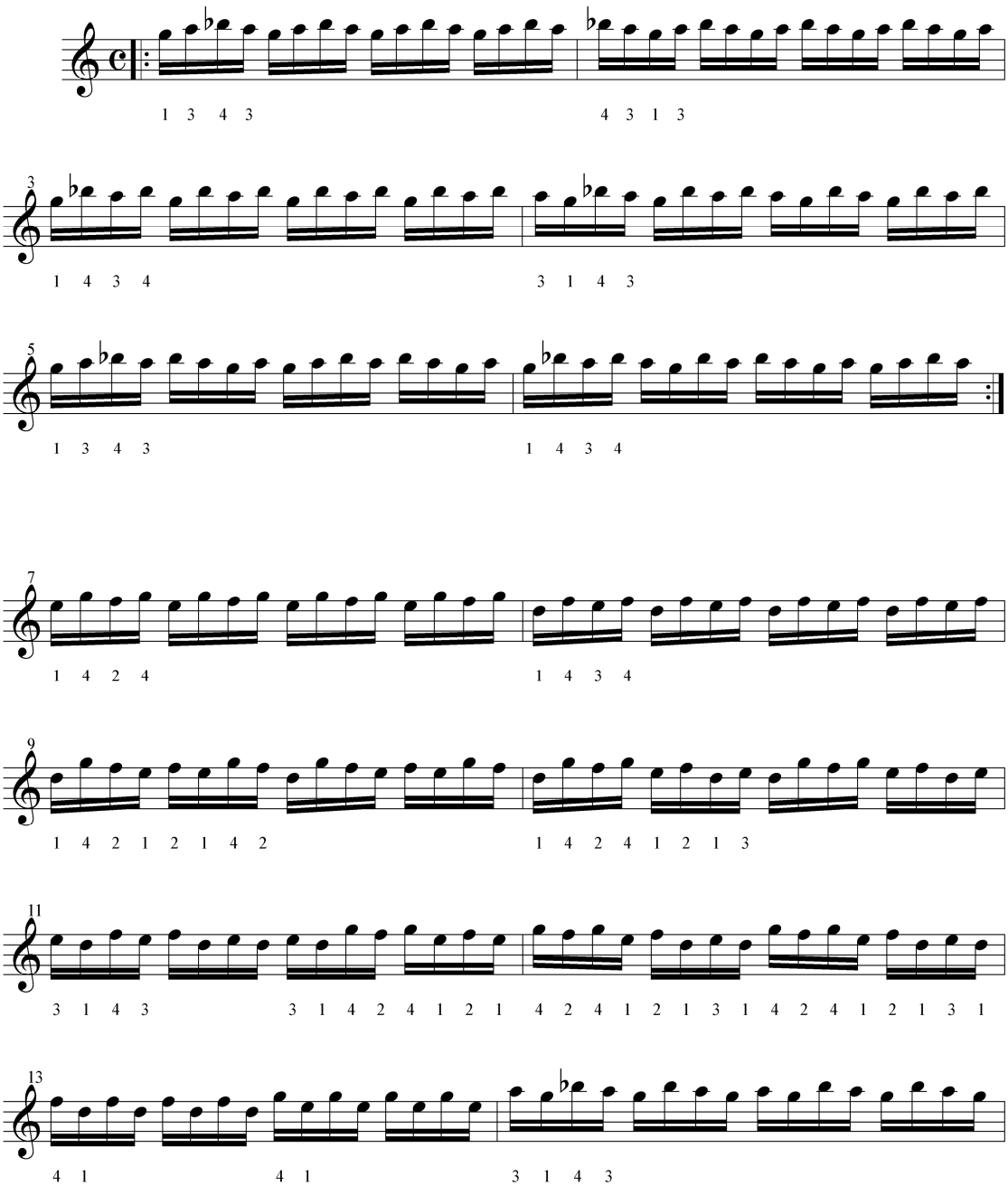
Mehmet KINIK
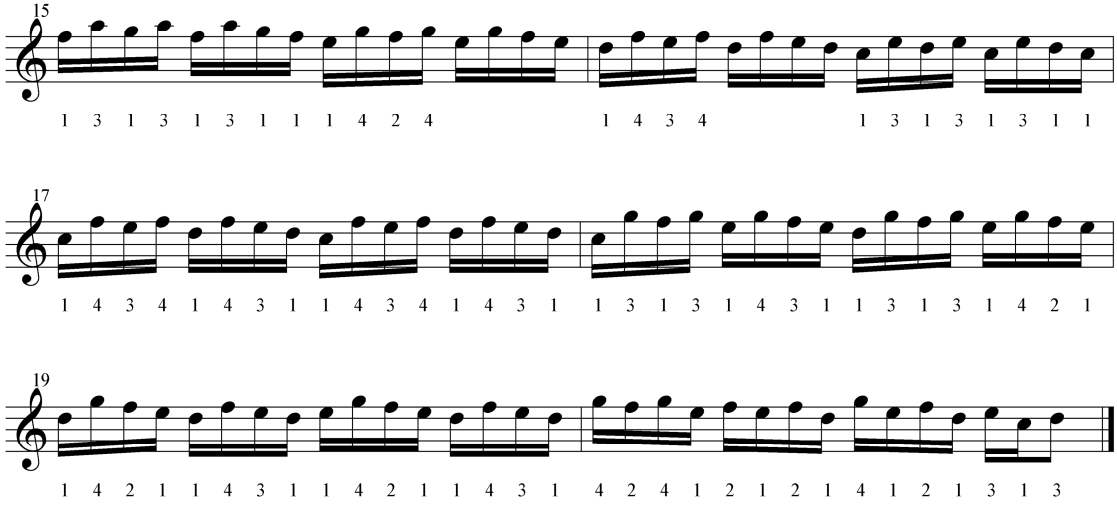

Alıştırma- 20a

4. Parmak İçin

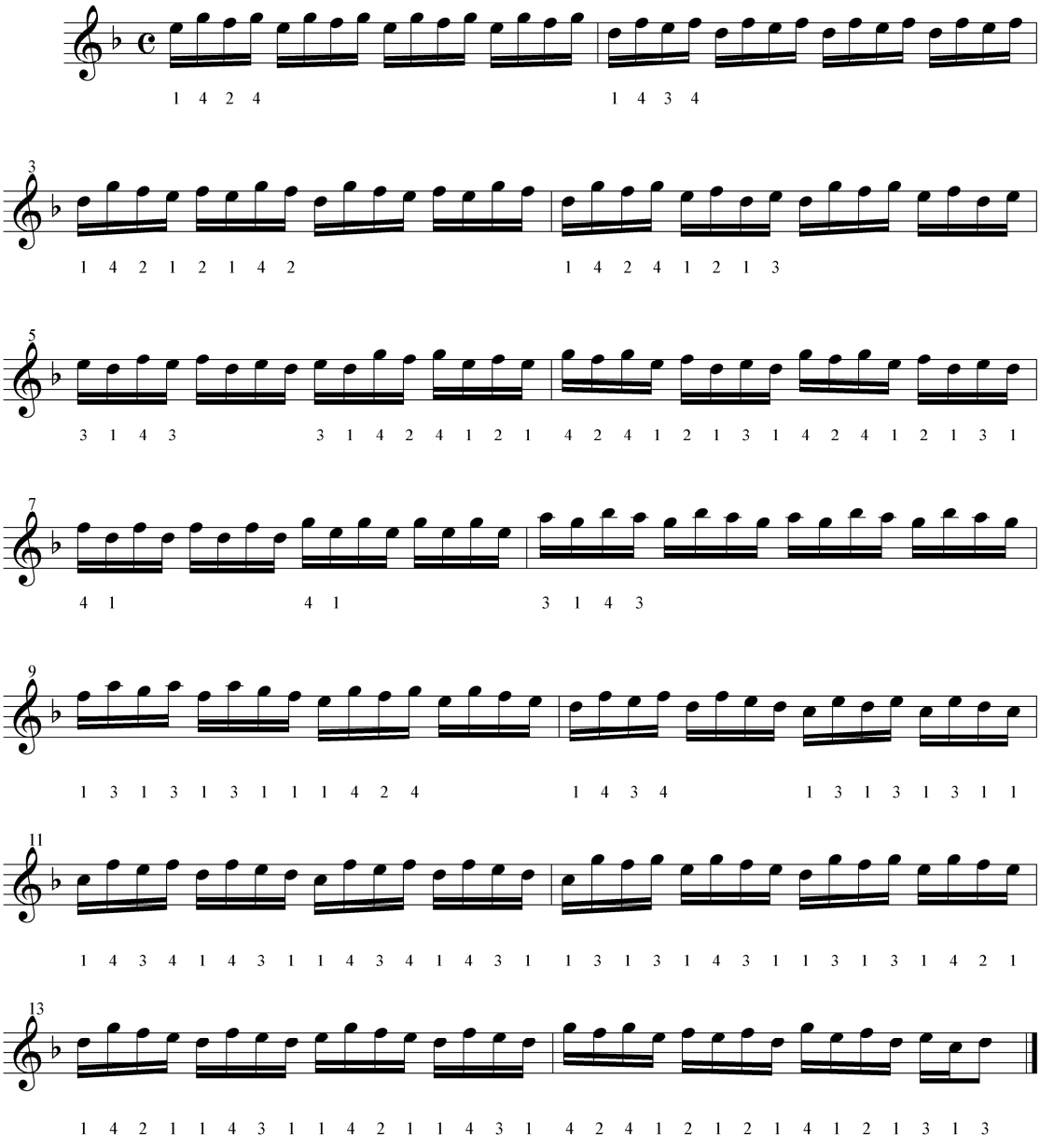
Mehmet KINIK

15
1 3 1 3 1 3 1 1 1 4 2 4
1 4 3 4
1 3 1 3 1 3 1 1
17
1 4 3 4 1 4 3 1 1 4 3 4 1 4 3 1
1 3 1 3 1 4 3 1 1 3 1 3 1 4 2 1
19
1 4 2 1 1 4 3 1 1 4 2 1 1 4 3 1
4 2 4 1 2 1 2 1 4 1 2 1 3 1 3

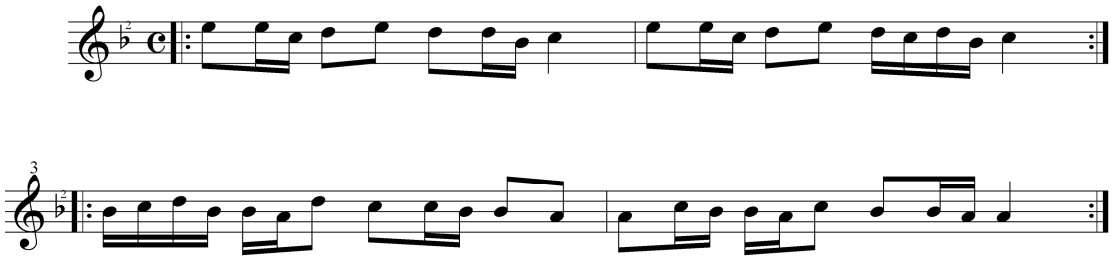
Alıştırma-20 b

Mehmet KINIK
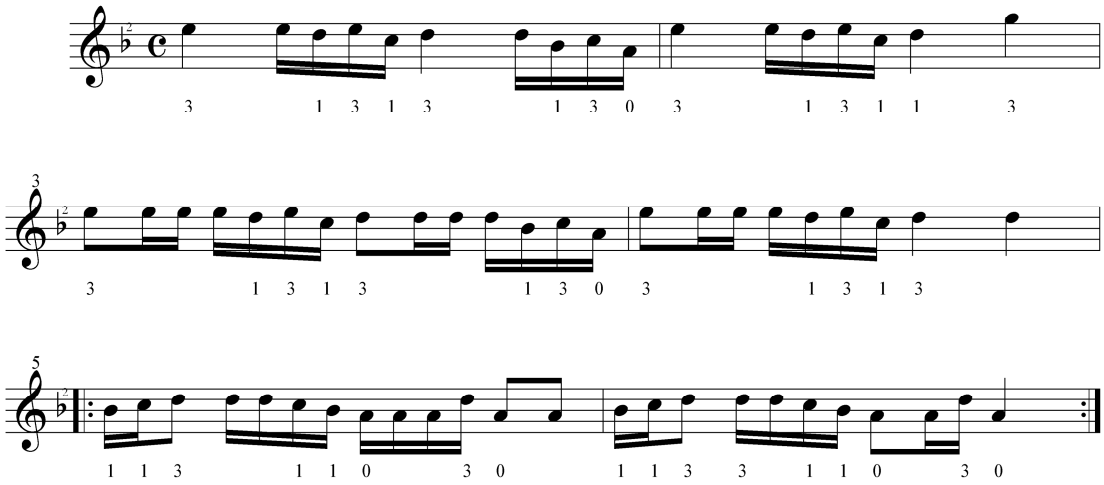

Alıştırma- 21a

C.KALENDER ve L.KESKİN.
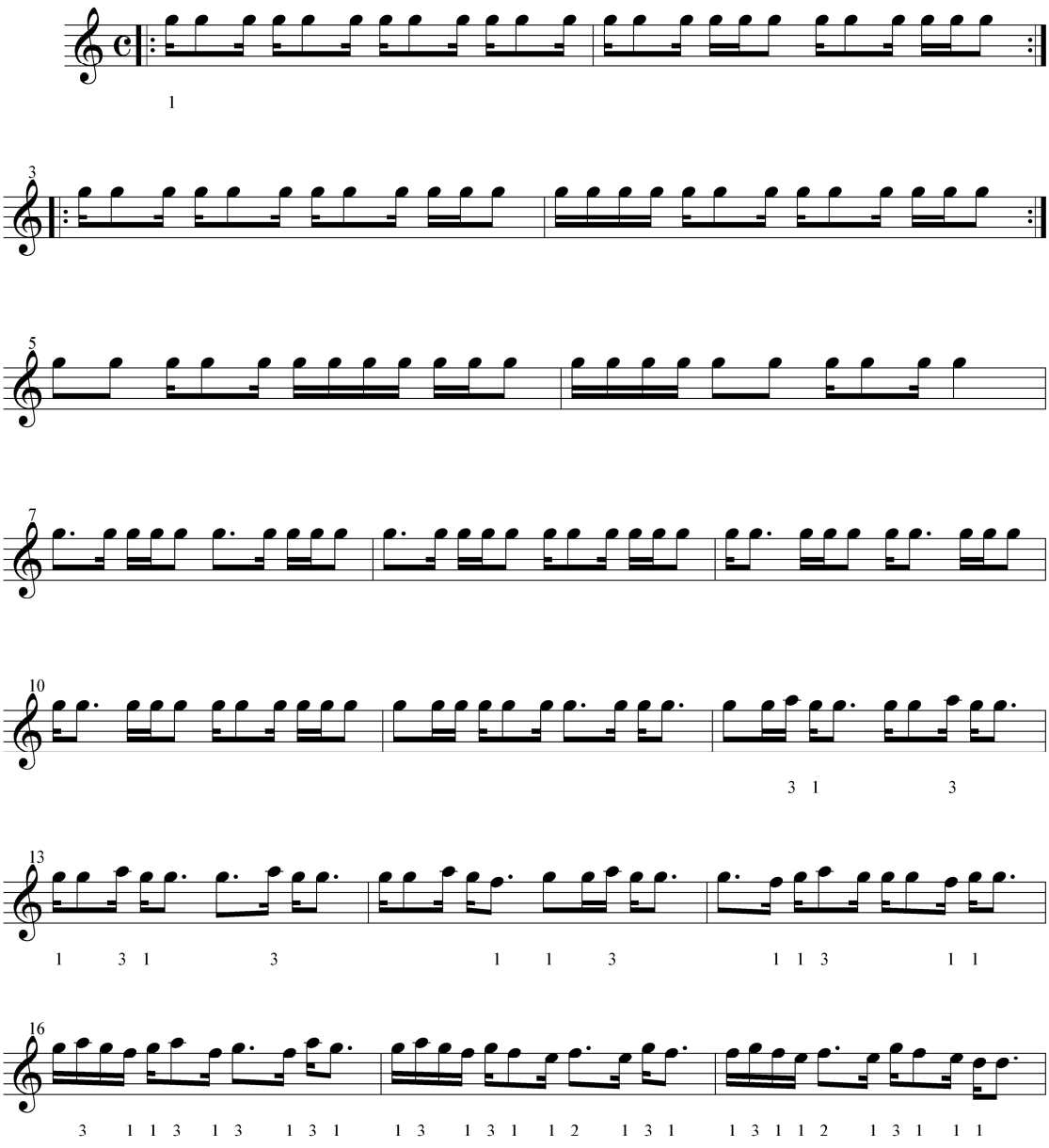

Alıştırma- 21b
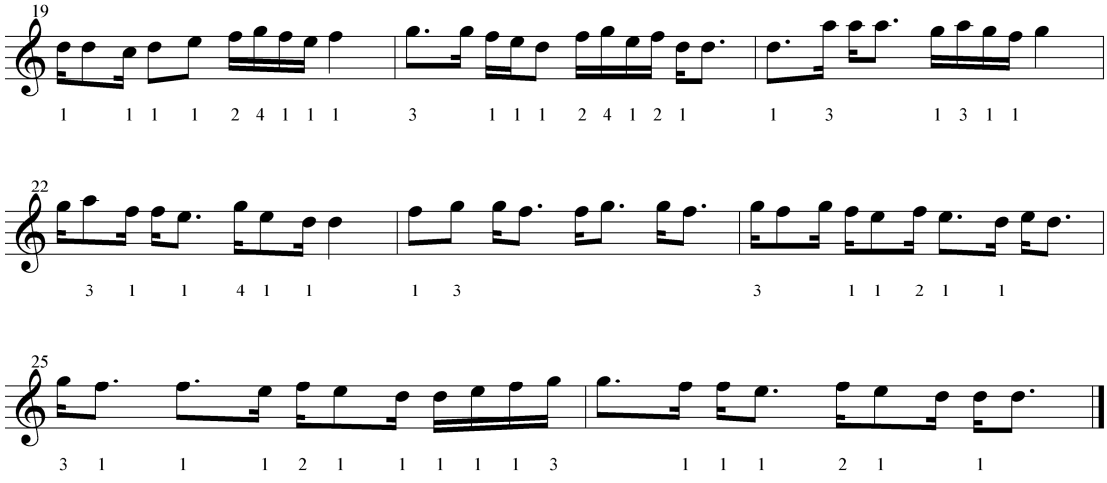
C.KALENDER ve L.KESKİN

Alıştırma- 22a
Tartım Çalışması
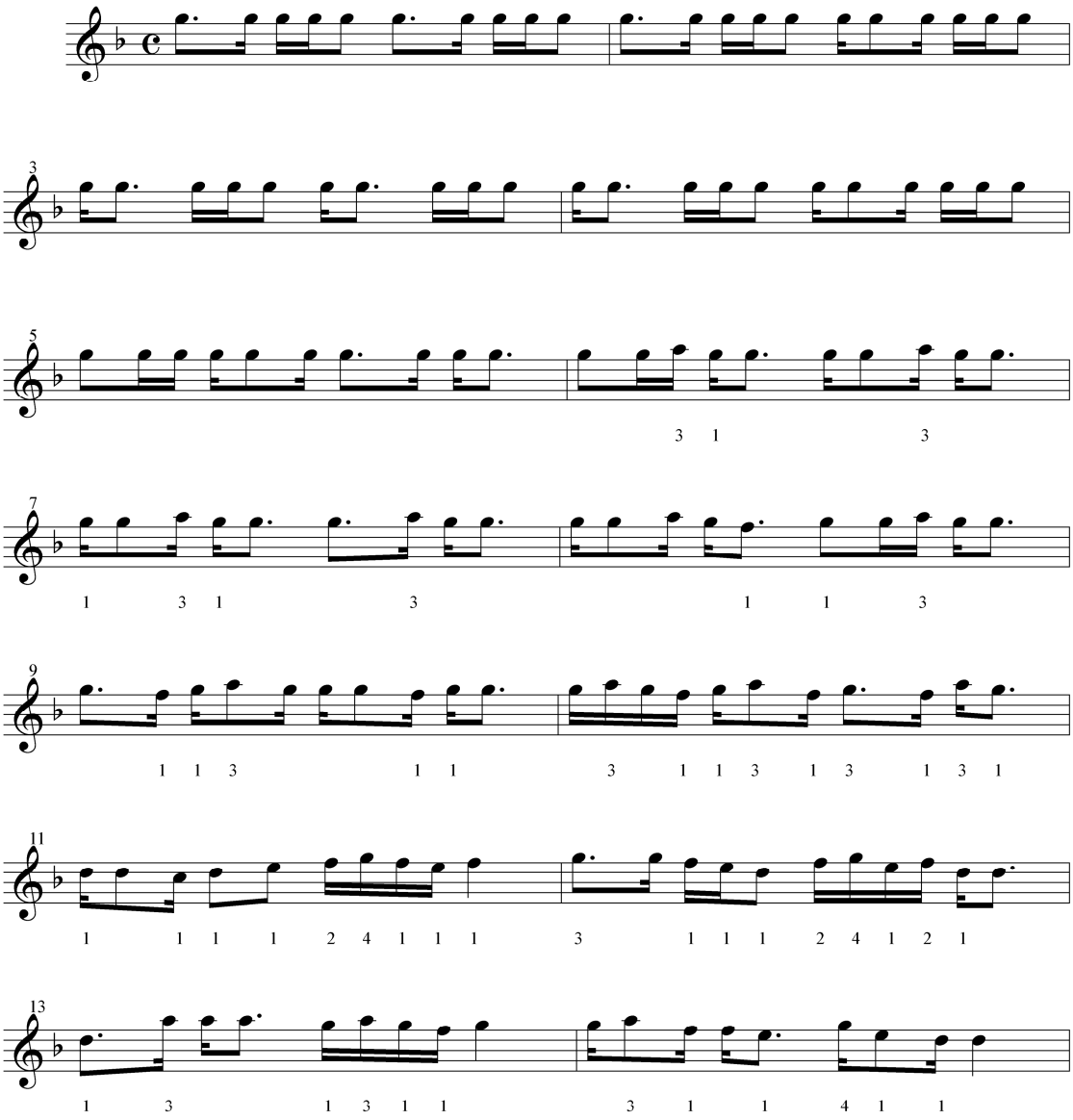
Mehmet KINIK

19
1 1 1 1 2 4 1 1 1 3 1 1 1 2 4 1 2 1 1 3 1 3 1 1
22
3 1 1 4 1 1 1 3 3 1 1 2 1 1
25
3 1 1 1 2 1 1 1 1 1 3 1 1 1 2 1 1
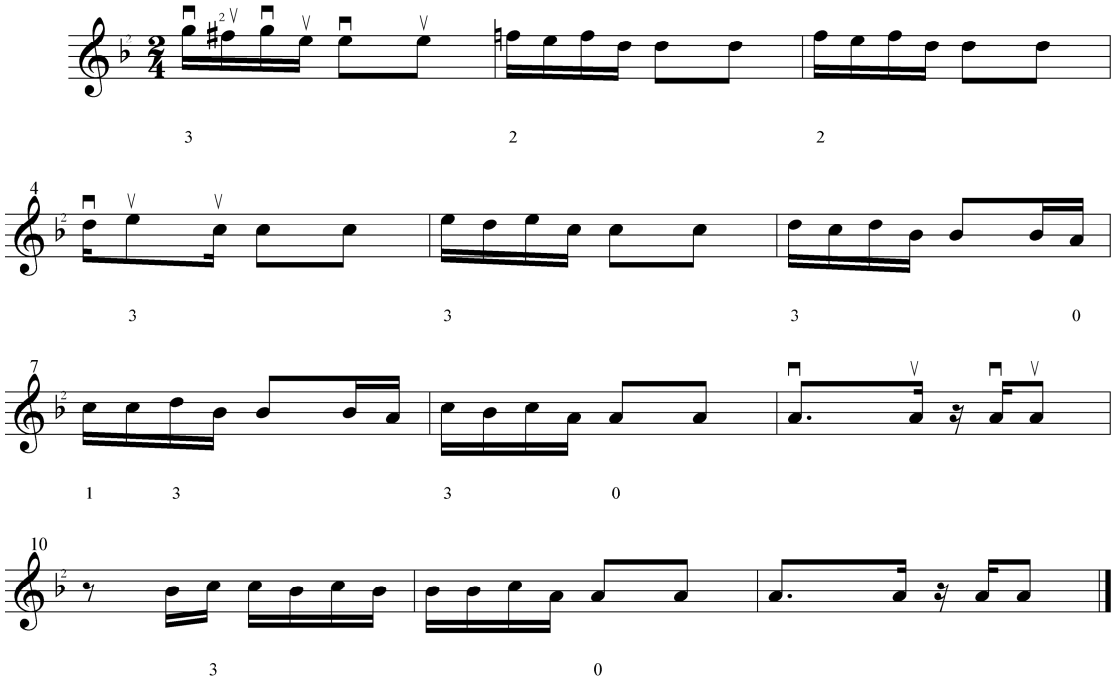
Alıştırma-22 b

Mehmet KINIK

Alıştırma -23
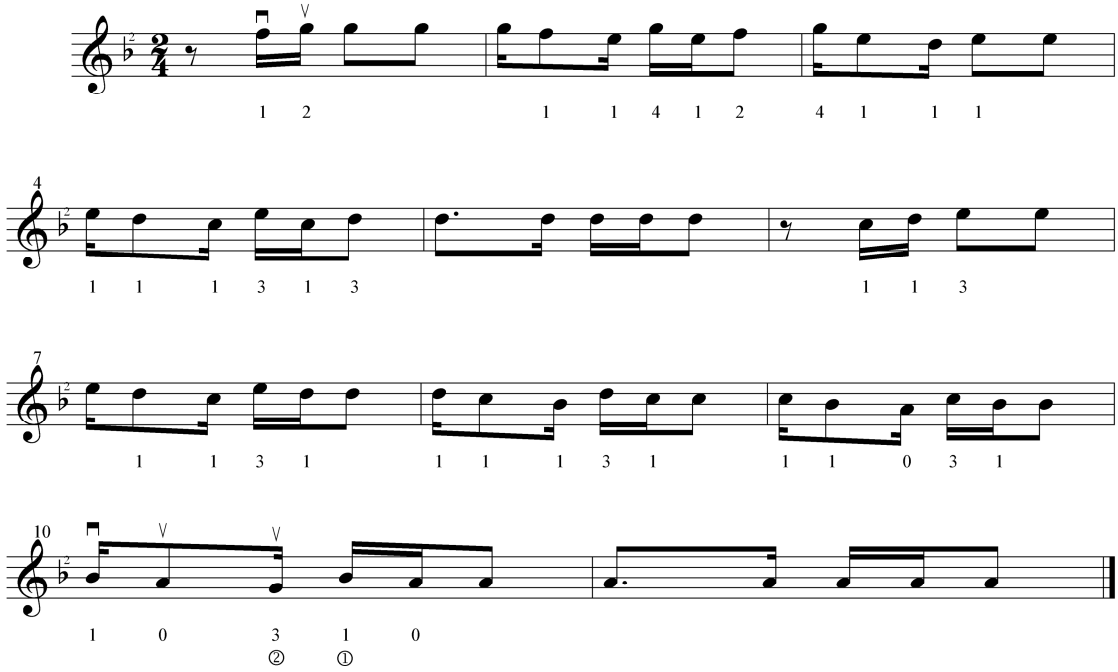
Savaş EKİCİ

Alıştırma-24

Çiğdem Derki Ben Elayım
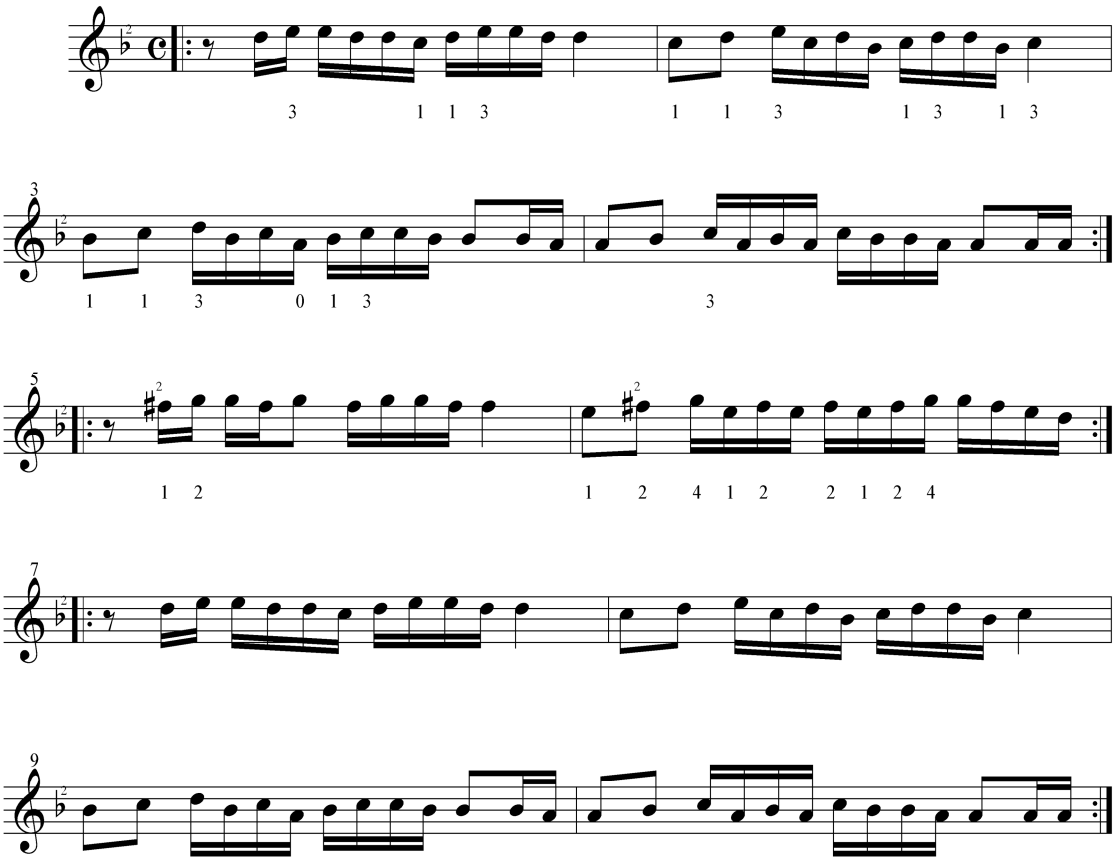
Şarkışla

Alıştırma- 25

Çiçekten Harman Olmaz
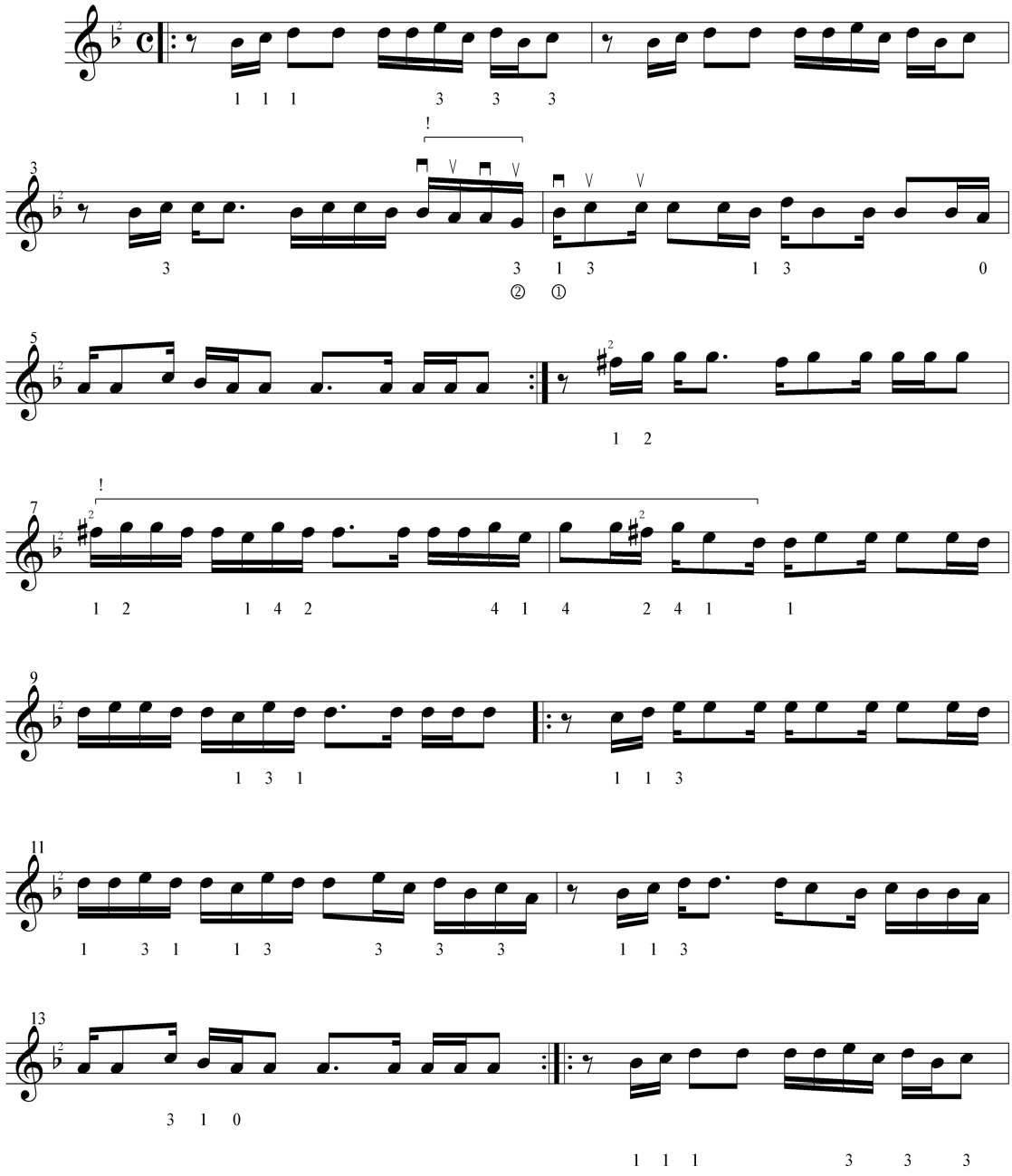
Malatya
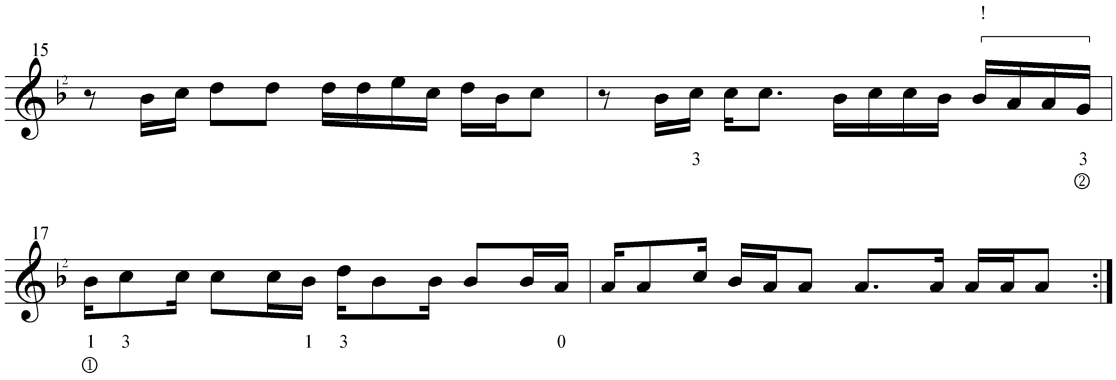

Alıştırma- 26

Şafak Söktü Gine Sunam Uyanmaz

Erzurum
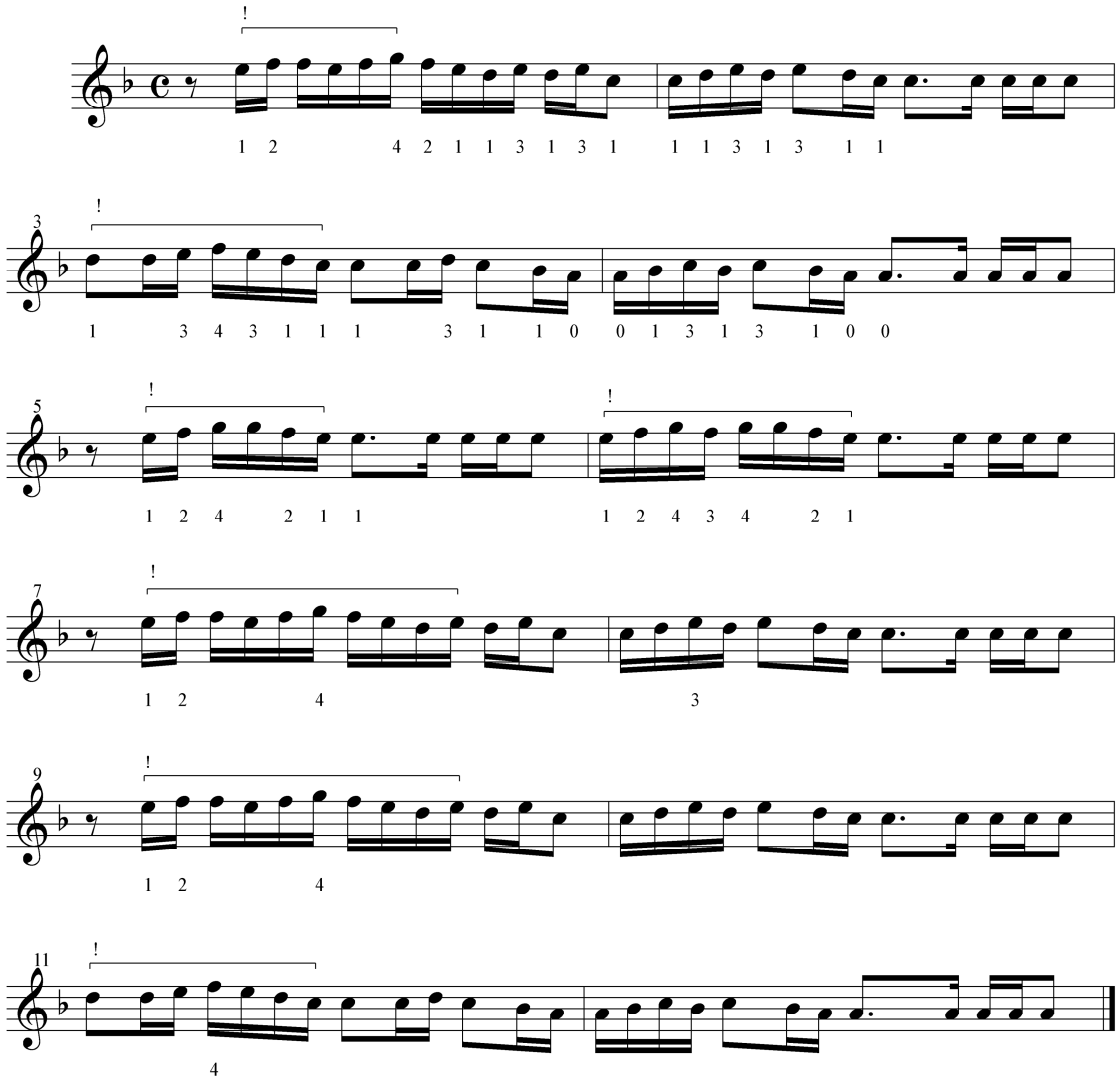

15
!
3
3
②
17
1
3
①
1
3
0

Alıştırma-27

Hacel Obası
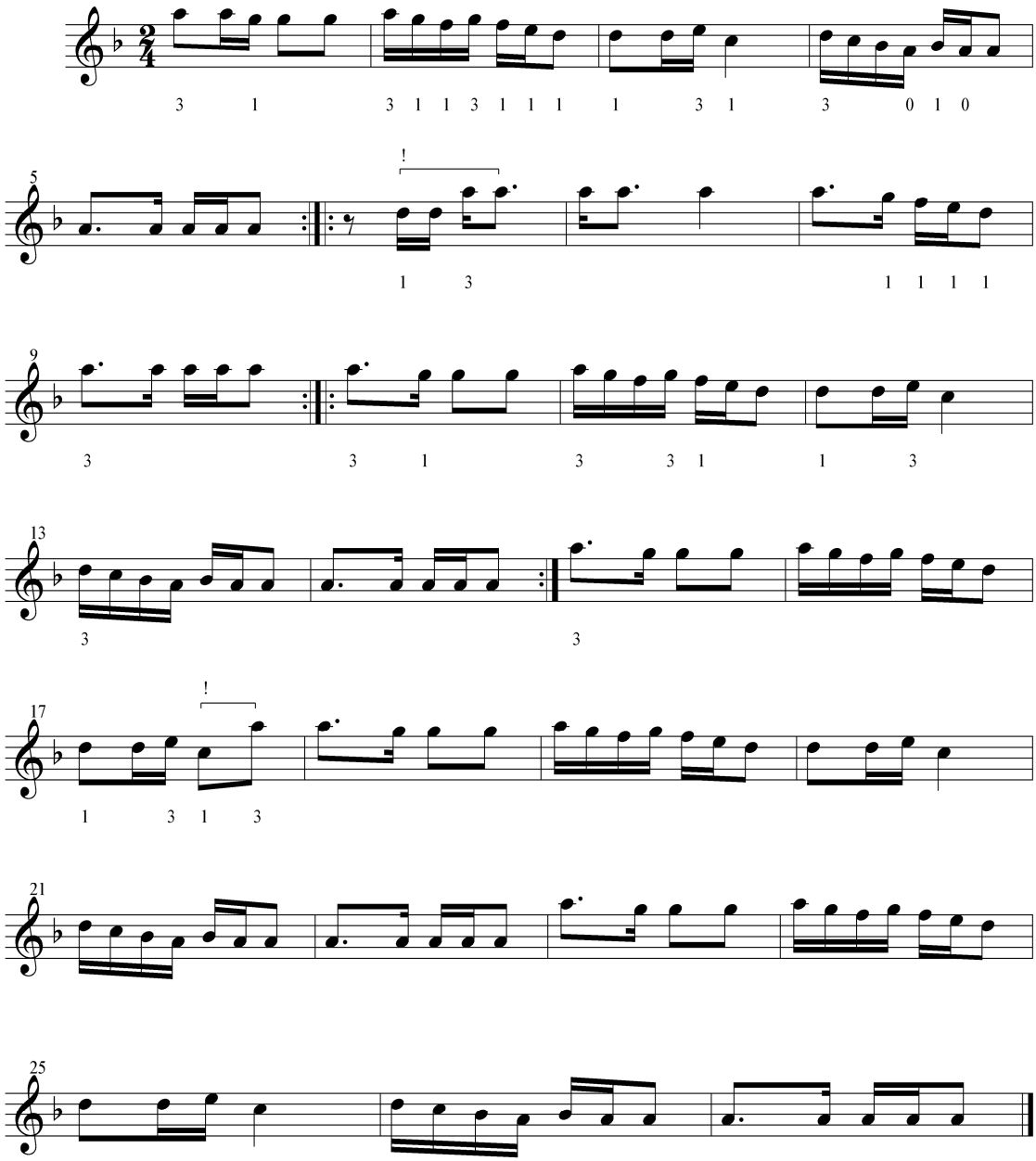
Şarkışla

Alıştırma -28

Karahisar Kalesi
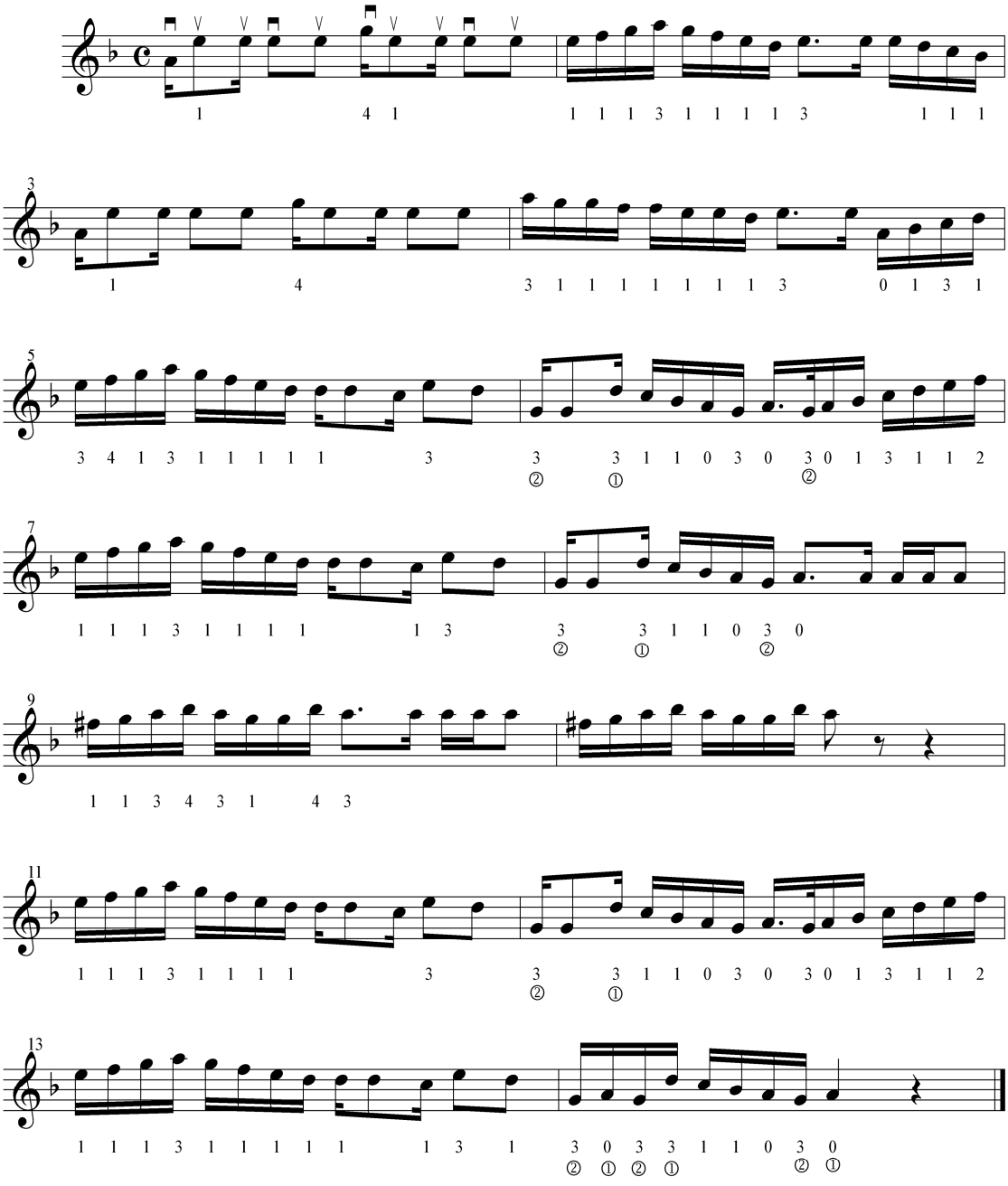
Afyon

Alıştırma -29

Şur Rengi (1. Bölüm)
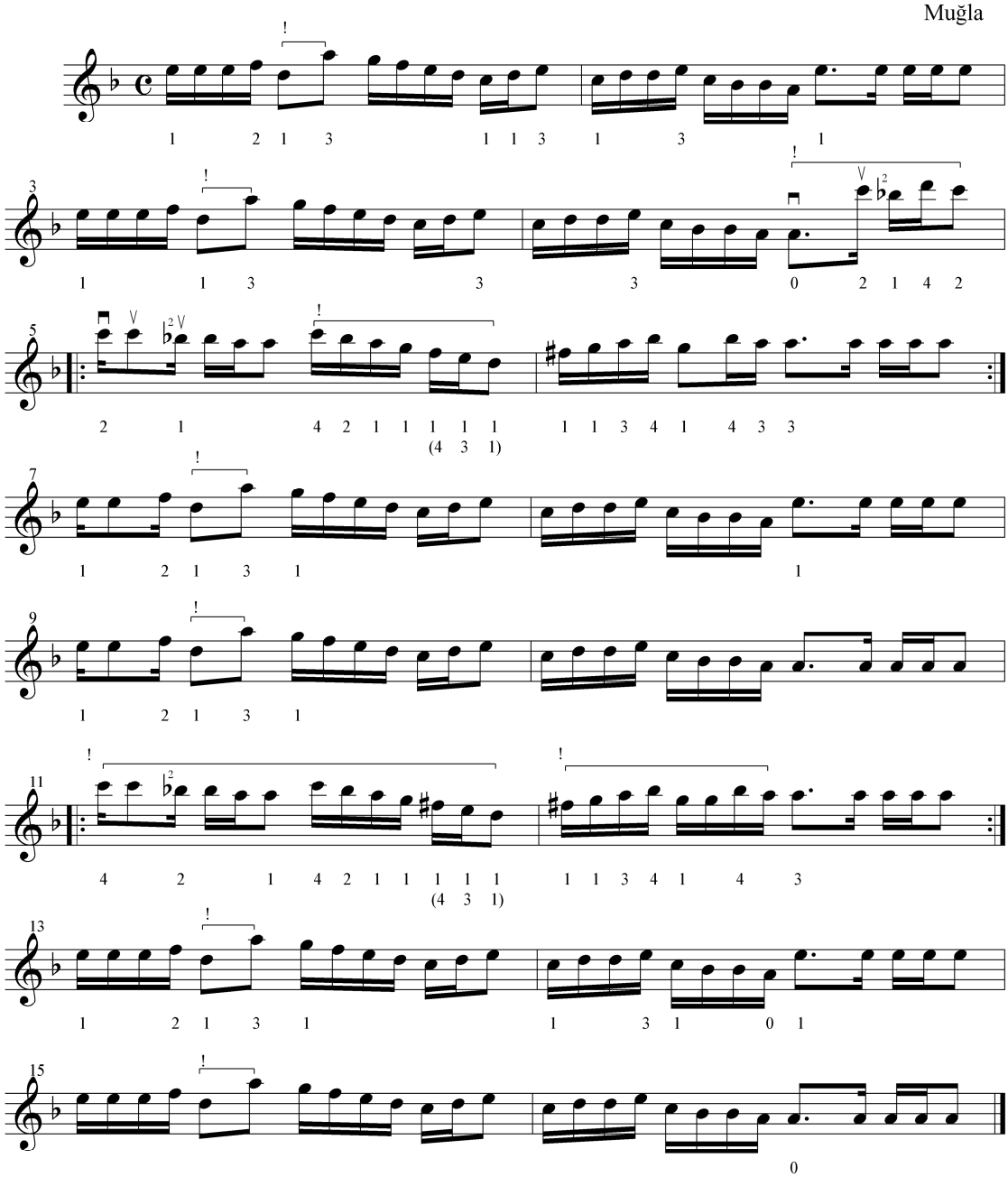
Azerbaycan

Alıştırma-30

Çökertme
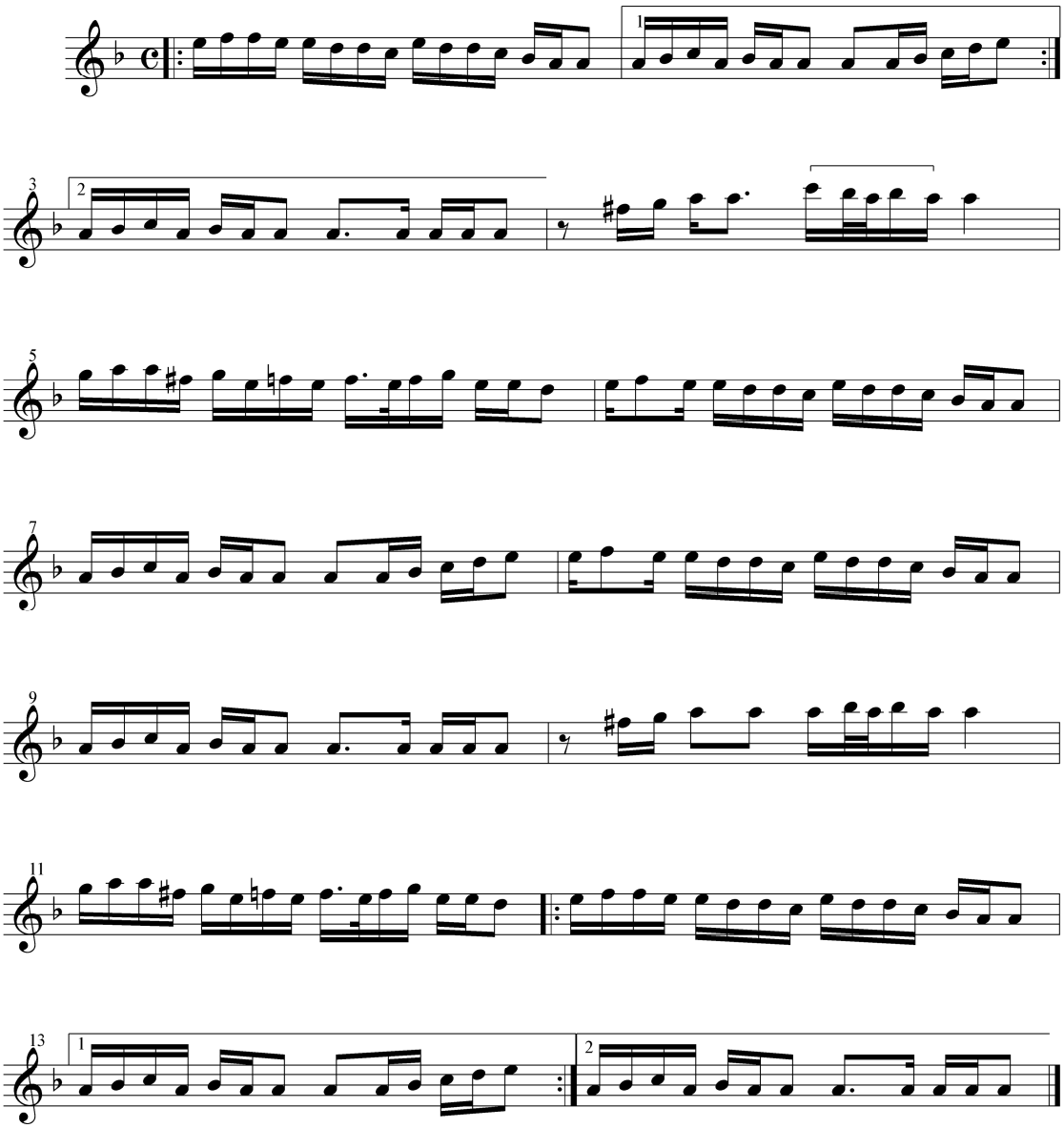
Muğla

Alıştırma-31
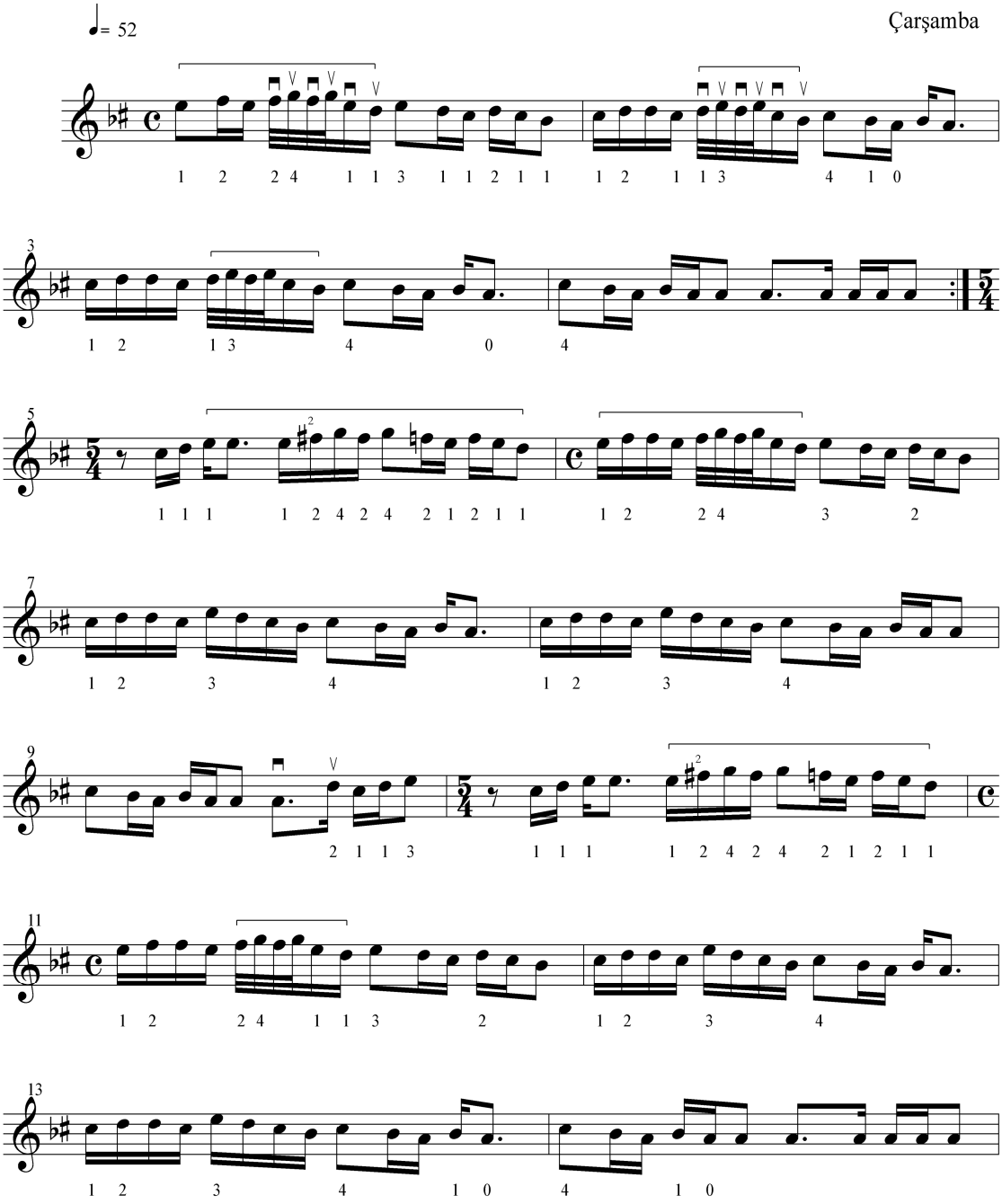
Gerizler Başı

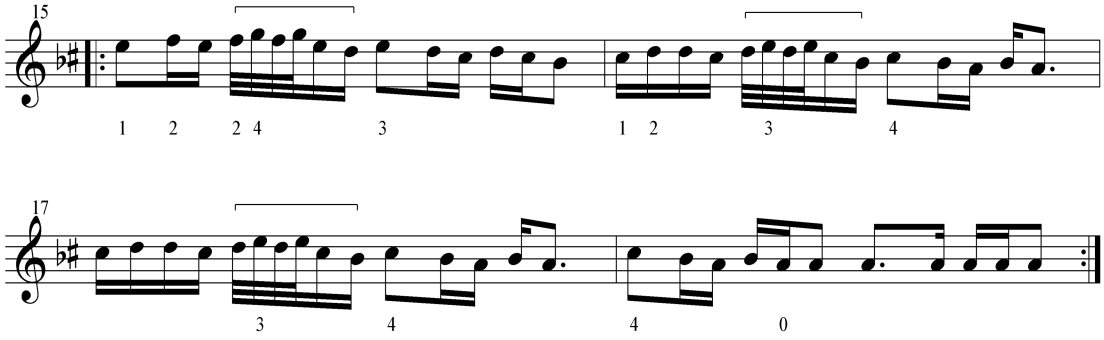
Bergama

Alıştırma-32

Çarşambayı Sel Aldı
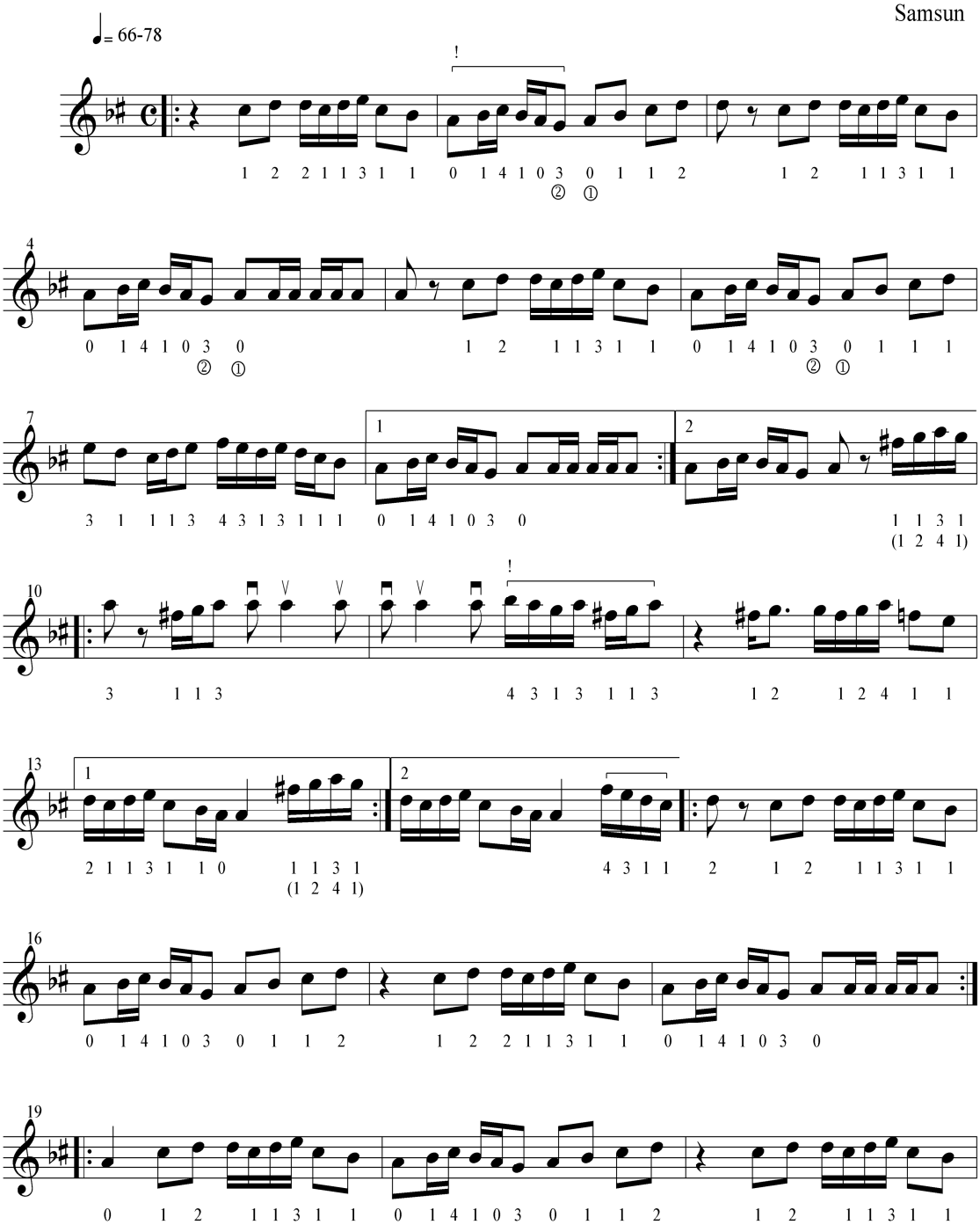

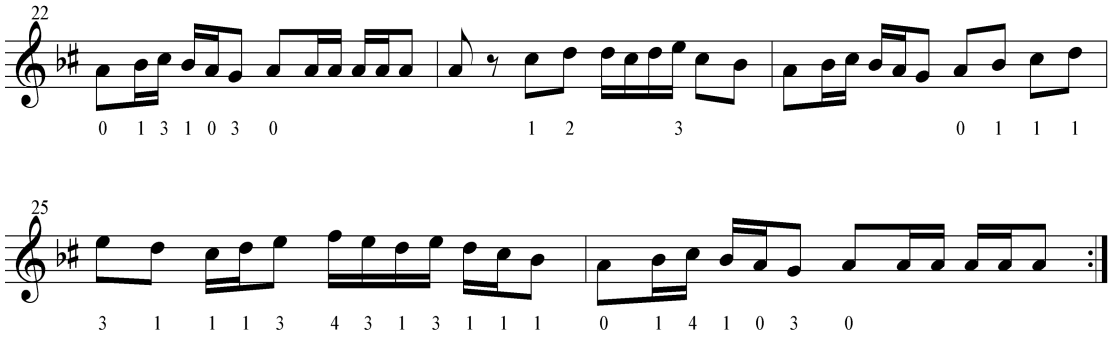

15
1 2 2 4 3 1 2 3 4
17
3 4 4 0

Alıştırma-33

Sular Durulur Derler

Samsun
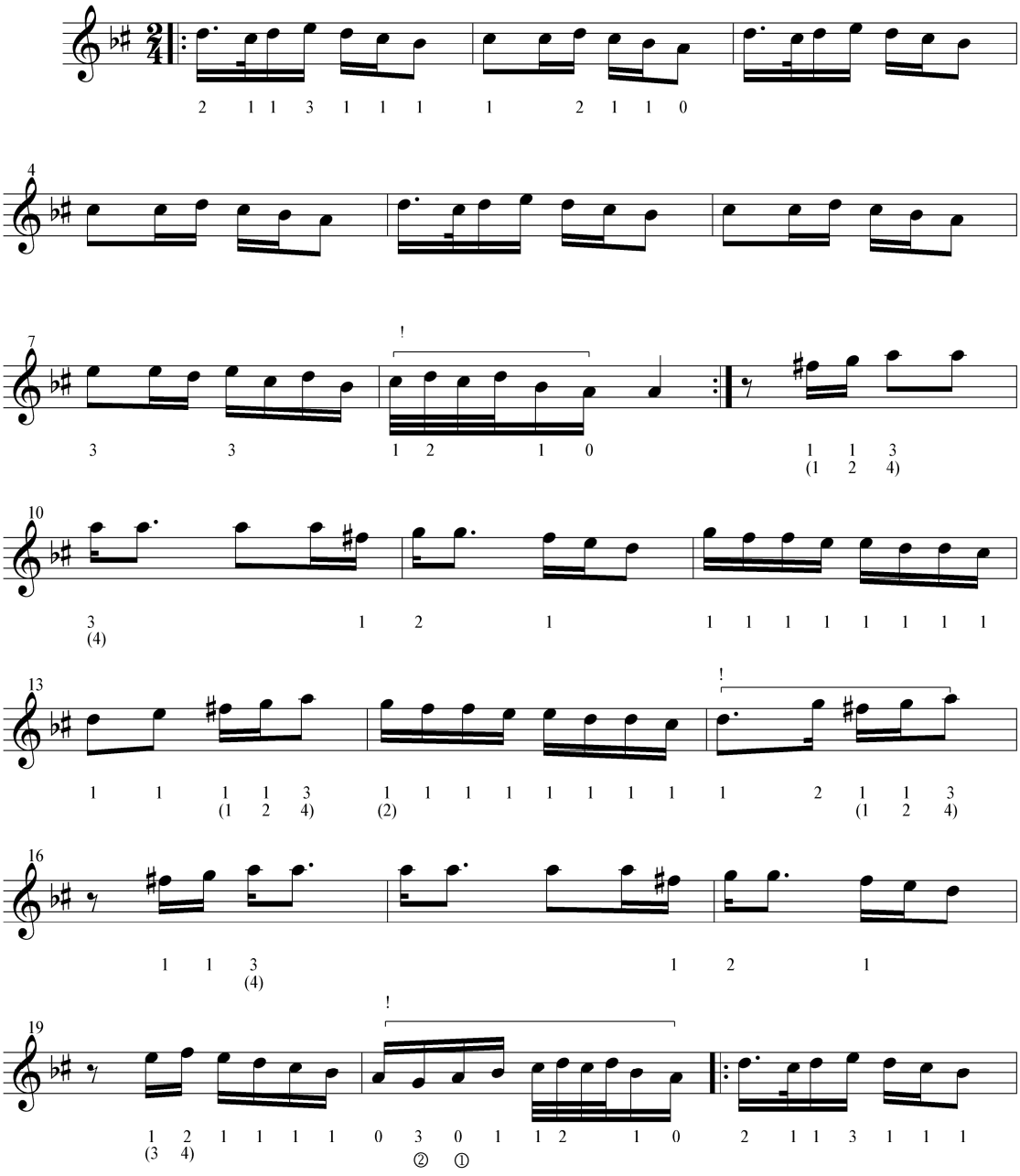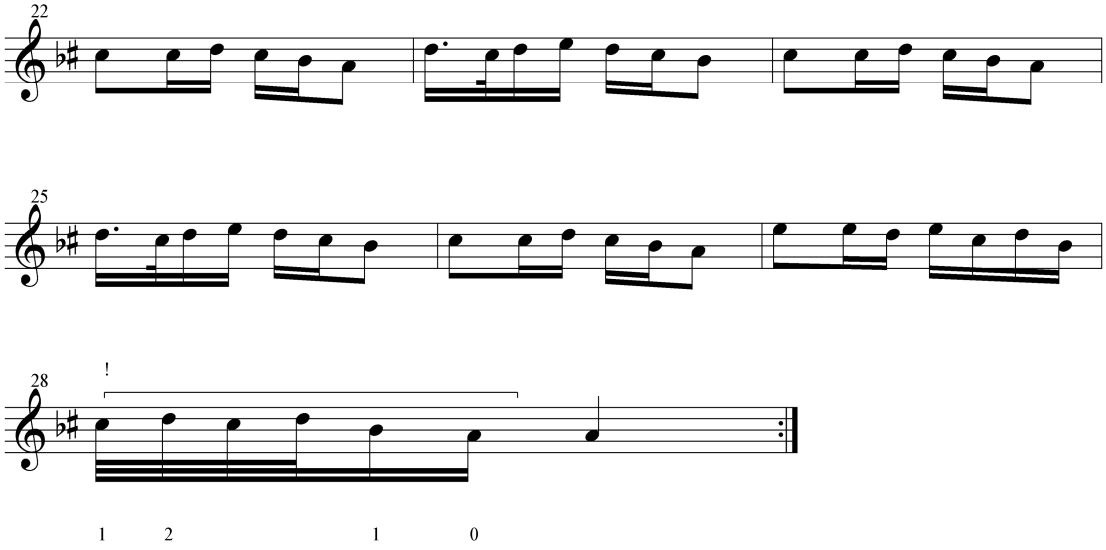

22
0 1 3 1 0 3 0
1 2 3
0 1 1 1
25
3 1 1 1 3 4 3 1 3 1 1 1 0 1 4 1 0 3 0

Alıştırma-34

Erkilet Güzeli

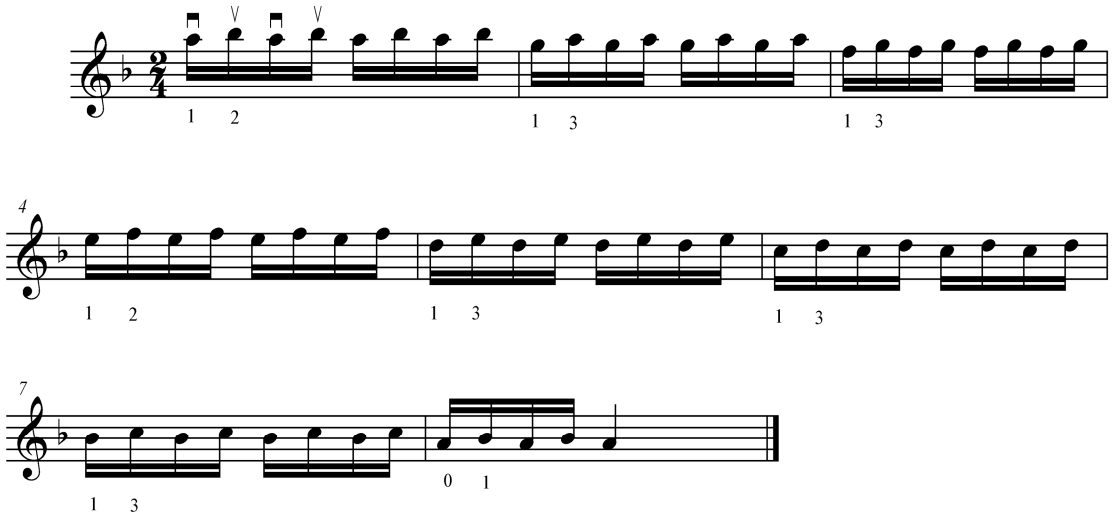
♩= 66-74 Kayseri

22
25
28
!
1 2 1 0

Parmak Açma Etüdü 1

Mehmet KINIK
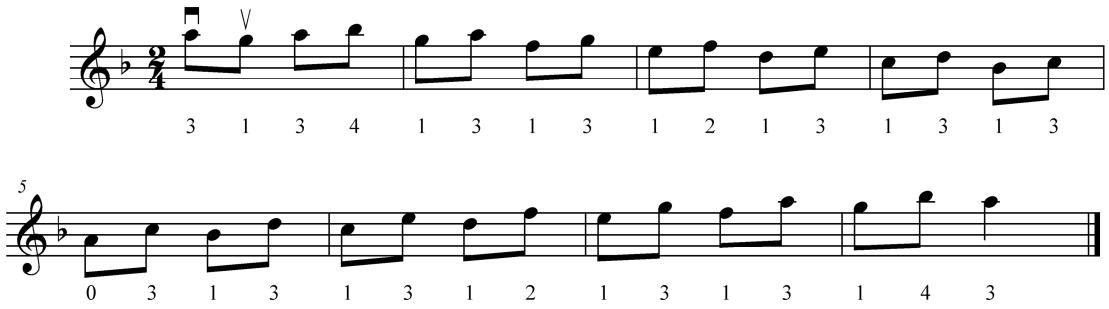

Parmak Açma Etüdü 2

Mehmet KINIK
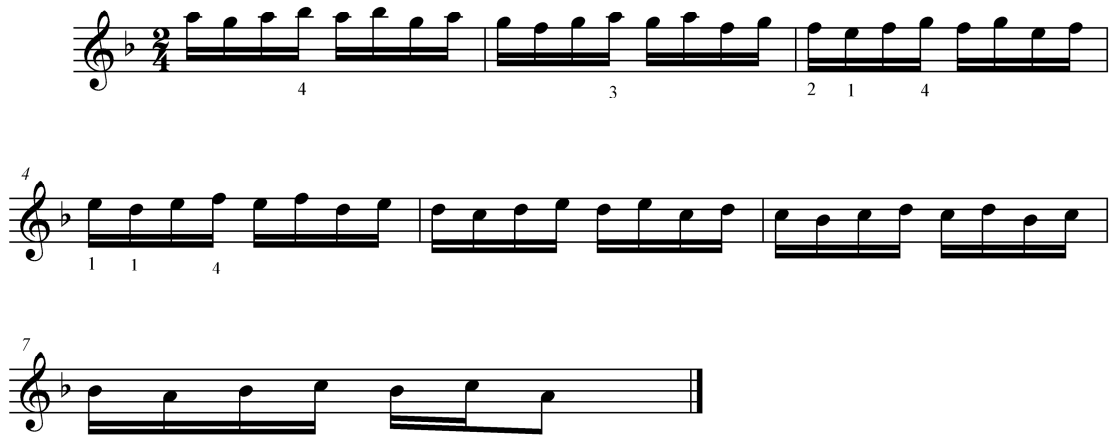

Parmak Açma Etüdü-3

Mehmet KINIK

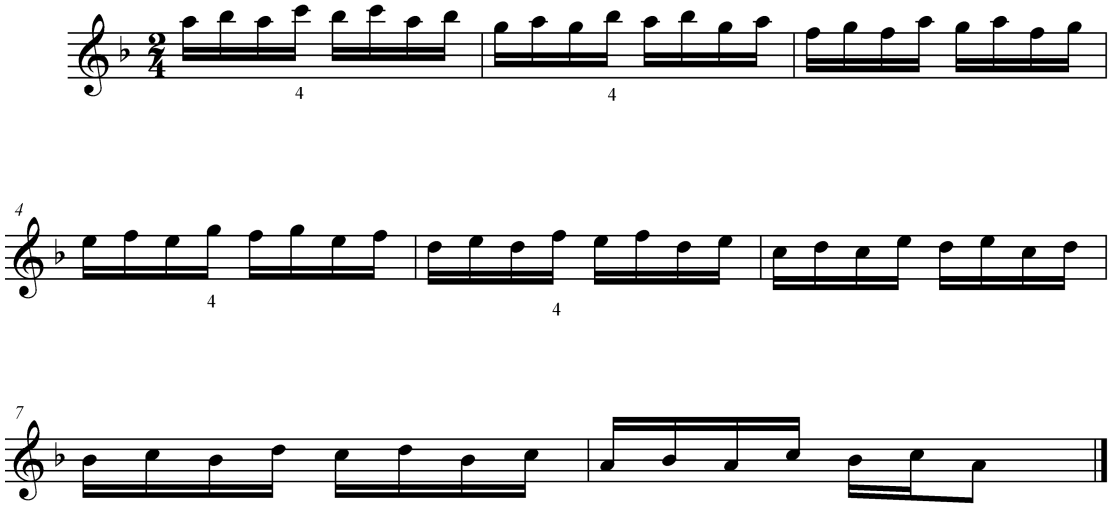
Parmak Açma Etüdü-4

Mehmet KINIK

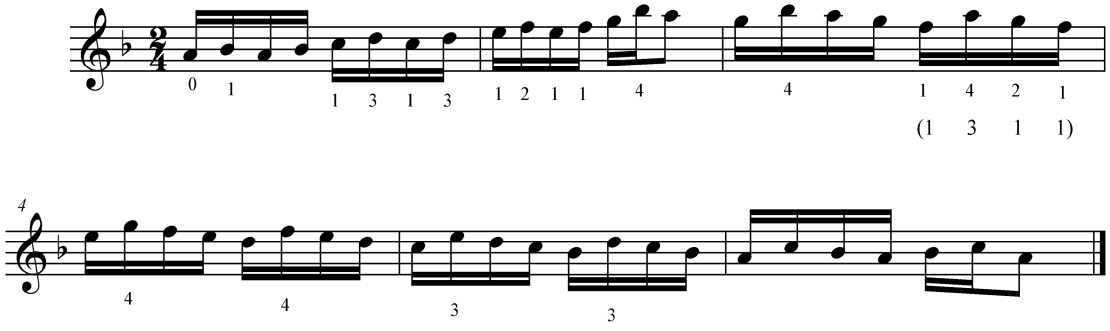
Parmak Açma Etüdü-5

Mehmet KINIK
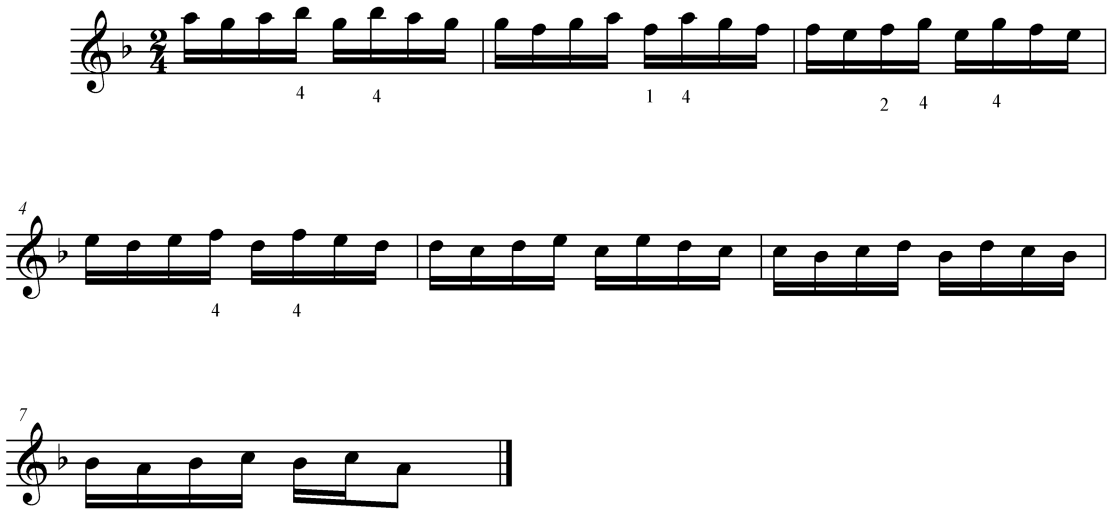

Parmak Açma Etüdü-6

Mehmet KINIK

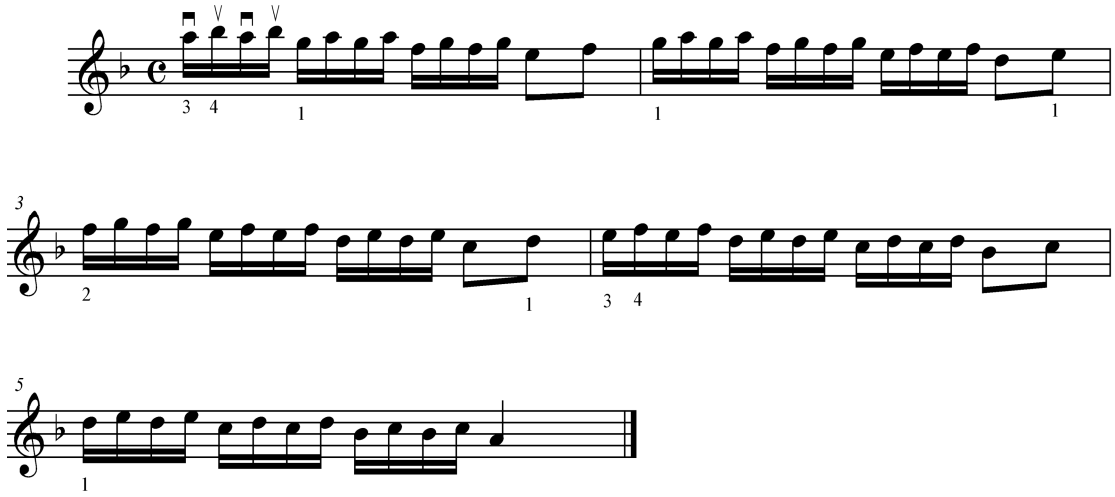
Parmak Açma Etüdü-7

Mehmet KINIK

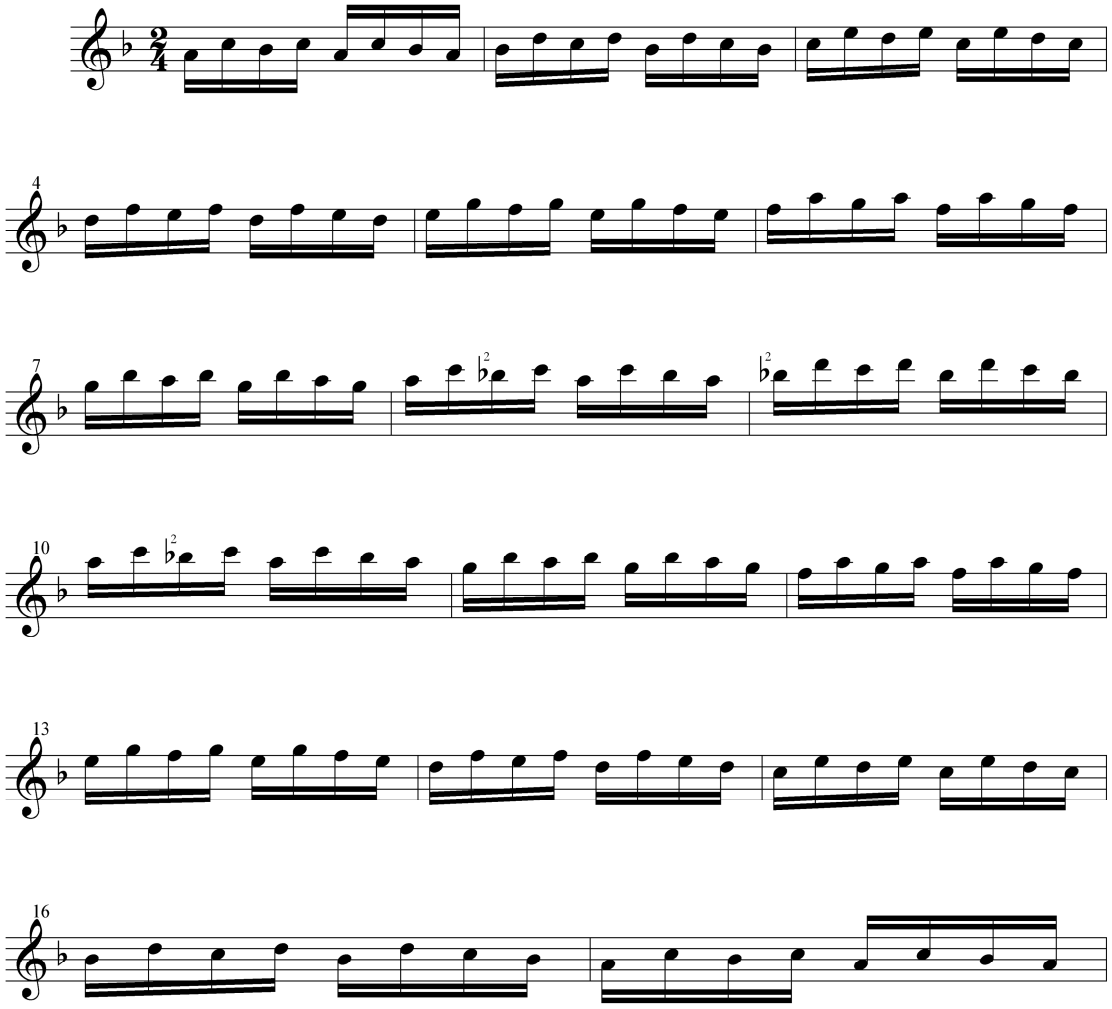
Parmak Açma Etüdü 8

Mehmet KINIK
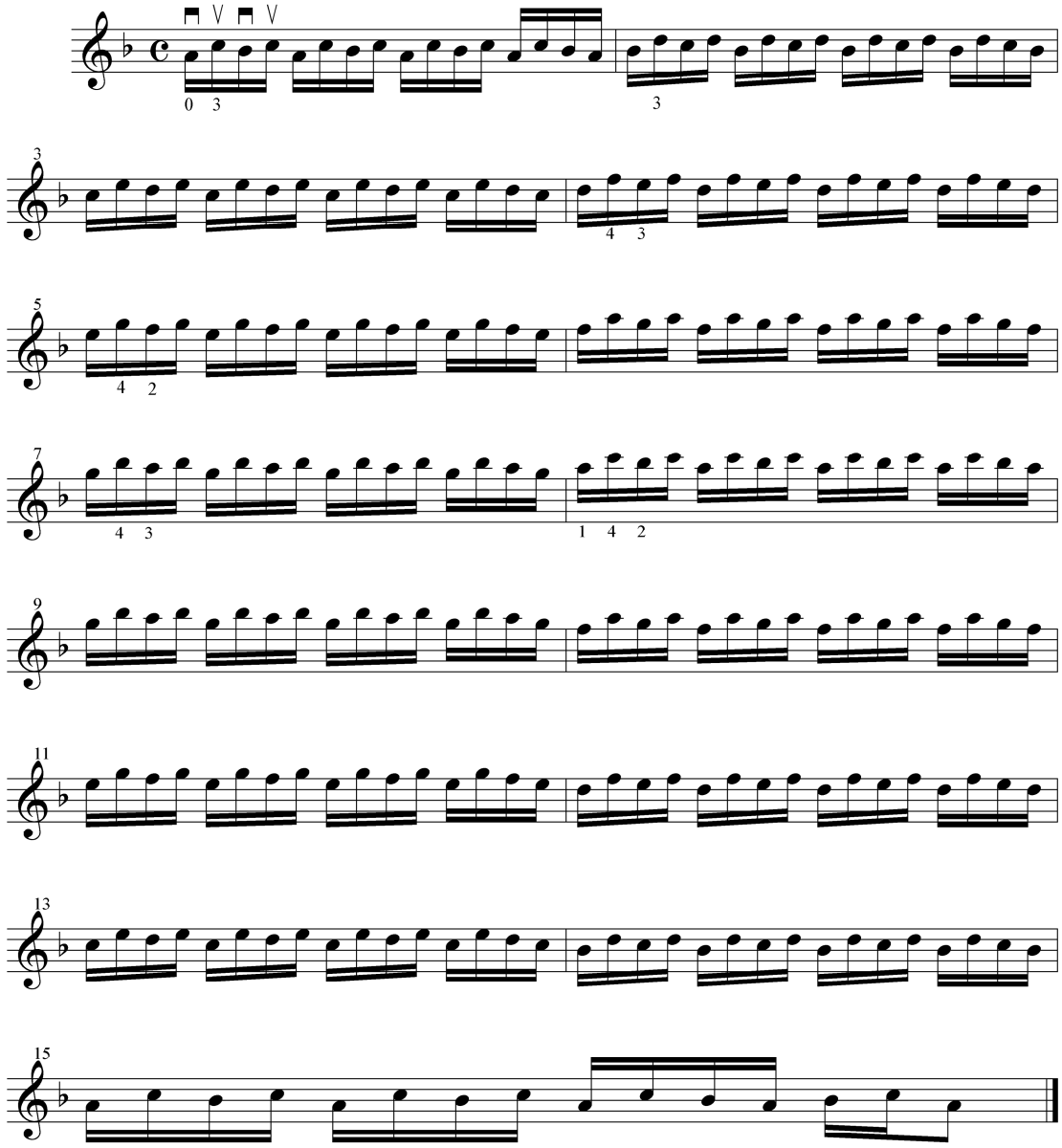

Parmak Açma Etüdü 9

Mehmet KINIK

Parmak Açma Etüdü-10

Mehmet KINIK

EK.2.

Öğrenci Kişisel Bilgi Formu:

Bu form uygulamanın yapıldığı, aynı zamanda araştırmada katılımcı olarak yer alan öğrencilerin kişisel, çevresel ve aile bilgilerini almaya yönelik hazırlanmış formdur. Aynı zamanda bu form, öğrencinin kişisel ve müziksel çevresi, bu çevrenin müziksel yaşamına etkisi hakkında bilgilerin edinilebileceği bir özellik taşımaktadır. Geçmişteki müzik deneyimlerini de sorgulayan kişisel bilgi formu, bu yönüyle de ön bilgi niteliği taşımaktadır.

Ö1 Kodlu Öğrencinin Kişisel Bilgi Formuna Yönelik Bilgiler

1. Doğum tarihiniz?

1986

2. Mezun olduğunuz lisenin Türü?

Düz Lisesi

3. Daha önce aldığınız genel müzik eğitimi ve süresi nedir?

Ortaokulda 1 yıl, lisede 1 yıl

4. Daha önce aldığınız çalgı eğitimi ve süresi nedir?

4 ay

5. Daha önce almış olduğunuz müzik eğitimi içeriğinde Türk Müziği ile ilgili dersler var mıdır? Varsa hangileridir?

Almadım, Yok

6. Ailenizde müzikle profesyonel veya amatör düzeyde uğraşan kişiler var mıdır?

Yok

7. Genel olarak sevdiğiniz ve sık dinlediğiniz müzik türleri hangileridir?

Türk Halk Müziği

8. Bu okula gelmekteki müziksel amaçlarınız nelerdir?

Profesyonel bir müzisyen ve iyi bir müzikolog olmak

9. Daha önce konsere gittiniz mi? Hangi müzik türünde idi?

Gittim. Rock, Pop ve Türk Halk Müziği

10. Bağlama çalmayı nasıl, nerede öğrendiniz?

Kursa giderek

11. Kendinize ait bir bağlamanız var mı?

Var

12. Okulda bağlama çalışmak için kullanabileceğiniz oda var mı?

Var

13. Evde/Yurtta bağlama çalışmak için kullanabileceğiniz oda (odanız) var mı?

Var

14. Haftada ortalama kaç saat bağlama çalışırsınız?

Yaklaşık 14 saat

15. Bağlama çalan geleneksel sanatçıları dinler misiniz?

Evet

16. Burada bağlamayı isteyerek mi seçtiniz?

Evet

17. Daha önce tekniği geliştirmeye yönelik etütsel çalışmalar yaptınız mı?

HayırYapmadım

18. Daha önce bir çalgı metodu ile çalıştınız mı? Hangisi ile çalıştınız?

Hayır

Ö2 Kodlu Öğrencinin Kişisel Bilgi Formuna Yönelik Bilgiler

1. Doğum tarihiniz?

1989

2. Mezun olduğunuz lisenin Türü?

Anadolu Teknik Lisesi

3. Daha önce aldığınız genel müzik eğitimi ve süresi nedir?

Almadım

4. Daha önce aldığınız çalgı eğitimi ve süresi nedir?

1 Yıl

5. Daha önce almış olduğunuz müzik eğitimi içeriğinde Türk Müziği ile ilgili dersler var mıdır? Varsa hangileridir?

Almadım, Yok

6. Ailenizde müzikle profesyonel veya amatör düzeyde uğraşan kişiler var mıdır?

Yok

7. Genel olarak sevdiğiniz ve sık dinlediğiniz müzik türleri hangileridir?

Türk Halk Müziği

8. Bu okula gelmekteki müziksel amaçlarınız nelerdir?

İyi bir müzisyen ve müzik öğretmeni olmak

9. Daha önce konsere gittiniz mi? Hangi müzik türünde idi?

Gittim. Türk Halk Müziği

10. Bağlama çalmayı nasıl, nerede öğrendiniz?

Belediye Konservatuarı

11. Kendinize ait bir bağlamanız var mı?

Var

12. Okulda bağlama çalışmak için kullanabileceğiniz oda var mı?

Var

13. Evde/Yurtta bağlama çalışmak için kullanabileceğiniz oda (odanız) var mı?

Var

14. Haftada ortalama kaç saat bağlama çalışırsınız?

Yaklaşık 13- 14 saat

15. Bağlama çalan geleneksel sanatçıları dinler misiniz?

Evet

16. Burada bağlamayı isteyerek mi seçtiniz?

Evet

17. Daha önce tekniği geliştirmeye yönelik etütsel çalışmalar yaptınız mı?

Yapmadım

18. Daha önce bir çalgı metodu ile çalıştınız mı? Hangisi ile çalıştınız?

Hayır

Ö3 Kodlu Öğrencinin Kişisel Bilgi Formuna Yönelik Bilgiler

1. Doğum tarihiniz?

1981

2. Mezun olduğunuz lisenin Türü?

Açık Öğretim Lisesi

3. Daha önce aldığınız genel müzik eğitimi ve süresi nedir?

Almadım

4. Daha önce aldığınız çalgı eğitimi ve süresi nedir?

6 ay

5. Daha önce almış olduğunuz müzik eğitimi içeriğinde Türk Müziği ile ilgili dersler var mıdır? Varsa hangileridir?

Almadım, Yok

6. Ailenizde müzikle profesyonel veya amatör düzeyde uğraşan kişiler var mıdır?

Annem ve babam

7. Genel olarak sevdiğiniz ve sık dinlediğiniz müzik türleri hangileridir?

Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği ve Etnik müzikler

8. Bu okula gelmekteki müziksel amaçlarınız nelerdir?

Müzik öğretmeni olmak

9. Daha önce konsere gittiniz mi? Hangi müzik türünde idi?

Evet gittim. Özgün müzik, Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği

10. Bağlama çalmayı nasıl, nerede öğrendiniz?

Aileden gelen bir ilgi ile başladım.

11. Kendinize ait bir bağlamanız var mı?

Var

12. Okulda bağlama çalışmak için kullanabileceğiniz oda var mı?

Var

13. Evde/Yurtta bağlama çalışmak için kullanabileceğiniz oda (odanız) var mı?

Var

14. Haftada ortalama kaç saat bağlama çalışırsınız?

Yaklaşık 12 saat bazen daha fazla

15. Bağlama çalan geleneksel sanatçıları dinler misiniz?

Evet

16. Burada bağlamayı isteyerek mi seçtiniz?

Evet

17. Daha önce tekniği geliştirmeye yönelik etütsel çalışmalar yaptınız mı?

Evet

18. Daha önce bir çalgı metodu ile çalıştınız mı? Hangisi ile çalıştınız?

Hayır

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Mehmet KINIK	İmza:	
Doğum Yeri:	KAYSERİ		
Doğum Tarihi:	25.04.1971		
Medeni Durumu:	Evli		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Arif Eminoğlu		Kayseri	1983
Ortaöğretim	50.Yıl Dedeman		Kayseri	1987
Lise	2. Endüstri Meslek Lisesi	Elektronik Bölümü	Kayseri	1990
Lisans	Gazi Üniversitesi	Müzik Öğretmenliği	Ankara	1998
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi	Müzik Bölümü	Kayseri	2007

Becerileri:	Bağlama Çalabilme
İlgi Alanları:	Doğa Sporları, Beste Yapma
İş Deneyimi:	1998-(Devam) Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Okutmanlığı, Yurt içi ve Dışı (ABD, KANADA) Konserler
Aldığı Ödüller:	
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Prof. Vedat Özsoy, Prof. Sabri Yener, Doç. Dr. N. Oya Levendoğlu Öner, Yrd. Doç. Erdal Tuğcular
Tel:	0 542 457 50 96
Adres	Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Kocasinan/ Kayseri
Yayınlar	Kınık, Mehmet. (2005) Bağlama Eğitiminde Etütsel Çalışmaların Önemi Bu Çalışmaların, Çalgı Müziğinin Gelişimine ve Toplu İcralarda Uyuma olan Etkisi. (14-16 Nisan 2005) *Müzik Sempozyumu* Kayseri: Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Yayınları No: 1. Kınık, Mehmet. (2008). Armanian Musicians And Composers in Ottoman Music Tradition. Armanian İn The Otoman Society. Erciyes Universty *1st İnternational Social Studies*

Yayınlar	*Semposium* April 20-22 2006 Kayseri: Print: Erciyes Universty Pres. 35-47 Kınık, Mehmet. (2009) Türk Halk Çalgılarının Birey Olarak Öne Çıkarılması, Kendi İçerisindeki Orkestral Yapılanmasındaki Mevcut Durumu ve Geleceği. (14-16 Aralık 2007) *Halk Müziğinde Çalgılar Uluslar Arası Sempozyumu* İstanbul: Motif Vakfı Yayınları No: 8. Kınık, Mehmet. (2009) İstanbul Musıki Kültüründe İstanbul Türküleri Üzerine Bir Çalışma. Türk ve Dünya Kültüründe İstanbul, *7. Uluslararası Türk Kültür Kongresi*. 5-10 Ekim 2009. Ankara (Basım Aşamasında) Kınık, Mehmet. (2009) Kayseride Akşam Oturmaları ve Eğlenceleri. Halk Kültüründe Eğlence, *Uluslar arası Halk Kültürü Sempozyumu -10*,11-13 Aralık 2009. Kocaeli